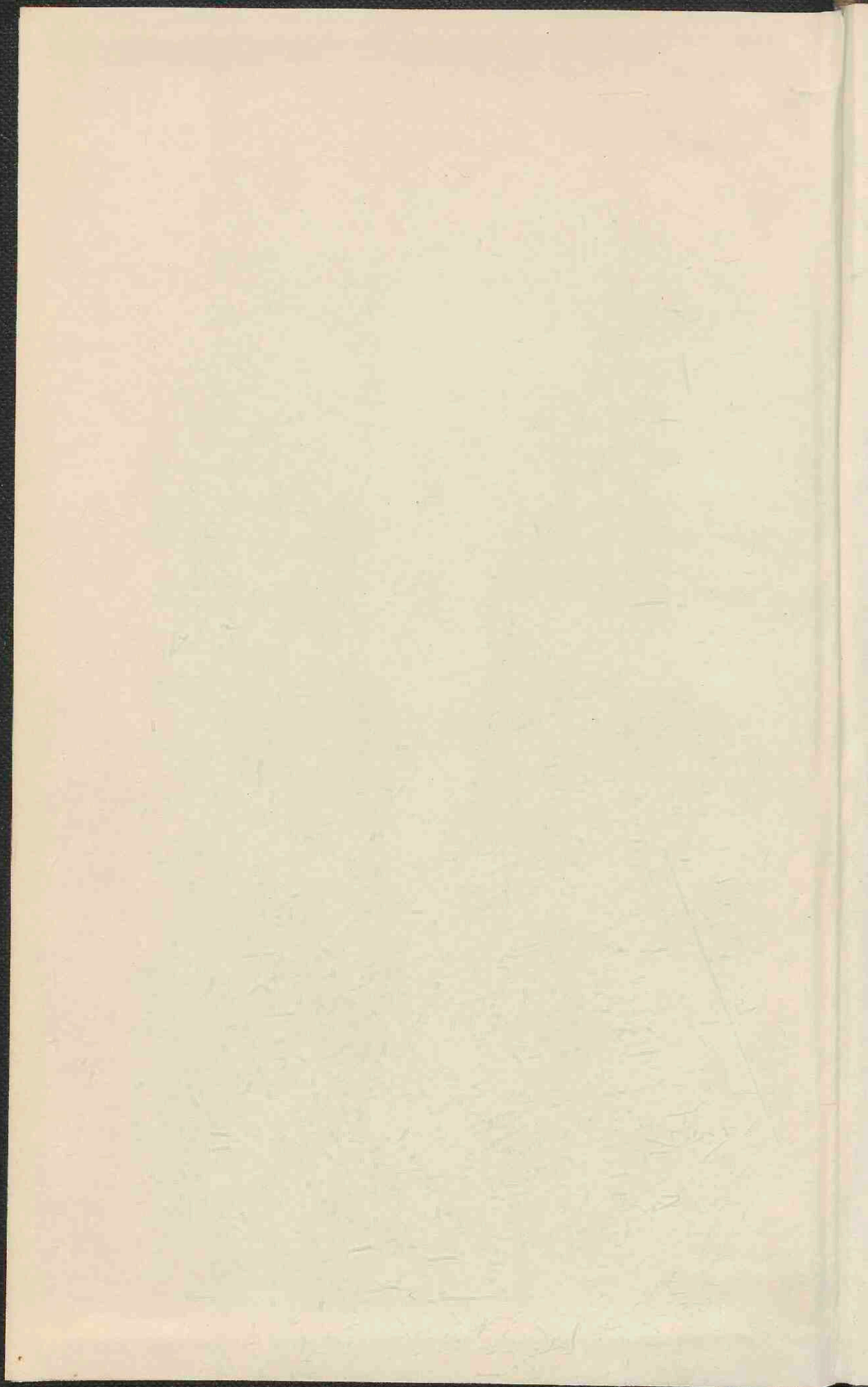

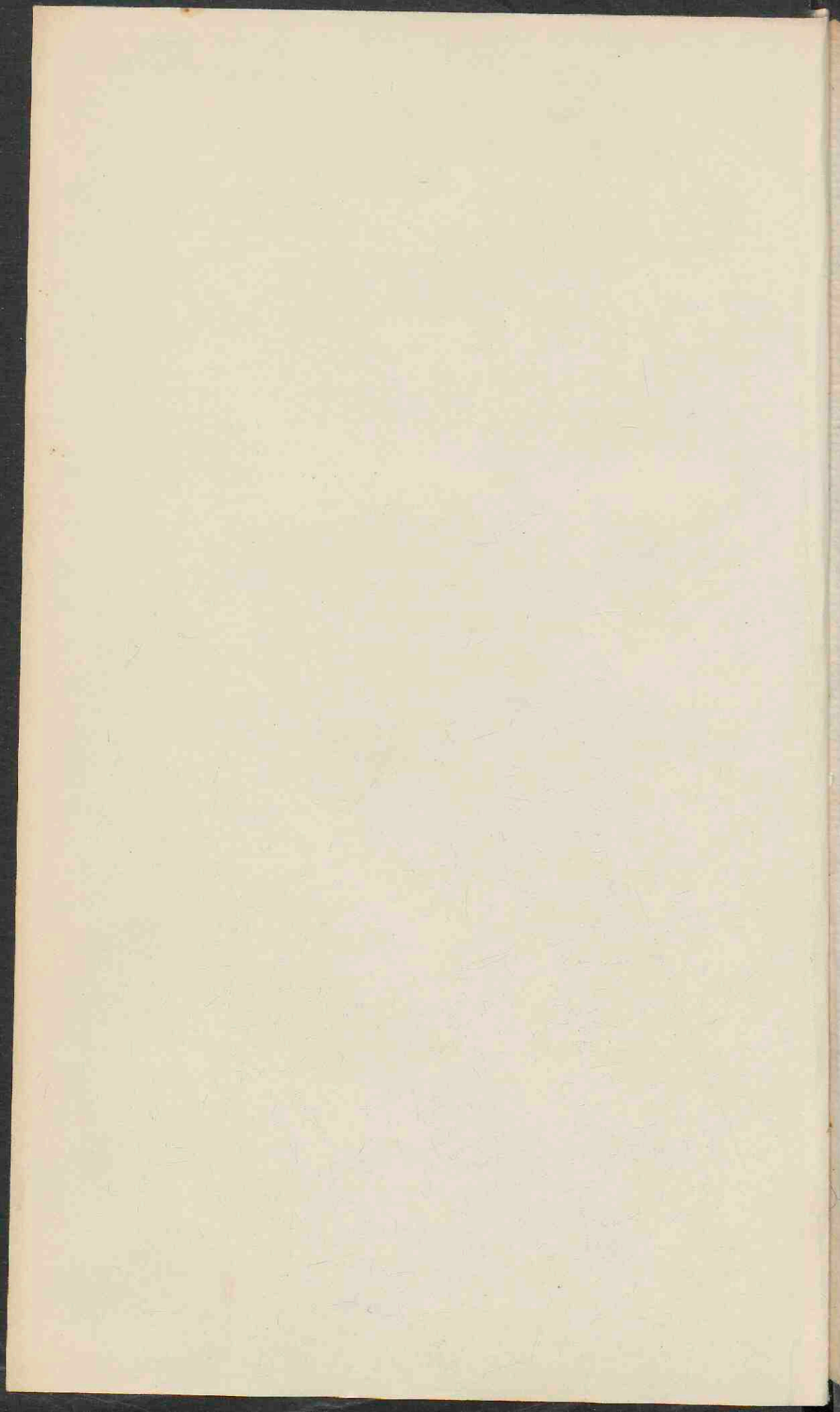
**Verhandeling over het voorkomen en straffen der misdaden,
ter beantwoording der vraag, door dit genootschap, om voor
den 1 May 1777 te beantwoorden, opgegeeven: Welke zyn de
beste schikkingen omtrent het straffen der misdaden in eene
welgestelde maatsch**

<https://hdl.handle.net/1874/301924>

173

031.027

VERHANDELING
OVER HET
VOORKOMEN EN STRAFFEN
DER
MISDAADEN,
TER
BEANTWOORDING
DER
VRAAG,

DOOR DIT GENOOTSCHAP, OM VOOR
DEN 1 MAY 1777 TE BEANTWOOR-
DEN, OPGEGEEVEN.

*Welke zyn de beste Schikkingen omtrent het
straffen der Misdaaden, in eene welgestel-
de Maatschappy; met eene byzondere be-
paaling op deeze Republiek?*

DOOR
MR. HENRICUS CALKOEN,
ADVOKAAT TE AMSTERDAM.

INGELEVERD ONDER DE ZINSPREUK

VIRTUTIS EST DOMARE QUAE CUNCTI PAVENT.

Welke op den 12 Maart 1778. de eenpaarige
goedkeuring heeft weggedraagen; om met
den eersten Prys begiftigd te worden:

VOORBERICHT.

Het zal niet ongepast zyn , in dit *Voorbericht* , kortelyk te melden , wat gelegenheid tot het vervaardigen deezzer Verhandeling gegeven heeft. Na het volëindigen myner *Academische Studiën* , myne aandacht meer en meer op het onderwerp , daarin behandeld , moetende vestigen , ontdekte ik ras , dat over dit gewigtig gedeelte der *Staatkundige* Rechtsgeleerdheid zeer veel geschreeven was , 't geen den toets van het gezond verstand geenszins doorstaan kon. Hoopende , derhalven , dat een kundige hand zich eens zou willen verleedigen ; om dit gebrek te vervullen ; maakte ik van tyd tot tyd , voor myn byzonder gebruik , eenige aantekeningen , die , na het uitkomen van het bekende Werkje van BECCARIA , met het geen by die gelegenheid het licht

IV VOORBERICHT.

zag, aanmerkelyk vermeerderden. Toen het Genootſchap FLOREANT LIBERALES ARTES, vervolgens, haare Vraag, door de Nieuwſpapieren bekend maakte, hadt zulks op my geene andere uitwerking, dan dat ik myne aantekeningen in een gepaster orde, onder de in de Verhandeling voorkomende Afdeelingen, ſchikte, zonder eenig oogmerk om naar den voorgestelden prys te dingen. Maar toen, de *Oeconomifche Sociëteit te Bern*, op verzoek van een' edelmoedig doch onbekend' menſchenvriend, die haar ten dien einde 50 *Lowifen* hadt toegezonden, na genoeg dezelfde vraag ter beantwoording hadt opgegeeven, en 'er zelfs, in dat voorſtel, vry wat overëenkomt met myne wyze van behandeling gevonden wierdt, becroop my de lust, om te beproeven, hoe verre ik het hierin brengen kon. En, ſchoon ik veel meer tyds hadt om myne Verhandeling voor Zwitſerland in gereedheid te brengen, haalde de overweeging, dat

ver-

VOORBERICHT. v

verscheide aanmerkingen, tot staaving en opheldering van de Nederlandsche Rechtspleeging, alsdan achterweegen zouden moeten blyven, my zeer ras over, om de eer, die mischien buiten 's Lands te behaalen was, voor de zucht om myn Vaderland en Landsgenooten eenigzins van nut te zyn, te doen zwichten. Ik zond dan myne Verhandeling aan dit Genootschap. — Welk een gevolg dit gehad heeft, voegt my niet breedvoerig te melden; alleen zal het my aangenaam zyn, indien de verstandige Leezer hieröver zo gunstig mogt denken, als het Genootschap, met my den beloofden eerprys toetewyzen, gedaan heeft. Wat het gewigt der stoffe aangaat, deeze is al te klaarblykelyk, dan dat ik hier by lange zou stil staan. Genoeg zy het dus, met betrekking tot de wyze van behandeling, aantemerkten, dat ik gemeend heb, met ter zyde stelling van allen onnoodigen omflag van geleerdheid, myne gedachten, zo verstaanbaar als mogelyk was, voor

VI VOORBERICHT.

te moeten stellen. Hieröm heb ik alle redeneeringen, meer ontleend van de kunst dan van de eenvoudige waarheid, zo wel als alle kunsttermen, alleen verstaanbaar voor hen die zich aan de Rechtsgeleerdheid toegeweid hebben, zorgvuldig vermyd; eenige weinigen uitgezonderd, die ik niet klaar genoeg wist uittedrukken, en die boven dien genoegzaam bekend zyn. Zonder my door eenen te grooten eerbied voor het oude te laten vervoeren, of my door het schynschoone van nieuwigheden, dikwils zo onbestaanbaar als onüitvoerelyk, te laten wegsleepen, heb ik getracht eenen heilzaamen middenweg te bewandelen. Hoe ik hier in geslaagd ben, mogen anderen beöordeelen. Ondertusfchen verwacht ik niet, dat men my alles zal toestemmen. Het tegendeel stel ik my veel eer voor. Sommigen zullen wegens myne inschikkelykheid van denken over Godsdienstige geschillen misfchien iets aantemerkten hebben. Deezen verzoek ik te overweegen, dat

ik

VOORBERICHT. VII

ik schreef in een Land, alwaar rekkelykheid in het stuk van Godsdienst eene der grondwetten van den Staat is: voorts, dat ik dezelve juist zo verre en niet verder uitgebreid heb, dan de groote Grondlegger van dit Gemeenebest, de Onsterfelyke WILLEM DE I., reeds voor twee eeuwen, gedaan heeft. — Meer bedenking zal myne keuze van de *Buitengewoone* Rechtspleeging voor de *gewoone*, by de Voorstanders der laatstgenoemde, hebben. Vooräl voorzie ik, dat de pynbank, hoe zeer aan banden gelegd, aanstoot lyden zal. Beiden, doch vooräl de laatste, hebben meer dan ééne zwakke zyde, waar op men eenen aanval zou kunnen onderneemen.

Een edel vernuft van onzen tyd heeft zelfs, terwyl ik dit schryve, zich krachtig tegen een en ander verklaard. En waren myne aanmerkingen, hieröver, niet reeds afgedrukt geweest, had ik daarvan gewisfelyk iets naders moeten melden. Ik zal dus, hierin party gekoozen hebbende, den aanval, die men doen mogt,

rus-

VIII VOORBERICHT.

rustig afwachten. Echter wil ik wel vooraf melden, dat ik van de verdediging van een en ander zal afzien, zo ras men, met betrekking der gewoone Rechtspleeging, een middel aan de hand gegeven zal hebben, waardoor men, zonder de wezenlyke voordeelen, die de buitengewoone Rechtpleeging boven de gewoone heeft, te verliezen, de voordeelen der gewoone Rechtspleeging, zonder haare gebreken, zal kunnen genieten. En, met betrekking van de pynbank, zal ik gereedelyk myn stem tot de geheele verbanning van dezelve geeven, wanneer men door iets anders, 't geen min gevaarlyk en tevens even geschikt is om het voorgestelde oogmerk te bereiken, de kracht en klem, die het vooruitzicht der pynbank aan de verhooren en ondervraagingen byzet, en welken ik, ter handhaving van de veiligheid en zekerheid der goede Burgerye, onöntbeerlyk reekene, zal weeten te behouden, en tevens een middel uitgedacht zal hebben, om het

ge-

gemis van het bewys, op eigen erken-
 tenis berustende, en het geen, by my
 ten minsten, voor het sterkste bewys,
 dat bekend is, gehouden wordt, ver-
 vuld zal hebben, zonder gevaar te loo-
 pen, dat de onschuld in gevaar gebragt
 worde, of de straffeloosheid der gruwe-
 lykste euveldaaden de overhand neeme.
 Vindt men dan, op dien voet, goed,
 eenige tegenspraak te doen, zal my
 dit niet on aangenaam zyn, indien het
 slechts uit zucht voor de waarheid ge-
 geschiedt. Ook hield ik my nimmer van
 vooroordeelen of dwaalingen vry. Hy
 toch, die zich slechts in gegronde ver-
 denking brengt, van eenigen eisch op
 de onfeilbaarheid te maaken, geeft,
 daardoor zelfs, althans naar myn oor-
 deel, een onwederleggelyk bewys, dat
 hy op de gevorderderde onfeilbaarheid
 geen aanspraak altoos heeft. Nooit
 zal ik my dierhalven schaamen, open-
 lyk te erkennen gedwaald te hebben,
 of my, door eenige tegenspraak, be-
 leedigd achten. Door de beschikking
 van

x VOORBERICHT.

van een' trouwhartig' Vader, zo wel als uit eigen verkiezing, de Rechtsgeleerdheid oeffenende, ondervond ik, reeds voor lange, de kracht van het *audi & alteram partem*. Ook zyn de Rechtsgeleerden te zeer aan tegenspraak gewoon, om van hen eenige gestoordheid dieswegen te verwachten; vooral wanneer die met bescheidenheid gedaan wordt, gelyk ik my in betrekking tot die geenen gedraagen heb, van welken ik in gevoelen verschille.

Hoe groot deeze Verhandeling ook uitgelopen is, heb ik nog veele gewigtige byzonderheden moeten achterwegen laten, welke ik, veelligt, te eenigen tyde, als een Aanzegel tot dezelve gemeen maaken zal, indien deeze Verhandeling eenigzins gunstig ontvangen mogt worden. Dan hiertoe wil ik my geenszins verbinden. Ik ben geen meester van mynen tyd meer. Deezen moet ik, zo veel in my is, ten nutte myner Medeburgeren, die my meer en meer met hun vertrouwen

wen verëeren, befteeden. Voor het overige zal ik myne moeite en arbeid dubbel beloond rekenen, indien dezelve slechts eene geringe aanwas van veiligheid en zekerheid aan myne waarde Landsgenooten verschaffen zal, of indien ik met grond besluiten mag, dat de achting voor onze Vaderlandsche Wetten en gewoonten, het gevoel onzer gelukkige *Constitutie*, en de eerbied voor 's Lands achtbaare Regeering, hierdoor, vermeerderd waaren. — God geeve, dat het Verëenigd Nederland nog lang, onder de gezegende invloeden der STAATS-STADHOUDERLYKE en STADS-Regeering, in welvaart bloeije! Hy bevestigte de Eendracht onder 's Lands Hooge Magten meer en meer! Hy zegene de Raadslagen der Vaderen onzes Lands, in de zorgelyke omftandigheden, waarin dit Gemeenebest zich thans bevindt. Onze vrede zy bestendig, of zo deeze ons, onverhooptelyk, door geweld mogt ontrukkt worden, dat dan de oude Hollandsche

Dap.

XII VOORBERICHT.

Dapperheid en Liefde voor 't Vaderland, zo dikwils in den nood beproefd, herleeve, op dat onze nagedachtenis by de laate Nakomelingschap zo zeer in zegening zy, als wy aan onze dappere en standvastige Vooröuderen met dankbaaren eerbied gedenken!

H. Falken.

IN-

I N H O U D.

I N L E I D I N G.

Gewigt der Vraag — Verëischten ter beantwoording noodig — Oogmerk en beddeling der Vraag — De Vraag in vier Vraagen gesplitst — Eerste Vraag. Tweede Vraag. Derde Vraag. Vierde Vraag. Vier algemeene aanmerkingen opgegeeven en als aangenomene waarheden ondersteld. Hoofdöogmerk aller Burgermaatschappyen — Recht der Oppermagt tot het maaken van Strafwetten, hiernit afgeleid; en tot de doodstraffen, onder zekere bepaalingen, uitgebreid. Algemeene grondregel voor alle soorten van straffen voorgesteld. — Wyze van behandeling opgegeeven. —

E E R S T E A F D E E L I N G.

Algemeen bekende en gebruikelyke voorzorgen voorgesteld. — De noodzaakelykheid van deeze en anderen aangedrongen — Ten dien einde vooraf de verschillende aart en hoedanigheid der misdaden onderzocht en verdeeld — Eerste Soort van misdaden voorgesteld. — Tweede Soort. — Derde Soort. — Vierde Soort. — Geen misdaadet zyn 'er, die zonder eenige ingebeeld voordeel, uit enkele boosheid van harten, gepleegd worden, of zyn ten minsten zeer zeldzaam. — Algemeene grond.

**

grondregel, by deeze gelegenheid, eens voor al voorgesteld. — Overgang tot de opgaave der voorzorgen tegen de misdaden van de eerste soort. Byzonderlyk tot die, welke uit armoede, gebrek, luiheid, gepleegd worden. — Eerste aanmerking daaromtrent. — Door voorbeelden gestaafd. — Tweede aanmerking hieröver. — Derde aanmerking. — Besluit uit een en ander afgeleid, te weeten het verschaffen van werk aan de behoeftige en werkeloze hand. — De middelen hiertoe zyn verscheiden, naar de verschillendheid van Landen en Steden. — De zorg voor het onderwys der Kinderen van onvermogene Ouderen, als het eerste middel, voorgesteld. Hoedanig hier in te handelen. — Ouderlooze, verlaatene Kinderen in Wees- en Vondelinghuizen aan te neemen en op te voeden, als een tweede middel voorgesteld. — Volwassenen, ten arbeid bekwaam, voor een redelyk loon, werk te geeven. Zieken, verminkten, gebrekkigen in werkhuisen de kost te geeven. Regel daaromtrent in het oog te houden, om beedelaryen met kracht te keer te gaan. — Zwaarigheid in de uitvoering voorgesteld. — Beantwoord, eerst met betrekking van zieken, verminkten enz. Verder met betrekking tot de werkelozen. — Regelen en wyze van inrichting, hieruit afgeleid. — Gevolgen deezer schikkingen, ter vermindering van de openbaare straföeffeningen. — Openbaare straf-
oefse-

oeffeningen van Londen, Parys en Amsterdam met elkanderen vergeleken. — Voortreffelyk eed der Hollandsche Rechtspleeging hieruit betoogd. — Overgang tot een ander soort van Misdaaden; byzonder tot kindermoord, uit gebrek, wanloop, of schaamte. — Het maaken van Vondelinghuizen in de Hoofdsteden der byzondere Gewesten, als een gepast middel daartegen, aangepreezen. — Zwaarigheid hiertegen voorgesteld. — Beantwoord. — Wat hieromtrent te Amsterdam plaats heeft. — Overgang tot de voorzorgen tegen misdaaden, die uit gebrek van het noodig bestier onzer hartstochten, gebrek van genoegzaame kennis onzer pligten, verkeerde grondbeginzelen enz. ontstaan. — De verbetering van het hart, door uitbreiding van alle nuttige kundigheden, byzonderlyk van Zedekunde en Godsdienst, hiertoe aangepreezen. Middelen ter bereiking van dit oogmerk voorgesteld, als — de Vryheid der Drukkers. — Oprechting van openbaare scholen en het onderwyzen in den Godsdienst, door openbaare Leerredenen; — mitsgaders het maaken en uitgeeven van nuttige leerboeken voor de jeugd. — Welke leerstellingen daarin voornaamelyk geleerd en aangedrongen moeten worden. — Hoedanig dezelve met voorbeelden, uit de gewyde en ongewyde geschiedenisfen, door korte vertellingen, aan te dringen. — Eenige aanmerkingen ter verbetering

ring van het bestier over de Hooge Schoolen opgegeeven. — Noodzaakelykheid hier van aangedrongen. — Aanmerkingen, by deeze gelegenheid, betrekkellyk het bestier over de vermaaken des volks, zo wel die van het Land als in de Steden. — Noodzaakelykheid van eenen Schouwburg in groote steden. — Voorbeelden van nuttige Zedenspellen. — Aanmerking over het beteugelen der Hoerery. — Middel tot voorkoming van Complotteering opgegeeven. — Besluit uit al het voorgaande.

TWEEDE AFDEELING.

Overgang ter beantwoording der tweede Vraag. — Een volmaakt Crimineel Wetboek, als het eenige en beste middel, opgegeeven. — Nadere voorstelling van het geen eigenlyk beantwoord moet worden; en opgaave van die vereischten, welke een volmaakt Crimineel Wetboek hebben moet. — Wyze van behandeling voorgesteld. — Het Wetboek moet door den wettigen Souverain des Lands gemaakt; — naar 's Lands gebruik afgekondigd; — in de landtaal ontworpen, en zo verstaanbaar als mogelyk zyn. — Aanmerkingen over den styl en schikking. — Gevolg, uit een en ander afgeleid. Vreemde wetten, in vreemde taalen geschreeven, onvertaald overteneemen, ongerymd. — Onderzoek of de Mosaïsche strafwetten thans eene verbindende kracht hebben. — Eerste reden, waarom de-

dezelve geen verbindende kracht hebben. — Tweede reden. — Derde reden. — Men kan 'er echter een voorzichtig en verstandig gebruik van maaken. — Wanneer en hoedanig dit te doen. — Aangedrongen met het voorbeeld daarvan door de Staaten van Holland en Westvriesland gegeven. — Vierde verëischte van het Wetboek. Alle mogelyke Misdadaen, in alle derzelve Modificationen, moeten daar in, zo veel doenelyk, voorgesteld worden. — Redenen waarom. — Bedenking over de uitlegging der wetten; hoedanig die te doen. — Het gevoelen van BECCARIA dieswegens voorgesteld en wederlegd. — Algemeene aanmerkingen, hiertoe betrekkeelyk. — Hoedanig en in welk geval de uitlegging der wetten aan de verschillende Rechtbanken gelaaten kan worden: door verscheyde voorbeelden opgehelderd. — Vyfde verëischte. Alleen tegen zodanige euveldaaden, die door alle de Ingezeetenen of door vreemden kunnen gepleegd worden, moet by het Wetboek voorzien worden. — Straffen tegen Amptenaaren, Militairen en diergelyken, moeten in afzonderlyke Wetboeken of Instruktiën vastgesteld worden. — Ook de wetten tegen sluikeryen, indien die niet lyfstraffelyk zyn. — Zesde verëischte. Niets dan het geen daadelyk misdaadig is, moet by het Wetboek gestraft worden. Algemeen verzuim van deezen regel. — De Godsdienst is dus vry van alle men-

schelyke strafwetten — *Eerste reden voor dit gevoelen.* — *Tweede reden* — *Derde reden, uit den aart van den Godsdienst zeive afgeleid.* — *Bedenking voorgesteld en wederlegd.* — *Hoe verre en hoedanig de menschelyke Wetgever de door hem aangenomene Godsdienstige begrippen alleen mag handhaaven en voorstaan.* — *Zeyende verëischte.* *In het Wetboek moet altoos in 't oog gehouden worden, dat de onbehoorlyke daaden niet zo zeer gestraft worden, om dat die zedekundig, maar om dat die Burgerlyk of Staatkundig kwaad zyn.* — *Eerste gewigtige gevolg hier uit afgeleid.* — *Tweede gevolg.* — *Derde gevolg.* — *Vierde gevolg.* — *Agtste verëischte.* *Het Wetboek moet eene gepaste strengheid hebben.* — *Negende verëischte.* *Daar moet tusschen de hoogrootheid der misdaden en de straffen eene evenredigheid zyn; gelyk ook eene proportie of analogie in de straffen tot eikanderen.* — *Aanmerkingen hierover, en opheldering door voorbeelden.* — *Algemeene regel, daar uit getrokken.* — *Tiende verëischte.* *In sommige gevallen meer dan éene straf stellen; om dus personen van onderscheiden rang eene evenredige en gevoegeelyke straf te doen ondergaan.* — *Bedenking hier tegen geöpperd en beantwoord.* — *Elfde verëischte.* *Het leven eer en goederen van den minsten burger moet, in een' gelyken graad, schon op een verschillende wyze, by het*
Wet-

Wetboek gehandhaafd worden. — Twaalfde vereischte. De straf en haare gevolgen moeten, zo veel mogelyk, alleen het schuldig hoofd treffen. — Dus geen verbeurdverklaaring van goederen. — Dertiende vereischte. In de vaststelling der straffen op de gesteltenis des Lands, denkwyzes des volks, geëerdheid, genius sæculi enz. het oog te houden. — Veertiende vereischte. Voor elke misdaad die straf kiezen, die het kwaad in 't hart aantast. — Voorbeeld. Gevolg hier uit afgeleid tegen het straffen van gequalificeerde dieveryen met den dood. — Ander voorbeeld. — Of die straf, welke voor of by het pleegen van zekere misdaad als de zwaarste aangezien wordt, of wel die, welke zich als zodanig by de te rechtstelling vertoont, gekooren moet worden. — De eerste te verkiezen. — Onderzoek over de noodzaakelykheid en rechtmatigheid der doodstraffen. — Deeze te zeer vermeenigvuldigd; echter geëorloofd in die gevallen, daar de persoonzele veiligheid aangevalden wordt; als in moord en mansslag; valsche getuigenis tegens iemands leven, opzettelyk gegeven; — omkoopning om iemand van kant te helpen. — Afzettery op 's Heeren wegen. — Algemeene regel wegens de doodstraffen opgegeeven. — Oproer, rebellie en landverrader, hoedanig te straffen. — Wat hier by in acht genomen moet

worden. — Wanneer dus de straf op rebellie te pas komt. — Brandstichting, doorsteeken van dyken; bederving van waterkeeringen enz. uit wraak, nyd en vyandigheid geschiedende, kunnen mede met den dood gestraft worden; gelyk ook, in sommige byzondere gevallen, Amptenaaren, die zich, door vervalsching van openbaare registers, als anderzins, verloop. — Insgelyks lafhartigheid en blooheid van Officieren en Soldaaten. — Vrouwekracht, geweldige schoffeering enz. kunnen ook met den dood gestraft worden. — Bedenkingen over het straffen van de monstrosa venus. Bedenkingen over bloedschande De straffen tegen de laatstgenoemde behoeven niet streng te zyn. — Hoedanig gequalificeerde dieveryen te straffen. — Hoedanig de gemeene dieveryen te straffen. — Straffen tegen het verkorten van 's Lands Finantien. — Geene folterende doodstraffen vaststellen. — Geen afkapping van hand of duim. — De straf van bannissement in eene evenredige gevangenis te veranderen, ten hoogsten aantepryzen. — Vyftiende verëischte. By het Wetboek nauwkeurig te bepaalen, in welke gevallen de wib voor de daad gehouden zal worden. — Dit moet echter alleen in de allerzwaarste euveldaaden plaats hebben. — Den Rechteren moet, in sommige gevallen, de vryheid gelaaten worden,

de

de strengheid der wet te leenigen en maatigen. — Nog moet 'er een open voor vergiffenis enz. ge-
laaten worden. — Deeze moet echter zeer spaar-
zaam verleend worden. — De kwytſchelding moet
volkomen zyn. — Herziening van het Wetboek,
als een gepast middel, tot verdere voltooying van
het zelve, aangepreezen.

DERDE AFDEELING.

Die Rechtspleeging de beste, welke, aan
de eene zyde, de boosdoenders de strengheid der
Wetten, op de gevoegelykste en zekerste wyze, doet
gevoelen; en, aan de andere zyde, de hoogstmoge-
lyke zorg oeffent, om te verhinderen dat geen on-
schuldigen, door valsche beschuldigingen, of on-
voldoende bewyzen van schuld, in eenig lyden ge-
vaaken. — De eenvoudigste en zekerste middelen, ter
bereiking van die oogmerken, zyn dus de beste schik-
kingen die mogelyk zyn. Vorming van den Recht-
bank. Het Wetboek moet een Handhaaver hebben. —
Door wie en hoedanig die keuze geschieden moet. —
Op welke perzoonen die keuze voornaamelyk val-
len moet. — Verder moet 'er een bevoegd Rech-
ter gekoren worden. Algemeene verëischten van
een bevoegd Rechter. — Meer byzondere opge-
geeven. — Land- en Stadgenooten te kiezen; geen
vreem-

vreemdeling en. — De keuze volgens *Wetten en Handvesten* te doen. — Van tyd tot tyd door anderen te laten opvolgen. — Regel, welke overal in acht genomen moet worden. — Door een voorbeeld opgehelderd. — Overgang tot de *Rechtspleeging* zelve. — Regel, die omtrent de *gevangenneeming* plaats moet hebben. — Wat deeze *gevangenneeming* eigenlyk is, en hoedanig die zyn moet. — De *gevangenneeming* moet niet op eigen gezag van den *Aanklaager*, maar met *voorkennis* van den *Rechter* geschieden; ten ware 'er geen tyd is, om die te bekomen. — Welke *voorzorg* in 't laatst genoemde geval plaats behoort te hebben. — Hoedanig men in 't eerstgenoemde geval handelen moet. — Regelen wegens het *gevangenneemen*, of *gevangenhouden* in acht te neemen. — Geen *vryplaatsen* moeten de *gevangenneeming* hinderen. — In *misdadaen*, die kennelyke blyken achterlaaten, geen *gevangenneeming*, ten ware blyke van het *Corpus delicti*. — Voorts moeten de *bewyzen*, die 'er verëischt worden, zal de *gevangenneeming* plaats hebben, voorgeschreeven worden. — *Onderzoek* of het *gewoone* of *buitengewoone Rechtsgeding* de voorkeur verdient. — *Aart* van beiden opgegeeven. — De *gronden*, op welke de *gewoone Rechtspleeging* *aangepreezen* kan worden, verdienen wel eenige *aanmerking*. — *Echter* verdient de *buitengewoone* den voorrang. —

Het

Het voorbeeld van Engeland is geen bewys, ten voordeele van de gewoone Rechtspleeging; om dat Engeland een eiland is, van de vaste kust afgescheiden. — Eerste reden voor de buitengewoone Rechtspleeging. Door deeze is de onschuld meer beveiligd, om dat die de sterkste bewyzen, zonder eigene erkenenis, voor onvoldoende houdt. — Tweede reden. Omdat men, in dezelve, krachtiger bewyzen en blyken van schuld vorderen kan. — Derde reden. Door de buitengewoone wordt de misdaad en de schuldige veel beter ontdeckt en gestraft. — Bedenking hiertegen voorgesteld en beantwoord. — Vierde reden. De buitengewoone Rechtspleeging verschaft ons eigen erkenenis, het zekerste bewys van schuld, dat mogelyk is. — De buitengewoone Rechtspleeging tegen de beschuldiging van onbillykheid verdedigd. — Nadere bedenking tegen de buitengewoone Rechtspleeging geopperd en beantwoordt. — Laatste bedenking tegen de buitengewoone Rechtspleeging, afgeleid uit het gebruik van de pynbank, welken daarin noodig is. — De beantwoording verschooven, tot over de pynbank zelve gehandeld zal worden. — Overgang tot het verhoor. Dit moet zo spoedig doenlyk geschieden. — Hoedanig men dit verhoor aanleggen moet. — Door een voorbeeld opgehelderd. — Hoedanig de vraagen zyn moeten. — Hoedanig de vraagen en de antwoorden van den
ge-

gevangenen te boek gesteld moeten worden. — Alerkent de gevangene volkomen, moet men hem echter nog nader hooren. — Dit nader verhoor moet, binnen weinig dagen na het eerste, plaats hebben. — Indien de gevangene ontkent, moet hy, op gelijke wyze, van tyd tot tyd, verhoord worden. — Hoe lang dit verhoor duuren moet. — Wat 'er, gedurende het verhoor, gedaan moet worden. — Getuigen moeten door den Rechter zelve gehoord en ondervraagd worden. — Hoedanig dit geschieden moet. — De getuigen moeten hun getuigde, in tegenwoordigheid van den gevangenen, herhaalen. — Voorts moet de Rechter aanneemen alles, wat men hem, ten voordeele van den gevangenen, goetvinden mogt over te leveren, daar op behoorlyk lettende. — Wat te doen, wanneer de gevangene, na een herhaald verhoor, eindelyk de hem te last gelegde misdaad erkent. — Hoedanig te handelen, wanneer de gevangene by zyne ontkenning volhart. — Eerste geval. De gevangene ontkent niet alleen, maar het is zelfs min of meer waarschynelyk, dat hy onschuldig is; nu moet hy met eere ontslagen worden. — Tweede geval. De gevangene ontkent wel, maar zyn onschuld is niet waarschynelyk. — Derde geval. De bewyzen zyn wel, min of meer, klemmende, maar niet genoegzaam om 'er op doortegaan. — Vierde geval. De gevangene blyft, in
weer.

weérwil van de overtuigendste bewyzen halstarrig ontkennen. — Overgang tot het onderzoek over de geoorloofdheid van de pynbank. — Eenige redenen tegen dezelve geopperd. — De verdediging van dezelve op ons genomen. — Eenige voorafgaande aanmerkingen, ter bekorting van dit onderzoek, voorgesteld. — Eerste aanmerking. — Tweede aanmerking. — Derde aanmerking. — Vierde aanmerking. — Eerste geval. In 't welk de pynbank te pas kan komen. — Tweede geval. — Derde geval. — Geoorloofdheid der pynbank, in het eerste geval, aangedrongen. — Insgelyks in het tweede geval. — Bedenking hiertegen voorgesteld en beantwoord. — Geoorloofdheid van de pynbank, in het derde geval, onder verscheide bepalingen. — Eerste bepaling. — Tweede bepaling. — Derde bepaling. — Vierde bepaling. — Vyfde bepaling. — Zesde bepaling. — Zevende bepaling. — Agtste bepaling. — Negenste bepaling. — Tiende bepaling. — De geoorloofdheid van de pynbank, onder de voorgeselde bepalingen, nader aangedrongen. — Bedenking geopperd en beantwoord. — Tweede bedenking geopperd en beantwoord. — Derde bedenking voorgesteld en beantwoord. — Deze beantwoording nader aangedrongen, door het bewys, dat de pynbank altoos nog het minstgevaarlyke middel is. — Het crimineel geding voortge-

zet. — Op wat wyze de eisch tot scherper examen behoort ter uitvoer gebracht te worden, met betrekking van de tortuur zelve; met betrekking van de wyze van vraagen, die plaats moet hebben, zo ras de gevangene tot erkentenis komt. — Door voorbeelden opgehelderd. — De tot erkentenis gebrachte gevangene moet vervolgens, een en andermaal, buiten pyn en handen, verhoord worden, en by zyn confessie perfisteeren. — Wat te doen wanneer de gevangene niet perfisteeren wil, maar voortgaat met te ontkennen. — Wat te doen wanneer de gevangene de tortuur doorstaat. — Tegen den tot erkentenis gebrachten gevangenen moet de crimineele eisch gedaan worden. — Dit moet zo openbaar mogelyk geschieden. — Wat men, by de oordeelvelling, in acht te neemen heeft. — De erkentenis moet, in het buitengewoon geding, volledig zyn. Al is de erkentenis volledig, kan echter de veroordeeling, zonder dringende bewyzen der misdaad, geen plaats hebben. — In sommige gevallen moet het Corpus Delicti voorhanden zyn; in allen genoegzaam bewys, dat de misdaad door den gevangenen begaan is. — De erkende daad moet, buiten alle twyffeling, misdadig zyn. — De gevangene moet doli capax zyn. — De gepleegde daad moet, buiten eenige bedenking, vallen in de termen van de Wet, waarop de veroordeeling gevraagd wordt. — Aan-

merking over den aart en klem der bewyzen in het Crimineel geding gevorderd wordende. — Op de noodzaakelykheid van een direct bewys aangedrongen. — Redenen waarom ten minsten twee getuigen gevorderd worden. — Vereischten der getuigen. — Hoe volledig een bewys ook ware, moet 'er nog geen Recht op worden gedaan, indien by het zelve de Vraag cui bono? niet beantwoord kan worden. — Door een voorbeeld opgehelderd. — Voorbeeld van een volledig bewys. — In welke gevallen en hoedanig het gewoon geding aangelegd en voortgezet moet worden. — Wat by de oordeelvelling in 't oog gehouden moet worden. —

VIERDE AFDEELING.

Overgang ter beantwoording van de laatste Vraag. — Alle vonnissen, vooräl die des doods, moeten zo spoedig doenelyk, ter uitvoer gebragt worden. — De uitvoering moet zo openbaar mogelyk geschieden. — Doorgaans, niet altoos, ter plaatze daar het misdryf begaan is. — Men moet met de minste straffen beginnen en met de zwaarste eindigen. — De doodstraffen moeten vooräl met veel plegtigheid uitgevoerd worden. — Hoedanig die plegtigheden zyn moeten. — De veröordeelde moet Godsdienstig voorbereid worden, door een' Geestelyken, die aan den Godsdienst van 't Land hulde doet,

doet, ten ware de gevangens eenen anderen be-
geerde. — Bedenking nopens het laatste geopperd
en beantwoord. — Nadere bedenking voorge-
steld en beantwoord. Aanmerking over het pleg-
tig gebed Wanneer en hoedanig dit geschieden
moet. Hoe dit te Amsterdam geschied. Eenige
Aanmerkingen tot opheldering van de plegtighe-
den, te Amsterdam gebruiskelyk, voorgesteld. —
Besluit.

VERHANDELING

TER

BEANTWOORDING

VAN DE

V R A A G:

*Welke zyn de beste Schikkingen omtrent
het straffen der Misdaaden; in eene
welgestelde Maatschappye; met eene by-
zondere bepaaling op deeze Republiek.*

De voorgestelde Vraag is zo gewigtig als geschikt, om, in een Gemeenebest als het onze, beantwoord te worden met die vrymoedige rondborstigheid, die het gelukkig midden weet te treffen, tusschen eene slaafsche onderwerping en eene ongetoomde losbandigheid. — Kon men dierhalven de voorgestelde Vraag volkomen en naar eisch beantwoorden, het gewigtigste gedeelte der Wetgeevende Magt, zo wel als der Burgerlyke Vryheid en veiligheid zou een nieuwe luister toegebracht worden. Ja, het loffelyk Genootschap, dat deeze Vraag voorgesteld heeft; zou zich mogen beroemen den Vaderlande

INLEIDING.

Gewigt
der Vraag
ge.

II. D. II. sf.

A

een

INLEIDING.

Vereisch-
ten, ter
beant-
woording
noodig.

een wezentlyk nut toegebracht te hebben: terwyl de eerprys, den Schryver ter aanmoediging voorgesteld, slechts een zeer geringe belooning voor zyne loffelyke poogingen zyn zou. — Dan waar, of by wien zyn de verëischten, hier toe noodig, te vinden? Want, behalven eene volkomene kennis van de Wetgeevende Wysheid in haare grootste uitgebreidheid, wordt hier toe, bovendien nog, de hoogstmogelyke kennis van het menschelyk hart verëischt; gepaard met zulk eene gesteltenis van gemoed en inborst, die zynen bezitter den naam van een' waar' Menschenvriend waardig maaken. By dit alles moet nog komen een daadelyke en genoegzaame ondervinding van het lyfstraffelyk Gericht zelve, opdat men in staat zy, ten nutte der menschelyke Maatschappye, zodanige regelen, schikkingen en wetten voorteschryven, die, daar zy den stempel van menschlievendheid zonder lafheid draagen, tevens, van den anderen kant, eene gepaste strengheid, zonder wreedheid of bloeddorst, ademen.

Wy, voor ons, die zulk eenen graad van dwaasheid of vermetelheid geenszins bezitten, om ons alle die verëischten toetschryven, durven het echter waagen eene

loopbaane inteftreeven, die alleen voor een' Grotius, voor een' Montesquieu en foortgelyke doorluchtige Verftanden geopend behoorde te zyn. Gelegenheid gehad hebbende eenigzins van naby de behandeling der *Criminele* Rechtspleging te kunnen zien, gaf ons die gunftige omftandigheid ten minften dit voordeel, dat de daadelyke ondervinding boven alle befpiegeling heeft: een voordeel op zichzelve gewigtig genoeg, vooräl wanneer men, zich hier by de fchriften van groote Verftanden ten nutte maakende, op de door hen gelegde grondflagen, een gebouw, waarvan zy het model reeds ontworpen hebben, opregt, waarna het voor min origineele Verftanden gemakkelyk valt de hand aan 't werk zelve te flaan. Dan genoeg hier van. Wy komen ter zaake.

Zal de beantwoording der Vraage, met de behoorlyke gepastheid kunnen gefchieden, behoort vooräl onderzocht en vastgesteld te worden, wat 'er eigenlyk gevraagd wordt; met andere woorden, wat de bedoeling of het oogmerk der Vraage zy. Een oppervlakkige befchouwing zou die mogelyk in deezen zeer bepaalden zin nemen: Welke fchikkingen, welke voorzor-

Oogmerk
en bedoe-
ling der
Vraage.

INLEIDING. gen zyn, in 't algemeen befchouwd, de gefchikfte en alzo de beſte, om, by de daadelyke uitvoering der ſtrafwetten, betracht en nagekomen te worden? Welke zyn bepaaldelyk in deeze Republiek daar toe de bekwaamſte? — Dan het Genootſchap heeft zulk een bekrompen oogmerk niet gehad. Het Genootſchap heeft niet blootelyk en alleen willen vraagen, op wat wyze de by de wetten bepaalde vonniſen des doods en andere mindere lyfſtraffen het gevoegelykſt, het gefchikſt, in eene welgeſtelde Maatſchappy ter uitvoer kunnen gebragt worden. Haare Vraag is, blykens de verdere byvoeging, nopens de Goddelyke ſtrafwetten aan de kinderen Israëls gegeven, veel algemeener en komt, onzes oordeels, hierop neder. — Dewyl de ondervinding leert, dat de vooſchriften van Deugd en Godsdienst, welke gewigtige drangredenen die ook aan de hand geeven, onvolkomen zyn, om de menſchen van orde-verbreekende daaden aſteſchrikken, ja deezen integendeel, in de Burgermaatſchappye, hoe zeer die ook meerdere kennis en beſchaafdheid aangebragt heeft, tot het pleegen van euveldaaden, waarvan de Natuur een afgryzen heeft, overſlaan, wel-

welke dus door strafwetten moeten beteugeld worden; zo is de Vraag: — *Kan de Burgermaatschappye, alvorens tot straf-wetten over te gaan, eenige voorzorgen gebruiken, of te werk stellen, om euveldaaden en ongeregeldheden voortekomen, of derzelver getal en invloed te verminderen? Zo ja, welke zyn de beste?*

INLEIDING.

De Vraag in vier vraagen gesplitst.

Eerste vraag.

Dan, naardien het pleegen van misdaden, door menschlievende voorzorgen alleen, niet geheel en al te beletten is; en 'er dus, ter bereiking van dit oogmerk, verdere maatregelen genomen moeten worden. —

Welke schikking of schikkingen, welke Wetten zyn 'er noodig, om de misdaden te beteugelen, en dus aan de boosheid, zo veel het menschelyk vermogen vermag, perk en paalen te stellen, en der Maatschappye den hoogstmogelyken trap van veiligheid, met betrekking van leven, eer en goederen, te verschaffen?

Tweede vraag.

Maar, gemerkt Wetten, hoe volkomen op zich zelve, niets baaten, zo deeze niet tevens op de bestmogelyke wyze betracht en op de voorkomende gevallen toegepast worden. — *Welke zyn de beste schikkingen, om de overtreeders dier wetten te vervolgen en te recht te stellen?*

Derde vraag.

Eindelyk, dewyl het hoofdöogmerk van alle strafwetten is, anderen van het plee-

INLEIDING.Vierde
vraag.

gen van de begaane of voortgelyke euvel-
daaden afteschrikken. — *Welke zyn de beste
schikkingen, plegtigheden als anderzins, die in
eene welgestelde Maatschappye, by de daadelyke
uitvoering der straffen, door de Wetten bepaald, te
werk gesteld kunnen worden? —*

Zie daar de Vraag in volle kracht. De
Menschlievende, de Vaderlyke voorzorg
van den Wetgeever tot voorkoming van
Misdaaden. De Wet ter beteugeling van
gepleegde boosheden. De Rechtsyorde-
ring over dezelve, en laatstelyk de daa-
delyke uitvoering der bedreigde straffen,
zyn de onderwerpen, waarop het Ge-
nootschap gedacht wil hebben, en waarover
het gaarne, ten gemeenen nutte, eenige
gepaste aanmerkingen had, ook bepaalde-
lyk met betrekking tot deeze Republiek,
waarop wy daarom, in de behandeling van
het een en ander, onzen aandacht mede
moeten vestigen.

Vier alge-
meene
aanmer-
kingen
opgege-
ven, en als
aangenome-
ne
waarheden
ondersteld.
Hoofd-
oogmerk

Voor en aleeer wy ter behandeling
van de bovenstaande vier zaaken over-
gaan, moeten wy nog aanmerken, dat
wy in onze verdere redeneering, kort-
heidshalven, de volgende zaaken, als be-
wezene waarheden, zullen onderstellen. —

Dat het Hoofdöogmerk van alle Burger-
lyke

lyke Maatschappyyen is haare leden, door onderlinge hulp en bystand, eene meerdere zekerheid, veiligheid en welvaaren te verschaffen.

INLEIDING.

aller Burgermaatschappyyen.

Dat het wetgeevend gezag, ter bereiking van die einden, aan een of meer perfoonen toevertrouwd, dat verleende vermogen niet behoorlyk oeffenen kan, zonder de magt om zekerheid- en veiligheidstoorende daaden, krachtdaadig, te keer te gaan.

Recht der Opper- magt tot het maaken van strafwet- ten hieruit afgeleid.

Dat het wetgeevend gezag, dierhalven, het Recht en de bevoegdheid heeft, ja eeniglyk geschikt is, om strafwetten, ter beteugeling van de boosheid, vast te stellen. Welk een en ander wy daarom nog te meer als be- wezene zaaken aanneemen, om dat deeze mede, in de voorgestelde Vraag, als zodanig schynen onderfeld te worden, en ook in- derdaad geene billyke twyffeling tegen de- zelve aangevoerd kan worden.

Verder achten wy het mede voor ee- ne ontwyffelbaare waarheid, en dus on- noodig in 't breede te betoogen, dat dit Recht der Opper- magt zig tot het vaststellen van Doodstraffen zelve uitstrekt. — Of de Doodstraffen niet al te zeer vermee- nigvuldigd zyn: Of men ter beteuge- ling van sommige misdaden, geene andere

En tot de Doodstraf- fen, onder zekere be- paalingen, uitgebreid.

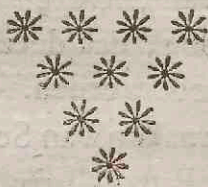
INLEIDING.

æquivalente straffen , dat is betere schikkingen zou kunnen uitdenken , die aan het voorgestelde oogmerk even zeer voldoen zouden , is eene geheel andere vraag , waarover wy nader zullen moeten handelen. Het recht der doodstraffen aan den Wetgever toekennende , beweeren wy dus alleen dat dezelve , noodzaakelyk en onvermydelyk zynde , vastgesteld kunnen en mogen worden , en onderschryven niet te min van harten den regel : *dat de minstmogelyke straffen ter bereiking van de hoogstmogelyke veiligheid en zekerheid altoos de voorkeur verdienen.* Verder zullen wy de rechtmatigheid en geoorloofdheid onzer schikkingen onderstellen , en alleen de zodanigen wat nader aandringen , die , naar onze gedachte , eenige twyffeling onderheevig zyn. Ook zullen wy alleen zodanige schikkingen opgeeven , die , onzes oordeels , uitvoerelyk zyn. Want wat baat het , op zyn studeer-kamer de waereld en waereldsche zaaken te regelen en schikken , zo als die behoorden te zyn ? — Wat baat het , zich in zyne verbeelding , eene *Platonische* Republiek voor te stellen , en ontwerpen , hoe schoonschynende en goed in zich zelve , te sneedden , indien deeze in het da-

Algemeene
grondregel
voor alle
soort van
straffen
voorge-
steld

Wyze van
behande-
ling opge-
geeven.

dagelyks leven niet ingevoerd en te werk INLEIDING.
gesteld kunnen worden? Het oogmerk,
welk wy, met het maaken deezer aanmer-
king, voornaamelyk bedoelen, is dit, dat
in het bestöntworpen plan altoos zeer ge-
wigtige onvolkomenheden zyn zullen, die,
(de menschen blyvende zo als zy zyn,) onö-
verkomelyk mogen genoemd werden. Dat
dus die schikkingen voor de beste moeten
gehouden worden, die de minst gebrekkige
zyn. Ja, dat zelfs een gebrekkiger ontwerp,
indien het slechts uitvoerelyker is dan een
beter, juist daarom de voorkeur verdient.

E E R S T E

A F D E E L I N G.

Kan de Burger-Maatschappye, alvoorens tot straf-wetten over te gaan, eenige voorzorgen gebruiken, of te werk stellen, om eweldaaden en ongeregeldheden voortekomen, of derzelver getal en invloed te verminderen? Zo ja, welke zyn de beste?

I. AFDEEL.
Algemeen
bekende en
gebruike-
lyke voor-
zorgen
voorge-
steld.

Het spreekt van zelve en behoeft geen breedvoerig betoog, dat decze Vraag met ja beantwoord moet worden. — De Nachtwachts, — het waaken van Schutteryen en Soldaaten, — het *Patrouilleeren*, — het sluiten van poorten enz., alles met oogmerk geschiedende om algemeene of byzondere verrassing en geweld voor te komen, strekken daarvan ten bewyze. — Verder spreekt het van zelve, dat het wetgeevend gezag alle voorhanden zynde middelen te werk stellen, en, door haar' invloed, klem byzetten moet, waar door Misdaden van allerlei aart voorgekomen kunnen worden. De
straf

straffen immers zyn een kwaad, ja een noodzaakelyk kwaad, waartoe men niet komen moet, voor en alêr alle andere voorzorgen vruchteloos bevonden zyn. — Ook zal de Wetgever, in zulk een geval, met veel meer recht, van de gepaste strengheid gebruik maaken, dewyl zy, die de vastgestelde orde verbrooken hebben, als dan minder medelyden verdienen.

Maar op wat wyze moet de Wetgever hierin werkzaam zyn? — Welke voorzorgen, welke schikkingen zyn daartoe de beste? Zyn 'er, behalven de zo gemelde voorzorgen, nog andere, welke men zou kunnen invoeren of verbeteren? — Laat ons hier by stil staan, en deeze zaak van wat hooger ophaalen. —

Voor en alêr men op middelen tot herstel denken kan, moet men eerst den aart der kwaale en haaren verschillenden oorsprong zoeken en met zekerheid bepaalen. — Wy moeten dierhalven den aart der verschillende ziekten, dat is de verschillende hoedanigheden der misdaden, zo wel als de verschillende oorzaaken, waaraan dezelve toegeschreeven moeten worden, wat nader onderzoeken en opspooren.

Armoede, gebrek, hebzucht, ledigheid,
lui-

I. AFDEEL.

De Noodzaakelykheid van deeze en anderen aangedrongen.

Ten dien einde vooraf de verschillende aart en hoedanigheid der Misdaden on-derzocht en verdeeld.

Eerste soort van

I. AFDEEL.

Misdaa-
den voor-
gesteld.

luiheid, brengen verre het grootste aantal Misdaaden, die de algemeene orde verstoren, voort. Deeze worden, meestal, met opzet en met bedachten raade gepleegd. Hier toe behooren dieveryen, klein en groot: valscheid van allerlei aart: ontrouwe waarneeming van zodanige ampten, waar aan een algemeen *crediet* gegeven moet worden: meenedigheid, schelmachtige banquerouten, landverraadery: en gaan zelfs, wanneer hebzucht op geene andere wyze haare oogmerken bereiken kan, tot geweld, vergif en moord over.

Tweede
soort.

Een andere soort van Misdaaden, mede uit gebrek van het noodig bestier over onze hartstogten spruitende, maar die uit de zo even gemelde bronnen niet afgeleid kan worden, is haaren oorsprong voornaamelyk aan toorn en drift, wraakzucht, haat, afgunst, staat- en heerszucht, partytschappen, verkeerdgeplaatste liefde, minnenyd, wanhoop, wellust, verschuldigd. Weele van deeze worden zonder, althans zonder genoegzaam, overleg gepleegd, en zyn niet temin, hoe zeer uit dien hoofde cenige verschooning en medelyden verdienende, van geen mindere schaadelyke gevolgen voor de Maatschappy.

Ook

Ook zyn 'er Misdaaden, die uit gebrek van genoegzaame kennis onzer pligten, verkeerde grondbeginzelen, valsche denkbeelden van eer en schande, en diergelyke voortspruiten:

I. AFDEEL.
Derde
foort.

Eindelyk zyn 'er Misdaaden, die aan verzuim, onbedachtzaamheid, lafhartigheid, vrees, kwaade aangenomene hebbelykheeden, losheid der jeugd, moedwil en broodronkenheid, toeteschryven zyn. Hiertoe behooren die in dronkenschap geschieden, en foortgelyke. Terwyl de misdaden van verzuim, onbedachtzaamheid, lafhartigheid en vrees, voornaamelyk by Krygslieden gezogt moeten worden, als by welken het niet betrachten van hunnen pligt, zelfs in zeer geringe en dikwils verschoonelyke misflagen, lyfstraffelyk is, en, om de schaadelijke gevolgen, lyfstraffelyk zyn moet, hoe zeer dezelve, zedekundig beschouwd, naauwlyks den naam van misdaad verdienen.

Vierde
foort.

Zouden 'er laatstelyk zodanige monsters zyn, die, zonder eenig wezenlyk of ingebeeld voordeel te bedoelen, uit enkele boosheid van hart, tot de grootste gruwelen overgaan? Wy kunnen dit naauwlyks gelooven. Zo deeze echter bestaan, of bestaan hebben, zyn de voorbeelden daarvan zeer

Geen misdaaden zyn 'er, die zonder eenig ingebeeld voordeel, uit enkele boosheid van harten, gepleegd worden, of

I. AFDEEL.

zyn ten
minften
zeer zeld-
zaam.Algemeene
Grondre-
gel by
deze gele-
genheid
eens voort-
al voor-
gefteld.

zeer zeldzaam, en behoeven, om dit hier in 't voorbygaan aan te merken, geen fterkere straffen te ondergaan, dan naar maate van de fchaadelykheid van het misdryf, door hen uit boosheid en kwaadäartigheid gepleegd. Want, en dit moet in deeze zaak altoos zorgvuldig in 't oog gehouden worden, de Misdadaen worden op dit ondermaanfche niet als *Zedelyk*, maar als *Burgerlyk* kwaad; tot weering van dezelve of foortgelyke Misdadaen voor het toekomende, geftraft.

Indien wy ons niet geheel en al bedriegen, zyn tot de voorgestelde foorten, alle mogelyke Misdadaen te brengen, en haar aart moet dus daaruit afgeleid worden. — Ondertusfchen behoeven wy niet aantemerkken, dat uit de verëeniging van twee kwaade, fchoon van elkanderen zeer verfchillende grondbeginzelen, dezelfde euveldaaden kunnen ontftaan, welke men dus tot een gemengde foort zou kunnen brengen. Luiheid en weelde gaan dikwils hand aan hand; — wellust met ftat- en heerszucht; — dronkenschap met minneyver.

Verder moet men nog aanmerken, dat dezelfde Misdad zeer dikwils uit verfchillende oorzaaken fpruit, en echter dezelfde uitwerk-

werkzelen heeft. Deeze Soldaat verlaat I. AFDEEL
 uit luiheid, geene uit bloohartigheid zyn
 vaandel. Gebrek, door hebzucht aange-
 stookt, en in die omstandigheid gesteld, dat
 zonder het vergieten van menschenbloed,
 haare oogmerken niet bereikt kunnen wor-
 den, gaat tot dezelfde misdaad, dat is
 moord over, die de staatzuchtige, de min-
 nenydige, de dwceper, de tot den dood
 haatende belaager van zynen mededinger,
 uit andere grondbeginzelen, pleegt.

De bronnen en oorsprongen der misdaa-
 den dus, uit den aart der zaake zelve, af-
 geleid en alzo bekend geworden zynde, zal
 het minder moeiljk vallen, de gepaste
 hulpmiddelen daartegen op te spooren.
 Armoede, gebrek, hebzucht, luiheid, za-
 gen wy waren de eerste, de aanleidende
 oorzaaken van veele misdryven en euvel-
 daaden. Veelen sterven op een schavot, die,
 in andere omstandigheden geplaatst, nutti-
 ge Leden der Maatschappye hadden kunnen
 zyn. — Een verwaarloosde opvoeding, ge-
 brek van onderwys in leezen, schryven,
 reekenen, het oeffenen van handwerken,
 al het welk in de Jeugd geleerd moet wor-
 den, heeft veelen in de akelige omstandig-
 heid gebragt, dat zy, ter bekoming van het
 nood-

Overgang
 tot de op-
 gave der
 voorzor-
 gen tegen
 de misdaa-
 den van de
 eerste
 soort.

Byzon-
 derlyk tot
 die, welke
 uit armoe-
 de, gebrek,
 luiheid,
 gepleegd
 worden.

Eerste
 aanmer-
 king daar
 omtrent.

I. AFDEEL. noodzaakelykst onderhuid; eerst tot kleine dieveryen en bedriegeryen overgeslagen, en vervolgens in geweldenaars, roovers en moordenaars verbasterd zyn. Hoe veelen, die werken kunnen en willen, wordt de gelegenheid daartoe benomen? Hoe veelen heeft eene enkele ziekte in het kommerlykste gebrek gedompelt? Hoe veelen worden, door toevallen en ongelukken, onbekwaam, om het in de jeugd geleerde handwerk te oeffenen? — De menschelykheid stort traanen van medelyden, wanneer zy zich deeze gevallen slechts als mogelijk voor den geest brengt; maar welk eene ontroering gevoelt zy niet, wanneer zy, over die ongelukkigen, de vonnissen, by de duur bezwoorene wetten bepaald, moet uitspreken? Hoe denkt men dat een Rechter te moede is, wanneer een meer dan zestig jaarige Grysäart, tegen wien den hals geëischt wordt, geen andere verfschooning weet intebrengen, dan de volgende, zeer gewigtig voor het oogmerk, waartoe wy dezelve hier aanvoeren. — „ Tot den ouderdom van zestig jaaren, een tydperk door weinigen beleefd, en binnen het welk verre het grootste gedeelte van het menschedom, met eer en achting, althans

Door voorbeelden gestaafd.

„ ZOR-

„ zonder fchande of onêer, ten graave ge-
 „ daald is, heb ik my aan geene ftrafwaar-
 „ dige burgerlyke misdaad fchuldig ge-
 „ maakt. Tot dien ouderdom mogt ik my
 „ beroemen een eerlyk man te zyn. Maar
 „ ongelukken en bedriegeryen van anderen
 „ hebben my arm en elendig gemaakt; heb-
 „ ben my in deezen akeligen toefland gewik-
 „ keld en weggefleept”. — Wil men een
 ander voorbeeld. — Twee ambachtslieden,
 van huisbraak befchuldigd en overtuigd,
 verhaalen eenpaarig, en het blykt van el-
 ders, dat zy, den dag vóór den voor hen
 zo noodlottigen nacht te faamen gaande, on-
 derling over de onbehoorlykheid van hunne
 luije en losbandige levenswyze gefproken, en
 het ernftig befluit genomen hadden, werk
 te zoeken; dat hen vervolgens een by hen
 bekend Meester in hun handwerk was ont-
 moet; dat zy, van die gunftige en toevalli-
 ge gelegenheid gebruik maakende, deezen
 om werk gebeden, maar, tot hun ongeluk,
 niet te werk gefield hadden kunnen worden.

De gevallen, hier aangevoerd, hoe zeer
 eenigzins door algemeene bewoordingen en
 min wezenlyke omftandigheden onken-
 baar gemaakt, zyn gebeurd; en deeze of
 foortgelyke gevallen gebeuren dagelyks. —

I. AFDEEL.

Tweede
aanmer-
king hier
over.

Men vergunne ons, eene tweede aanmerking, door de ondervinding mede ten volle bewaarheid, hier te laten volgen: naamelyk, dat armoede en bekrompenheid wel ten platte lande en in steden van mindere uitgebreidheid huisvesten, maar dat gebrek aan al het noodige, eigenlyke honger, met één woord, gebrek aan voedsel en dekfel, in groote, magtige en vermogende steden, gelyk Londen, Parys, Amstcrdam, voornaamelyk gezocht moeten worden. — De ondervinding leert dit, en het volgt uit de gesteltnis der zaake zelve. — Een arbeidsman te Purmerende, by voorbeeld, wordtziek; zyn kostwinning staat daar door, of voor een' tyd, of geheel stil. Zyn huishouden vervalt tot armoede; maar een minder aantal menschen maakt, dat hy, hoe gering ook in stand, by allen, ten minsten by veelen zyner Stadgenooten, bekend is. Men weet zyn gantschen levensloop. Hy is voor een' nugteren en yverig' man bekend. Menschlievendheid en milddaadigheid spoeden ter zyner hulpe. — Maar in Amsterdam is die zelfde arbeider aan zeer weinigen, meestäl aan lieden van zyn eigen rang, aan onvermogenen, schoon braave menschen, alleen bekend; maar deeze kunnen

nen geen hulp toebrengen; terwyl de hui-
zen der vermogenden, door een' zwerm van
vuige en luije Bedelaaren afgeloopen wor-
den, die, of de handen en harten der ver-
mogenden, die zich door deezen te meermaa-
len bedrogen zien, toefluiten, of hen hun-
ne liefdaadige hulp ontfteelen.

Verder kan men met volkomen zekerheid
vaststellen, dat gebrek alléén oorzaak is van
een aanzienelyk gedeelte van die misdáaden,
welken in Amsterdam en de omliggende lan-
den gepleegd worden. — Hoe komt het an-
ders, dat zo veele misdáaden door Hoogduit-
sche Jooden, waaronder de armoede grooter
dan onder de Christenen is, gepleegd wor-
den? — Zou deeze Natic diefächtiger, of
oneërlyker zyn, dan de eigenlyke Hollan-
ders? — Zouden zy luijer, en min werk-
zaam zyn dan anderen? — Zeer zeker
neen. — Zy overtreffen de Christenen in
yver en werkzaamheid verre, ja ontzien
zich, voor een gering dag-geld, den zwaar-
sten, den moeijelyksten arbeid niet. Terwyl
de Hoogduitsche Joodsche Kooplieden, die,
in het voor den Koophandel zo noodlottig
Jaar 1773, mede ongelukkig geworden en
buiten vermogen gesteld waren, om hunnen
schuldöisfcheren te voldoen, die Christen-

Derde
aanmer-
king.

I. AFDEEL. huizen, welker Boedels met de grootſte eerlykheid behandeld zyn, zo niet overtroffen, ten minſten geëvenaard hebben. —

Besluit uit een en ander afgeleid. Te weeten het verſchaffen van werk aan de behoefte en werkloze hand.

Men verſchaffe dan, en dit is het beſluit, uit deeze aanmerkingen noodzaakelyk voortvloeiende, de behoefte, de werkeloſe hand, voor al die der Jooden, gelegenheid om brood te winnen, en men zal de misdaaden, uit armoede en gebrek begaan, klaarblykelyk zien verminderen. Men zal voor hunne zwervende en *vagabondeerende* geloofs-genooten, op wier rekening nog veele Misdaaden, die men hen toefchryft, moeten geſteld worden, minder behoeven bevreesd te zyn.

De middelen hier toe zyn verſcheiden naar de verſchillenheid van Landen en Steden.

Dat dan de eerſte zorg der Regeering zy, hieromtrent de nodige voorzieningen te doen. Verſcheiden zyn de middelen, waarvan men zich, ten dien einde, bedienen kan. Ondertuſſchen is het ondoenlyk, ja onnodig hiervan een plan, tot in de kleinſte byzonderheden uitgewerkt, optegeeven. De verſchillende geſteltenis der byzondere Landen en Steden, honderde verſchillende byzonderheden, maaken, dat een plan, 't geen hier zeer goed zyn zou, elders geheel onuitvoerelyk, ja nutteloos is. Wil men echter een meer byzonder uitgewerkt plan,
om

om het zelve in de byzondere Landen en plaatzen, met meerdere of mindere verschikking, te kunnen toepassen; zie hier, wat wy het beste en uitvoerelykte oordeelen, met betrekking tot ons Land.

Dat dan de Regeering met de zorg voor de opvoeding der jeugd, vooräl van onvermogende Ouderen beginne. Men laate, ten koste van het algemeen, de jeugd zodanige zaaken leeren, welke kennis een burgerlyk bestaan kunnen geeven. Leezen, schryven, cyfferen, een ambacht, en foortgelyken, komen hier van zelve in aanmerking. — Men moedige de Ouderen en jeugd door de gepaste middelen aan: den Ouderen, om hunne kinderen ter schoole te zenden; den kinderen, om zich van die gunstige gelegenheid, met nut, te bedienen. — Wanneer zelfs min behoevende ouders hier van gebruik maaken, onderzoeke men dit niet te naauwkeurig. Men maake dat het der Ouderen belang worde hunne kinderen ter schoole te zenden, het zy door het weigeren van den gewoonen onderftand, het zy door het verleenen van eenen grooteren voor hen, die, door het schoolgaan hunner kinderen, eenige voordeelen, die zy anders zouden kunnen

I. AFDEEL

De zorg voor het onderwys der kinderen van onvermogende Ouderen, als het eerste middel voorgesteld. Hoedanig hierin te handelen.

I. AFDEEL. genieten, moeten misfen. — Men laate zo ras de kinderen ter fchoole genoegzaame onderrichting bekomen hebben, de tweede zorg zyn, dat zy tot een ambacht, waar op hunne verkiezing valt, opgeleid worden. Men kome zodanige Ouderen, die hier toe geene gelegenheid hebben, te hulpe. Men moedige den yver en arbeidzaamheid der kweekelingen aan door gepaste belooningen. Een Land als het onze, allcen door Handel en Zeevaart bloeiende, heeft aan bekwaame Zeelieden en Matroozen gebrek, terwyl men misfchien voor de Ambachten te veel handen heeft. Ook hierop moet, by de opvoeding, gedacht, en den kweekelingen gelegenheid gegeven worden, de eerfte kundigheden, die daartoe noodig zyn, in hunne jeugd te leeren. De geringfte zeeman kan fortuin maaken, en deeze voorbeelden zullen den yver uwer jongelingschap opwekken. — Ja, wie weet, of gy niet, op die wyze, meenig' zeeman zult aankweeken, die, door de gevaaren der zee, gewoon alle gevaaren te tarten, in gevalle van nood, uwen Staat de gewigtigfte dienften, het zy ter Koopvaardye, het zy in 's Lands dienst zelven, doen zal. En terwyl gy dus de gepaste middelen te werk

werk stelt, om misdaden, uit luiheid of gebrek voortkomende, zo veel mogelyk, te verminderen; terwyl gy een aanzienelyk aantal menschen van nuttelooze, ja schaadelijke leden en pesten der Maatschappye, in nuttige en bekwaame Mannen hervormd, zult gy tevens de grondslagen leggen, voor de bestendigheid en welvaart van uwen Staat. — Op deeze of soortgelyke wyze voor de opvoeding der jeugd van behoeftige Ouderen gezorgd zynde, moet de oplettenheid der Regeeringe verder gaan over de opvoeding der ouderlooze, behoeftige Weezen en verlaatene kinderen. Deezen moeten, om zo te spreken, als kinderen van den Staat, in Wees- of Vondelinghuizen aangenomen en opgevoed worden. — In hunne opvoeding moeten dezelve regelen gevolgd worden; alleen met dit onderscheid, dat men, over dezelve, voor die opvoeding, nog grootere Rechten verkrygt, en men deezen dus, voornaamelyk tot die bezigheden en beroepen kan en mag opleiden, waaraan men gebrek heeft; zonder aan hunne verkiezing, of die hunner nabestaanden zo zeer gebonden te zyn.

Ouderlooze, verlaatene Kinderen in Wees- en Vondelinghuizen aanteneemen en opvoeden, als een tweede middel voorgesteld.

Nu komen wy tot de volwasfenen. Deezen zyn ten arbeid bekwaam, of onbe-

I. AFDEEL.

Volwaste-
nen, ten
arbeid be-
kwaam,
voor een
redelyk
loon, werk
te geeven.
Zieken,
vermink-
ten, ge-
brekkigen
in werk-
huizen de
kost te gee-
ven.

Regel, daar
omtrent in
het oog te
houden,
om beede-
laarye met
kracht te
keer te
gaan.

Zwaarig-
heid in de
invoering
voorge-
steld.

kwaam. — Zo dezelve tot eenigen arbeid bekwaam zyn, moet aan deezen de gelegenheid om voor een redelyk loon te werken, gegeeven worden. — Elk moet den onderftand, die hy verwerft, geheel of ten deele verdienen; ja het is eene verkeerd geplaatfte barmhartigheid, aan leediggangers, dat gevaarlyk tuig, door het geeven van aelmoezen, gelegenheid te geeven om, niets te doen hebbende, kwaad te leeren. Het moet dus eene omwrikbaare regel zyn, *die werken kan, moet werken.* — Wanneer men wyders allen, die werken kunnen, werk verfchaft; de verminkten, gebrekkigen, zieken, in de daartoe gefchikte huizen, het noodige voedsel en deksel bezorgt, zal men de beedelaaryen met kracht te keer kunnen gaan.

De nuttigheid deezer fchikkingen zal ieder geredelyk toefaan. Maar van waar de middelen gevonden, om het een en ander werkftellig te maaken? — Mifchien zal men hier tegen dus redeneeren: „ De loffe-
„ lyke inrichting der openbaare fchoolen te
„ Amfterdam, die op deezen leest gefchoeid
„ zyn, heeft, wy erkennen dit gaarne,
„ ten klaarfte getoond, dat de gedecfte-
„ lyke invoering van dit plan mogelyk is.

Wy

„ Wy staan toe dat de inrichting dier I. AFDEEL.
 „ Schoolen en Weeshuizen, voor de ver-
 „ beteringen, hier voorgesteld, vatbaar
 „ is. Maar vanwaar in een Stad, daar
 „ Lands en Stads lasten reets tot zulk eene
 „ gewigtige hoogte gesteegeen zyn, de mid-
 „ delen gevonden, om zoo veel elendige,
 „ gebrekkige en ten arbeid ongeschikte
 „ perfoonen, in de daartoe geschikte Hui-
 „ zen de kost te geeven? En zo dit al eens
 „ uitvoerelyk ware, vanwaar de noodige
 „ Fondsen om alle *ledige handen* werk te
 „ verschaffen, en hen daarvoor te betaa-
 „ len? De schatten van den Staat zyn
 „ niet onuitputtelyk”. — Deeze beden-
 „ king verdient opheldering, en, zo mogelyk,
 „ oplossing. — Wy zullen eerst van de ge-
 „ brekkige en ten arbeid onbekwaame men-
 „ schen spreken.

Ik zal niet zeggen, dat deezen, uit dien Beant-
 woord,
 eerst met
 betrekking
 van zic-
 ken, ver-
 mindten
 enz,
 hoofde, op den bystand van het algemeen
 eenige aanspraak hebben: want hier door
 wordt de zwaarigheid in 't geheel niet
 opgelost. Maar zou dit getal wel zo groot,
 zouden de onkosten, hier toe verëischt,
 wel zo veel zyn, als men zich verbeeldt? —
 Wel is waar, een aanzienelyk aantal beedelt
 dagelyks langs de straaten; maar hoe veele

I. AFDEEL. Vreemdelingen zyn daaronder, die, van buiten 's Lands ingekomen, van het beedelen een kostwinning maaken, en door de hoop op de Burgerlyke mildaadigheid, uit overvloed spruitende, herwaarts gelokt worden? Neem het beedelen weg, gelyk het, volgens ons plan, mischien niet zeer moeijelyk zyn zou, en Amsterdam, by voorbeeld, zal de vergaderplaats der beedelaaren uit het gantsche Land, ja mogelyk uit geheel Europa, niet meer zyn. Aan eene luije en losbandige levenswyze gewoon, zullen zy zich onder geene gepaste ondergeschiktheid, die hierby plaats moet hebben, willen onderwerpen. Zy zullen naar elders vertrekken. De toevloed zal ophouden. Ook behoeven de gebouwen, voordiergelyke perfoonen geschikt, niet prachtig en kostbaar te zyn. Het onderhoud kan zoo eenvoudig, als ter gezondheid noodig is, zyn. Orde en ondergeschiktheid moeten 'er heerschen. Die nog werken kunnen, moeten werken. Verder moeten wy hier byvoegen, dat onvermogen en verzuim veel gebrekkig en ten arbeid onbekwaam maaken, die in tyds te helpen waren. Ja, het geen nog sterker is, niet alleen vind men beedelaars, die te paard de *Tour* door de stad

doen

doen, en de ligt bewoogene Menschenliefde ook tot den beedelaar en zyn elendige beesten doen uitstrekken; maar de hemel weet hoe veele kinderen, met opzet, verminkt en elendig gemaakt worden, om 'er vervolgens mede te beedelen, die aan anderen te verhuuren, of wel op deeze of geene bruggen, zonder aanzien van weêr of jaargety, genoegzaam naakt, neder te zetten, om van de voorbygangeren de *Contributie*, waar op hunne Ouderen de Stad, willekeurig, gesteld hebben, en die, door het medelyden met die onnoozele schepzelen, greetig betaald wordt, intevorderen. Ook deeze onmenschelykheid zal men kunnen voorkomen, wanneer men onze schikkingen daadelyk invoert; wanneer ook uit dit aantal verwaarloosde kinderen geene, althans minder dieven en roovers zullen opgroeijen. — Zou men nu voor zodanige gebrekkige en ten arbeid onbekwaame menschen een gebouw stichtende, in het zelve jaarlyks wel 2000 Perzoonen de kost behoeven te geeven? en zou een Stad als Amsterdam, gebrek aan middelen, gebrek aan liefdaadigheid hebben, om de kosten daar toe, ja zelfs van het dubbelt getal te vinden?

Maar

I. AFDEEL.

Verder
met be-
trekking
tot de
Werkeloo-
zen.

Maar het heeft nog meer moeite in, alle de zodanigen, die werken kunnen, werk te verschaffen. Dit echter behoort te geschieden, zal men de beedelaaryen, ledigheid en gebrek, met alle de daaruit spruitende akelige gevolgen, willen voorkomen. Dan hoe groot zou de hoofdsom wel zyn, die jaarlyks te Amsterdam aan beedelaars gegeven, en, mag ik het zeggen, nutteloos verspild wordt? Dit is bezwaarlyk te bepaalen. — Deeze hoofdsom is mogelijk grooter dan men zich verbeeldt. — Het voorbeeld van een' beedelaar, die in Engeland, alleen door beedelen, een aanzienlyk vermogen heeft nagelaaten, is bekend. — (a) De winnende hand is mild, en men geeft gaarne, wanneer men vry geeft. Indien nu in Amsterdam ieder beedelend persoon, door elkanderen, maar *Vier stuivers* opzamelde, maakt dit in 't Jaar *f 73*. — Men stelle nu verder, dat het aantal beedelende personen, (de Jooden, volwasfenen en kinderen daaronder begreepen,) te Amsterdam, door elkanderen, vierduizend bedraagt,

(a) In 's Gravenhage heeft, vooreenigejaaren, een diergelyk voorbeeld plaats gehad.

draagt, dan is het zeker, dat een fchat van *plus minus f* 300,000 - : - jaarlyks op eene zeer nuttelooze, ja fchaadelyke wyze, alleer in Amsterdam, verfpild wordt. (b)

Men voege hier nu by, het geen in 's *Hage Rotterdam* en andere Steden, als mede ten platte Lande, op gelyke wyze, wordt weggegeven; en men zal moeten erkennen dat de Steden op zichzelve, of wel de Provintie van Holland en Westfriesland, zonder meerder en *effektief* bezwaar der Ingezeetenen, overvloedige middelen by de hand hebben, om alle beedelaarye met kracht te keer te gaan. Vooral, wanneer men met de Hooge Bondgenooten van de andere Gewesten, de noodige fchikkingen maakte, ten einde de

Regelen en wyze van inrichting, hier uit afgeleid.

bee-

(b) In 't voorbygaan. — Indien men begreep, dat het getal der beedelende perfoonen, de gebrekkigen hier afgetrokken, veel te groot door ons opgegeeven wierdt, zo is dit geen bedenking tegen ons plan. Zo dit getal minder is, des te min kostbaar is ons ontwerp. Hy die dierhalven eenige bedenking hietegen wilde maaken, zou moeten beweeran, dat het getal der ten arbeid bekwaame leedige perfoonen, na dat de toevloed van vreemdelingen naar herwaarts zoude opgehouden zyn, grooter zou blyven. Een zaak, die wy bezwaarlyk gelooven. Maar ook dan spreekte het van zelve, dat de jaarlyks met beedelen opgezamelde fchat daarentegen in evenredigheid verhoogd zou moeten worden.

I. AFDEEL.

beedelaarycn, op eene gevoeglyke, doch tevens krachtdaadige wyze, overeenkomstig de gefteltenis van die nabuurige Provintiën, ook aldaar te keer gegaan wierden. Ook moet men niet denken, dat men gebrek aan werk hebben zou. Want zo lang 'er jaarlyks geheele scheepsloadingen uit Westfaalen over komen, om hier de oogsten van gras en andere veldgewasfen intezamen; — zo lang 'er nog Heiden te bebouwen, Meiren uittemaalen zyn, om dezelve in groeizaame Velden te hervormen; — zo lang men geheele scheepsloadingen Juten en Nooren herwaarts ziet vloeijen, om op onze Schepen ter Visfchery als anderzins dienst te neemen; — zo lang 's Lands Vloot gebrek aan Matroozen hebben zal; — zo lang zo veele Ambachtsheden van elders inkomen, om tegen den naderenden winter met de overwinsten naar hun land terug te keeren; — zo lang men met groote handgelden de Troepen van den Staat zal moeten *recruteeren*; — zo lang de *Coloniën* van den Staat gebrek aan menschen hebben, die men Hen, ook hierdoor, op redelyke voorwaarden zou kunnen toefchikken: — Zo lang kan men verzekerd zyn, dat het nimmer aan werk ontbreeken zal; dat is, men

zal

zal niet bedugt behoeven te zyn, een grooter aantal perfoonen te hebben, dan men aan eene meer of min nuttige bezigheid zou kunnen plaatsfen. Ook komt het ons voor, dewyl 'er met reden geklaagd wordt over de duurte der dagloonen in ons Land, waardoor onze Manufactuuren hoe langs hoe meer vervallen, dat 'er, dit plan ingevoerd wordende, met overleg van des kundigen, zodanige bezigheden zouden uittedenken zyn, waardoor aan deeze, of wel den Koophandel in 't algemeen, eenige verligting toegebracht zoude kunnen worden. Want, om dit hier in 't voorbygaan aantemerken, het is ons oogmerk niet, aan die geenen, welke geen gelegenheid hebben door particulieren te werk gesteld te worden, en waarvan de oorzaak dikwils in luiheid of onbekwaamheid gezocht moet worden, een dagloon, evenredig aan het gewoone, te verschaffen. Zy die nergens elders te recht kunnen komen, moeten alleen weeten, waar zy zich, tegen gebrek en honger, hebben te vervoegen. Het loon moet dus merkelyk minder zyn; dan zal het getal der werkzoekenden niet tot die hoogte klimmen, dat, of de Staat buiten vermogen is hen werk te geeven, of dat de neeringen

en

I. AFDEEL.

en handteeringen van particuliere perfoonen van de noodige handen beroofd zouden worden.

Dit alles in aanmerking neemende, en voor al zorgende, dat den Jooden eenige bezigheid, niet ftrydig met hunne Godsdienstige begrippen, bezorgd wierdt, zou men dan met eene fom van een half millioen over Holland en Westfriesland, welke fom nu, totmerkelyk nadeel van den Staat, nuteloos weggeworpen wordt, niet zeer veel kunnen verrichten? Ja, zou 'er zulk eene fom tot *Supplement* van het verlies met de kosten, op zulk eene inrichting vallende, wel eens noodig zyn? Althans hoe veelen zou men niet kunnen laten werken? Hoe veele perfoonen zou men eene nuttige bezigheid kunnen verschaffen, eer men eene fchaade van een half millioen hadt? Maar waartoe hier het woord *Schaade* gebruikt? — Deeze arbeidsloonen zouden immers in het Land blyven; en is vermeerdering van werkzaamheid niet een tak van nieuwen rykdom? Ondertusfchen zou deeze inrichting nimmer tot eenig particulier voordeel van den Staat gebruikt, of liever misbruikt moeten worden. De regel zou altoos moeten zyn en blyven, de particuliere neeringen en hand-

handteeringen, zo veel mogelyk, te bevorderen, en alleen den geheel werkelloozen, *als een' onderstand*, werk te geeven. Ja men zou zich altoos als eenen onwrikbaaren regel moeten voorstellen, dat, uitgezonderd Matroozen en andere Perfoonen, welke men tot het bebouwen en droogmaaken van Meiren, van 's Landswege, goed vindt in 't werk te stellen, (eene onderneeming dikwils, ja genoegzaam altoos, schaadelyk voor Particulieren, maar voor den Staat daarentegen altoos voordeelig,) deeze inrichting de hoogst mogelyke volmaaktheid zou hebben, indien het getal der aan deeze of geene Handwerken te werk gestelde Perfoonen zo klein mogelyk was. Want is dit getal klein, mits ieder, die om werk verzogt, te werk gesteld wierdt, dan levert dit kleine aantal een sterk bewys voor den welvaart der kleine gemeente op. Terwyl 'er geen twyfel is, of men zou den verflaauwdcn moed, yver en werkzaamheid zien toeneemen, indien, met de strikte beletting van het beedelen, allen, die verzogten te werk gesteld te worden, na verloop van tyd, hunnen yver en werkzaamheid, door eenige aanmoedigingen en vermeederingen van bestaan, beloond zagen. Luiheid en dronkenschap zouden dan schandelyk en

I. AFDEEL.

schaadelyk tevens zyn. De zucht om zyn⁹ staat beter te maaken, door kommer en elende uitgedoofd, zou aanwakkeren, en een nieuw leven erlangen. — Veel zou hier over nog aantemerken vallen, en onze denkbeelden vermeerderen zelfs in ons. Dan wy kunnen hierby niet wel langer stil staan, dewyl 'er over andere zaaken, niet min gewigtig, en die de voorgestelde Vraag even na betreffen, nog vry wat zal te zeggen vallen. — Bovendien heeft de waare Staatskunde, gelyk in andere gevallen, ook hier, geheimen, die het niet voegt te openbaaren, en door den druk bekend te maaken. Wy zullen dierhalven van deeze zaak aftappen, en ons te vrede houden, met de algemeene kentrekken opgegeeven te hebben van een plan, 't geen nader overwoogen, uitgebreid, en tot in de kleinste byzonderheden uitgewerkt, wel moeijelyk, dan niettemin, in weêrwil van alle hinderpaalen, ook zelfs van de zodanigen die wy hier met opzet verzwegen hebben, uitvoerelyk is, althans naar onze gedachten (c). Terwyl
wy

(c) Toen wy dit schreeven, dachten wy niet, dat men, op de gedactelyke uitvoering van dit plan, reeds zo ernstig bedacht

wy ons verzekerd houden, dat deeze voor-
 zieningen, het zy met meer of min verschik-
 king, in eenige byzonderheden van minder
 belang, behoorlyk tot stand gebragt wor-
 dende, de openbaare straföeffeningen mer-
 kelyk minder zouden worden, dan die thans,
 tot verwondering van alle des kundigen,
 reeds zyn: eene zaak die niet misfen kan
 meerder veiligheid en zekerheid voor ons
 leven en bezittingen te verschaffen; dewyl
 de misdaden, tegen dezelve begaan, in
 eene gelyke evenredigheid verminderen.
 Ja, de zeldzaamheid der straffen zal een meer-
 der kracht van voorbeeld opleeveren. Want
 menigvuldigheid der straföeffening, maakt
 de kleine gemeente, die altoos door uiter-
 lyke daaden, minst door bedaarde rede-
 neeringen gelcid wordt, daaraan gewoon. —
 Londen, Parys en andere groote Steden,
 kunnen hier ten voorbeelde verftrekken.
 Zo men de openbaare Nieuwspapieren geloo-
 ven moet, zou, geduurende deeze eeuw,
 een

I. AFDEEL.

Gevolgen
 deezer
 schikkin-
 gen, ter
 verminde-
 ring van de
 openbaare
 straföeffe-
 ningen.

Openbaa-
 re straföef-
 feningen
 van Lon-
 den, Pa-
 rys en Am-
 ſterdam
 met elkan-
 deren ver-
 geleken.

dacht was. — Het gebouw, welk tegenwoordig alhier
 van Stadswege gerimmerd wordt, en de *Oeconomische Tak*,
 sedert tot stand gebragt, zetten niet alleen onze redeneerin-
 gen geen geringe kracht by, maar ontheffen ons van de
 noodzaaklykheid, om hierover breeder uit te weiden.

I. AFDEEL.

een aantal van 60000 Menschen hun leven door de hand van den scherprechter te Parys, en dus by zo eene beschaafde en staatkundige Natie, verlooren hebben (*d*). Dit is byna ongeloofelyk; en zo men slechts de helft van dit getal neemt, zou dit gedurende deeze eeuw, één daags uitmaaken. Daarentegen zal het getal van de ter dood gebragten te Amsterdam, gedurende deeze eeuw, jaar door jaar genomen, slechts twee of drie bedraagen: — welk een aanmerkelyk onderscheid! En laat Londen en Parys eens viermaal zo volkryk zyn; laat dit grooter getal de misdaden eens verdubbelen; gelyk het, om onze hiervoor gemelde aanmerking, plaats moet hebben (*e*), welk een onderscheid, blyft 'er dan nog tuschen beiden? — Hoe veilig, hoe gerust leeven wy dan in een Land en Stad als Nederland en Amsterdam! Hier kent en oeffent men de kunst, om, met de minst mogelyke straffen, de hoogst mogelyke veiligheid en zekerheid te bezorgen. — Hier kent en oeffent men de zeldzaame kunst, om met wetten, die noch, streng,

Voortref-
felykheid
der Hol-
landfche
Rechts-
pleeging
hieruit be-
toogd.

(*d*) Zie Historische Courant van den 17. December 1776. In Engeland is het gantsch niet beter gesteld.

(*e*) Ziet hiervoor bladz. 18.

Streng, noch wreed zyn, ja die met de hoogstmogelyke voorzichtigheid, gemaatigdheid en deftigheid ter uitvoer gebragt worden, het getal der euveldaaden zeer gering te maaken. — Ondertusfchen denke men niet dat dit onbegrypelyk klein getal, aan gebrek van den noodigen ernst in het opspooren toetefchryven is. In de laafte vyf-en twintig jaaren ten minsten, zyn flechts twee of drie moorden, aan volwasfenen gepleegd, ftraffelooos gebleeven, omdat de daaders met geene mogelykheid optefpooren waren. En misfchien zyn dit de eenige voorbeelden, die daarvan te berde gebragt zouden kunnen worden; ten minsten, dat men in de voorige eeuw, even veilig, even gerust in *Amsterdam* leeven kon, is, onder anderen, uit het getuigenis van den grooten Wysgeer *Descartes* afteneemen, die dit als een fterke drangreden gebruikte, om eenen zyner Vrienden, uit het bevallig Italiën herwaarts te tronen. (f)

Wy

(f) „ Je ne fuis point étonné, lui dit-il, qu'une ame
 „ grande & forte, telle que la vôtre, ne puisse se plier aux
 „ ufages serviles de la cour. J'ose donc vous conseiller de venir
 „ à Amsterdam, & de vous y retirer, plutôt que dans des
 „ chartreufes, ou même dans les lieux les plus agreables de

„ Fran-

I. AFDEEL.

Wy hebben deeze laafte aanmerkingen niet zo zeer tot eer van ons Land en Landgenooten hier geplaatst, als wel om te toonen, dat de *Crimineele* Rechtspleeging reeds vry volkomen is; dat dus de verbeteringen, daaraan toetebrengeu, en door ons hiervoor opgegeeven, of die nog staan te volgen, hoe gewigtig en misfchien noodzaakelyk en nuttig, aan dezelve minder volkomenheid zullen byzetten, dan wel in andere tyden en omftandigheden gebeuren zou. — Niettemin zyn zy gewigtig genoeg, om dezelve aan de overweeging der Wetgeevende Wysheid aantepryzen. En met deeze overweeging gaan wy over tot Misdaaden, die uit andere oorzaaken spruiten.

Overgang
tot een ander
foort van Mis-
daaden; byzonder
tot kindermoord,
uit gebrek,
wanhoop,
of fchaamte.

Daar is eene Misdaad die uit wanhoop en fchaamte gepleegd wordt. — Een ieder begrypt ligtelyk, dat wy hier die

„ France ou d'Italie. — Dans quel lieu de l'univers trouverez-vous plus aisément qu'ici, tout ce qui peut ou intéresser la vanité, ou flatter le goût? Y-a-t-il un pays dans le monde où l'on soit plus libre, où le sommeil soit plus tranquille, où il y ait moins de dangers à craindre, où les loix veillent mieux, sur le crime ou les empoisonnemens les trahisons, les calomnies soient moins connues, où il reste enfin plus de traces de l'heureuse & tranquille innocence de nos Pères? — V. Thomas Eloge de DESCARTES p. m. 133. 135.

die misdaad in 't oog hebben, die door verachtelyke lichtmisen misleide jonge dochters, tegen haar eigen eerstgeboorene kinderen, in wanhoop, begaan. — Men heeft, in onze dagen, het misdaadige der kindermoord min haatelyk trachten te maaken; maar het is en zal altoos eene haatelyke, eene verschrikelyke misdaad zyn en blyven. Een eerstgebooren wicht in de eerste uren zyns levens ter dood te brengen, den Staat van eenen burger te berooven, en dat door de hand eener Moeder — Helaas! waartoe is de menschelykheid niet in staat!

Het is waar, schaamte en wanhoop vervoeren hier toe sommigen, en daaruit blykt zelfs, dat alle beginselen van eer geenszins uit haar verbannen zyn; dat haar slechts gelegenheid gegeven moet worden, om de gevolgen haarer onbedachtzaamheid, ligtgeloovigheid en aandrifft der natuur, voor het oog der wereld te verbergen, om deeze gruweldaad, over het algemeen, voortkomen. Dan hoe ongelukkig, hoe verschoonelyk, hoe beklagelyk deeze misdaad ook, in veele byzondere gevallen, zyn moge, wy voor ons begrypen, dat deeze misdaad streng gestraft behoort te worden; en kunnen ons geenszins met de zodanigen verëenigen, die,

I. AFDEEL. vooräl na het uitkomen van zeker werkje, over dit onderwerp onlangs gefchreeven, van oordeel fchynen te worden, dat men hierin wel flapper te werk kan gaan. — Hoe! moet dan de wet die geenen niet befchermen, die zichzelven niet kunnen verdedigen? Is het een zo geringe zaak, door eene altegrootte flapheid van vervolging, verfccheiden eerstgeboorene kinderen aan de wanhoop en raazerny van rampzalige, van ongelukkige moeders bloottestellen? Zegt men dat deeze misdaad in overyling, zonder genoegzaam overleg, in wanhoop, wanneer onze zinnen het fpoor der reden byfter zyn, gepleegd wordt; dit is zo, maar dit heeft deeze misdaad gemeen met veele anderen, vooräl met die in toorn, uit hoogloopenden twist gerezen, ontftaan, in welke de braaffte en eerlykfte man, te meermaalen, een ongeluk in drift begaat, en echter de ftrenghed der wetten ondergaan moet, hoe zeer dit geval, in meer dan één onzigt, veel verfchoonelyker is. Want voorëerst gefchiedt dit nog veel meer in overyling, zonder dat men het zelfs genoegzaam weet of voorzien kan; fomtyds uit eene wettige reden van misnoegen over aangedaane belediging, doch altoos tegen iemand,

die

die zynlyf nog verdedigen kan, en op wien I. AFDEEL.
wy veelal geene, ten minsten geene zo nauwe
betrekking hebben.

Men gaa daarom voort kindermoord ten
strengsten te straffen, maar draage tevens
zorg, dat deeze misdaad zo zelzaam moge-
lyk gepleegd worde. Men rechte, met dat
oogmerk, in de Hoofdsteden van elke Provin-
tie, of op andere gevoegelyke plaatsen, open-
baare Vondelinghuizen, even gelyk te Parys
en elders, op. (g) — Dat het bekend zy,
dat men aldaar, zonder eenige de minste
navraag, kinderen brengen kan. — Dat
men die slechts in eene schuif behoeft te log-
gen, zonder opgezocht of nagespoord te wor-
den. — Men wyze eene gevoegelyke plaats
aan, alwaar zwangere vrouwen zich, in alle
stilte en geheimhouding, kunnen vervoegen,
om haare kraam te houden, zonder de min-
ste

Het maa-
ken van
vonde-
linghuizen
in de
Hoofdste-
den der
byzondere
Gewesten,
als een ge-
past mid-
del daarte-
gen, aange-
prezen.

(g) Allerleezenswaardigst is het plan of reglement van een
Vondelinghuis, op gezag van haare Majesteit, de Keizerin
van Rusland, voor weinige jaaren te Moscouw oppgericht. Dit
reglement is in het Fransch overgezet, onder den titel van *Sys-
tème complet d'éducation publique, physique et morale pour l'un et
l'autre sexe, et pour les differens établissemens ordonnés par sa
Majesté Imp. Catharina II. pour l'éducation de la jeunesse &
l'utilité de son empire.* Twee Deelen in 8vo., gedrukt te Neuf-
chatel.

I. AFDEEL.

ste vrees, dat haare schande immer ontdekt of openbaar gemaakt zal worden. — Men geeve een ieder het recht, om, ten allen tyde, het kind wederom tot zich te neemen, en ook deeze euveldaad zal minder gepleegd worden.

Dit is een deur voor hoerery en onkuisheid opengezet, wordt hiertegen door sommigen ingebragd. — Maar ik geloof niet, dat hoerery en onkuisheid hierdoor eenigen aanmerkelyken aanwas verwerven zullen. Deeze zyn, in alle Ryken en Staaten, zo algemeen, zullen altoos zo algemeen blyven, en hebben overal eene zodanige hoogte bereikt, dat 'er voor derzelve aanwas niet zeer te duchten is. In allen gevalle zou ik nog liever zien, dat die eenigen zeer geringen aanwas hierdoor verwierven, dan dat men, deeze voorzorgen geheel verwaarlooze, zich min of meer medeplichtig maaken zou aan den afgrysfelyken moord van zes eerstgebooren kinderen, waarop men wel jaarlyks, te *Amsterdam* alleen, zou mogen staat maken, indien men de voorgestelde middelen geheel verwierp.

War hieromtrent te *Amsterdam* plaats heeft.

En het zyn deeze zeer gewigtige redenen, die, zo wy wel onderricht zyn, te *Amsterdam* ingevoerd hebben, dat eene bedrogene doch-

dochter in 't Gasthuis ingenomen, aldaar haar kraam houden, en na haar herstel, met achterlaating van haar kind, vertrekken kan, zonder dat 'er veel navraag of onderzoek naar de Moeder gedaan wordt. — Het kind wordt naar het Aalmoesfeniershuis gebragt; en wie ook dáár een kind nederlag, aanschelde, en vervolgens vertrok, zou kunnen verzekerd zyn, dat men het, zonder bedenken, of onderzoek, opneemen zou. —

Dan wy dringen mogelyk, met het maaken deezer aanmerkingen, te diep in de gheimen der Regeering, en zullen 'er, om die reden aftappen en tot iets anders overgaan.

Nu volgen die Misdaaden, die verder uit gebrek aan het noodig bestier onzer hartstochten spruiten. Eer men tot het straffen zo van deeze als van die geenen overgaan kan, die uit gebrek van genoegzaame kennis onzer pligten, verkeerde grondbeginselen, valsche denkbeelden van eer en schaamte, verzuim en onbedachtzaamheid, als anderszins ontstaan; moet men ook hiervoor zorgen, en de bronnen van het kwaad, zo veel mogelyk, stoppen. Dierhalven moet, in eene welgestelde Maatschappye, de zorg voor de ligchaamelyke op-

I. AFDEEL.
Overgang tot de voor-
zorgen tegen mis-
daaden, die uit gebrek van het noodig bestier onzer hartstogten, gebrek van genoegzaame kennis onzer pligten, verkeerde grondbeginselen enz enz. ontstaan.

voe.

I. AFDEEL.

voeding met de verbetering van het hart zelve gepaard gaan. Hiertoe is noodig uitbreiding van alle nuttige kundigheden, zo wel van de zodanigen, die een' onmiddelyken invloed hebben op ons tydelyk bestaan, als wel voornaamelyk van de zodanigen, die zedekunde, recht, gerechtigheid, godsdienst ten onderwerp hebben. — De eerste zyn wederom behoeftmiddelen voor gebrek. De tweede zyn eigenaartig geschikt, om ons op de schoonheden der deugden van allerleyen aart te doen verlieven — Kennis, deugd, godsvrucht kunnen daarom nooit genoeg aangekweekt worden (b). De middelen, die hiertoe aange-

(b) Het is ons oogmerk niet veele aanhaalingen uit Schryveren te doen. De volgende echter dachten wy, om deszelfs gewigt, hier eene plaats te moeten geeven. *Religio autem quanquam per se ad conciliandam Dei gratiam valet, habet tamen & suos in societate humana effectus maximos. Neque enim immerito Plato religionem propugnaculum potestatis ac legum & honesta disciplina vinculum vocat. Contraria omnia ab impietate.*

Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris
Naturam nescire Dei.

Pietate sublata, inquit Cicero, fides etiam & societas humani generis, & una excellentissima virtus justitia tollitur. Hujus rei evidens argumentum est, quod Epicurus, cum divinam providentiam sustulisset, justitia quoque nihil reliquit

aangewend moeten worden, zyn van tweederlyen aart. Vooreerst moeten alle nuttige kundigheden, zo veel mogelyk, voortgeplant; ten tweeden alle hinderpaalen weggenomen, of verminderd worden. Onder de eersten behoort zekerlyk de vryheid der drukperse, en het aanmoedigen van geleerde Schryveren, vooral van de zodanigen, die over recht, zedekunde, natuurlyke en geopenbaarde Godgeleerdheid, handelen. Indien deezen de verëischte kennis met de verëischte deugd paaren, is hunne invloed van een onbegrypelyk nut, en men mag deezen de weldoeners van 't Menschdom noemen. Indien men deezen met de gepaste eerbewyzen en belooningen voor hunne welmeenende poogingen bekroonde, zou men den kring van nuttige kun-

I. AFDREEL

Middelen ter bereiking van dit oogmerk voorgesteld, als

de vryheid der Drukperse.

nisi nomen inane, ut quam nasci diceret ex sola conventione, neque durare ulterius quam communis duraret utilitas, abstinendum autem ab his, quæ alteri nocitura essent, solo poenæ metu. Vidit hunc nexum & Aristoteles. Et Galenus libro IX de placitis Hippocratis & Platonis, cum multa de mundo divinaque natura quæri dixisset, nullo ad mores usû, quæstionem de providentia agnoscit usû esse maximi, tum ad privatas tum ad publicas virtutes. GROTIUS. De Jure Belli ac Pacis. LIB. 2. Cap. 20. §. 44. S. 3. 4. 5.

I. AFDEEL.

kundigheden, merkelyk uitbreiden. Ja men zou, alsdan, op de beteugeling der drukpers nimmer behoeven te denken; een middel, dat alle nuttige kennis, geleerdheid, Burgelyke en Godsdienstige vryheid verwoosten zou; een middel, dat door onkundige of heerschzuchtige dwingelanden, ter aankweeking van domheid en slaaverny, altoos meesterlyk gebruikt is. — De Hervorming der Kerke hadt mogelyk, nimmer plaats gehadt, was die edele kunst door eenen Laurens Koster, of wie ook de uitvinder daarvan zyn moge, niet uitgevonden geweest. Ja, wy mogen, zonder vermeetel in de wegen der Voorzienigheid te dringen, vaststellen, dat het der Goddelyke goedheid behaagd heeft, dat middel daartoe voornaamelyk te gebruiken. Het zou ons van ons tegenwoordig oogmerk te verre afleiden, indien wy hierover meer byzondere aanmerkingen maakten.

Oprecht-
ing van
openbaare
schoolen
en het on-
derwyzen
in den
godsdienst,
door o-
penbaare
Leerrede-
nen;

Een tweede middel hiertoe, is het oprechten van openbaare schoolen, en het openbaar onderwyzen van den Godsdienst door leerredenen, op gezette tyden. Terwyl men de kinderen van behoefteige Ouderen leezen schryven enz. leert, moeten

ten

ten deezen tevens in de eerste gronden van den natuurlyken en geopenbaarden Godsdienst en zede-kunde onderwezen worden, en ook hierop heeft men te *Amsterdam* reeds, gedeeltelyk, gedacht. Misfchien zou men den nuttigen invloed hiervan aanmerkelyk kunnen vermeerderen, indien men zyne gedachten over het maaken van nuttige leerboeken voor de jeugd gaan liet, welke vervolgens, met openbaar gezag, in alle scholen, zonder uitzondering, geleezen, herleezen, en, gheel of gedeeltelyk, van buiten geleerd wierden. De eerste Hervormers hebben, in de hitte van het geschil met de Roomfche Kerk, sommige leerftellingen van den Godsdienst te verre getrokken, of fterker dan met den aart van het Christendom overeenkomt, aangedrongen. Ongelukkig hebben de geschillen, in de voorige eeuw in de Nederlandfche Kerk ontstaan, dit kwaad meer bevorderd dan verminderd. — Daar is en wordt nog getwift over zaaken, die het begrip van den grootften hoop, zo wel van de aanzienelykfte als de geringfte klasfe van menschen, verre te boven gaat. En terwyl men twist over zaaken van geloof, *quorum multa, multi non capiunt*, gelyk de Heer *de Groot* zich elders uitdrukt, wordt

de

mitsgaders
het maaken en uitgeeven van nuttige leerboeken voor de jeugd.

I. AFDEEL. de waare Godsdienst, de Christelyke Zede-
kunde verwaarloost. Het schynt toch het
gemeene gevoelen van veelen te zyn, dat
de Zedeleer een min waardig onderwerp
voor het *catbegifeeren* en prediken der
Leeraaren oplevert. — Is er, hier of
daar, een waarlyk eerwaardig Predikant,
die op de betrachting van alle zedelyke
deugden, jegens het Opperwezen en onze
Naasten, in alle de betrekkingen waarin
wy gesteld kunnen worden, het zy met
mond of pen, wat meer als naar gewoonte
aandringt, men is niet voldaan. — De pre-
dikatie was goed, maar het waren zedeles-
sen; en wat is gemakkelyker dan die te gee-
ven? — Ook gaat men somtyds ter Kerke,
om de hooge bespiegelingen van den Lee-
raar over den geestelyken zin der Heilige
Schriften te hooren. Men verlangt naar
uitleggingen van verborgenheden, al be-
grypt men 'er verre de helft, ja mogelyk
niets van. Ook komt men 'er wel eens,
om de rechtzinnigheid van den Leeraar te
beproeven, en gaat recht gesticht naar huis,
wanneer de tegenpartyen met de hun toe-
geschrevene wangevoelens, waaraan deezen
misschien nooit gedacht hebben, dapper uit
het veld geslagen worden. Zo deeze manier
van

van onderwyzen voor de beste te houden ^{Is APPEL}
 is, dan zyn de onvergelykelyke, de waar-
 lyk Goddelyke bergpredikatiën van den Za-
 ligmaaker en die van den Apostel der Heide-
 nen slechte modellen. Gelukkig ondertusfchen
 voor het Christendom in 't gemeen, dat
 men hoe langer hoe meer van deeze dwaal-
 ling te rug komt; dat de verschillen, die
 veele Christenen onderling verdoelen, over
 het algemeen, voor nutteloos ja schaadelyk
 gehouden worden; dat men meer en meer
 begint te begrypen, dat dezelve tot het
 wezen van den Godsdienst zelve weinig of
 geen betrekking hebben; terwyl het, om
 de herhaalde aanvallen van het ongeloof,
 meer en meer noodzaakelyk wordt, den
 Godsdienst tot zyne oorsprongelyke eenvou-
 digheid en klaarheid te rug te brengen.
 En zeker, het echte kenmerk eener Godde-
 lyke Openbaaring is zuiverheid en eenvou-
 digheid. De waarheden van den Gods-
 dienst moeten voor het gros der menschen
 bevattelyk zyn. En zie hier, welke geloofs-
 artikelen, welke regelen van ons gods-
 dienstig gedrag, uit naam en van wegen de
 wetgeevende magt, ter bevordering van den
 welstand der maatschappye, tot voorkoming
 van misdaden en boosheid, vooräl in 't

Welke
 leerstellingen
 gen daarin
 voornaa-
 melyk
 geleerd en
 aange-
 drongen
 moeten
 worden.

I. AFDEEL. oog gehouden, geleerd, uitgelegd en aangedrongen moeten worden. *Grotius* brengt deeze, in het hierboven aangehaalde Hoofdstuk, alwaar hy over de straffen handelt, tot de volgende hoofdzaaken — 1. Dat er één God, één Opperwezen is. 2. Dat het gantsche Heeläl dat Wezen geenszins is, of daarvoor gehouden moet worden, maar dat het zelve daarboven, onëindig verheven en onzichtbaar is. 3. Dat dit Wezen echter op de menschen en menschelyke handelingen toevorzicht houdt, en deezen, op de rechtvaardigste en billykste wyze, beloont of straft. 4. Dat dit zelfde Wezen de Schepper en Bouwheer is van al het geen buiten hem bestaat (i).

Men voege hier nu by de hoofdleeringen van het Christendom, naamelyk:

I. Dat het menschdom uit éenen bloede is voortgesprooten, en allen dus leden van één huisgezin zyn.

II. Dat het Opperwezen, het menschdom vergiffenis van gepleegde misdaden heeft aangeboden, op eene wyze en door mid-

(i) *Grotius de Jure Belli ac Pacis; Lib. 2. Cap. 20. s. 45.*

middelen, nader in de heilige bladen om- I. AFDIET
schreven.

III. Dat dit leven slechts een proefstaat, een reize naar een beter vaderland is. Dat er dus eene toekomende staat van belooning en straffe zeker te wachten is. —

En zie daar de Godsdienstige begrippen, welke kennis de burgerlyke Wetgever, alleen door middelen van onderwys, vermaaning en invloed, kracht en klem moet byzetten. Want, gelyk de Heer *de Groot*, op zyn zo aanstonds gemelde woorden zeer gepast volgen laat: uit deeze bespiegelende kundigheden vloeijen de volgende voorschriften van daadelyke betrachting voort, God te eeren, beminnen, dienen, gehoorzaamen. — Indien nu, door eene kundige hand, deftig, doch tevens eenvoudig en bevattelyk voor alle menschen, één of meer kleine leerboeken, op deezen leest geschoeid, ontworpen, en vervolgens, met openbaar gezag, ingevoerd wierden; indien deeze grondwaarheden van natuurlyke en geopenbaarde Godgeleerdheid, van natuurlyke en geopenbaarde zedekunde, kort en klaar voorgesteld, bewezen en uitgebreid; de gevolgen, daaruit voortvloeiende, opgegeeven; de magt, goedheid, wysheid, al-

I. AFDEEL. omtegenwoordigheid van den Schepper, zo uit de werken der natuur en het verwonderlyk samenstel van dit Heelal, als uit de Openbaaring voorgesteld en aangedrongen wierden; en, vervolgens, met eene zelfde kunst ter regeling van ons gedrag toegepast, onze gcheele afhankelijkheid van zulk een magtig en geducht Wezen be-
toogd, en uit de dankbaarheid voor genotene, en de hoop op toekomende weldaaden, onze pligten als mensch, als burger, afgeleid wierden; voorts dat deeze wetten geenszins van willekeur of magt haaren oorsprong reekenen, maar eeniglyk en alleen ten nutte van het menschedom zelve gegeven zyn; dat ons weezenlyk geluk, hier en hier na-
maals daarmede onafscheidelyk verknocht is; ja dat wy, meer en meer, ongelukkig, rampzalig, elendig, worden, naarmate wy dezelve verwaaten met voeten treden: met één woord, indien het schoon der deugd en van rechtschapeu en mannelyke Godvrucht krachtig afgeschetst; het haatelyke en affchuwelyke van ondeugd en godloosheid, daarentegen, met echte verwen afgeschilderd wierden; welk eenen invloed zouden zulke *Carbegismen*, zo ik my dus uitdrukken mag, op de gemoederen der te-
dere

dere jeugd hebben? welk een bevallig ge-
 laat zou Godsdienst en Deugd niet verwer-
 ven? hoe geschikt en bekwaam zou-
 den dusdanig opgeleide kinderen, voor
 de meer uitgebreide onderwyzingen van
 den predikstoel worden? En van hoe
 veel nut zouden deeze leerredenen niet
 zyn, indien een kundig Leeraar dezelve,
 met al de kracht eener mannelyke welspree-
 kenheid, wist aantedingen, en, door een
 uitgebreider onderwijs van verdere nuttige
 kundigheden, tot eene behoorlyke volko-
 menheid, tot een volledig famenfel te
 brengen?

Verder zou het mogelyk zeer nuttig zyn,
 naardien toch leeringen wekken, maar voor-
 beelden trekken, deeze waarheden, met eeni-
 ge voorbeelden, uit de gewyde en ongewyde
 gefchiedenisfen, in zeer korte en verstaan-
 baare vertellingen of verhaalen, optchel-
 deren. Dewyl de gefchiedenisfen hiervan
 genoegzaame voorbeelden opleeveren, be-
 hoeft men tot geene *Romans*, of versierde ge-
 fchiedenisfen toevlucht te neemen. Eene be-
 knopte, eene zaakelyke befchryving van het
 leven, de leer, het fterven, de opftanding, en
 de hemelvaart van den Zaligmaaker zou klaar-
 blykelyk van een uitgebreid nut zyn, dewyl

I. AFDEEL.
 Hoedanig
 dezelve,
 met voor-
 beelden,
 uit de ge-
 wyde en
 ongewyde
 gefchiede-
 nisfen,
 door korte
 vertellin-
 gen, aan-
 tedringen.

I. AFDEEL. men daarin het hoofdzaakelyke der geschiedenis van het gantsche Nieuwe Testament zou kunnen bevatten; welk geschiedverhaal, by herhaaling in de scholen gelezen, gemakkelyk van buiten geleerd zou kunnen worden. En wanneer, vervolgens, de voorbeelden van allerlye loffelyke deugden, uit het burgerlyk leven genomen, en van tyd tot tyd in de scholen gelezen wierden, zou men, ook hiervan, den nuttigen invloed gewaar worden. Ondertusfchen wil ik, door de bepaaling tot het burgerlyke leven, geenszins aanzienelyke en groote Mannen uitsluiten. Een zeer korte doch naauwkeurige en tot het hier voorgestelde oogmerk ontworpen Schets, van het leven en daaden van den Admiraal DE RUITER, by voorbeeld, zou ons een meenigte van deugden op het schoonst vertoonen. Van eene zeer geringe geboorte, door het geluk wonderbaarlyk verheven, en echter nederig, eenvoudig, maatig. — Van zyn vroege jeugd aan de woeste zee, en mogelyk nog woester reisgezellen overgegeeven, en echter bescheiden, Godsdienstig. — Door verscheiden togten een burgerlyk overschot vergaderd, en nu beslooten hebbende zyne dagen in rust en stille Godsvrucht te eindigen, door den Staat

Staat ter haarer hulp geroepen, overwint I. AFD. 2. de liefde voor het Vaderland, by hem de zucht tot rust en byzonder belang.— Zyn beleid en heldenmoed doen het gloriryk over de magtigste nabuuren zegepraalen.— Welk een treffend voorbeeld! Hoe veele deugden kunnen, alleen door de schets van DE RUITER, op 't sterkst aangeprezen worden!

Ik zou van de oprichting van Latynsche en Hooge Schoolen, als een zeer bekend ja onöntbeerlyk middel, een geheel stilzwygen kunnen houden, ware het niet, dat wy, door eigene ondervinding, een aanmerking gemaakt hadden, die wy gewigtig genoeg oordeelen om hier geplaatst te worden.

Eenige
aanmer-
kingen, ter
verbete-
ring van
het bestier
over de
Hoogge-
Schoolen
opgege-
ven.

WILLEM DE I. de Grondlegger van dit vry Gemeenebest, één der grootste Staatkundigen, die 'er ooit geweest zyn, begreep zo klaar, van welk eenen onbegrypelyken invloed de uitbreiding van kennis en geleerdheid was, dat hy, in eenen tyd van de grootste benaauwdheid, wanneer de geldmiddelen zeer schaars omkwamen, niet alleen het ontwerp tot het oprichten eener Hooge Schoole vormde, maar ook daadelyk uitvoerde. Wat men ook, zo wel uit waare

I. AFDEEL. achtung voor zyne verdienften, als uit laffe vleijery van hem gezegd hebbe, deeze daad is nimmer met den welverdienden lof bekroond. En echter is deeze enkele trek het grootfte, het onbetwistbaarfte bewys van zyn allesdoordringend verftand. Gelyk het een' waar' Staatskundigen betaamt, in het toekomende intedringen, zo begreep hy ook, dat het Gemeenebest, waarvan hy de grondflagen, in weêrwil van alle hinderpaalen, gelegd heeft, op geene duurzaamheid hoopen kon, indien men niet tevens op de uitbreiding van nuttige kundigheden bedacht was. — Het volgende Geflacht moest het aan geen kundige Mannen ontbrecken, die den opbouw van het Staatsgebouw zouden beginnen, daar hy het door den dood zou moeten ftaaken. Hierom moest 'er, het koste wat het wilde, eene Hooge School geficht worden. Een min uitgebreid, een min onderneemend verftand, zou dit tot betere tyden uitgefteeld hebben; maar de groote WILLEM, groot in alle zyne onderneemingen, voerde deeze grootfche onderneeming, met geen minder fpoed dan geluk, uit. Doch hoe grootsch dit ontwerp ook zyn moge, het is voor verbeteringen vatbaar; en ik heb my altoos ten hoogften ver,

verwonderd, dat der Vaderen wysheid hierin, niet reeds voorlang de noodige voorziening gedaan heeft. De kosten, die hiervoor jaarlyks besteed worden, zyn zeer aanmerkelyk; en wanneer men de vrydommen der studeerende jeugd, met het *Honorarium* der Hoogleeraaren, als anderzins, by elkanderen voegt, en dit alles over het getal der in de Verëenigde Nederlanden te huis hoorende Studenten staat, zal ieder Student, jaarlyks, den Staat *f* 200 - - of daarömtrent kosten. Moet deeze aanmocdigende *gratificatie* niet verdiend, en overëenkostig de oogmerken van den Souverein gebruikt worden? Hoe weinig geschied dit! Hoe weinig wordt 'er gestudeerd! Niets ondertusfchen was gemakkelyker te verwerven. Eene *Commisfie*, jaarlyks gelast, om op het gedrag, naarstigheit en vorderingen der studeerende jeugd een gepast onderzoek te doen, bekleed door de voornaamste en kundigste Leden van den Staat, zou van eenen zeer nuttigen invloed kunnen zyn; vooräl wanneer buitengewoone vorderingen en een gedrag, een' wel opgevoed' jongeling pafende, door aanmoedigingen en bevorderingen beloond wierden. Welk een naaryver zou 'er ont-

I. AFDEEL. staan, indien zodanige *Gecommitteerden* en den Souverein verbeeldende Leden van Staat, op de Hooge Schoolen eenige eerbewyzen, even gelyk op de laagere schoolen geschied, konden uitdeelen; en, in hun *raport* aan de Staaten, deeze en geene jongelingen, wier *studcertyd* ten einde was, of liep, als zodanige voorwerpen aanprezen, welke de aandacht en begunstiging van den Souverein verdienden? Hoorden zy in andere gewesten of wel in andere Landen te huis, men kon hen desnietteenstaande zodanig een gunstige aanbeveeling ter hand stellen.— Hoe veel ongeregeldheden, door de studeerende jeugd, uit enkele losheid en gebrek aan toezicht begaan, zouden niet voorgekomen worden! Hoe weinig moedwil en geweld zou men behoeven te straffen! De Hoogleeraaren zouden zich een gedeelte der eere, door hunne leerlingen verworven, toerekenen; dit zou hunne eigene naarstigheit en oplettendheit op dezelven, die nu, niet zelden, zeer gering is, aanmerkelyk vermeederen. Zy zouden hen, op allerlye wyze, in het voortzetten hunner studiën de behulpzaamste hand bieden. Hierdoor zouden zy meer invloed op het bestier van hun gedrag hebben; hunne

hunne vriendelyke raadgevingen en vermaaningen dieper indruk maaken, ja veele middelmatig-gegoede Ouderen, die hunnen kinderen geen *Gouverneur* kunnen mede geeven, 't geen fomtyds zo goed als kwaad is, zouden niet, met reden, afgeschrikt worden, hunne kinderen derwaarts te zenden. (k)

Het voorgestelde middel zou dus niet alleen kennis en weetenschap bevorderen, maar ook tevens veele ongeregeldheden, die fomtyds een plooi voor eenen gantschen leeftyd geeven, voorkomen.

Deeze

(k) Een myner kundige Vrienden, dit lezende, dacht'er iets *Platonisch* in te ontdekken, om dat men naauwlyks zou mogen verwachten, dat hierin altoos naar de strikteste regelen van recht en billykheid behandeld zou worden. Hy stelde my daarom twee zaaken voor, die, naar zyne gedachten, met nut intevoeren zouden zyn, en die gewis aanmerking verdienen.— I. Een Akademieprediker, die'er op gezette tyden, in sierlyk Latyn, zedekundige stoffen verhandelde, en alle begaane wanbedryven, zonder de perfoonen te noemen, met de eigenaartige kleuren afschilderde, met aanpryzyng van de tegenovergestelde deugden. Jonge lieden, welke nooit, of zelden, ter kerke komen, zouden daar smaak in vinden, zo de Redenaar slechts geen *pedant*, maar een deftig en welspreekend man was, die door zynen wandel een goed voorbeeld gaf. II. De Hoogleeraaren met duuren eede te verbinden, geen anderen, in welke faculteit ook, te *promoveeren*, dan die zy in gemoede bekwaam oordeelden.

7. AFDEEL.
 Noodzaakelykheid
 hiervan
 aangedrongen.

Deeze schikkingen zyn van te meer aanbelang en noodzaakelykheid, om dat hier Jongelingen gevormd worden, die, te eenigen tyde tot Mannen opgegroeid, de gantsche Natie een plooi ten goede *kunnen*, en in de betrekking, waarin zy ieder op zichzelven zyn, *moeten* geeven. Wy zullen ons alleen tot de drie volgende bepaalen: naamelyk tot Staatsmannen of Regeerders, Godgeleerden en Advokaaten. Indien de eersten, zo door geboorte als vermogen ter regeering bevoegd, genoegzaame kennis vergaderden, gelyk, gewisfelyk, zo uiteerzucht als naar yver geschieden zou; indien zy van jongs af gewend wierden Voorgangers van al wat schoon en welluidend is te worden, zou de achting voor hunne kennis en persoonnele hoedanigheden den eerbied voor hunne ampten vermeerderen; het vertrouwen der burgery, zo noodzaakelyk in alle Burgermaatschappyn, zou dan onwrikbaar gevestigd, en geene beroerten, voor den Staat zo doodelyk, te vreezen zyn. Hun loffelyk en voorbeeldig gedrag zou den toon aan de tweede klasfe van menschen geeven, en deeze invloed zich tot in de laagste klasfen uitbreiden: vooräl, wanneer eene welgevormde Geestelykheid, die het gewigt van
 het

het ampt dat zy bekleed, wel kende, I. AFD. II.
 hiertoe, overëenkomstig de wyze oog-
 merken der Oppermagt, zorgvuldig me-
 dewerkte. Zeker Schryver heeft zeer wel
 aangemerkt, dat een braaf Predikant, met
 eene gepaste en verstandige zedepreek, dik-
 wils de onderdaanen meer kan in teugel
 houden, dan het dreigende zwaard van den
 Rechter. En wat heeft men dan niet te wach-
 ten van een aantal Mannen, die hiertoe alle
 hunne vermogens inspannen? — Gelukkig
 het Land, alwaar het aan geen braave, ge-
 leerde, vreedelievende *Theologanten*, Man-
 nen van eene rechtschaapen Godsvrucht
 ontbreekt, en die zich als dienaaren en bur-
 gers van den staat, waarvan zy hunne be-
 zolding erlangen, om stryd beyveren, om
 zedelyke en Christelyke deugden voortte-
 planten: Mannen die den gewigtigen en
 moeijelyken post van het vormen van goede
 en nuttige aardsche en hemelburgeren te
 gelyk op zich neemen. Gelukkig Nederland,
 dat zich, ten minsten in onze dagen, boven
 alle andere Landen, beroemen mag, eene
 Geestelykheid, zonder onderscheid van wel-
 ke Gezinte ook, te hebben, wier gedrag,
 over het algemeen, zonder ergernis of op-
 spraak is!

Een

I. AFDEEL.

Een minderen maar niet te min gewigtig en invloed op het gedrag en denkwijze eener Natie, heeft eene tweede foort van Levieten, ik meen de Rechtsgeleerden, die gevaarlyke doch onontbeerlyke klasfe van menschen. De wetten worden tot veiligheid en bloei der maatschappye, tot handhaaving van recht, gerechtigheid, burgerlyke en godsdienstige Vryheid gemaakt: maar wat baaten goede wetten, indien deeze niet gehandhaafd worden? indien zy, die, als Priesteren van recht en gerechtigheid, verplicht zyn die wetten te handhaaven, de eerste zyn om dezelve te leeren te stellen; om onrecht en geweld voortteftaan, en om de heiligheid van 't recht met voeten te treden? Wanneer deezen, hunne kundigheden misbruiken, en door hun byzonder gedrag toonen, dat zy het eeuwig onderscheid tusfchen recht en onrecht, tusfchen zedelyk goed en kwaad, geheel verwerpen; wanneer zy zich, uit eigen belang, tot het verdedigen van boosheid, verfoeijelyke hebzucht en snoode bedriegeryen verhuuren; welk een haatelyk voedsel verschaffen zy alsdan der boosheid en geweld niet? Hoe meenig een ongelyk wordt 'er niet, door de hoop op hunnen

by-

bystand, gepleegd?— Een rechtschapen en I. AFDEEL.
 kundig *Justi & æqui arbiter*, daarentegen,
 die de aangeklaagde onschuld verdedigt;
 het bestier der wetten van welvoegelyk-
 heid en betaamen, in alle zyne handelingen,
 eerbiedigt; de heiligheid der wetten hand-
 haaft en beschermt; haare gebreken en on-
 volkomenheden weet te verbeeteren; van
 gemeene regelen, (die het algemeen belang
 vordert vaststellen, doch die somtyds, op
 de voorkomende gevallen toegepast, scha-
 delyk en van geen onrecht vry tespreeken
 zyn,) geen gebruik, of liever misbruik, ten
 nadeele van het onbetwistbaar recht van an-
 deren, wil maaken: een man, die niets
 onbeproefd laat, om geschillen van aller-
 lyen aart voortekomen, of, door zyne tus-
 schenspraak, uit den weg weet te ruimen;
 een man, die de door drift ontstookene ge-
 moederen, tot de verëischte en behoorlyke
 kalmte te rug brengt; door kracht van re-
 denen elk, die hem raad vraagt, onder het
 oog brengt, dat de wetten veele zaaken
 moeten veroorlooven, waarvan een braaf
 man echter geen gebruik behoort te maa-
 ken; ja dat het, in den strengsten zin, waar-
 achtig is, dat, in veele gevallen, het hoog-
 ste recht te vorderen, dikwils het grootste
 on-

I. AFDEEL. onrecht is; van welk eenen uitgebreiden invloed is zulk een rechtschapen Man niet in eene welgeschikte Maatschappye? welk een invloed heeft zulk een Rechtsgeleerde niet op het gedrag en denkwyze zyner Medeburgers van allerlye rang en standen? — Zodanig een Man heeft Amsterdam, ja 't gantsche Land, in eenen NOORDKERK verlooren. Men heeft de algemeene geruchten slechts te raad pleegen, om te begrypen, hoe veele onrechtvaardigheden, die onder schyn des rechts plaats gehad zouden hebben, niet gebeurd zyn, alleen om dat NOORDKERK de zaaken dusdanig inzag, en by alle gelegenheden voorstelde.

Het besluit is: wil men den eerbied der wetten tot den hoogstmogelyken trap brengen; wil men zeer zeldzaam zich in de droevige noodzaakelykheid gesteld zien, van te moeten straffen; men zorge, door de voorgestelde middelen, dat 'er op de Hoogeschoolen meer waare kennis vergaderd, minder zedeloosheid gepleegd worde, en men houde zich verzekerd dat 'er van het edelste deel der jeugd, aldaar van alom uit het gantsche Land vergaderd, en die in eenen leeftyd is, waarin zy een gepast bestier minder dan ooit ontbeeren kan, en van
welk

welk bestier, om de rypheid van 't verstand, waartoe deeze jeugd gekomen is, de nuttigste vruchten geplukt kunnen worden, Mannen zullen opwasfen, die ten voorbeelde van eerlykheid, vroomheid en deugd aan de gantsche Natie zullen verftrekken.

Wy zullen, hier ter plaatse, eene aanmerking laten volgen, die nergens beter voegen zal, dewyl zy tevens eene bedenking wegneemt, die, fomtyds, tegen het hierboven voorgedraagene zou kunnen opkomen.

Wat ook sommige ftugge en strenge Zedemeesters mogen zeggen, eene onafgebrokene werkzaamheid, eene geduurige inspanning van onze aandacht, op nuttige en gewigtige onderwerpen, is voor de menschelyke natuur onmogelyk. Daar moet dus een tyd van vermaak, van ledigheid zyn. Ligchaam en geest worden beiden eindelyk afgemat, en hebben rust, afleiding noodig. De kundige MICHAËLIS heeft daarom, onzes oordeels, zeer wel aangemerkt, dat de instelling van den Sabbath niet alleen een Godsdienstige rust bedoelde, maar dat de Sabbath, volgens de meening van den Goddelyken Wetgever, ook een dag van uitspanning en vermaak, moest

L. AFDEELING

Aanmerkingen by deeze gelegenheid, betrekke-lyk het bestier over de vermaak des volks, zo wel die van het land als in de steden

II. D. II. ST.

E

zyn.

I. AFDEEL. zyn (1). Wy willen dus de studeerende jeugd, geenszins de vermaaken, aan hunnen leestyd en omstandigheden voegende, ontnemen, zo min als aan alle andere levensstanden. De Billiard, de Kolff, de Kaats- en Maalybaanen, zyn de Medicynmeesters voor hen, die een zittend leven lyden moeten. De deftige GROTIUS, op Loevestein gezeten, verhief tot die waardigheid den kinderlyken dryftol; en myn verbeelding stelt my dien grooten Man voor, denzelven, by het eindigen van elk Hoofddeel zynner Inleiding tot de Hollandfche Rechtsgelerdheid, met den zweep voortdruyvende, om met nieuwe krachten, lust en yver een volgend, ten nutte van zyn Vaderland, afte maaken.

Ondertuschen kan men niet tegenspreken, dat deeze drift tot vermaak en uitspanning niet alleen te verre kan getrokken worden, maar ook in de grootste onördentelykheden, moedwil en geweld ontäarden. Verder dewyl niets te doen te hebben kwaaddoent leert, is 't volstrekt noodzaakelyk, het bestier over de vermaaken des voiks, tot weering van allen moedwil, ongeregeldheid

en

(1) Zie MICHAËLIS *Mofaisch Recht* IV. D. §. 194, 195.

en geweld, zo veel mogelyk, te hebben; en aan hetzelfde, ook in dien leedigen tyd, eene of andere vermaakelyke en nuttige, ten minsten onschadelyke tydkorting te verschaffen. En hierin moet men de neiging des volks niet dwingen, maar zachtelyk leiden. Hy die in Engeland de haane-en andere dicrengvechten, met kracht, te keer wilde gaan, zou gantsch verkeerd handelen. Maar het Nederlandsche Volk is zachter van aart. Men kan en moet dus deeze wreedheid- en gevoelloosheid - verwekkende vermaaken, krachtdaadig tegengaan, opdat het met de woestheid zyner Nabtuuren niet besmet worde. Indien de Staatkunde deeze vermaakelykheden slechts onschadelyk maaken kan, heeft zy het toppunt van volkomenheid genoegzaam bereikt. Niettemin kan zy die vermaaken zelfs nuttig doen zyn. De spelen waartoe eenige behendigheit of oordeel verëischt word, leeren het volk denken, overleggen, ontvonken yver en eerezucht. De landvermaaken zyn verschillende van die der steden. De neiging van het landvolk strekt zich tot andere voorwerpen uit, dan die de meer beschaafde doch tevens min deugdzaame stedeling, met drift, najaagt. Die verschillende neiging moet naar-

II AFDEEL. gespoord, geleid en bestierd worden. Vooral moet men zorgen, dat de Vrouwen en jonge Dochters deelgenooten, ten minsten aanschouwsters der vermaaken zyn kunnen. Dronkenschap, vechteryen en diergelyke ongeregeldheden zullen dezelve alsdan veel minder verzellen. De verschillende jaargetyden vorderen verschillende tydkortingen. De vrolykheidkwekende lente, en de vruchten baarende zomer, die meer arbeids verschaffen, vorderen juist daarom meer vermaaken, en zyn 'er tevens geschikter toe. Dat dus, vooral op het land, de Zondag, even gelyk by het Joodsche volk de Sabbath, op Goddelyk gezag, een dag van Godsdienst, doch tevens van betaamelyke vreugd en vrolykheid zy; dat deeze vermaaken by plechtige gelegenheden, ook eenige meerdere plechtigheid hebben. Laaten de jonge maats zich, na het afloopen van den Godsdienst, met het schieten naar eenen houten vogel, en eenig ander wit vermaaken; of zich met andere tydkortingen, waartoe eenige hebbelykheid verëischt wordt, bezig houden (m). In Zwitserland, dat vrye Land,

(m) Ik behoef hier niet aantemerken, dat ik geen vriend van het Kalknuppelen en diergelyke op het land gebruikelijke

Land, besteedt men dien tyd tot den wapenhandel. — Kon men dit by ons invoeren, en daaraan de gepaste denkbeelden van vermaak hechten, ons Vaderland zou 'er geen mindere vruchten van trekken, en deeze geöeffende Land-militie, in tyden van nood, 's Lands diergekochte vryheid voor buitenlands geweld en overheersching beveiligen. — Nog veel meer toezicht en bestier verëischen de stedelyke vermaaken. Hoe bezig men ook aldaar, vooräl in de groote steden is, het aantal lediggangers, van allerlyen rang, is daar zeer aanzienlyk. De Koffyhuizen en Herbergen, alwaar het kaartspel en billiard veelen den tyd min schaadelyk doen doorbrengen, zyn daarom onöntbeerlyk; ja men kan dezelve nuttig noemen, zo lang ze in geen dobbel- en drinkhuizen, of nog erger plaatzen van *Debauche* verbasteren; of zo lang ze niet door vreemde en onbekende *Avanturiers* bezocht worden, die, door hunne behendige streeken, het lot zo kunstig weeten te hulp te komen, dat weele welgestelde en aanzienelyke jonge Heeren

lyke vermaaken ben. Onze Heerschappy over de dieren strekt zich zo verre niet uit, dat wy vermaak mogen vinden in hen te plaagen en te folteren.

I. AFDEEL.

Heeren het door spaarzaamheid, vlyt en moeite vergaderde vooröuderlyk goed reeds verspild hebben, eer zy genoegzaam tot jaaren van onderscheid gekomen zyn, ja niet zelden (want veele van dezelve blyven, zelfs na hun trouwen, nog jonge Heertjes) Vrouw en kinderen ongelukkig maaken.

De rampzalige gevolgen, die deeze verstandelooze ongeregeldheden verzellen, zyn te treurig en te bekend, om hier breeder ontvouwd te worden. — Bekend is het zeggen, door de ondervinding maar al te zeer bewaarheid: *On commence par être dupe, & on finit par être fripon.*

Van gelyken aart, ja van nog minder schaadelyke gevolgen zyn de *Concerten* en soortgelyke verlustigingen. Waren deeze op dien voet, waarop zy konden zyn; kwamen de jonge lieden van beide sexen, op deeze en soortgelyke partyen, by elkanderen, gelyk men van welöpgebragte menschen verwagten kan, om hunne zeden en manieren te beschaaven, en zich door een welvoegelyk gedrag en bevalligen zwier wederzyds geacht te maaken, geenszins om in ydelen pronk en laatdunkenheid elkanderen den loef afsteekken; wierden losbandige

bandige manieren en in 't oog loopende ligt-
 misferyen, aldaar met kleinachting aange-
 zien; een onëindig aantal ligchaam-en-zielbe-
 dervende onördentelykheden, welke van de
 rampzaligste gevolgen zyn, zouden gewisfe-
 lyk niet gebeuren. — Kende het vrouwelyk
 geslacht deszelf waare belangen beter; wist de
 bevallige Jufferschap den invloed, haar op
 ons door de natuur geschonken, beter te
 gebruiken; haare heerschappy over de
 Mannen zou veel uitgebreider zyn. Ja ik
 houde my verzekerd, dat, hoe meer de
 gezelschappen van jonge lieden van bei-
 derlye kunne, op eenen betaamelyken voet
 gehouden, en naar behooren vermeerderd
 wierden, ook des te meer voorbeelden van
 goede Huwelyken, als anderzins, daardoor
 veröorzaakt zouden worden.

In groote Steden althans is eene o-
 penbaare Schouwburg eene onöntbeerlyke
 zaak — Het is eene inrichting, die staat-
 kundig goed genoemd mag worden — Zy die
 dezelve uit een ander oogpunt beschouwen,
 kennen de Menschelyke Natuur niet; of
 blyven aan de misbruiken, die van de beste
 zaaken onäffscheidelyk zyn, hangen — Daar
 moet eene verscheidenheid van vermaaken
 zyn, om dat de smaaken der menschen ver-

Nood-
 zaake-
 lykheid
 van een
 Schouw-
 burg in
 groote Ste-
 den.

I. AFDEEL. schillen. Ja al was dit zo niet, de eentoonigheid in de vermaakelyke tydkortingen, moet zorgvuldig vermyd worden, zullen dezelve eenigen invloed behouden. — Een Schouwburg, die den naam van een oeffenschool van kunst en zeden verdient, is daarom van een onbegrypelyk nut voor de Maatschappy. Onder schyn van vermaak, is 'er geene deugdsbetrachting, die door deezen niet ingeboezemd kan worden. Liefde voor 't Vaderland, liefde voor alles wat welluidende en betaamelyk is, kan hier, al speelende, eene gantsche Natie worden ingeboezemd. — De vermaaningen van eenen Godgeleerden, van eenen Zedemeester hebben, hoe kunstig, hoe liefderyk, hoe heuschook voorgesteld, altoos iets onaannameaams voor onze eigenliefde: men is altoos geraakt en voelt zich getroffen. Maar leg die zelfde lesfen verdichte perfoonen in den mond; voer reeds voor lang overleedene braave Mannen, waarvoor de Natie achting en liefde heeft, ten tooncele. — Vertoon de daartegen overgestelde ondeugende *Caracters*, met de behoorlyke en in 't oog loopende veröntwaardiging — Laat de Deugd, na veelde geledene folteringen eindelijk zegepraalen; of, zo dit niet altoos

ge-

geschieden kan, (dewyl dit in het dagelyk-
 sche leven niet altoos gebeurt, en uwe na-
 bootfing de natuur gelyken moet,) maak dat
 uwe aanschouwers liever met de rampspoe-
 dige deugd willen lyden, dan met den ge-
 lukkigen booswicht zegepraalen. — Drie
 Tooneelftukken, waartegen de strengfte
 Zedemeester niets ftrydigs met eenige
 zedelyke deugd zal kunnen inbrengen,
 vallen my thans in gedachten — Het Zinne-
 fpel de *Mode*, de *Vriendfchap* en de *Eerlyke*
Armoede — Het kan niet misfen, of deeze en
 foortgelyke ftukken zyn van een onbe-
 grypelyk nut. En zo lang men deeze, hoe
 dikmaalen ook herhaald, met eenen opge-
 propten Schouwburg fpeelt, 't geen wy
 hoopen dat nog lang zyn zal, mag men
 billyk vastftellen, dat het gros der Natie
 voor de beginfelen van waare en recht-
 fchaapene Zedekunde vatbaar blyft. — Men
 gaa dus voort diergelyke ftukken ten too-
 neele te voeren. Aan de zodanigen heeft
 de Schouwburg gebrek, zo wel als aan de
 zulken, die de meer en meer verkoudende
 liefde voor het Vaderland en het algemeene
 welzyn weder nieuwe krachten byzetten.
 Men volge daar in onze Dichteresfe VAN
 MERKEN, die dit zeer wel begrepen fchyn:

I. AFDEEL.

Voorbeel-
den van
nuttige Zed-
diefpellen.

I. AFDEEL. te hebben, en daarom, in plaats van Griek-
sche en Latynsche Helden, die onze Vader-
landsche byna van het Tooneel verdrongen
hadden, haaren *Jacob Simonszoon de Ryk* ten
tooneele van den nieuw herbouwden
Schouwburg gevoerd, en daarin het voor-
beeld van den grooten *VONDEL* en zynen *Gys-
brecht van Amstel* meesterlyk gevolgd heeft.

Eer wy deeze afdeeling besluiten, moe-
ten wy nog, met een enkel woord, spree-
ken van het voorkomen of liever beteu-
gelen der hoerery. Wy zeggen *beteugelen*.
Want dit kwaad krachtdaadig te keer te
gaan, door volstrekt geene bordeelen en an-
dere plaatszen van ontucht, hoe ook ge-
naamd, te dulden, zou, vooräl in groote
en volkryke steden, daar weelde en over-
daad heerschen, gevaarlyk, ja geheel onmo-
gelyk zyn. Dit kwaad dan, even gelyk de
kanker, ongeneesfelyk, en noch door kracht
van wetten, noch door gezag, beleid of
vermaaning te overwinnen zynde, moet
meer aan banden gelegd, dan ten strengsten
vervolgd worden. Eene verstandige oog-
luiking en staatkundig toezicht, gepaard
met eene genoegzaame strengheid, om
den aanwas van dit kwaad voortekomen
of te belemmeren, is alles wat hiertegen
door

Aanmer-
king over
het beteu-
gelen der
Hoerery.

door de Wetgeevende magt verricht moet worden. Hoe verre deeze oogluiking gaan kan, is ondertusfchen eene vraag die vry moeijelyk te beantwoorden is. Althans wy weeten dezelve niet beter optelossen, dan zulks reeds by de Keuren der stad Amsterdam, hieromtrent vastgesteld, geschied is. Elk die deezen, vooräl die van vroegere dagen, met een staatkundig oog inziet, en niet dwaasfelyk het onmogelyke vordert, zal zeer ras overtuigd zyn, dat 'er niet wel betere schikkingen daadelyk uittevoeren zyn. Dan hieröver zullen wy, in 't vervolg, nog iets naders moeten melden. Ook zouden wy hier van de verandering van de straf van bannisfement in die van gevangenis, als een middel waardoor veele euveldaaden, ten minften geduurende die gevangenis, daadelyk belet en onmogelyk gemaakt worden, moeten spreken. Maar ook hiervoor zal zich eene betere gelegenheid opdoen, wanneer wy over de straffen zelve handelen zullen.

Dit dan overstrappende, merken wy, tot slot, alleenlyk nog aan, dat het niet zelden gebeurt, dat verscheide Roovers en Dieven eene geheele bende vormen, om op plundering en roof uittegaan. Deeze

Middel tot voorkoming van Complotteering opgegeeven.

I. AFDEEL. *complotteering* heeft men, dikwils, met het beste gevolg, voorgekomen of gebroken, door het belooven van kwytschelding van misdaad aan den geenen, die het eerst zyn medemakkers noemt en aan den dag brengt. En ik zie geen reden, waarom men dit niet, tot voorkoming van diergelyke *complotten*, voor het vervolg, zou kunnen doen. Het oogmerk waarom en waartoe men straft, zo wel als het nut van 't algemeen, pleiten hier sterk voor.

Besluit
nit al het
voorgaan-
de.

De Hoofdsom van al het tot hiertoe gezegde is dan, en hiermede achten wy onze eerste vraag genoegzaam beantwoord:— Wil men weten welke middelen de geschikste zyn om misdaden van allerlye aart voortekomen; men spyze den hungerigen! men kleede den naakten, door middel van hen werk te verschaffen! men geeve den zieken, gebrekkigen, ouderloozen, vindingen, voedsel en dekfel! men onderwyze de Jeugd, in allerlye nuttige kundigheden; ondersteune de werkende, de arbeidzaame, de met een groot aantal kinderen belaadene huisgezinnen, op eene gepaste en gevoegelyke wyze (*n*)! men breide kennis,

(*n*) Wy hebben van de Huiszittenhuizen en de Diaconien van verschillende Geloofsbedenissen, als genoegzaam bekend

nis, deugd, Godsdienst, Liefde voor Vaderland en Vryheid, op alle mogelyke wyze tuit ! men doe de Natie op het schoone van deugd en Godsdienst verlieven ! men leere het volk de driften en hartstochten beteugelen ! dat zy die de natie bestieren, leeren of onderrichten, met een goed en inneemend voorbeeld voorgaan ! dat werkzaamheid en yver aangekweekt, ledigheid en lediggangers daarentegen verjaagd, veracht worden ! dat de vermaaken van het land en der steden, de tydkortingen zelve, onder opzicht, bestier en leiding der Regeering zyn ; en van deeze zelfs een nuttig gebruik

kend geen nader gewag willen maaken. De inrichting derzelve is, te Amsterdam ten minsten, genoegzaam tot volkomenheid gebragt : men heeft deeze slechts tot model te nemen, de drie volgende zaaken in 't oog te houden, en op de gesteltenis des Lands, waar men dit volgen wil, toepasfelyk te maaken, en men zal 'er de heilzaame gevolgen van gewaar worden. De drie zaaken, die wy bedoelen, zyn

1. Dat men, zo veel mogelyk, zorgc dat de bepaalde onderstand niet aan luijen en geheel werkeloozen gegeven worde.
2. Dat men den onderstand, zo doenelyk, laat verdienen, ten minsten zo de bezigheid, waarvan het huishouden leeft, eenigen ledigen tyd overlaat : want de kleine gemeente moet vooral bezig gehouden worden.
3. Dat ook de gegeevene bezigheid, die in tusschenuuren geschieden kan, zwaar nog vermoeijende zy.

I. AFDEEL. bruik gemaakt worde. Laaftelyk, men legge de hoerery, die niet geheel te overwinnen is, aan banden: men belette haaren aanwas. Men zaaije wantrouwen onder de zulken, die met elkanderen, tot roof, geweld en moord famenspannen; en men zal zodanige voorzorgen, die in eene meer of mindere graad uitvoerelyk zyn, gevonden hebben: waardoor, met de hier voorge-noemde middelen van verzeekering, veele misdaden, of geheel onmogelyk gemaakt, of ten minsten gedeeltelyk voorgekomen zullen worden.

Ondertusfchen zal ieder ligtelyk begrypen, dat wy, uit hoofde van de korthed, die wy zo veel mogelyk in 't oog moeten houden, ons by eene algemeene opgaave der voorzorgen, die men te werk kan ftellen, hebben moeten bepaalen, zonder de wyze van daadelyke uitvoering, in ieder byzonder ftuk, tot in de byzonderheden toe, op te geeven. De beste wyze om deeze fhikkingen daadelyk intevoeren, moet der Regeeringe aanbevolen blyven; die daarin, naar maate de verfchillendheid der Landen, de noodige voorziening en toepafing maaken kan. — Ook is de vraag: welke zyn de beste en gepaste fhikkingen, om misdaden

den voortekomen? geheel verschillende van deeze; welke is de beste wyze om zekere voorgestelde en goedgekeurde schikkingen, op het gevoegelykst intevoeren? De *opgaave* van de eerste heeft dit Genootschap, voor het tegenwoordige, alleen noodig geoordeeld; en wanneer daaraan, volgens haar oordeel, voldaan was, zou zy, dit goetvindende, zulk eene vraag nader kunnen doen, en dan eerst zou het noodzaakelyk worden, zyn aanmerkingen daarover nader optegeeuen. Mischien zal men het een en ander met eenig vermaak en genoegen gelezen hebben; dit durven wy van het volgende niet hoopen. Want naar maate wy de pynbank, het zwaard, galg, en rad naderen, zal onze Verhandeling eentreuriger, schoon mogelyk niet min nuttige, gedaante aanneemen; de aart der stoffe brengt dit mede. Leezer en Schryver moeten zich dit beiden getroosten.

T W E E D E
A F D E E L I N G.

Welke schikking of schikkingen, welke wetten zyn 'er noodig, om de misdaden te beteugelen, en dus aan de boosheid, zo veel het menschelyk vermogen vermag, perk en paalen te stellen, en der Maatschappye den hoogstmogelyken trap van veiligheid, met betrekking van leven, eer en goederen, te verschaffen?

II. AFDEEL.
Overgang
ter beant-
woording
onzer
tweede
Vraag.

Alle mogelyke voorzorgen, ter voorkoming van euveldaaden aangewend, kunnen wel eenige vermindering, geene geheele ophouding te weege brengen. Eene gepaste strengheid moet dus verder verrichten, het geen de menschlievende voorzorgen niet hebben kunnen uitwerken. Dewyl wy, tevooren, de te Rechtstelling, het *Crimineel* Geding, zo wel als de daadelyke uitvoering van het vonnis, afzonderlyk voorgesteld hebben, en daaröver nader, by de derde en vierde Afdeeling, zullen handelen, kunnen wy

deeze

deze vraag beantwoordende, met volkomen zekerheid, als een algemeen antwoord opgeeven, dat de beste schikking is het maaken van een *Crimineel Wetboek*, het welk, naar maate van de gesteltenis des Lands en de geaardheid der Ingezetenen, voor welken het geschikt is, de hoogstmogelyke volmaaktheid heeft.

II. AFDEEL.

Een volmaakt *Crimineel Wetboek*, als het eenige en beste middel opgegeven.

Dan dit antwoord, te algemeen zynde, zou niet voldoen, en men gaat dus billyk voort met vraagen: Welke verëischten moet dat Wetboek hebben, zal het kunnen gezegd worden, de hoogstmogelyke volkomenheid bereikt te hebben? Dit is eigenlyk het geen wy begeeren te weten. Geef ons dierhalven die verëischten op, ten einde daaruit een plan, schets of ontwerp van zulk een Wetboek gemaakt, en aan die verëischten alle de strafwetten der verschillende Volken getoetst kunnen worden. — Moeijelyke vordering! Laat ons poogen, ook hier aan te voldoen. — Het onderwerp verdient het niet alleen, maar heeft opheldering noodig. Echter moet men niet verwachten, dat wy, tot in de kleinste byzonderheden indringende, ieder verschillende misdaad en de straffe, daarop te stellen, zullen opgeeven. De onbegry-

Naderë voorstelling van het geen eigenlyk beantwoord moet worden; en opgaave van die verëischten, die een volmaakt *Crimineel Wetboek* hebben moet.

II. AFDEEL.

Wyze van
behande-
ling opge-
geeven.

pelyke menigte, de verschillenheid der onderwerpen, van tyd, plaats, omftandigheden, geëartheid, denkwyze, regeeringsvorm, en wie weet wat al? maakt dit geheel onmogelyk. Wy moeten dus alleen het groote, het algemeene plan van wetgeving, in het lyfstraffelyke fchetzen, en die regelen, welke overäl en altoos dezelfde behooren te zyn, opgeeven; de toepafing en uitbreiding van die algemeene regelen overlatende aan hen, die de Volken regeeren.

Schoon het nu zeer moeijelyk is alle de verëifchten, zo algemeene als meer byzondere, optegeeven, verdient geen Wetboek den naam van volmaakt, of kan gezegd worden de hoogstmogelyke volkomenheid bereikt te hebben, zo niet ten minften de volgende verëifchten in het zelve gevonden werden.

Voorëerst dan moet het Wetboek door, of op orde en gezag van den wettigen *Souverein* des Lands gemaakt zyn; eene zaak die van zelve fpreekt en geen breeder betoog noodig heeft. Want het zou geen Wet, geen Wetboek kunnen genoemd worden; het zou geen verbindende kracht hebben, indien een ander dan de *Souverein* dit voor-
naamfte

Het Wet-
boek moet
door den
wettigen
Souverein
des Lands
gemaakt;

naamste en gewigtigste deel der Opper-
 magt zich aanmaatigde. De Wetgever, de
 Maatschappy verbeeldende, kan dus alleen
 strafwetten maaken, waaraan alle de Leden
 van den Staat, groot en klein, gehoorzaam-
 heid verschuldigd zyn. De Wetten, door
 den *Souverein* gegeven, zyn als de uitge-
 drukte wil der Maatschappy zelve aantemer-
 ken. Aan dien wil, door den Wetgever be-
 kend gemaakt, heeft ieder zich onderworpen.
 Zo men dierhalven deezen of geenen Burger
 eenige straf, door den *Souverein* zelve niet
 vastgesteld, en waarin hy dus niet geoor-
 deeld kon worden toegestemd te hebben,
 wilde doen ondergaan, zou dit klaarblyke-
 lyk geweld en geen Recht zyn.

Ten tweeden — Het Wetboek moet, vol-
 gens Lands gebruik, alom afgekondigd en
 zo veel mogelyk bekend gemaakt worden.
 Zal het euveldaaden voorkomen, zal men
 de overtreeders der wetten straffen, zal
 men hen hunne ongehoorzaamheid doen
 boeten, dan moet de wet eerst, op alle
 mogelyke wyzen, tot hunne kennis gebragt
 worden.

Onder de voordeelen, die ons de uitvin-
 ding der Drukkunst verschafft, is zeker geen

naar 's
 Lands ge-
 bruik afge-
 kondigd;

II. AFDEEL.

van de geringste, dat men de Wetten der Oppermagt, nu alöm verspreiden en den behoefstigsten Burger zelfs in de hand kan geeven. Van dit middel van bekendmaking moet dus gebruik gemaakt worden, opdat niemand zich met de zo zeer bekende uitvlucht: *ik heb het niet geweeten*, zal kunnen behelpen (a).

in de Landtaal ontworpen, en zo verstaanbaar als mogelyk zyn.

Aanmerkingen over den styl en schikking.

Ten derden — Het Wetboek moet niet alleen in de Landtaal ontworpen, maar het gantsche samenstel van Wetten zodanig ingericht zyn, dat het voor elk en een ieder verstaanbaar is. Het moet en kan zeer kort, en van weinig uitgebreidheid zyn. De styl moet eenvoudig en klaar zyn, opdat zelfs lieden van klein verstand en weinig doorzicht de meening duidelyk bevatten. Niet één enkel zogenaamd *Stadhuiswoord* mag 'er in komen. Was de styl hoogdraavende of verheven,

zou

(a) *Les crimes seront d'autant moins fréquens, mérité BECCARIA zeer wel aan, que le texte sacré des Loix sera lu & entendu d'un plus grand nombre d'hommes; puisque on ne peut douter que dans l'esprit de celui qui ne connoît pas ou qui connoît mal les peines décernées contre le crime, qu'il médite, cette ignorance & cette incertitude n'aident fortement l'éloquence des passions. BECCARIA Traité des Délits, §. 5.*

zou de Wetgever wel zyn' smaak en kundigheid, doch tevens gebrek aan genoegzaam doorzicht doen blyken. Elk woord moet een' bepaalden, een' zekeren zin hebben. Dus moeten zodanige woorden, welke eene ruimere of engere uitlegging dulden, zorgvuldig vermyd worden. — Men moet, by voorbeeld, niet zeggen: Allen, die den Wetgever en zyn bestier niet met den *behoorlyken eerbied* gehoorzaamen, zullen, enz. Diergelyk een Wet zou belagchelyk en in de uitvoering gevaarlyk zyn — Men moet dus de daaden, die als strydig met den *behoorlyken eerbied* gestraft zullen worden, bepaald en duidelyk opgeeven. Voorts moet'er geen woord te vergeefs of nutteloos in gevonden, alle duisterheid en dubbelzinnigheid zorgvuldig vermyd worden. — Aan welk een gevaar toch staat de Burgerlyke vryheid en veiligheid niet bloot, wanneer'er in zaaken van zulk een groot belang, door de Wetten geen klaare, geen verstaanbare taal gesproken wordt? De gebiedende toon, waarin de wetten noodzaakelyk zyn moeten, moet echter niet aanstootelyk weezen — Het zy dan in de inleiding der Wetten, of wel by het slot, moet'er een

II. AFDEEL.

gemeenzaamer, een min gebiedenden, een vermaanenden toon, gelyk die van een' deftig' Huisvader, aangenomen worden; opdat blyke, dat geen *willekeur* of *dwang*, maar noodzaakelykheid, den Wetgeever tot het gebruiken van de behoorlyke strengheid dwinge — Eindelyk houde ik het voor een gebrek, aan den gebiedenden toon zyn' oorsprong verschuldigd, wanneer de Wetgeever, zekere daaden verbiedende, derzelver strydigheid met zedelyke of burgerlyke deugd te hoog opvyzelt, en dezelve slechter en nadeeliger doet voorkomen, dan die wezenlyk, of zelfs naar de denkbeelden zynsvolks, zyn' — Vervalt de Wetgeever in deezen mislag, dan zal 'er dit noodzaakelyk gevolg uit voortvloeijen, dat men denken zal, dat zulks omtrent grootere misdaaden op gelyke wyze geschied is, waardoor men misdaaden, die wezenlyk groot zyn, als minder misdaadig zal leeren beschouwen (b).

By

(b) *Tant que le texte des Loix n'existera pas en langue vulgaire & ne sera pas un livre familier, une sorte de Catéchisme; tant qu'il conservera cette espece de dignité, qu'on lui a donnée si mal-à-propos, le citoyen ne pouvant connoître par lui-même les suites de ses propres actions sur sa personne &*

sur

By deeze gelegenheid moet ik nog wogens II. ARDEET. de schikking van het Wetboek zelve, een enkel woord spreken — Indien men met de minste strafwetten begon, en met de grootste eindigde, dat is, met andere woorden, indien men de misdaden, tot zekere klasse brengende, niet alleen de minste klasse vooraf liet gaan, maar ook met de minste in elke klasse begon, zou deeze schikking, gepaard met eenen klimmenden toon van strengheid, zeer veel invloed kunnen maaken. Maar hieraan moeten klaarheid en eenvoudigheid geenszins opgeöfferd worden.

Een noodzaakelyk gevolg, uit de voorgaande zo eenvoudige als onbetwistbaare regelen afgeleid, is, dat men het voor eene ongerymdheid houden moet, vreemde strafwetten, in onbekende taalen geschreeven, onvertaald overteneemen, en aan dezelve een verbindende kracht toeteschryven. Zo lang het genoegzaam onmogelyk voor den geringen en eenvoudigen arbeidsman

Gevolg, uit een en ander afgeleid. Vreemde wetten, in vreemde taalen geschreeven, onvertaald overteneemen, is ongerymd.

sur sa liberté, demeurera esclave d'un certain nombre d'hommes, depositaires & interprètes des loix, zegt de zo aanschonds gemelde BECCARIA even oordeelkundig als waarachtig. Men zie hem §. 5.

II. AFDEEL.

man blyft, Latyn, Grieksch, Hebreeuwsch, Fransch, of welke andere taal ook, te leeren; zo lang het geen misdaad is, die taalen niet te kennen, zo lang moet gelden: Ik heb de Wet niet kunnen leezen, veel min verstaan (c).

Onderzoek of de Mosaïsche strafwetten thans eene verbindende kracht hebben.

En hier zal het zeer gepast zyn, dewyl men, by het voorstellen der Vraag, verzocht heeft in het oog te houden, in hoe verre de Goddelyke Wetten aan het Joodsche Volk gegeven, ten aanzien der straffen op de begaane misdaden, nog heden ten dage toepasfelyk zyn, eenen kleinen uitftap te doen, en het geschil daaröver, zo mogelyk eens vooräl, ten einde te brengen. — Dat men in tyden van domheid en onkunde geoordeeld heeft, dat de Mosaïsche straf-

(c) BECCARIA drukt zich over dit onderwerp wat al te sterk uit. Niettemin verdienen zyne woorden hierönder eene plaats. — *Si le droit d'interpreter les Loix est un mal, c'en est un aussi que leur obscurité, qui entraîne la nécessité de l'interpretation. Cet inconvénient est bien plus grand encore, si elles sont écrites dans une langue morte & ignorée du peuple — Que penser de l'humanité, lorsqu'on remarque que les loix des nations sont presque toutes écrites en une langue morte, & que cette coutume barbare subsiste encore dans la partie la plus éclairée de l'Europe.* BECCARIA *Traité des Délits*, §. 5.

strafwetten Christen-Overheden tot een II. AFDEEL. richtfnoer moesten verftrekken; ja dat zy verpligt waren, die, zonder eenige verandering van aanbelang in de ftraffen zelve te mogen maaken, blindelings te moeten volgen, is ligtelyk te gelooven. Maar dat men, in deeze verlichte agttiende eeuw, nog voorftanders van zulke verkeerde begrippen vinden zou, is zo gemakkelyk niet te gelooven: naardemaal 'er geen diep doorzicht, geen doorfleepenheid in Staatkunde, geene denkbeelden, tot welker bevattning veel verftand en een uitgebreid oordeel verëischt worden, noodig zyn, om van de onbestaanbaarheid van dit gevoelen overtuigd te zyn.

Het lust ons niet uitteschryven, het geen MICHAËLIS, in zyn *Mofaïsch Recht*, ten deezen opzichte heeft aangetekend (d). Zyne redenen zyn, onzes oordeels, onwederleggelyk. Wil men echter, by de redenen door dien Gelcerden aangevoerd, nog eenige anderen hebben, wy zullen die opgeeven.

Men

(d) Men zie I D. §. 2-13. en vooral §. 6. 7. 8. 9. 12.

II. AFDEEL.

Eerfterc-
den, waar-
om dezel-
ve geen
verbinden-
de kracht
hebben.

Men behoeft de Mofaïfche wetten niet dan oppervlakkig intezien, om te begrypen, dat het geheel ftrydig met het oogmerk van den Goddelyken Wetgever is, aan de gantfche waereld, aan alle de volgende Geflachten, welke gewigtige omwentelingen 'er ook plaats zouden grypen, Wetten van eene algemeene en duurzaame verpligting voortefchryven: wetten, die by alle Menfchen, hoe verfchillende ook in denkwyze, byzondere neigingen, gewoonten en gebruiken, opgevolgd, en in alle Landen, hoe verfchillende ook in gefteltenis, regeringsvorm, uitgebreidheid, middelen van bestaan, als anderzins, uitgevoerd zouden moeten worden. Wie kan zulks gelooven? Vooräl daar de fpraakwending, by herhaaling, tot het Joodsche volk en tot geen andere Natiën, zelfs niet tot de Nabuuren, gericht is. Het is altoos: Hoor Ifraël! — Ik de Heere *uw*e God, die *u* uit Egypten geleid heb. — *Gy Ifraël*, zult dit doen. Nimmer: Hoort alle gy Natiën, die 'er nu zyn, of in het vervolg zyn zullen. — Het Joodsche volk is ook alleen by de afkondiging tegenwoordig. De taal, waarin de Wetten vervat zyn, is Hebreewsch, dat is der Jooden Moeder- of Land-

Landtaal. En, niettegenstaande dit alles, II. AFDEEL
 wil men hebben dat deeze Wetten Natiën
 verbinden zullen, die by de afkondiging
 niet tegenwoordig, en voor wien de Wetten
 niet geschikt waren, ja die de taal, waarin
 ze geschreven zyn, niet verstaan. Men
 voege hierby:

De Goddolyke Wetgever MOSES kan <sup>Tweede
reden.</sup>
 zulke een uitgebreid oogmerk in zyne Wetten
 niet bedoeld, hy kan niet gewild hebben,
 Wetten van eene zo algemeene en altoos
 verbindende kracht voorteschryven. Hy
 kan niet gewild hebben Wetten te maaken,
 die nog, na duizenden van jaaren, onverän-
 derd stand zouden moeten houden. Zyn
 oogmerk kan niet geweest zyn, dat zyne
 Wetten, welke veranderingen het Joodsche
 volk, door het verloop van eeuwen, ook
 onderging, onveränderd zouden moeten
 blyven.

De tyden, de zeden, de denkwyze van
 een volk, en honderde omstandigheden, ver-
 oorzaaken zulke merkelyke veranderingen,
 dat een en het zelfde volk, in verschillende
 tydperken beschouwd, bykans een geheel
 ander volk schynt te zyn. Gebreken, mis-
 daaden, die by eene nog ruuwe en onbe-
 schaafde Natie gevonden worden, vermin-
 deren

II. AFDEEL. deren en houden fomtyds geheel op, wanneer de Natie befchaafder zeden aanneemt. Een arm en onweetend volk pleegt andere misdaaden; wordt ten minften daartoe door andere beweegredenen aangezet, dan wanneer hetzelve in magt en kennis toegenomen is. De ondervinding, de gewyde en ongewyde gefchiedenissen, leveren daarvan de onbetwistbaarste bewyzen op. Ja het is eene *Contradictio in adjectis*, burgerlyke Wetten van eene duurzaame en algemeene verpligting als mogelyk te stellen. Indien dan een Wetgever, zonder onderscheid van welk volk, goed vond een famenstel van strafwetten te maaken, en daarby, ik weet niet onder welke straffen, vaststellen, dat deeze zyne Wetten, (welke veranderingen in de denkwyze, levenstrant en geaartheid zyner ingezeetenen ook voorvielen, welke gewigtige veranderingen by de Nabuuren ook gemaakt mogten worden, en wier invloed alleen genoegzaam zyn kan, om ons tot het maaken van zeer gewigtige veranderingen in onze strafwetten te noodzaaken,) onveränderd nagekomen zouden moeten worden; wie zou zich over de onkunde, over de dwaasheid van zulk eenen Wetgever niet moeten verwonderen?

ren? En echter deeze onkunde, deeze dwaasheid schryft men aan MoSES, aan den Goddelyken Wetgever MoSES toe. Want niet alleen beweert men, met dit gevoelen voor- testaan, dat zyne Wetten voor den Joodschen Staat zelf onveränderlyk nagekomen moesten worden; maar men beweert tevens dat zyne Wetten voor geheel andere Volken, eene verbindende kracht zouden hebben, hoe zeer deezen in Landen, onder geheel andere luchtstreeken gelegen, onder een gantsch verschillende regeerings- vorm en natuurlyke gesteldheid, ook zouden mogen wonen.

Hy die nog twyffelen mogt, antwoorde op de volgende vraagen. Was het niet mogelyk, dat het Joodsche volk, ten tyde van MoSES, tot het pleegen van zekere gegee- vene misdaad zeer geneigd was, en dat de Wetgever, hieröm, deeze Misdaad zeer streng beval te straffen? — Was het niet tevens mogelyk, dat, zo door de daadelyke uitvoering deezer bedreigde straf, geduu- rende zeker gegeven tydperk, als door an- dere oorzaken, het oogmerk, door MoSES hiermede bedoeld, het niet pleegen dier misdaad naamelyk, zodanig bereikt was, dat deeze misdaad nu bykans ongehoord,

II. AFDEEL. ja, volgens de gesteltenis des Volks, zeer zeldzaam gepleegd kon worden? — Kon, by verandering van tyden, het omgekeerde geval geen plaats hebben? — Moet nu, in het eerste geval, de strengheid der Wet, hoe zeer thans onnoodig, blyven werken? — Moet daarentegen, in het omgekeerde geval, aan de voorthollende boosheid des Volks den losfen teugel gelaaten worden?

Derde
reden.

Indien de Wetten, door Moyses aan het volk van Israël gegeven, uit hoofde van haare volkomenheid en oorsprong, een algemeen richtsnoer voor alle Volken, ten minsten voor alle Christenen, zyn, en daarom door alle Christen-Overheden onveranderd overgenomen moeten worden; dan spreekt het van zelve, dat alle de Mosaïsche Wetten, ten minsten de zodanigen, die niet louter *Ceremonieel* of Godsdienstig zyn, zonder onderscheid moeten overgenomen worden — Niet alleen deeze of geene Wet op zichzelve, maar het gantsche samenstel, met en benevens alle de Wetten, die daarmede slechts eenigzins in verband en betrekking staan, moeten dan ingevoerd worden. Wie toch geeft ons recht eenigen hiervan uitte monsteren? De minste afwyking, hoe gering ook, is dan eene afwyking van het vol-

volmaakste famenftel. Alles is hier van Goddelyken oorfprong. Ja het wordt dan heiligfchennis, hierin eenige de minfte verandering te gedoogen. Dan moeten wy de Rechten van den Bloedwreeker, door Moſes, om zeer gewigtige redenen, onder zekere zeer wyze bepaalingen, toegelaaten, zo wel als de Vryfteden, wederom invoeren. Dan moeten wy eenen Hoogenprieſter hebben, opdat de ongelukkige Manſlagter eens door zynen dood, uit zyne ballingſchap te rug zal kunnen keeren; dat is, wy moeten eene geheele *Reforme* in den Burger en Kerkſtaat ondergaan. Wy moeten de ſchaadelyke gevolgen der eigene wraak, zo geliefkoosd by Volken, die nog eerst onlangs uit den Staat der Natuur in eene Burger Maatſchappy overgegaan zyn, wederom aanneemen. — Zegt men: dit gaat te ver en is onze meening niet. In den Staat der Natuur, waarin geene Overheid, die aangedaane beledigingen ſtraft, gevonden wordt, is het natuurlyk en pligtmatig, dat de naaſte Bloedverwanten den moord of doodſlag, eenen hunner Naaſtbeſtaanden aangedaan, vervolgen en ſtraffen; voorts, dat het bekend zou zyn, dat de denkbeelden van het neemen van eigenwraak of ſtraffe, om derzelve pligtmatigheid, en het genoegend daaraan

II. AFDEEL. aan gehegt, in de eerste kindshcid der Burgermaatschappyyen, sterker in de gemoederen ingeprent waren dan tegenwoordig: — dat MOSES, die deezen vondt, daaröm, alleen voor eenen tyd, de Rechten van den Bloedwreeker toegelaaten en gemaatigd heeft; ja dat Hy, om de hardigheid der harten, deeze en geene zaaken moest dulden, die hy, in andere omstandigheden geplaatst, sterker te keer gegaan zou zyn. — Wy vraagen, of dit zelfs niet ten klaarsten bewyst, dat deeze voorzichtige en in die omstandigheden zeer gepaste schikkingen, in andere gegeevene omstandigheden de bestmogelyke schikkingen niet zyn? Bewyst dit zelfs niet, voor ons, dat MOSES tyd, volk, denkwyze als anderzins, in aanmerking nam, en daarnaar zyne Wetten inrichte? Dat hy zich dus ten regel voorgesteld heeft, gelyk alle verstandige Wetgeeevers moeten doen, niet een samenstel van Wetten, 't geen, op zich zelve beschouwd, het volkomenste is, maar wel een samenstel van Wetten te maaken, 't geen in zekere gegeevene omstandigheden het volmaakste is? En volgt hieruit niet, dat het ongerymd is, in geheel andere, in geheel verschillende omstandigheden, het zelfde samenstel voor zo volkomen en vol-

maakt

maakt optegeven, dat men het, zo als het II. AFDEEL legt, zou moeten overneemen?

Het besluit is dan: de Burgerlyke wetten van MOSES hebben voor Christen-Overheden geen verbindende kracht. Zy mogen, ja moeten daarin veranderingen maaken. Zy mogen en moeten, naar gelegenheid van zaaken en tyden, sommige Misdaaden zwaarer of ligter straffen, dan MOSES, in andere omstandigheden geplaatst, gedaan heeft. Zy kunnen, ja moeten hierin het voorbeeld van SALOMON, om zyne wysheid zo zeer geroemd, volgen, die zulks daadelyk schynt verricht te hebben. Ja, zy mogen dit voorbeeld te geruster ten regel van hun gedrag neemen, dewyl men als onbetwistbaar aanneemen mag, dat SALOMON van de ziel en het oogmerk der Wetten van MOSES veel meer kennis gehad heeft, dan de geleerdste Mannen van onzen tyd (e).

Vraagt men ondertusfchen: Zyn de straffen van MOSES dan in 't geheel van geen nut of invloed? Verdienen zy geen aan-

(e) Men vergelyke EXOD. XXII. 1. 2. SAMUEL XII. 6. SPREUKEN VI. 31. Zie ook MICHAËLIS *Mofatich* Recht. I Deel. §. 9, 10.

II. AFDEEL.

Men kan 'er echter een voorzichtig en verstandig gebruik van maaken.

Wanneer en hoedanig dit te doen.

aandacht altoos? — Dit te beweeën, zou zeer ongerymd zyn. Men kan, men mag, men moet 'er, in sommige gevallen, een voorzichtig en verstandig gebruik van maaken. Men mag dezelve, in zekere gevallen, overneemen en kracht van wet geeven, zo dikwils zulks met het oogmerk der straffen, en de regelen eener gezonde Staatskunde geschieden kan. Het is, in zekere gegeevene omstandigheden, het volmaakste *model*. Naar maate men zich meer in die gegeevene omstandigheden bevind, kan men 'er dus meer gebruik van maaken. Niettemin moet men, by de overneeming van die Wetten, de volgende aanmerkingen vooräl in 't oog houden. MOSES was een Wetgeever, van God gezonden, die zyne Wetten dierhalven op eenen Goddelyken bevelbrief of *Instructie* voorschreef. Alles wat hy dan, uit krachte van dien, verricht heeft, staat geenszins aan andere Wetgeeveren vry. Het argument: alles wat MOSES verricht heeft, is ook aan andere Wetgeeveren geoorloofd, is dus klaarblykelyk valsch. Alle menschelyke Wetgeeveren moeten uit dien hoofde naauwkeurig onderzoeken, of de Maatschappy, waarover zy het gebied voeren, hen zulk eenen uitgebreiden lastbrief

gegeeven heeft, of zelfs heeft kunnen gee- H. AFDEEL.
ven, als Moſes gehad heeft.

Eindelyk; is men, na een bedaard overleg, van oordeel, dat deeze en geene Wet met nut ingevoerd en overgenomen kan worden; men brenge die Wetten, zo als men die overneemen wil, in de landtaal klaar en duidelyk over en verbindende daaraan alleen zo wel de Ingezetenen als de Rechters. In geen geval toch moet de veiligheid van ons leven, eer en goederen aſhangen van Wetten, in vreemde taalen geſchreven; van losse gissingen en verkeerd aangenomene grondbeginſelen der Geleerden, of van hunne verſchillen, zo over de vertaaling als over het verſtand der Wetten zelve; welke verſchillen, by gebrek van genoegzaame berichten, natuurlykerwyze, vermeerderen moeten, naar maate de taal en Wetten zelve van vroegeren oirſprong zyn.

Dus hebben de Staaten van Holland en Westfriesland, in den Jaare 1730, het bekende Plakaat vastſtellende, niet alleen zeer wel begrepen, dat de ſtrafwetten van Moſes voor ons geen verbindende kracht hebben, maar bovendien ook zeer wyſfelyk geoordeeld, dat men, daaraan kracht van

Aangedrongen met het voorbeeld daarvan door de Staaten van Holland en Westfriesland ge-
geeven.

II. AFDEEL. Wet willende geeven, dezelve in de gewoone en bekende landtaal brengen en overnemen moest.

Dit zy genoeg tot staaving van ons gevoelen over dit onderwerp. Hy die het een en ander, onpartydig beoordeelen, en by hetzelve, zo het noodig was, de redenen, door MICHAËLIS en anderen aangevoerd, voegen wil, zal niet kunnen nalaaten te erkennen dat ze klemmend zyn. Hebben wy ondertusfchen onze meening hieröver wat fterker en krachtiger aangedrongen, dan onze overige aanmerkingen, men fchryve het daaraan toe, dat wy het hoe langer hoe noodzaakelyker achten, gevoelens te keer te gaan, die, onvoorzichtig ftaande gehouden, den ongeloovigen gelegenheid geeven hunne aanvallen tegen den Godsdienst te vernieuwen: welke gelegenheid noodzaakelyk verminderen moet, naar maate men goedvinden zal foortgelyke gevoelens, als klaarblykelyke dwaalingen, te verwerpen. Nu vatten wy den draad onzer Verhandeling weder op.

Vierde
verëifchte
van het
Wetboek.
Alle mo-
gelyke

Ten vierden. Het Wetboek moet alle mogelyke Misdaden, welke volgens de regelen eener gezonde Staatkunde geftraft behooren te worden, in alle derzelve ver-
fchil-

schillende *Modificatiën*, bevatten; de Misdaaden in alle haare verschillende byzonderheeden, zo tot bezwaar als tot verlichting strekkende, klaar en duidelyk voorstellen en naauwkeurig beschryven: opdat men, zekere daad begaan zynde, met zekerheid weete, tegen welk artikel der Wet gezondigd, en welke straf daarop gesteld is. En men denke niet, dat men hieromtrent niet al te naauwkeurig behoeft te zyn: dat de Rechtbanken de gebreken der Wet wel zullen te hulp komen. Want het ampt, de eerwaardige bezigheid van eenen Rechter is niet Wetten te maaken, maar de gemaakte, de bezwoorene wetten te handhaaven. Alles is onzeker, alles wordt willekeurig, wanneer men hieromtrent andere maatregelen volgt. De Wet, de Wet alleen moet veroordeelen. Ons leven, eer en veiligheid moeten niet afhangen van de verschillende gemoedsgesteltenis der Rechten, die of tot eene te groote strengheid, of tot eene te groote inschikkelykheid neigen kunnen; waarvan het natuurlyk gevolg is, dat één en dezelfde daad, op verschillende tyden gepleegd, en door verschillende Rechten beoordeeld, op eene geheel onderscheidene wyze gestraft wordt: eene

II. AFDEEL.
Misdaaden, in al derzelyver *Modificatiën* moeten daarin, zo veel doenelyk, voorgesteld worden.

Redenen
waarom.

II. AFDEEL. zaak, die zo veel mogelyk voorgekomen moet worden. — Dus moet het oordeel van den Rechter alleen gaan hierover, of *Titius* zekere daad, by de wet verboden, begaan heeft of niet. Zo ja, moet de Wet, de Wet alleen, het vonnis uitspreken. Verder gaat de Rechterlyke macht niet. — Nadat de onbehoorlyke daad gepleegd en genoegzaam bewezen is, eerst eene Wet, waarnaar die daad gestraft zal worden, te zoeken, gelyk dit indedaad zyn zou, is geheel verkeerd en met den aart der zaakstrydig. — Eer de daad begaan is, moet de Wet reeds den Misdadiger waarschuwen. Ook is de zekerheid van deeze of geene straf, voor zekere gepleegde daad, te moeten ondergaan, onëindig veel geschikter om het oogmerk der straffe, dat is afschrik te baaren, dan wanneer dit onzeker is. Een bekend, een onvermydelyk onheil werkt veel meer op ons gedrag, dan een nog onbekend en onzeker. Weetende dat de meerdere of mindere strengheid der straf, ingeval de Wet niets vaststelt, van zeer veele byzondere omstandigheden afhangt, schikt onze verbeelding en dwaaze hoop alle die omstandigheden op het allergunstigst. Ja, wy verbeelden ons ligtelyk, even gelyk

zy die in de Lotery leggen, dat het hoogste II. AFDEEL.
lot, dat is, in dit geval, eene geheele
straffeloosheid, ons te beurt zal vallen.

Maar het maaken van zulke volkomene
Wetten, waarin geene misdaden vergee-
ten, of welke geene uitlegging, ter verbe-
tering haarer gebrekkigheid, behoeven, is
boven het menschelyke. Mogen de Recht-
banken dit gebrek niet verbeteren, hoe
onvolkomen zal de *Crimineele* Rechtsplee-
ging alsdan niet zyn? — Wie zal de noo-
dige verbeteringen en ophelderingen maa-
ken? Wie! — Wie anders dan de Wetgee-
ver? Of is het Wetboek, door den Wet-
geever eens vastgesteld, voor eenen laatsten,
voor eenen uitersten wil van eenen overlede-
nen Erflaater te houden, wiens nadere
meening, begeerte en wil niet kan ge-
vraagd, en daarom door anderen uitgelegd
en opgehelderd moet werden? — Gewisfelyk
neen. — Zo lang de Maatschappy in wezen
is, is de Wetgeever in wezen; en daar hy
alleen het Recht heeft, is hy tevens de ge-
schikste om zyne meening en wil, klarer
dan alle anderen, te openbaaren en uitte-
leggen.

Mogen dan de Rechtbanken geene uit-
legging, geen verklaring der Wet, hoe ge-
naamd, Het ge-
voelen van
Beccaria

II. AFDEEL.

voorge-
steld en
weder-
legd.

naamd, maaken? — Zyn zy aan de letter der Wet zodanig gebonden, dat zo ras een geval plaats heeft, het welk niet letterlyk in de termen van de Wet valt, zy in de oefening van hun ampt gestremd zyn, en de meening van den Wetgever eerst moeten verneemen? — De Marquis de BECCARIA ontzegt den Rechter alle uitlegging der Wetten (f).

Doch al zou de Marquis de BECCARIA *my pour un esprit vulgair* verslyten, twyffel ik zeer of zyn gevoelen steek kan houden. — Ik geloof niet, dat het, zonder bepaaling, aangenomen kan worden — Myne redenen zyn kortelyk deeze.

Alge-
meene
aanmer-
kingen,
hier toe
betrekke-
lyk.

Wanneer de Rechter aan de strikte letter der Wet, dat is aan de teekenen der zaak, en niet aan de zaak zelve, dat is aan den wil van den Wetgever gebonden is, zal de Wetgever genoegzaam dagelyks zyne Wetten

(f) Hy beweert, dat 'er geen gevaarlyker grondregel is dan deeze: *il faut prendre l'esprit de la loi. L'adopter, gaat hy voort, c'est rompre la digue, qui s'oppose au torrent des opinions. Cette vérité me paroît de la dernière évidence, quoi qu'elle semble un paradoxe aux esprit vulgaires, qui sont plus fortement frappés d'un petit désordre actuel, que des conséquences éloignées, mais mille fois plus funestes, qu'entraîne un seul principe faux, adopté par une nation. Traité des Délits, D. 4.*

Wetten moeten veranderen en vermeerderen; althans zo lang als het vernuft der menschen uitvluchten op den letter der Wet zal weeten uittedenken. Een ieder zal zich bevytigen om de daaden, die hy bedryven wil, zodanig interichten, dat zy niet volkomen in de letter der Wet vallen — Het Wetboek zal daardoor die zo zeer noodzaakelyke korthed en beknoptheid, die het hebben kan en moet, verliezen — De verschillende Rechtbanken zullen den Wetgever dagelyks om nieuwe bepaalingen, nieuwe uitleggingen, noodzaakelyke verbeteringen, moeten lastig vallen — De Rechtspleeging, welke zo spoedig doenelyk behoort ten einde te loopen, zal in nieuwe langwyligheden en onzekerheden vervallen. — De Wetgever, zo wel in tyden van oorlog als van vrede, met zo veele andere bezigheden overlaaden, zal hierdoor nog meer overkropt worden.

Door eene juiste bepaaling van de magt der Rechtbanken, die uit den aart der zaake afgeleid kan worden, zyn niet alleen alle deeze zwaarigheden, maar ook tevens de nadeelige gevolgen, waarvoor BECCARIA, en niet geheel zonder reden, beducht is, voortekomen — Men kan hier, gelyk in

Hoedanig en in welk geval de uitlegging der Wetten aan de verschillende Rechtbanken gelaa- ten kan worden.

II. AFDEEL.

veele andere menschelyke schikkingen, eenen heilzaamen middelweg vinden — Dit zal klaarer uit een voorbeeld blyken — Men stelle dan, dat de Wetgever, op een' tyd, dat het maaken van geld alleen op twee wyzen pleeg te geschieden, naamelyk door *geld slaan* en *geld schroeven*, by eene Wet, het slaan of schroeven van valsche munt verboodt. Dat na verloop van tyd, iemand het valsche geld noch sloeg noch schroefde, maar behendig wist te *gieten*, en alzo niet direct en *physice* gezegd kon werden, datgeene gedaan te hebben, het welk de Wet letterlyk verboden hadt. Zou het niet de uiterste ongerymdheid zyn, te onderstellen, dat *Titius*, de valsche Munter, de straf by de wet vastgesteld, niet zou kunnen ondergaan, en dat de Rechter hem, volgens die Wet, niet zou kunnen veroordeelen; daar het klaarblykelyk is, dat de reden van de straf niet gezocht moet worden in het *slaan* of *schroeven*, maar in het maaken van valsche geld, en het bedrog daardoor, ten nadeele der Maatschappy, gepleegd? En wat doet deeze wyze van vervaardigen van geld tot bezwaar of verschooning? Is die geen, dien een' gegootenen valschen Driegulden in de handen gestopt wordt, niet even zeer

be-

bedrogen, als een ander, die geslagen of geschroefde Muntspeciën in betaaling ontfangt? — In dit geval, en soortgelyke schryf ik dan de uitlegging der Wet, de toepassing van de straf, ook op het *gieten* van geld aan den Rechter toe — Maar stel eens dat *Titius* gestempeld papier maakt, dat hy zegels fabricceert en uitgeeft. Al moest deeze daad nog sterker dan valsche munten gestraft worden, *Titius* valt echter niet in de termen van de Wet. Hy kan geen' valschen Munter genoemd worden. Hy heeft eene andere misdaad, als de wet daadelyk verbied, begaan. Hier kan dus de Rechter niet oordeelen volgens de Wet, om dat *Titius* niet kan gezegd worden deeze Wet overtreden te hebben. Wanneer 'er dus geene andere Wet voorhanden is, die deeze daad verbiedt, houd het Rechterämpt, dat is de handhaving der Wetten, op — De Wetgever moet, in zulk een geval eene nadere Wet, voor 't vervolg, maaken. — Nog een voorbeeld — *Titius* heeft het goede geld van den Souvercin *gesnoeid*. Is *Titius* een valsche Munter, een maker van nagebootst geld? Neen, hy is een bederver en vervalscher van goed geld. Dus moet ook deeze daad afzonderlyk verboden

II. AFDEEL. boden worden — De Rechter kan de straf, op het vervaardigen van valsch geld gemaakt, op hem niet toepasselyk maaken. Hier houd zyn macht van uitleggen op. Maar diezelfde *Titius* heeft, daar de Wet het *snoeijen* van goed geld verbiedt, het goede geld niet *gesnoeid*, maar behendig afgeveyld. Nu valt hy klaarblykelyk in de Wet. Nu kan de Rechter de Wet, schoon van *snoeijen* spreekende, buiten eenige bedenking, op hem doen werken. Hier is dezelfde misdaad, zonder eenig wezenlyk verschil, gepleegd.

Wanneer men deeze grondregelen volgt, en vooräl in zodanige gevallen, waarin het eenigzins twyffelachtig zyn mogt, of de wyze, op welke zekere daad gepleegd is, ook eenige verandering in de zaak zelve maakt, de nadere verklaring en opheldering van den Wetgeever vroeg; zal de Rechtspleeging eene zekere, eene bestendige plooi erlangen. Niets zal onzeker, niets zal willekeurig worden. De Wetgeever zal de opkomende twyffelingen, door het geeven van eenen vasten regel voor het toekomende, gemakkelyk ophelderen, en de gebreken der Wetten gevocgelyk verbeteren. — De Rechter zal zynen pligt,

zon-

zonder eenigen schroom of angstvalligheid, kunnen betrachten, dewyl hy een zeker, een klaar berichtfschrift heeft, naar het welk hy zich, de misdaad bewezen zynde, ftiptelyk gedraagen moet — De vrees voor dwaaling zal zyne ziel, tusfchen de belangen der Maatschappy aan de eene, en het medelyden met den misdaadigen aan de andere zyde dobberende, in 't geheel niet ont-rusten — Hy is nu alleen de uitvoerder der Wetten, terwyl de Burgery van zyne misflagen, van zyne verkeerde grondbeginselen, van zyne strenge denkwyze, van zyne al te groote zachtheid en diergelyke, niets kwaads te vreczen heeft.

Eer ik van dit onderwerp afftappe, moet ik nog aanmerken, dat hoe moeiljelyk het ook schynen moge en in der daad is, zodanige strafwetten te maaken, in welke alle mogelyke misdaden, in derzelve verschillende wyzen en *Modificatiën*, klaar en duidelyk opgegeeven worden, zulks echter niet minder dan onmogelyk is: — dat dit dierhalven beproefd behoord te worden: — dat zulk een Wetboek, welk het minst aan het oordeel van den Rechter overlaat, immers ten deezen opzichte, voor het volmaakfte te houden is: — dat het geschikste middel,

II. AFDEEL.

del, om hiertoe te geraaken, mischien zyn zou, zodanig een ontwerp zo na mogelyk te vervaardigen, waarin alle mogelyke misdaden tot zekere klasfen gebragt wierden, en vervolgens van de Gerechtshoven en de voornaamste steden, van klasfe tot klasfe, eene korte opgaave van zodanige gevallen, die iets byzonders in zich bevatten, uit hunne Registers te vorderen. Daaruit zou men niet alleen kunnen zien, op wat wyze de bewoording van de Wet ingericht, (g) welke byzondere en van elkanderen verschillende gevallen, die anderzins zeer gemakkelyk vergeeten zouden kunnen worden, in de Wet genoemd en beschreven moeten worden; maar daaruit zou men tevens zien, welke misdaden het meest gepleegd, en waartegen dus, om de neiging des volks daarin te beteugelen, de noodige straffen vastgesteld

(g) Het geval van het *geldgieten*, hierboven aangehaald, kan hiervan een bewys opleeveren. Dit leert ons dat by de woorden *slaan*, *schroeven*, ten minsten het woord *gieten*, gevoegd moet worden. Maar dit leert ons tevens, dat 'er mischien in 't vervolg nog eene andere wyze uitgedacht zal worden; dat 'er diethalven noch van *slaan*, noch van *schroeven*, noch van *gieten* melding gemaakt moet worden, maar dat de Wet korter, eenvoudiger, beknopter zyn kan; dat het woord *maaken*, of *vervaardigen* hier gebruikt moet worden.

feld moeten worden; terwijl men zich II. AFDEEL tevens verzeekerd houden kan, dat men alsdan niet ligt een misdaad van eenig belang vergeeten zal. Gebeurde dit echter; vielen 'er, na het in orde brengen en afkondigen der Wetten, zodanige gevallen voor, zouden deeze geene andere dan zeer zeldzaam voorkomende gevallen kunnen zyn, welker straffen alsdan, indien het vereischt wierdt, door den Wetgever zeer gemakkelyk, voor het vervolg, bepaald en alzo by het Wetboek gevoegd zouden kunnen worden. — Ik weet wel, dat 'er zekere onbehoorlyke daaden kunnen gepleegd worden, waaromtrent men in twyffel is, tot welke klasfe die behooren: dat, gelyk 'er in het Roomsche Recht *ongenoemde Contracten* of *Verbindtenissen* zyn, dat is zodanigen, die geen' byzonderen naam hebben, 'er ook zodanige misdaden zyn, welke de Romeinen daarom met eenen algemeener naam van *Crimina extra ordinaria & stellionatus* benoemden: dat de aanmerkelyke verschillendheid deezer daaden het moeilyk maakt, derzelver aart en verschillende kenmerken optegeven en te beschryven: verder dat de Misdaad van *Falsiteit*, hoe zeer een' bekenden naam hebbende, op zo on-

II. AFDEEL. onëindig van elkanderen verschillende wyzen, van den geringsten bedrieger tot den grootsten *Falsaris* toe, kan gepleegd worden, dat deeze misdaad dus, uit zyn' eigen aart, *arbitrair* sehynt. Doch ik geloof niet alleen, maar stelle zeker, dat veelen van die ongenoemde Misdaaden tot de eene of andere klasse gebragt en alzo door meerdere of mindere straffen beteugeld kunnen worden — Toen voor veele jaaren het ontdekken en straffen van zekere schandelyke misdaad veel geruchts door het gantsche Land maakte, zyn 'er schurken gevonden, die braave en geheel onschuldige menschen dreigden van die euveldaad te zullen betichten, ten ware men hen eenig geld gaf, stellende alzo vreesächtige menschen op *Contributie* — Deeze boosheid heeft zo veel gelykheid met afzettery op 's Heeren wegen, dat men het tot de klasse van geweldige dievery brengen kan, waartoe het eigenlyk behoort, zo lang de bedreiging niet daadelyk uitgevoerd is, dewyl het dan eerst lasteren en valsch getuigenis geeven tegen zynen naasten genoemd mag worden, en de beschuldiger alsdan den naam van eenen *Falsaris* van het gevaarlykste soort verdient.

En

En wat deeze laatstgenoemde misdaad aangaat, ook daarömtrent stel ik zeker, dat uit de byzondere gevallen, welke deeze misdaad opleevort, algemeene regelen te trekken zyn, volgens welke men de straffen, daartegen vaststellen, eene meerdere zekerheid zou kunnen byzetten. Kan, by voorbeeld, zekere valscheid zonder meinëdigheid niet gepleegd worden; en is dit daadelyk geschied, dan valt deeze misdaad in de Wetten tegen meinëdigheid. Wanneer deezen nu wel gemaakt zyn, is ook de vaste, de bepaalde straf voor dit misdryf vastgesteld. Zyn 'er openbaare registers nagebootst; handteekeningen van publicke perfoonen, waaraan, even gelyk aan de munt van den Souverein, een algemeen geloof gehecht is; vervalscht; heeft een Amptenaar, aan wiens verklaring en handtekening zeker vertrouwen, dat heilig en ongeschonden zyn moet,gegeeven word, zich hierin vergreepen; deeze misdaden zyn in den aart der zaake gelyk aan eenen valschen munter, aan eenen door den Wetgever aangestelden Muntmeester, die het vertrouwen van den Souverein en de Burgery schandelyk misbruikt; zyn 'er wisselbrieven, obligatiën of andere papie-

II. AFDEEL. ren van byzondere perfoonen nagebootst; dit alles kan tot de klasfe van dievery gebragt en als zodanig geftraft worden.

Hieruit blykt dus, dat, hoe onzeker ook de bepaaling van diegelyke misdaaden fchynen moge, de straffen, tegen dezelve vastteftellen, echter voor eene grootere zekerheid vatbaar zyn; dat men ook hierop denken en niets dan het geen aan het oordeel van den Rechter noodzaakelyk overgelaaten behoort te worden, daaraan verblyven moet.— Ja ik houde my verzekerd, dat wanneer zulks tot de hoogstmogelyke volmaaktheid gebracht wierdt, het geen alsdan nog overschieten zal, zich alleen tot zodanige zaaken zou uitftrekken, die meer gecorrigeerd dan in eenen eigenlyken zin geftraft behoeven te worden, en welke *Correctiën*, hoe zeer ook *arbitrair* zynde, echter voor de burgerlyke vryheid en veiligheid niet zeer gevaarlyk kunnen zyn. Vooräl wanneer de Rechtspleeging, waaröver wy nader zullen moeten handelen, in behoorlyke orde geöeffend en de aangeklaagden in hunne verdediging, naar eisch van zaaken, gehoord worden.

Dewyl korthed en beknoptheid een voor-
naame deugd van het Wetboek is, stel ik
als een vyfde verëischte, dat, in het Wetboek,
alleen zodanige daaden door strafwetten
moeten beteugeld worden, die door alle des
Lands Ingezeetenen, Burgers en Vreemde-
lingen, gepleegd kunnen worden.

De wetten voor de Militairen, wegens
Militaire Misdaaden, kunnen dus, zeer ge-
voegelyk, een afzonderlyk Wetboek uitmaa-
ken, waarin de zelfde verëischten, die
wy reeds opgegeeven hebben en die nog
staan te volgen, behooren gevonden te
worden: alleen met dit onderscheid, dat
de krygstugt en ondergeschiktheid, die
hier plaats moct hebben, eene grootere
strengheid veröorlooven, zodanig dat ge-
ringe verzuimen, die, burgerlyk en zedekun-
dig beschouwd, zeer verschoonelyk zouden
zyn, hier ten strengsten gestraft kunnen
worden (*b*). De redenen deezer afzonde-
ring

II. AFDEELING

Vyfde verëischte.
Alleen tegen zo-
danige euveldaa-
den, die door alle
de Inge-
zeetenen of door
vreemden
kunnen
gepleegd
worden,
moet by 't
Wetboek
voorzien
worden.

Straffen te-
gen Amp-
tenaaren,
Militairen
en dier-
gelyken,
moeten in
afzonder-
lyke Wet-
boeken of
Instructiën
vastgesteld
worden.

(*b*) Het is hier de plaats niet over dit onderwerp meer te
zeggen. Ook willen wy gaarne onze onkunde in het Krygs-
wezen erkennen. Het Krygsrecht heeft gewis, zo wel als
het Burgerlyke, verbeteringen noodig. Maar hoedanig en
waarin die bestaan, is ons niet genoegzaam bekend. Alle de

mis-

II. AFDEEL. ring zyn klaar. De ambachtsman, de vreed-
zaame burger heeft niet noodig te weeten,
welke straffen gesteld zyn op zekere daaden,
die hy niet verrichten kan, zo lang hy zynen
naam niet op de krygsrolle laat aanteeken-
nen. Doet hy dit, men stelle hem alsdan
een afdruk van het *militair* Wetboek ter
handen, opdat hy weete, waarna hy zich
gedragen moet.

Op gelyke wyze kan men handelen met
Amptenaaren van allerlyen rang. — De mis-
daaden, die deezen niet zouden kunnen
pleegen, zo zy geen Amptenaaren waren,
en de straffen, daaröp gesteld, kunnen zeer
gevoegelyk uit het burgerlyk Wetboek bly-
ven, en behoeven, by het aanvaarden van het
ampt

mislagen, die *Beccaria*, in zyn *Traité des Délits*, begaan
heeft, schryven wy voornaamelyk daaråan toe, dat die Mi-
laneefche Profesfor de *Crimineele* Rechtspleeging niet genoeg
van naby en alleen uit de boeken schynt gezien te hebben.
Wy willen in eenen soortgelyken misflag niet vervallen, en
laaten daarom deeze zaak over aan eenen ervaaren' krygsman,
wiens taak dit eigenlyk is, en die hierover zeer nuttige waar-
heden zou kunnen ontdekken. Vooral, wanneer hy, hier-
over schryvende, de aanmerkingen van iemand in de Rechten
even kundig, goedvond te vraagen. Welke krygswetten in
vrede en oorlogstyd de beste zyn, is waarlyk een vraag die
aandacht verdient.

amt, slechts nader ter hunner kennisfe gebracht te worden, II. AFDEEL.

De Wetten wegens het verkorten van des Gemeene Landsmiddelen, voor zo verre dezelve niet lyffstraffelyk zyn, moeten ook, wegens derzelve meenigte, uit het Wetboek blyven. Dit is zeker niet zonder zwaarigheid, dewyl daardoor eenvoudige en geringe perfoonen, van de wetten onkundig, in ongelegenheid kunnen geraaken. Maar dit is niet te verhoeden. Men maake dezelve, langs andere wegen, zo veel mogelijk, bekend, maar in het Wetboek kan die meenigte niet geplaatst worden, zo min als die wetten, welke, in zekere omftandigheden gemaakt, by verandering van die omftandigheden ophouden Wetten te zyn. Daar zyn daaden, die altoos dezelfde van aart blyven, die fomtyds meer, fomtyds minder, doch altyd en bestendig gestraft moeten worden, en deeze orde-verbreekende daaden zyn alleen de eigenaartige onderwerpen voor ons burgerlyk Wetboek.

Ook de Wetten tegen sluikeryen, indien die niet lyffstraffelyk zyn.

Alle de tot nog toe opgegevene vereischten hebben hunne betrekking grootendeels, zo niet eeniglyk, tot de uiterlyke vorm van het Wetboek. — De verdere vereischten zullen eene meerdere betrekking

II. AFDEEL.

op den inhoud zelve hebben, en daaröm veel gewigtiger zyn. — Wy zullen daarin de volgende orde houden, dat wy, eerst in 't algemeen, eenige regelen over het straffen zelve zullen laaten voorafgaan, om vervolgens onze aandagt, meer byzonder, op deeze en geene straffen te kunnen vestigen.

Zesde
verëischte.
Niets dan
het geen
daadelyk
misdaadig
is, moet by
het Wet-
boek ge-
straf wor-
den.

Algemeen
verzuim
van dee-
zen regel.

Behoeven wy wel als een *zesde verëischte* van ons Wetboek optegeven, dat niets dan het geen daadelyk misdaadig is, ge-
straf behoort te worden. Behoeven wy de waarheid van deeze zo klare als onbetwistbaare grondregel wel te betoogen? En echter, is 'er wel een grondregel zo klaar en eenvoudig als deeze te noemen, die zo algemeen verwaarloosd is? Is 'er wel een Wetgeever, die zich hieraan niet, in meer dan eenen opzichte, vergreepen heeft? Hebben de beschaafdde en kundigste Natiën zich hieraan niet schuldig gemaakt? Is Engeland, is Duitschland, is Zwitserland, ten minsten wanneer wy de voorleedene tyden nagaan, hiervan in allen opzichte vry te spreken? Kan men van Portugal, Spanje, Vrankryk, zelfs in onze dagen, getuigen, dat deeze grondregel aldaar zorgvuldig in acht genomen wordt; hoe zeer niet te ontkennen is, dat de Wetgeevende Magten

ten aldaar, van tyd tot tyd, redelyker denkwyze aanneemen? Wy willen deeze vraagen liefst onbeantwoord laten, en alleen aanmerken, dat, in wêerwil van alle menschelyk gezag of strafwetten, alle waarlyk braave en Godvruchtige lieden, in hunne betrekking als mensch, verplicht blyven die Godsdienstige begrippen, die zy voor waar houden, te gelooven en hunne daaden naar dezelve interichten. Dat by gevolg geene zaaken van Godsdienst en geweten tot de menschelyke rechtsdwang behooren; als geene voorwerpen zynde, over welke de voorzorg en voorziening van den Wetgeever gaan mag: althans voor zo verre betreft 1. het gelooven van deezen of geenen Godsdienst in 't gemeen; 2. het aankleeven en verdedigen, by monde of geschrifte, van gevoelens, deeze of geene gezindheid byzonder eigen; mitsgaders 3. het oeffenen van den uiterlyken Godsdienst, overeenkomstig die Godsdienstige begrippen, die elk mensch in 't byzonder, of elke gezindheid als zodanige waarheden beschouwt, waarvan het eeuwig welzyn der stervelingen, het zy onmiddelyk, het zy middelyk afhangt. Zie hier kortelyk de redenen.

II. AFD. 2.

De Godsdienst is dus vry van alle menschelyke strafwetten.

II. AFDEEL.

Eerste reden voor dit gevoelen.

Hoe heilig wy de bevelen van den menschelyken Wetgeever, in alles wat onder zynen rechtsdwang valt, verplicht zyn naar te komen; de pligten die wy, volgens ons geweeten, aan den Goddelyken Wetgeever verschuldigd zyn, moeten door ons zo veel heiliger, in wêrwil van alle gezag of geweld, betracht worden, als zyne Majesteit die der aardfche Goden te boven gaat. Terwyl het bovendien zeker is, dat een geweeten, hoe zeer ook dwaalende, met geene mogelykheid door dwangmiddelen, welke de burgerlyke Wetgeever, wanneer hy strafwetten vastfelt, alleen gebruikt, overtuigd kan worden.

Tweede reden.

De burgerlyke Wetgeever straft, en kan alleen straffen daaden, die aan den *werkenden* wil hun bestaan en oorsprong fchuldig zyn: die dus vrywillig, en, min of meer, opzettelyk gepleegd worden: geenszins zodanige gevoelens of daaden, die uit dwaaling, waarin de menfchen *lydelyk* zyn, gebooren worden. Althans niet wanneer zodanige daaden, zonder krenking van het recht van eenen derden geoeffend kunnen worden: van welken aart de denkwyze over Gods dienftige zaaken en daaruit voortvloeiende Godsdienftige handelingen, zo lang zy dien

naam

naam waarlyk verdienen, altoos zyn. Deeze II. AFDEEL.
daaden en gevoelens zyn dan zo min strafbaar,
als de burgerlyke Wetgever daaden, die
het menschelyk verstand noch voorzien noch
beletten kan, straffen mag.

Godsdienst, wiens aart en eigenschap is, God te vreezen, kan niet afhankelijk gemaakt worden van strafwetten, dat is van eene vrees niet voor God, maar voor de menschen. Godsdienst is eene hemelgaaf, die van het bestier en den invloed van het Opperwezen op ons gemoed grootelyks afhangt.— Godsdienst is niet anders, dan eene gewillige geschiktheid en hebbelykheid van ons gemoed, om den wil van onzen Schepper te gehoorzaamen, op zulk eene wyze als wy oordeelen dat hem behaagt. Welke Godsdienstige gevoelens de menschelyke Wetgever dan ook aandringt, of door strafwetten uit de gemocderen der menschen zoekt te verbannen, een *ouder*, een heiliger Recht, dat onverbreckbaar is, en uit onze afhankelijkheid van het Opperwezen afgeleid wordt, verpligt ons, in wêrwil van die strydige bevelen, dat geene te doen of te laten, het geen ons Godsdienst en geweeten voorschryven of verbieden; dewyl het der Goddelyke wysheid behaagd

Derde reden, uit den aart van den Godsdienst zelve afgeleid.

H. AFDEEL. heeft, de zaaken derwyze te bestieren en te schikken, dat geen menschelyk geweld of gezag de vrye vermogens onzer ziel bereiken kan, zo min als ons verstand door brandstapels verlicht wordt — Gezag en geweld te gebruiken, om iemand te overreden van deeze of geene waarheid, hoe heilzaam, hoe nuttig, hoe noodzaakelyk ook in zichzelve, is dierhalven niet alleen middel gebruiken, die uit den aart der zaake de alleröngeschikste zyn om Waarheid en Godsdienste te bevorderen, maar bovendien nog eene kennelyke schending van het Recht der Natuur. Terwyl het de ondraagelykste tyranny, die bedacht kan worden, opleevert, iemand te straffen, omdat hy Gode eenen dienst, die hy voor de beste houd, toebrengeude, zyn geweeten volgt, en, wat 'er ook van komen moge, volgen moet. Zy dierhalven, die de Oprichters van die gedrogtelyke Rechtbank, de *Inquisitie*, zyn; zy, die onder het schoonschynend voorwendfel van de bevordering der belangen van eenen Godsdienst, welke niets dan liefde ademt, zo veele stroomen onschuldig bloed hebben doen vlieten; zy die hunnen Medechristenen, om zaaken van geloof, in eene meerdere of mindere graad, ver-

vervolgd, uit hun Vaderland en welvaart II. AFDEEL.
 verjaagd hebben, of zulks nog in 't vervolg
 mogten verrichten; — zy zullen niet alleen,
 ten eenigen tyde, rekenschap van de belee-
 diging, hunne medemenschen zo onverstan-
 dig als onrechtvaardig aangedaan, moeten
 geeven, maar nog bovendien daarvoor ver-
 antwoordelyk zyn, dat zy zich vorwaten
 in den Goddelyken Gerichtszetel ingedron-
 gen hebben, zonder de stem der gantsche
 natuur gehoor te geven, welke met zo
 verstaanbaare woorden leeraart, dat het
 Opperwezen, welke vermogens het ook aan
 de menschen genadiglyk geschonken moge
 hebben, echter drie zaaken voor zichzelve
 behouden heeft: uit niets iets te schep-
 pen, — toekomstige dingen te voorzeg-
 gen — over de *Conscientiën* te heerschen.

Hoe! (zal men mogelyk zeggen,) hebben
 dan de Wetgeeevers geen recht of magt, om
 de belangen van den Godsdienst, op alle mo-
 gelyke wyzen, te bevorderen? Is de zaak van
 den Godsdienst en uit zichzelve, en van
 wegens het staatkundig goed, het geen
 dezelve natuurlykerwyze te weeg brengen
 moet, niet aan de bescherming en beveili-
 ging der Oppermagt toevertrouwd? Kan
 men, in die Maatschappye, daar de Gods-
 dienst

Bedenking
 voorge-
 steld en
 weder-
 legd.

II. AFDEEL. dienst en zyne belangen verwaarloosd worden, eenige noemenswaardige veiligheid of zekerheid hebben?

Hoe verre en hoedanig de menschelyke Wetgeever de door hem aangene- mene Godsdienstige begrippen alleen mag handhaven en voorstaan.

Wy antwoorden kortelyk: Gelyk ieder byzonder mensch recht heeft de ongestoorde oeffening van den Godsdienst, naar zyne wyze van denken ingericht, van elk en een ieder te vorderen; zo heeft de Wetgeever ook recht, om alle hindernis en verstoring, die den door hem vastgestelden Godsdienst aangedaan wordt, krachtdaadiglyk te keer te gaan. De Wetgeever mag en moet dus de met openbaar gezag aangene- mene Godsdienstige begrippen en plegtigheden, tegen alle *geweldige* aanvallen, beschermen en verdedigen. Hy heeft dus recht tot het gebruiken van middelen, die *defensief* zyn. Ja hy kan daarin sterker middelen gebruiken, naarmate de aanval tegen den vastgestelden Godsdienst geweldiger is. Dan het blijft niettemin eene onbetwistbaare waarheid, dat onze Voorvaderen, by voorbeeld, recht hadden, om van KAREL den V. en van zynen Opvolger te eischen Vryheid van geweeten en uiterlyke Godsdienst-oeffening. Noch KAREL, noch PHILIPS mogten of konden dit, naar rechten, weigeren. Het recht van KAREL en PHILIPS
ging

ging niet verder, dan tot het beraamen van de noodige schikkingen en voorzieningen, door welke de rust des Lands en de belangen van den Godsdienst, door hen aangenomen, bewaard en verdedigd wierden: doch waar by tevens zyne der hervorming toegedaane landzaaten in de ongestoorde en onschaaedlyke oeffening van dien Godsdienst, dien zy de voorkeur gaven, gehandhaafd wierden. Alleen het beeldenstormen en berooven van Kerken en Heiligdommen, het pleegen van geweld tegen de Roomfche Geestelykheid, geenszins de vordering en daadelyke oeffening van den Godsdienst, van den openbaar-aangenomenen verschildende, was dus een oproerig, een gantsch ongeoorloofd bedryf, volstrektelyk tegen de grondslagen, waaröp het recht van Godsdienstige Vryheid gegrondvest is, aan druischende. Dit was dus een geweldig middel, door de heffe des volks verricht, 't geen PHILIPS recht gaf, om tegen die doldriftige yveraaren de strengheid der Wetten te werk te stellen.

Ja, ik gaa verder. Dewyl de waare Godsdienst van de allergrootste nuttigheid en invloed voor de Maatschappy is, zo is de Wetgever als *Mensch*, als *Christen* verplicht

II. AFDEEL. pligt alle gepaste middelen van overtuiging en overreding, te gebruiken, of te doen gebruiken, om hen, die andere begrippen hebben, is 't doenelyk, tot zyne gevoelens overtehaalen. Wy zeggen als *Mensch* en *Christen*. Want men moet hier de betrekkingen niet verwarren en onderéén mengen. Als *Wetgeever* beschouwd, is de zorg voor het tegenwoordige hem alleen aanbevoelen. De zorg voor de zielen, en hunne toekomende staat van geluk of ongeluk, is den *Wetgeever* nimmer opgedraagen, noch heeft hem opgedraagen kunnen worden. Veiligheid, zekerheid, welvaart heeft hy alleen te beschermen. Dit verricht hebbende, heeft hy, als *Wetgeever*, voldaan. — Wil hy verder, als *Mensch*, als *Christen*, zonder eigenlyk gezegden dwang of gezag, onderwyzen, vermaanen, leeren, alle middelen van overreding gebruiken, die mogelyk zyn, goed; maar het is geheel wat anders te onderwyzen, wat anders te gebieden; bewysredenen te gebruiken, of met Plakaaten voor den dag te komen. Het laatste behoort tot het burgerlyk gezag over burgerlyke zaaken; het eerste tot de menschelyke goedwilligheid.

Wy zouden uit deeze algemeene aanmerkingen

kingen wel eenige meer byzondere gevolgen kunnen afleiden, dan dezelve zyn voor des kundigen genoegzaam uit het voorgestelde optemaaken. II. AFDEEL

Ondertusfchen is het gelegde *Systema* wel verre van der Maatschappye eenigzins nadeelig te zyn, integendeel het eenigste middel, om den Staat in rust en vrede te bewaaren. Wanneer de belangen van den Godsdienst, met gemaatigheid en een gepasten ernst, door den Wetgeever worden verdedigd en voorgestaan, doch tevens aan anders gevoelenden vryheid van geweeten en Godsdienstoeffening gelaaten; wanneer de *Disfenters* hunne gevoelens in openbaare gefchriften tegen anders denkenden, met eene betaamelyke vryheid, mogen bepleiten; dan behoeft men voor opfchuddingen en omwentelingen, voor den Staat zo doodelyk, geenszins beducht te zyn. Hadt PHILIPS deeze grondregelen van recht en voorzigtigheid gelieven te volgen, hy zou zich de Nederlanden, die paarl van zyne kroon, nimmer hebben zien ontweldigen; daar hy, integendeel, door het volgen van andere maatregelen, dezelve verlooren en de Spaansche monarchie voor altoos geknakt heeft.

Een

II. AFDEEL.

Zevende
verëischte.

In het
Wetboek
moet al
toos in 't
oog ge-
houden
worden,
dat de on-
behoor-
lyke daa-
den niet
zo zeer ge-
straft wor-
den, om-
dat die ze-
dekundig,
maar om-
dat die
Burgerlyk
of Staat-
kundig
kwaad
zyn.

Een zevende en niet min gewigtig ver-
eischte van een volmaakt Wetboek is, dat
in hetzelfde niets strydigs tegen den volgen-
den grondregel gevonden moet worden,
naamelyk, dat de burgerlyke Wetgever
zekere onbehoorlyke daaden niet zo zeer
straft omdat ze zedekundig, maar omdat
ze *Burgerlyk*, omdat ze *Staatkundig* kwaad
zyn. En, dewyl de gevolgen, hieruit af-
geleid, allergewigtigst zyn, zullen wy,
ook hierby, een weinig nader stilstaan.

Het groote, het voornaame oogmerk
aller Burgermaatschappyeën is de bekoming
van meerder zekerheid en tydelyke welvaart.
Voor de genieting van deezen hebben de
menschen een gedeelte der rechten, hen
natuurlyk toekomende, afgestaan. — Onder
de middelen, ter bereiking van dat oog-
merk, neemen de straffen eene voornaame
plaats in. — Alle zodanige daaden dierhal-
ven, welke zekerheid en welvaart verstooren,
moeten voorgekomen of belet worden.
Het middel hiertoe moet sterker zyn, naar
maate zekere daaden eigenaartig tot ver-
nieling van zekerheid en welvaart strekken,
of naar maate zekerheid en welvaart aange-
vallen worden. — Over de zedelyke boos-
heid eener daad, welke zeer dikwils in het

ge-

gemoed van den daader alleen huisvest, en welke altoos van zeer veele onbekende omstandigheden afhangt, kunnen wy menschen, met geene genoegzaame zekerheid, oordelen. Dit moeten wy den Goddelyken Wetgever aanbevolen laten. Deeze, alleen volmaakt wys, rechtvaardig en goedertieren, kan, uit hoofde zyner Almagt, tusfchen de zedelyke boosheid en de straf eene volkomene evenredigheid vinden. Hy kan straffen of verschoonen, zonder, in het een of ander geval, de minste wanörde te veröorzaaken, die door menschen, in beide die gevallen, zo lang zy eindige wezens in verstand en magt zyn, begaan zullen worden. Wy kunnen dus alleen de *uiterlyke daaden*, naar maate van haare meerdere of mindere *schynbaare vyandigheid*, straffen. — *Titius* raakt ongelukkig, in een tydftip, dat hy, ik weet niet door welke natuurlyke oorzaaken, tegen zyn gewoonte, wreevelig, oploopende is, met *Cajus* in twist. In de oorzaak van dien heeft hy mogelyk gelyk. De onbeschoftheid of laagheid van *Cajus*, de verachting, die zyn eerlyk gemoed hieröm voor zyne tegenparty gevoelt, doet zyn oploopenheid tot woede komen. *Cajus*, meer bedaard, sart en tergt hem zodanig, dat *Titius*,

IIe. D. IIe. ST. I in

II. AFDEEL.

in toorn ontstoken, een by toeval voorhanden zynde wapentuig opvat, en aan *Cajus* eene doodelyke wonde toebrengh. *Titius*, hoe zeer ook te beklagen, moet, volgens de regelen die in de menschelyke rechtbank gelden, eene zwaare straf ondergaan. Hy heeft het leven van eenen medeburger, welk vooräl veilig zyn moet, verkort — Wilde men hem verschoonen, en der wet onttrekken, zou men het leven van burgers, die braaver dan *Cajus* zyn, in gevaar brengen. Niet dus om den manslag aan *Cajus*, maar om 't belang der Maatschappy, moet *Titius*, om zo te spreken, opgeöfferd worden. De menschelyke wet zegt: hy die een^d ander, zonder wettige oorzaak, van 't leven berooft; die eene daad doet, welke zulk eene schynbaare vyandigheid tegen zynen naasten medebrengt, kan of zal niet verschoond worden.

Sempronius is aan *Mævius* zyn gantsche opkomst en welvaart verschuldigd. Hy leeft in volle ruimte en overvloed. *Mævius*, door ramp op ramp tot bekrompenheid, tot gebrek en elende vervallen, smeekt hem, by herhaaling, om hulp en bystand. *Sempronius*, in wiens ziel niets huisvest dat naar dankbaarheid of menschlievenheid zweemt,

zweemt, weigert hem, mogelyk op eene zeer beschaafde en te vooren reeds overlegde wyze, alle hulp. Indien de burgerlyke Wetgeever, in deeze gevallen, op de zedelyke boosheid van *Titius* en van *Sempronius* kon en moest acht slaan, wie ziet niet dat *Sempronius* alsdan eene strenge, eene schandelyke straf moest lyden; terwyl de daad van *Titius*, om meer dan eene reden, verschoonelyk zyn zou. Het tegendeel heeft echter, op dit ondermaansche, plaats, en zal wel altoos plaats hebben. Maar wien zal het in de Goddelyke vierfchaar verdraagelyker zyn? — Het antwoord is ligtelyk optemaaken.

Uit dit alles is dan zeker, volstrekt zeker, dat niet de zedelyke boosheid eener daad, maar het burgerlyk, het staatkundig kwaad, door uiterlyke daaden veroorzaakt, en de *schynbaare* vyandigheid, in die daaden gelegen, de maatstaf der Burgerlyke straffen voornaamelyk zyn moeten.

Dat dus de Burgerlyke straffen geen eigenlyke belooning, geene noodzaakelyke gevolgen eener kwaade daad zyn, dat is, met andere woorden, dat datgeene, het welk men straffen noemt, niet dan in eenen onëigenlyken zin zodanig genoemd kan

II. AFDEEL.

worden: dat die zogehaamde straffen eigenlyk behoedmiddelen zyn, waardoor men alleen ten oogmerk heeft zekere daaden voor het toekomende te beletten (i).

Om de waarheid deezer gewigtige aanmerking nog te zekerer te doen zien, zullen wy daaruit eenige zeer aanmerkelyke gevolgen afleiden.

Eerste gewigtige gevolg hieruit afgeleid.

Eerstelyk, dat het eene groote, schoon zeer algemeen aangenomene dwaaling is, dat de menschelyke Wetgeever alles, wat zedekundig kwaad is, zou moeten straffen, en het ongestraft dulden van deeze of geene daaden den

(i) Zeer juist en oordeelkundig heeft daarom GROTIVS gezegd: *qua diximus hactenus id duntaxat ostendunt, nocentibus injuriam non fieri si puniantur. Inde vero non sequitur omnino puniendos. Neque id verum est: multis enim nocentibus multa & Deus & homines condonant, eoque nomine laudari solent; nemo prudens punit quia peccatum est, sed ne peccetur. Revocari enim prae terita non possunt: futura prohibentur — ne homini quidem nocerimus quia peccavit, sed ne peccet: nec unquam ad prae teritum, sed ad futurum poena referetur: non enim irascitur sed cavet — ut maxime illos injuste egisse pronuntiem, non & interficiendos censebo, nisi id expediat. Verder: Sed haec in hominibus punientibus vera sunt: nam homo ita homini alteri ipsa consanguinitate alligatur, ut nocere ei non debeat, nisi boni alicujus consequendi causa. In Deo alia res est, ad quem Plato diætas sententias male extendit. GROTIVS de Jure B. ac P. L. 2. c. 20. §. 4.*

den burgerlyken Wetgeever uit dien hoofde II. AFDEEL. tot misdaad toegerekend zou kunnen worden. — Het tegendeel is veelëer zeker, dewyl hy in zeer veele gevallen, zo wel die alleen zedekundig, als in die gevallen, die teffens burgerlyk en staatkundig kwaad zyn, uit oorzaak van zyn bepaald en eindig vermogen en de daaruit ontleende regelen eener pryswaardige voorzichtigheid, niet straffen kan of mag (k).

Wanneer dierhalven het oogmerk der straffen, het niet pleegen der ongeoorloofde daaden naamelyk, zonder het geeven van afschrikbaarende voorbeelden niet bereikt kan worden, en zekerheid en welvaart tevens noodzaakelyk vorderen dat die onbehoorlyke daaden krachtdaadig belet worden, dan, en dan eerst, kan en mag de Wetgeever straffen, of, om klaarer te spreken, strafwetten maaken. Maar hoe onbehoorlyk

(k) *Nunc illud videamus, zagt Grotius L. II. c. 10. §. 18. sine omnes actus vitiosi tales ut puniri ab hominibus possint. Pro certo habendum est non esse tales. En op eens andere plaats: Si quis homines puniat, tanquam qui ab omni peccato vacare possint, mensuram excedit ejus, que secundum naturam est correctionis. En nog eens: Injurium esse adversus communem hominum imbecillitatem, — oblivisci infirmitatis ejus que communis est humano generi. Zie §. 19.*

II. AFDEEL.

lyk de daad ook in zich zelve zyn moge, wanneer de straf, aan zeer veelen geöeffend, geen genoegzaamen affchrik, immers geen kennelyken indruk verwekte, zou het wreedheid en onmenschelykheid zyn, zo veelen, zonder wezenlyk voordeel, ongelukkig te maaken (1).

Het zelfde heeft ook plaats, wanneer men, door het straffen van zekere daaden, grootere voordeelen, die men anders bekomen of behouden kan, zou moeten missen, en de Maatschappy dus by het niet straffen, minder zekerheid, veiligheid of welvaart verliest, dan wanneer 'er straffen op zodanige daaden gesteld worden. — Ook komt het straffen van daaden, die zedekundig boos zyn, in 't geheel niet te pas, wanneer men, door één of meerder middelen, het kwaad kan voorkomen en beletten. De straf immers is een noodzaakelyk kwaad, Het recht tot dezelve, den Wetgever toekomende, vindt deszelfs grond niet in de zedelyke onbehoorlykheid, maar in het recht, 't geen de menschen, te saamen en ieder

(1) *Oportet legem scribi secundum id quod obtineri potest, si quis velit paucos utiliter non multos inutiliter punire. IDEM §. 19.*

der afzonderlyk, tot zekerheid, veiligheid II. AFDEEL.
 en welvaart hebben: welk hen dus alleen, in
 geval het middel hun nuttig en noodzaake-
 lyk is, maar anders niet de bevoegdheid
 geeft, daarvan gebruik te maaken.

Hierom, en hierom alleen is het, dat
 MOSES zeer veele zaaken niet alleen niet
 gestraft, maar zelfs, om de hardigheid des
 volks, toegelaaten en geduld heeft. Ook
 heeft MICHAËLIS elders zeer wel aange-
 merkt, dat wanneer maatige straffen niet
 voldoen, en zwaardere niet intevoeren zyn,
 het alsdan beter is in 't geheel niet te straffen.
 Want die Wetgever die allen byslaap, buiten
 den echt, krachtdaadig te keer wilde gaan,
 zou, hoe vernuftig het menschdom ook in
 het uitvinden van folteringen geweest is,
 ondervinden, dat hy; met eene meer dan
 Alvaasche wreedheid, nog verre te kort
 zou schieten; dat de styfhoofdige uitvoering
 zyner Wetten alle Familiën met de schande
 der openbaare straföeffeningen bevlékken, en
 de Burgerstaat omgekeerd zou worden; of
 dat zyne Wetten, van wegen haare strengheid,
 onuitvoerelyk zouden weezen, en hoerery
 alzo, zonder de minste straf, gepleegd zou
 worden. Hoerery moet dus, gelyk wy reeds
 in onze eerste Afdeeling aanmerkten, meer

H. AFDEEL.

beteugeld en gecorrigeerd, dan wel in eenen eigenlyken zin gestraft worden (m).

Tweede
gevolg.

Een tweede gevolg is: dat zodanige euveldaaden, die zeer zelden of nooit kunnen gebeuren, hoe zedekundig kwaad die ook zyn mogen, niet ten allerstrengften en in eene zekere evenredigheid behoeven gestraft te worden, omdat men, in die gevallen, met minder bestaan kan. Wil men een voorbeeld? De liefde voor onze Ouderen werkt zo krachtig, is den mensch zo natuurlyk eigen, dat men maar zeer zelden van zodanige monsters hoort, die den oorsprong van hun bestaan om 't leven brengen. Men kan hier dus in de gewoone straffen van moord, aan eenen vreemden begaan, berusten. — Men is niet verplicht tot meerdere strengheid of folteringen zyn toevlugt te neemen — Wil men de uitvoering der straf met zekere aandoenelyke en buitengewoone plechtigheden verzellen, die

op

(m) *Le sublime de l'administration est de bien connoître, quelle est la partie du pouvoir grande ou petite, que l'on doit employer dans les diverses circonstances. — Possunt autem tria hac occurrere, aut ut pœna omnino sit exigenda, ut in pessimi exempli sceleribus, aut ut omnino non exigenda, ut si bonum publicum omitti eam exigat, aut ut liceat utrumvis.* GROTIUS de Jure Belli ac Pacis. L. 2. c. 20. §. 23.

op het gemoed der meenigte indruk maaken, zonder den misdaadigen eenige meerdere pyniging aantedoen, wy hebben 'er niets tegen.

Wanneer daarentegen de aanlokkelykheid en neiging tot zekere misdaden, welker boosheid, in vergelyking met andere misdaden, minder is, de menschen meer tot het bedryven van de zodanigen wegsleept, en zekerheid, veiligheid en welvaart daardoor zeer veel nadeel toegebracht worden, dan kan en moet de Wetgever, in veele van die gevallen, zulke daaden strenger dan andere min booze daaden verbieden en tegen gaan. — Dit zelfde heeft ook plaats, wanneer de misdaad van dien aart is, dat dezelve met eene zeer waarschynelyke hoop van straffeloosheid gepleegd kan worden, al is de daad zelve, zedekundig beschouwd, zo boos niet, mits maar het belang der Maatschappy en eene gezonde staatkunde vorderen deeze daad krachtdaadig te beletten. — Dus kan men als een zeker en vastgaand grondbeginsel der menschelyke straföeffening vaststellen, dat eene daad, die, zedekundig beschouwd, niet zeer boos is, echter door den burgelyken Wetgever, in zekere by-

Derde
gevolg.

II. AFDEEL.

zondere gevallen, strenger dan eene veel meer boosheid bevattende daad gestraft kan worden, wanneer het burgerheil, dat is de welstand der Maatschappy, zulks noodzaakelyk vordert.

Wanneer wy beweeren dat de burgerlyke Wetgever alleen zekere daaden straft, om dat die burgerlyk of staatkundig kwaad zyn, beweeren wy niet, dat de Wetgever, in de *Modificatie* der straf, geen aandacht altoos op de zedelyke boosheid der daaden zou moeten geven.— Niets minder dan dat. Wy beweeren alleen, dat de zedelyke boosheid alleen en op zichzelve beschouwd, den Wetgever geene bevoegheid geeft te straffen, ten ware de daad tevens, burgerlyk, staatkundig beschouwd, kwaad is, en de Maatschappy daardoor wezenlyk benadeeld wordt — Het gevolg hiervan is, dat de Wetgever, wien de bewaaring van zekerheid en welvaart alleen aanbevolen is, en die door de straffen alleen bedoelt goede Burgers te vormen of te beschermen, geenszins om hen goede menschen, goede Christenen te maaken, geene daaden, waardoor noch de menschelyke Maatschappy, noch iemand in 't byzonder, daadelyk beledigd wordt, straffen kan.— Indien het mogelyk

is,

is, zonder tot raazerny vervoerd te zyn, II. AFDEEL.
 het geducht, het ontzagchelyk Opperwezen
 te willen hoonen of beledigen, (want om
 dit daadelyk te doen, is geheel onmogelyk,) kan de kennisneeming van diergelyke daaden niet anders tot den burgerlyken Wetgever behooren, dan wanneer zulk een gedrag tevens van booze daaden tegen de menschen verzeld gaat. Wegens het loochenen eener Godheid, is de Godloogchenaar alleen voor de Goddelyke vierschaar aanspraakelyk. Maar wanneer hy, verder, zyn gedrag naar die verfoeyelyke gróndbeginselen inricht; wanneer hy als een Godloogchenaar leeft, zich niet alleen tegen den Schepper, maar ook tegen zyne redelyke schepzelen vyandig gedraagt, zekerheid en veiligheid, door uiterlyke daaden, vyandig aanvalt, dan, en dan eerst misdoet hy tegen de menschen, en kan alsdan dieswegens gestraft worden. Zelfmoord, een belediging tegen het Opperwezen en tegen zich zelve, telle ik hieronder; ten minsten in die gevallen, waarin zulks niet geschiedt om de straffen, by de Werten vastgesteld, en de schande daaraan verknocht, te ontgaan. Want hoe zeer een zelfmoordenaar der

Maat-

II. AFDEEL. Maatschappye zyne hulp en bystand, waar-
 op zy cenige aanspraak heeft, ontrekt, zyn
 echter alle schandelykheden, doode lyken in
 diergelyke gevallen aangedaan, volstrekt
 nutteloos, en bedroeven slegts treurende
 nabestaanden en vrienden. Hy toch, die,
 tegen de allersterkste neiging tot instand-
 houding en beveiliging van zyn bestaan,
 geweldige handen aan zich zelven slaat, de
 natuur als 't ware geweld aandoende, zal
 van het pleegen van zulk eene afgrysfelyke
 daad niet afgeschrikt worden, door de over-
 weeging der schande, die men zyn gevoel-
 loos lyf aandoen zal. Terwyl het altoos, in
 diergelyke gevallen, onzeker is en blyft, of
 diergelyk een daad, buiten raazerny, yl-
 hoofdigheid of wanhoop, die ons ver-
 stand even zeer als ylhoofdigheid verbyste-
 ren kan, gepleegd is of niet. Ik voor my,
 niet weetende hoe het in het barsfenge-
 stel van zulk een' mensch toegaat, en uit de
 uiterlyke daad oordeelende, houde het voor
 de allerbeklaagelykste raazerny en ylhoofdig-
 heid, die ons medelyden veeléer dan on-
 zen toorn verdient.

Wierde
 gevolg.

De minstmogelyke straffen, mits dezelve
 genoegzaam zyn, moeten in het Wetboek
 den voorrang hebben. — Indien dus geringe
 straf.

straffen toereikende zyn, mag men tot geen grootere overgaan; al ware het, dat de boosheid van het een of ander misdryf, op zichzelven beschouwd, eene grootere strengheid veroorloofde. — Deze waarheid vloeit zo zeker uit onzen hiervooren gelegden grondregel, dat dezelve voor geene redelyke twyffeling vatbaar is (n).

(n) De Marquis de BECCARIA heeft hierover zo juist geredeneerd, overeenkomstig den aart der zaaken, dat zyne woorden hier geenszins te onpasse zullen komen. *Toute peine est injuste, aussitôt qu'elle n'est pas nécessaire à la conservation du dépôt de la liberté publique. Les peines seront d'autant plus justes, que le Souverain conservera aux particuliers une liberté plus grande, & qu'en même sens la liberté publique demeurera plus inviolable & plus sacrée.* En nog sterker: *La fin de l'établissement des peines ne sauroit être de tourmenter un être sensible, ni de defaire (qu'on nous permette cette expression) un crime déjà commis. Comment un corps politique, qui, loin d'agir par passion, met un frein aux passions particulières, peut il adopter cette cruauté inutile, instrument de la fureur & du fanatisme, ou de la foiblesse des tyrans? Les cris d'un malheureux dans les tourmens peuvent-ils rappeler du passé qui ne revient plus, le crime qu'il a commis?* *Traité des Délits, §. 2. §. 15.* — Een en andermaal dit werk met lof aangehaald hebbende, vinden wy ons verplicht hiervan iets naders te zeggen. Over de verdiensten van hetzelve is en wordt zeer getwist. Sommigen hebben 'er zich, met yver, tegen verzet. Anderen wederom, door den geest van menschlievenheid, overal in dit werk doorstraalen-

II. AFDEEL.

Agte
verëichte.
Het Wet-
boek moet
eene ge-
paste
strengheid
hebben.

Hebben wy, zo aanstonds, als een regel voorgedraagen, dat de minstmogelyke straffen den voorrang verdienen, wy sehroomen echter niet, als een *agte vereiste* te van ons Wetboek optegeven, dat hetzelfde eene billyke, eene gepaste strengheid hebben moet. De Wetten zyn vooral ter bescherming der goede Burgerye. De belangen van deeze moeten nimmer verwaarloosd worden. Dit is geene menschlievenheid, maar *lafheid*; ten minsten, zo dit menschlievenheid is, wordt dezelve aan de verkeerde voorwerpen verspild. — Is het menschlievend de overtreeders der Wetten zo zagt mogelyk te straffen, het is geene mindere menschlievenheid, door het oefenen van de behoorlyke strengheid, het leven, eer en goederen van alle braave Burgers zo veilig te maaken, als mogelyk is.

Hy

de, te verro weggeconcept, hebben den Schryver, als't ware, ver-
goed. Beiden zyn van de waarheid afgedwaald. Het werk
van *Beccaria* heeft groote verdiensten, ten de Schryver heeft
een onbetwisbare aanspraak op de achting van het alge-
meen; doch zyn werk heeft te gelyk groote gebreken, en ver-
diende wel, in sommige zaaken, wederlegd te worden, door
iemand, die niet alleen in onderwerp kundig was, maar die
tevens wist hoe men de misdagen van een groot Man we-
derleggen moet.

Hy die de natuurlyke of burgerlyke rechten met voeten treedt, heeft of geene aanspraak op die rechten, omdat hy die geschonden en verbrooken heeft, of, zo hy die aanspraak al eens, ten deele, behoudt, de vreedzaame, de geschikte burger kan op dezelve een' veel klemmender eisch maaken. Dit behoort nimmer uit het oog verlooren te worden; gelyk BECCARIA en anderen, de menschlievenheid op zyn voetspoor aandringerde, echter schynen te doen, hierop hun aandagt minder vestigende, dan wel behoorde. Zy beschouwen de zaak veelal alleen van de zyde van den overtreeder der Wetten. Maar dit is eene baarblykelyke mislag. Men mag, men moet met eene kindermoorderesse medelyden hebben; men mag haar als mensch beklaagen; maar om dat men, tevens, vooräl die geenen verdedigen moet, die zich zelven niet kunnen beschermen, behoort de Wetgever, door eene gepaste strengheid, te zorgen, dat de slapheid zynor Wetten de Maatschappy van geene leden beroove, die te eeniger tyd nutte Burgers voor den Staat zouden kunnen worden. Wanneer dit gebeurt, kan de waare, de echte menschlievenheid zich billyk beklagen dat de rechten, haar toekomende,

II. AFDEEL. de, haar ontvreemd, en aan lafheid, haaren naam en houding aanneemende, met krenking der rechtvaardigheid, weggegeeven worden. Ondertusfchen willen wy, met het maaken deezer aanmerkingen, geenszins zodanige Wetten verdedigen, die als 't waare met bloed gefchreeven zyn. In geenen deele. De Wetten moeten zacht zonder lafheid, ftreng zonder wreedheid zyn. Lafheid brengt de Wetten in verachting. Wreedheid; of eene te verre gedreevene ftrengheid, maakt het volk ongevoelig, en doet het diezelfde neiging aanneemen. Daar moet dus, en dit brengt ons van zelve tot het *negende vereifchte* van een goed Wetboek,

Daar moet tusfchen de hoegrootheid der misdaden en de hoegrootheid der straffen, niet alleen zekere betrekking, evenredigheid of proportie zyn; maar daar behoort ook zeker verband of *analogie*, tusfchen de straf, op zekere misdaad, en de straffen op andere misdaden vastgesteld; plaats te hebben. De ftrengheid der straffen moet dus, gemeenlyk, indezelfde evenredigheid als de boosheid der misdaden klimmen. Deeze evenredigheid volkomen te treffen, is der Godheid alleen eigen.

Niet-

Niettemin moet men daarna trachten en II. AFDEEL
 zich met het mogelyke vergenoegen. — Wanneer men, gelyk wy hierboven aanmerkten, vaststelt, dat de menschelyke Wetgeever zyn aandacht meer vestigen moet op de schynbaare vyandigheid der uiterlyke daaden, en op de nadeclige gevolgen, daaruit voortvloeyende, dan wel op het oogmerk van den misdadiger zelve, schoon dit ook dikwils in aanmerking komen moet, (o) zo is 'er ten minsten eenige, hoewel onvolkomene proportie, gevonden. Beledigingen, ons in onze bezittingen aan-
 ge-

(o) Eene aanmerking in 't voorbygaan — Hoe nadeclige gevolgen zekere daad ook hebben mogt, wanneer 'er niet tevens eene schynbaare vyandigheid bykomt, zou eene strengheid die geproportioneerd was aan het veroorzaakte nadeel, volstrekt onrechtvaardig zyn. Beiden behooren dus gepaard te gaan. MICHAËLIS heeft hiervan een treffend voorbeeld: het tabakrooken by een kruutmagazyn. Deeze onvoorzichtigheid kan verscheiden burgers het leven kosten, en zeer veelen van hunne bezittingen berooven. Dewyl echter hier wel onvoorzichtigheid, maar geen vyandigheid plaats heeft, en het gevaar van zyn leven door eigene onachtzaamheid te verliezen, genoegzaam van eene daad, tot welke men bovertien niet zeer waarschynelyk overhellen zal, afschrikt; zo zyn hier de barste en (is 't nood) gevoelige redenen van een schildwagt, zodanigen onbedagtzaamen te rug stootende, eene voldoende straf voor zulk eene overgroote losheid.

II. AFDEEL. gedaan, zyn minder dan de zodanigen, die onze perfoonen zelve overkomen. Vrouwekracht, en wat 'er van dien aart meer zyn moge, is dus, (ten minften Staatkundig beschouwd,) boozter dan diefftal en roof; doch onëindig minder dan manflag of moord — Men zal dus nimmer zeer verre van den weg afdwaalen, wanneer men deeze verdeeling in 't oog houdt, daarna zyne Wetten inrichtende. — Iéchter is dit niet zonder vry wat uitzonderingen vastteffellen en overtencemen — Luiheid en gebrek spooren waaghalzen dagelyks aan, niet ons, maar onze goederen den oorlog aantedoën. Deeze misdaden zyn dus meenigvuldig. Zeer zelden daarentegen wordt 'er geweld tegen de kuischheid onzer vrouwen of dochteren gepleegd — Vrouwspoorfoonen van een flecht gedrag en leven zyn 'er gemeenlyk te vinden, en, zo lang dit plaats heeft, kan men hierin minder streng zyn, dan wel anders; dat is, men behoeft, ten deezen opzichte, op de evenredigheid tusfchen de straffen zo zeer niet bedacht te zyn. — Het is dus mogelyk, dat misdaden, tot de eerstgenoemde behoorende, strenger moeten geftraft worden, dan misdaden van een' anderen aart.

Aanmerkingen
hierover,
en opheldering
door voorbeelden.

Éen ander geval — Misdaaden, onmiddelyk tegen de Burgermaatschappy zelve begaan, leeveren niet alleen, in 't algemeen beschouwd, meer blyken eener schynbaare vyandigheid op, maar zyn bovendien in derzelve gevolgen somtyds doodelyk voor den Staat — Tot weering deezer euveldaaden is dus, in zekere gevallen ten minsten, eene grootere strengheid noodzaakelyk — Wil men een voorbeeld? — Stel dat zekere fabriek, eene der bronnen van den welvaart van den Staat is; dat de werktuigen, hiertoe noodig, elders onbekend zyn; dat dus de uitvoer daarvan by de Wetten verboden moet worden. — Zal men nu, in zodanig geval, omdat deeze daad, op zichzelve geoorloofd zynde, alleen by eene burgerlyke Wet voor misdaadig verklaard behoort te worden, dus redeneeren? „ Daar moet tuschen de straf en het misdryf zekere proportie, zekere analogie zyn. De bezittingen van den Staat worden alleen aangevallen. Daar is tuschen deeze daad en geweldige huisbraak een onëindig afstand. De straf moet dus onëindig minder zyn dan die van huisbraak? ” — Hy die dus redeneerde, zou van het bestier van den Staat geene denkbeelden altoos hebben. — In deeze en diergelyke

II. AFDEEL. gevallen, dierhalven, al te naauwgezet de *proportie* en *analogie* in de burgerlyke straffen te willen navolgen, zou de grootste dwaasheid zyn.

Dezelfde dwaasheid zou in het omgekeerde geval plaats hebben. — 's Lands inkomsten worden door sluikery verkort. — Dit, zou men kunnen zeggen, verschilt op zich zelve niets van gemeene dievery, en dewyl het, bovendien, tegen de gantsche Maatschappy gepleegd wordt, verdient dit eene strengere straf. Schoon deeze rede-neering zich beter hooren laat dan de vorige, zouden strafwetten, op dien leest geschooid, van geene te verre gaande strengheid kunnen vrygesproken worden. Want aan deeze daad wordt gemeenlyk minder onëerlykheid gehecht, dan aan gemeene dievery. Daarom hebben de Wetten, zeer wysfelyk, deeze daaden door meer of mindere geldboeten gestraft, en haare strengheid alleen, in zekere byzondere gevallen, tot bannissement of lyfstraffen uitgestrekt. Wy behoeven hier slechts met een enkel woord aantemerken, dat, gelyk 'er tusfchen de misdaden en derzelve straffen, zekere evenredigheid en onderling verband behoort te zyn, het uit dien hoofde van zelf spreekt,

spreekt, dat wanneer verscheide personen zich te samen aan dezelfde misdaad schuldig gemaakt hebben, de *Modificatie* der straffen, zo veel mogelyk, evenredig zyn moet aan het deel, 't welk ieder aan de gepleegde misdaad gehad heeft — Onder een bende struikroovers en huisbreekers, werpt zich gemeenlyk één tot hoofd der bende op, die de mindere posten onder zyn' *Complicen* verdeelt. Wanneer dus deeze laatsten, volgens de Wet, gehangen worden, doet men hun hoofd geen onrecht altoos, indien hy nog strenger gestraft wordt.

Het besluit uit dit alles is: — Het nadeel aan de Maatschappy door zekere daaden, middelyk of onmiddelyk, toegebracht wordende, en de schynbaare vyandigheid, in de daaden geleege, de maat zynde, waarnaar de hoegrootheid der misdaden berekend moet worden; maake men zodanige strafwetten, die, zo veel mogelyk, zo wel onderling als tot de gepleegde daaden in zekere evenredigheid, *proportie* of *analogie* staan; doch gaa gerustelyk daarvan af, indien deeze *proportie* niet wel te vinden is, of wanneer men zich in zekere omstandigheden bevind, welke ons noodzaaken, zekere daaden strenger, dan wel anders noodig zyn

II. AFDEEL.

Algemeene regel, daartoe getrokken.

II. AFDEEL. zou, te straffen, en 'er alzo om deeze of andere oorzaaken, genoegzaame redenen zyn die deeze afwyking billyken (p).

Tiende verëischte. In sommige gevallen meer dan ééne straf stellen; om dus perfoonen van onderscheiden rang eene evenredige en gevoc gelyke straf te doen ondergaan.

Om de redenen, uit de evenredigheid der straffen afgeleid, zo even opgegeeven, stellen wy als een *tiende verëischte* van een volmaakt Wetboek: dat 'er, ten minsten in sommige gevallen, en zo veel de zaak zulks gehengen kan, op ééne misdaad meer dan ééne straf gesteld behoord te worden. Dezelfde misdaad, door perfoonen van zeer verschillende levensstanden gepleegd, is bykans dezelfde misdaad niet. Ja, het zou met de eerste beginselen van rechtvaardigheid en geregelde Staatkunde srydig zyn, een' man van den eersten rang, eene straf op de verachtelykste wyze te doen ondergaan. — Ik weet wel, dat men de rechtvaardigheid als geblinddoekt vertoont; maar ik wilde liever, dat men haar doof voor allerlei gevlei, belang, gunst, afgunst, wraak en andere onhebbelyke inzichten afmaalde; en haar, daarentegen, een zeer scherp, nauwkeurig en alles gaadeslaand gezicht gaf —

Waar-

(p) BECCARIA heeft over dit onderwerp aanmerkingen, die wel verdienen geleezen te worden. Men zie hem §. 23. 24.

Waarlyk zy kan niet te fcherp zien. — Dat de rechtvaardigheid geen aanzien van per-
 foonen zou mogen gebruiken, is of onwaar, of niet dan onder deeze bepaaling aantene-
 men, dat zy naamelyk, zonder aanzien van perfoonen te maaken, alle de overtreeders der Wetten, volgens de Wetten straffen moet. Maar dat 'er by de Wetten, in de be-
 paaling der straffen zelve, geen aanzien op de perfoonen gemaakt zou mogen worden, is onwaar — Stel dat zekere misdaad, op welke geesfeling of bannissement gesteld is, door een' burger van de geringfte klasfe, door den geringften arbeidsman, en door iemand van eene der bekendfte geflachten begaan wordt. Is het rechtvaardig, is het overëenkomstig met het oogmerk der straffen, dat beiden dezelfde straf, op gelyke wyze, ondergaan? Zo ja — wat is 'er het gevolg van? — De ambachtsman wordt gebannen: hy vertrekt naar een ander land of gewest, en kan daar, door middel van zyn handwerk, een bestaan vinden. Zyn naastbestaanden behoeven, vooräl in een groote stad, slechts naar een ander gedeelte van dezelve te verhuizen, om van de fchande, waarin men hen door volksvooroordeel doet deelen, geheel bevryd te zyn. Een

II. AFDEEL. zeer gering verloop van tyd doet het gant-
 fche geval vergeeten. Daarentegen verliest
 de burger van eenen hoogen rang, de amp-
 ten die hy zou kunnen bekleeden; of zyn kost-
 winning is aan de plaats zyner woonfteede
 verknocht. Hy kan elders minder te recht
 raaken. By de fchande komt, als een nood-
 zaakelyk gevolg der ftraf, armoede en ge-
 brek. Geen verloop van een eeuw zal zyn
 nageflacht van de fchande, hem overgeko-
 men, bevryden. Braave daaden worden
 gemeenlyk in eenige weinige *feconden* ver-
 geeten; maar geene eeuw wist de fchande
 van onëerlyke daaden af. Een foortgelyk
 geval behoeft slechts te gebeuren, om dit
 geval op nieuw te verlevendigen. Men is
 fomtyds genoodzaakt zich op dit geval, ter
 bereiking van zekere geoorloofde oogmer-
 ken, meer of min openlyk, te beroepen;
 en zo dit al niet gebeurt, daar zyn altoos
 menfchen, die klapächtig of kwaadaartig
 genoeg zyn, om zaaken op nieuw ruchtbaar te
 maaken, welke liever voor altoos in eene die-
 pe vergeetelheid behoorden bedolven te bly-
 ven. Dus ondergaat de eene burger, we-
 gens dezelfde misdaad, daadelyk een veel
 grooter ftraf dan de ander. Behalven nu
 dat dit met de regelen van recht en billyk-
 heid

heid ftrydig is, is het tevens zeker, dat de geesfelpaal of het tuchthuis den eersten mogelyk minder affchrikken zal, dan het banniffement den tweeden. Ondertuffchen is het affchrikken het voornaame, zo niet het eenige, oogmerk der ftraf; en, wanneer dit genoegzaam bereikt wordt, dan is ook de juifte maat der ftraffen gevonden. Echter willen wy gaarne erkennen, dat het, in zeer veele gevallen, geheel ondoenelyk is, op dezelfde misdaad verfchillende ftraffen, in genoegzaame evenredigheid tot de qualiteit der perfoonen, te beraamen. Wy beween dit ook niet, maar alleen, dat men dit onderscheid van perfoonen, zonder kwetfing van rechtvaardigheid en goede ftatkunde wel degelyk mag, en in fomnige gevallen, met de vereifchte voorzichtigheid, in aanmerking neemen moet.

Maar hoe! — Komt adel of rang in het onderwerp, dat gy hier verhandeld, en dat nog in een Vry gemeenebest, te pas, zal mogelyk iemand denken; zich wyders op het gevoelen van den Marquis de BECCARIA beroepende, die beweert, dat de ftraffen voor perfoonen van den hoogften rang dezelfde behooren te zyn, als die voor den geringften burger (q).

Bedenking hier-
tegen ge-
opperd en
beant-
woord.

(q) BECCARIA Traité des Délits, §. 27.

II. AFDEEL. Dan wy merken hieröp aan, dat, zo wy al eens moesten erkennen dat adel en rang grootendeels harsfenschimmen waren; dat perfooneele verdienften van een ieder in dien kring, waarin hy door de Voorzienigheid gefteeld is, alleen achting verdienden; dat de gelykheid der burgeren in een Vry gemeenebest voor eenen regel die geen uitzondering duld gehouden, en de ondergefchiktheid aan de Wetten alleen geöordeeld moest worden plaats te hebben; echter is het zeker dat alle bekende Volken de denkbeelden van aanzien en voorrang hebben. Laat dit een volksvooröordeel zyn; wy vinden het. En dewyl de denkwyze des volks in het regelen der Wetten wel degelyk in aanschouw komen moet, zo moet ook hieröp acht gegeeven, en het Wetboek daarnaar ingericht worden; althans zo lang die denkbeelden de overhand behouden. Ook komt het ons voor, dat die Rechtsgeleerden en Staatkundigen, welke zo zeer voor de gelykheid van alle de leden eener Maatschappy yveren, de waereld en waereldfche zaaken meer op hun ftudeerkamer, dan wel in het dagelykſche leven beſchouwd hebben. Indien de geringſte burger in leven eer en goederen beſchermd wordt; indien zyne gehoorzaamheid

heid en ondergeschiktheid alleen aan de II. AFDEEL. Wetten, en niet aan deeze of geene personen ondergeschikt is; indien waare verdiensten hem in de mogelykheid stellen zynen stand te verbeteren, en in de eerste posten van den Staat te komen; dan is hy niet alleen waarlyk een vry burger, maar zelfs missehien vryer dan de man van aanzien, die, uit hoofde van geboorte, ampten of vermogen, eenige uiterlyke voordeelen, boven zynen medeburger, erlangt. Ja, de gelykheid, die 'er behoort plaats te hebben, en alleen plaats hebben kan, is alsdan waarlyk te vinden. — Wat nu het gevoelen van BECCARIA aangaat: wy voor ons gelooven, dat dit niet zonder vry wat bepaaing door kan gaan; dat dit, alleen met betrekking van het soort der straf, het *genus pœnae*, en dan nog niet altyd, aangenomen kan worden; dat, zo het al in 't gemeen waar was, ook met betrekking van het *genus pœnae*, zulks gewisfelyk niet waar is, met betrekking van de wyze of *modificatie* der straf. — Stel, dat op de misdaad de dood gesteld is, en een gering burger gehangen zou worden. Moet de man van aanzien ook gehangen, en zou het zwaard, in zulk een geval, niet mogen gebruikt worden? BECCARIA heeft hier,

II. AFDEEL. hier, uit eene te groote zorg voor den minderen stand van menschen, misgetast. Hy heeft niet overwogen, 'tgeen hy by andere gelegenheden, by herhaaling, gedaan heeft, dat eene te grootc strengheid wel eens straffeloosheid ten gevolge heeft; en dat men zeer wel te verre kan gaan, gelyk hier het geval zyn zou (r). Want, gesteld eens, een man van den eersten stand moest den dood op de allerschandelykste wyze ondergaan, zou niet de gantsche Adel zich het geval aantrekken; dit voor een vlek, het gantsche ligchaam aangedaan, rekenen, en daarom niets onbeproofd laten, om de uitvoering der Wet voortekomen? Zou niet de Souverein of wie ook, in zynen naam, de strengheid der Wetten, door vergiffenis, tempert en verzacht, op alle wyzen aan boord geklampt en zyn medelyden gaande gemaakt worden? en zou het gevolg hiervan, ten minsten in zeer veel gevallen, niet zyn, dat, in plaats eener doodstraffe, de straf eener eeuwige gevangenis, of eene andere ligtere, plaats

(r) *L'autre conséquence est que l'impunité naît de la cruauté même du supplice — Si les loix sont cruelles, ou elles sont changées, ou l'impunité naît de l'atrocité même de la loi.* BECCARIA 5. 15.

vondt? In 't maaken van strafwetten moet niet alleen op de regelen eener strikte rechtvaardigheid, maar ook opdat geene, het welk daadelyk uitvoerelyk is, acht gegeven worden.— Dus geldt ook hier: hy die zyn rechten te streng vordert en aandringt, verkrygt wel eens niets; daar hy, die zyne eischen behoorlyk weet te maatigen, dikwils zyn oogmerk geheel verwerft.

Om ons echter wederom te bevreedigen met de mindere klasfe van menschen, die bezwaarlyk de gegrondheid deezer aanmerkingen zullen toestemmen, en die misfchien op deeze of diergelyke wyze denken:

„ Zo! het tuchthuis, de geesfelpaal, de
 „ galg en diergelyke zyn dan alleen ge-
 „ schikt voor menschen van geen *conditie!*
 „ Wezens van een verhevener stand kun-
 „ nen deeze straf niet ondergaan? Een
 „ hoogadelyk man moge dezelfde misdaad
 „ begaan, welke door een geringe gepleegd
 „ wordt, zyn hoogadelyke rug is voor het
 „ draagen van smertelyke en schandelyke
 „ wapens en kwartieren bevrydt!”—om ons,
 zeggen wy, met den min aanzienelyken stand
 onzer medeburgen te bevreedigen, voe-
 gen wy 'er by, dat, in zekere gegeevene
 omftandigheden, de misdaad van een' man
 van

II. ARTIKEL. van meerder aanzien strenger gestraft behoort te worden, dan wanneer diezelfde misdaad door een' man van laager klasfe begaan is. Een Lands- of Stadsbediende van de geringste soort; met zyn huisgezin van eene zeer geringe bezolding en daghuur moetende leeven, laat zich, door de aantlokkelykheid van geschenken, tot het door de vingeren zien van zaaken, die hy volstrekt beletten of aanbrengen moest, verleiden. — Een ander amptenaar, die mogelyk tienmaal, ja honderdmaal zo veel van den Staat geniet, en dus gemakkelyk, ja zelfs in overvloed leeven kan, pleegt, uit weelde of schandelyke eigenbaat, een soortgelyke ontrouw. Deezen laatsten zou ik ten minsten eer tot het zwaard durven verwyzen, dan den eersten tot den geesfel-paal.

Om ons nog meer met de geringere klassen van menschen te bevreedigen, zullen wy, als een voornaam en zeer gewigtig vereischte van ons Wetboek, en dus als het *elfde* opgeeven: dat het leven, eer en goederen van den minsten burger, zo wel als dat van den allervoornaamsten, de bescherming der Wetten, in een' gelyken graad, schoon op eene verschillende wyze, behoort te

Elfdever-
 eischte.
 Het leven,
 eer en goe-
 deren van
 den min-
 sten burger
 moet, in
 een' gely-
 ken graad,
 schoon op
 eene ver-
 schillende
 wyze, by
 het Wet-

ge-

genieten. De vergeeten burger loopt, wel is waar, minder gevaar, van door verdichte beschuldigingen in ongelegenheid te geraaken, waaröm de voorzorgen, ten zynen nutte, zo groot niet behoeven te zyn, als die tot zekerheid en veiligheid van meer aanzienelyken plaats moeten hebben; maar dit is echter mogelyk. Vooräl moet hy tegen de onderdrukkingen van magtigen, in de Wetten zelve eene veilige toevlucht vinden. Het gevolg hiervan is, dat geweld, tegen leven, eer en goederen, door een' aanzienelyk man tegen een gering burger gepleegd, strenger gestraft moet worden dan anders. Moord, manslag, vrouwenkracht, door een zogenaamd fatsoenelyk man begaan, hoe gering de voorwerpen van zyne woede of wellust ook schynen mogen, is en blyft moord, manslag, vrouwekracht. — Een ieder, die slechts ingezeten genoemd kan worden, hy zy wie hy zy, moet dus aan de strengheid der Wetten onderworpen zyn. Dit is eene der waare en echte kenmerken van burgerlyke gelykheid en vryheid — Welke regeeringsvorm de Staat ook verkooren heeft, indien niet de *passien* en driften van deezen of geenen, maar de Wet alleen veroordeelt; indien zich alle 's
Lands

II. AFDEEL.
boek ge-
handhaafd
worden.

II. AFDEEL.

Lands ingezetenen aan de uitspraak der Wet moeten onderwerpen, dan kan men van haare leden zeggen, dat zy waarlyk vry, dat zy burgers en geene slaaven zyn. Welke voorrechten derhalven aan den Adel en andere aanzienelyke Geslachten, zo wegens vooröuderlyke als eigene verdiensten, gegeven mogen worden, het onödel, het haatelyk voorrecht, om straffeloos euveldaaden te pleegen, moet nooit daaraan verknocht zyn (s).

Heb-

(s) *Les attentats contre la vie & la liberté des citoyens; sont un des crimes les plus grands; & dans cette classe sont compris, non pas seulement les assassinats & les vols commis par les hommes du peuple, mais les violences du même genre exercées par les grands & les magistrats, & qui sont des crimes d'autant plus graves, que l'influence morale des actions des hommes élevés agit avec bien plus de force, & à une plus grande distance, & qu'elle détruit dans les citoyens les idées de justice & de devoir, pour y substituer celle du droit du plus fort, droit également dangereux à celui qui s'en sert & à celui qui en souffre. Il ne faut pas que l'homme puissant & riche puisse mettre à prix la sûreté du foible & du pauvre; autrement les richesses, qui sous la protection des loix, sont la récompense de l'industrie, deviendroient l'aliment de la tyrannie. Il n'y a point de liberté, toutes les fois que les loix permettent, qu'en de certaines circonstances l'homme cesse d'être une personne & devienne une chose, &c. BECCARIA §. 27.*

Hebben wy, hierboven, als een voornaam verëischte van het Wetboek opgegeeven, dat niets dan het geen daadelyk misdadig is volgens hetzelfde gestraft kan worden; wy geeven hier als een *twaalfde verëischte* op, dat de keuze en inrichting der straffen, zo veel slechts moogelyk is, zodanig zyn moet, dat de straf alleen het schuldig hoofd treffe. Geen schande of onëer moet het geslacht van den misdaadigen aankleeven. Menschelykheid en gezonde Staatskunde vorderen veeleer hulp en vertroosting: Geen kinderen of nabestaanden moeten dus in eenig ongeluk of verlies, 't geen te voorkomen is, gestort worden. Verbeurdverklaaring van goederen, by den schuldigen bezeten, moet dierhalven in geen geval, zelfs niet in het zogenaamde *Crimen læsæ majestatis & rebellionis*, plaats hebben. Hy immers, die niet schroomt zyn leven in de waagschaal te stellen, zal van zyne voorgenomene euveldaad niet afgeschrikt worden, door eene veel mindere en in vergelyking niets beteckende beweegreden, hieruit afgeleid. Gezee-

II. AFDEEL.

Twaalfde verëischte. De straffen haare gevolgen moet, en zo veel moogelyk, alleen het schuldig hoofd treffen.

Dit is geen verbeurdverklaaring van goederen:

II. AFDEEL. zonderd, afgeschast, en daardoor ons leven, eer en goederen voor verdichte en valsche beschuldigingen, op de hoogstmogelyke wyze, beveiligd hebben! Dat deeze haatclyke en gevaarlyke straföeffening voor eeuwig uit dit oord van waare vryheid verbannen blyve! —

Dertiende verëischte. In de vaststelling der straffen op de gesteltenis des Lands, denkwyse des volks, geäartheid, *genius sacali* enz. het oog te houden.

Wy zullen slechts met een enkel woord, als een *dertiende verëischte*, opgeeven, dat, in de vaststelling der straffen, op de gesteltenis des Lands, op de denkwyze en geaartheid der ingezeetenen, op de *genius saculi & populi* acht geslagen, en de straffen daarna ingericht moeten worden. Dit heeft byna geen bewys noodig. Dezelfde straf op zekere misdaad, in verschillende tyden, en by verschillende volken, vastgesteld, heeft klaarblykelyk denzelfden invloed niet. Het eene volk is door strenge straffen van het pleegen van zekere daaden niet afteschriken, terwyl diezelfde misdaad, by een ander volk, naauwlyks bekend is, of door zeer maatige straffen in teugel gehouden kan worden.

Veertiende verëischte. Voor elke misdaad die straf te

Een *veertiende verëischte* is, dat, hoe zeer men eenige vryheid heeft, om, onder de hierboven opgegevene bepalingen, deeze of geene wyze van straffen de voor-

keur

keur te geeven, uit het oogmerk der straffen echter zeker is, dat men voor elke byzondere misdaad die straf kiezen moet, die het kwaad, gelyk men zegt, in 't hart aantast. Uit de *motiven* voor zekere gegeevene misdaad, zo wel als uit de denkwyze, by deeze of geene klasse van menschen de overhand hebbende, moet dus de wyze van straffen opgemaakt en bepaald worden. — Wil men een voorbeeld? Uit welke *motiven* worden gemeene dieveryen, zo wel als de meer gequalificeerden, van falsiteit, valsche munt, veedievery enz gepleegd? De meeste dieven vervallen tot die schandelyke levenswyze, omdat zy te lui of te losbandig zyn, om dagelyks, voor een vastgesteld loon, te werken. Zy kiezen, als 't ware, ledigheid en gemak. Zy willen in geen' staat van afhankelijkheid zyn. Misschien zelfs achten zy hun leven, omdat dit hun weinig aangenaamheden verschafft, niets, en beschouwen den dood veellicht als een einde van hun rampzaligheid. Hieruit volgt de straf, die men vaststellen moet, als van zelve. Geeseling; zwaare arbeid in een tuchthuis gedurende eenen tyd, evenreedig aan de gepleegde misdaad; het min kostbaarste voedsel; ondergeschiktheid aan bestierders, over deeze

II. AFDEEL.

kieszen, die het kwaad in 't hart aantast.

Voorbeeld.

II. AFDEEL.

tuchtelingen gesteld; aanspooringen tot arbeidzaamheid en onderdanigheid, is 't nood door de gevoelige redenen van eene bullepees of iets diergelyks klein bygezet; zie daar de straf die het misdryf verdient, en die tevens affchrik baaren zal (t).

Gevolg
hieruit af-
geleid te-
gen het
straffen
van onge-
qualifi-
ceerde die-
veryen
mer den
dood.

En het is om deeze reden alleen, dat ik my, in de voorgestelde misdáden, tegen de doodsstraffen verklaare, geenszins om de redenen, die sommige Godgeleerden en moderne *Criminalisten* daarvoor aangevoerd hebben. Ondertusfchen maaken wy deeze aanmerking, in die voorönderstelling, als of 'er nog geene strafwetten op de genoemde misdáden vastgesteld waren. Zyn die vastgesteld, dan verandert de zaak van gedaante; naardemaal het dan bedenkelyk worden kan, of men deeze verandering en verzachting, behoudens de veiligheid der ingezetenen, zou kunnen invoeren. Mischien zou die verandering op den duur nuttig bevonden

(t) *Que la peine soit, autant qu'il se peut, analogue & relative à la nature du délit, c'est-à-dire, qu'il faut que la peine conduise l'esprit à un but contraire à celui vers lequel il étoit porté par l'idée séduisante des avantages qu'il se promettoit: ce qui facilitera merveilleusement le contraste de la réaction de la peine avec l'impulsion au crime.* BECCARIA §. 19.

vonden worden. Mifchien was het goed hiervan een proef te neemen, en, de wet uiterlyk in wezen latende, de verfchillende Rechtbanken deeze verandering aantefchryven, zo dat de verzachting daadelyk en van tyd tot tyd geoeffend wierdt, voor en aler het algemeen bekend was, dat de Wetgever hierin verandering gemaakt hadt. Maar mifchien zou roof en hebzucht aldan te ftouter de handen aan der ingezeeten goederen slaan — Wy willen daarom deeze zaak liever aan der Vaderen wysheid overlaaten, dan onze gedachten hieröver ftellig opgeeven. *Ordinibus imperium, nobis obsequii gloria relicta est.*

Een ander voorbeeld, ten bewyze, dat, in de bepaaling der straffen, gezien moet worden op de denkwyze der perfoonen, die geftraft zullen worden. Voor de militairen, een *corps*, dat ten dienfte van den Staat de gevaaren des doods tarten, en deeze zo min mogelyk moet leeren vreezen; voor een *corps*, dat meer uit *ambitie*, als om tydelyk voordeel, de wapenen voor den Staat draagt, fchynt de doodftraf eene niet zeer gepaste of gefchikte ftraf te zyn (u). Schan-

Ander
voorbeeld.

(u) De vruchteloze pogingen der Wetgeevenen, om het

dwel.

II. AFDEEL. Schande, eerloosheid, werken aan 's Lands vestingen en diergelyken, moeten daarentegen de meest affchrikbaarende straffen zyn. Ja, ik weet geen misdaad uittedenken, waarin een krygsman met den dood gestraft moet worden, dan om lafhartigheid en kleimodigheid — Die zich hieraan schuldig maakt, ziet den dood als het grootstekwaad aan, en voor deezen, zo anders zyne misdaad groot genoeg is om met den dood gestraft te worden, is deeze straf daarom zeer geschikt. Het besluit uit dit alles is: — Hoe zeer het een groot kunststuk is, juist zulk eene straf te kiezen, welke uit hoofde der neiging en hartstocht, die bestreedend moet worden, de gevoeligste is; hoe zeer het volkomen bereiken daarvan der Godheid alleen eigen is; moet echter hierna, zo veel de aart der zaake het gehengt, getracht worden.

Of die straf welke voor of by her pleegen van zekere misdaad als de Eene vraag, welke nergens beter dan hier voegen zal, en die op alle misdaden, die met overleg en bedaarde zinnen gepleegd worden, toepasfelyk is, zullen wy hier

duelleeren met kracht te keer te gaan, schynt de gegrondheid deezer beschouwende waarheid te bekrachtigen.

hier opgeeven en beantwoorden — Moet men die straf verkiezen, die voor of by het pleegen der misdaad de meeste afschrik op het gemoed maakt, dan wel zodanig een, die by het te rechtstellen en uitvoeren der straf als de zwaarste aangezien wordt. — Deeze of geene roover, tot het pleegen van zekere euveldaaden aangezet wordende, redeneert misfchien in dat tydstip op deeze of diergelyke wyze: „de Wet heeft op de door my voorgenomene misdaad de straf des doods gesteld, maar ik moet nog gegrepen, ik moet nog overtuigd worden: in allen gevalle, wat verlies ik by het eindigen van myn rampzalig leeven?” — Maar diezelfde roover wordt, de misdaad gepleegd zynde, gevangen en overtuigd — Nu vertoont de dood, in zyn verbeelding onëindig meer genaderd, zich aan hem in al zyn verschrikking. — Hadt hy die doodsangsten en folteringén, in gelyke kracht, gevoeld voor of op het pleegen der misdaad, zou hy dezelve zeer waarschynelyk niet hebben volvoerd. Diezelfde roover, daarentegen, ondersteld zynde, gelyk het geval gemeenlyk ja genoegzaam altoos is, dat hy uit luiheid en losbandigheid, uit zucht tot gemak, die levenswyze verkiezen wilde, zal, wanneer

II. AFDEEL.
zwaarste
aangezien
wordt,
of wel die
welke
zich als
zodanig,
by de te-
rechtstel-
ling ver-
toont, ge-
kooren
moet wor-
den.

II. AFDEEL. de Wet geen doodsstraf maar lange gevangenis, met den aankleeve van dien, vaststelt, natuurlykerwyze dus redeneeren : „ Was het om myn leven te doen, myn staat is niet zeer begeerlyk. Maar zo veele jaaren, mischien voor al myn leven, opgeflooten, en tot den zwaarsten arbeid, die ik op alle mogelyke wyze zoek te ontgaan, in een tuchthuis veroordeeld te worden; in plaats eener losbandige levenswyze, aan niemands bevelen ondergeschikt, dan van vryheid beroofd, dagelyks aftehangen van norsche opzichters, die hunne bevelen door slagen kracht byzetten; en dat tegen de geringe voordeelen van gemak en eenen kortstondigen overvloed, mischien van eenige weinige dagen, indien myne onderneeming al eens niet geheel ongelukkig uitviel; uit vrees voor den arbeid my in gevaar te stellen, myn vryheid voor altoos te verliezen, en myzelven, als 't ware, tot den allerzwaarsten arbeid te veroordeelen; die kans staat niet gelyk.” — Zou men nu zeer verre van den weg af zyn, wanneer men stelde, dat deeze of soortgelyke wyze van denken gemeenlyk plaats hadt? En is het niet zeer bedenkelyk, of niet, onder anderen, aan deeze redeneering toegeschreven moet

worden, dat de doodstraffen minder afschrik baaren, dan men zich natuurlyker wyze verbeelden zou. Dit ten minsten is hieruit zeker, dat die straf gekooren moet worden, die voor of op het pleegen der misdaad zich als de zwaarste voor den geest der misdadigen vertoont. En deeze aanmerkingen brengen ons van zelve om onze gedachten, over deeze en geene straffen, meer byzonder optegeven. Moeten 'er doodstraffen zyn? — Zo ja, in welke gevallen?

II. AFDEEL.

De eerste te kiezen.

My is zeer wel bewust, dat men in onze dagen, meer dan ooit, beweerd heeft dat men de eerste vraag ontkennende beantwoorden moet, terwyl 'er voorbeelden van Landen bygebragd worden, alwaar de doodstraffen geheel of ten deele afgeschafft zyn.

Onderzoek over de noodzaaklykheid en rechtmatigheid der doodstraffen.

Het gevoelen van BECCARIA hieröver is bekend. Daarentegen heeft MICHAËLIS, nog onlangs, met klemmende redenen, aangetoond, dat de doodstraffen zeer wel met de beginfelen van het Natuurlyk Recht ooreentebrengen zyn. Men kan de redenen, voor en tegen, by die twee Geleerden en by anderen vinden (x).

halven

(*) BECCARIA Traité des Délits, §. 16. MICHAËLIS Mofaisch Recht, VI. D. Voorreden. Bl. 27 en volg.

II. AFDERL. halven daarmede niet bezig houden, maar alleen onze gedachten opgeeven. Te beweeren, dat de Maatschappy, in geen geval, van wat aart ook, de bevoegdheid zou hebben, om de geschonde rechten der menschelykheid met den dood te straffen, is onzes oordeels een *paradox*, die niet aangenomen kan worden. Dan, dewyl geene straf, hoe genaamd, den naam van rechtvaardig, in allen deele, kan draagen, dan die tevens noodzaakelyk is, en dat geen eigenlyke wraak, maar alleen veiligheid en zekerheid bedoeld worden; zo kan men niet tegenspreken, dat de doodstraffen al te zeer vermeenigvuldigd zyn. In eene met opzet gepleegde moord, is 'er tusfchen de misdaad en de doodstraf een natuurlyk verband en *analogie*. Welke aanspraak heeft een moordenaar op het leven? — Van manslag, in toorn begaan, hoe zeer deeze daad onëindig van de voorgaande verschilt, kan men hetzelfde vaststellen. — De personeele veiligheid gedooft niet hierin verandering te maaken. Ook komt het my voor, dat eene valsche beschuldiging of getuigenis, tegen iemand ingebracht, met de dood gestraft behoorde te worden, in gevalle de beschuldigde deswegens ter dood veroordeeld

Deeze te zeer vermeenigvuldigd; echter geoorloofd in die gevallen, daar de personeele veiligheid aangevalen wordt; als in moord en manslag, valsch getuigenis tegens iemands leven, op-

deeld is, of, de beschuldiging waarachtig zynde, ter dood veroordeeld zou worden; maakende de uitslag der zaake, in dit byzondere geval, onzes oordeels, geen verschil; dewyl de misdaad van valsche beschuldiging geheel volvoerd is. Ook denk ik, dat iemand, die een ander daadelyk omgekogt heeft, om deezen of geenen van kant te helpen, met den dood gestraft moet worden; althans in die Landen, daar zulks niet geheel onbekend is. De eerste verschilt in gevaarlykheid niet van eenen vergiftiger, van wien men de wil voor de daad neemen moet, ten minsten in die gevallen, waarin van de zyde van den vergiftiger de zaak volvoerd is, dat is, wanneer alle de toereikende middelen, van zyne zyde daartoe noodig, gebruikt zyn; terwyl de boosheid van den laatsten niet zeer veel verschilt van eenen die zulks zelf verricht, en het, met betrekking tot de veiligheid der Maatschappy, het zelfde is, of zyne hand, dan wel die van eenen verachtelyken huurling daartoe gebruikt wordt. Ook achte ik dat geweldige afzettery op 's Heeren wegen, hoe zeer gedeeltelyk uit dezelfde *motiven*, waarom andere *gequalificeerde* dieveryen gepleegd worden, voortspruitende, met den dood gestraft moet worden, dewyl

II. ARDEEL.
zettelyk
gegeeven;

omkoo-
ping, om
iemand
van kant
te helpen.

Afzettery
op 's Hee-
ren wegen.

II. AFDEEL. dewyl deeze de personeele veiligheid aantast, die vooräl beschermd moet worden. Welk oogmerk men te zekerer bereiken zal, indien men de andere *gequalificeerde* dieveryen met eene straf, na die des doods volgende, te keer gaat. In 't kort dit zy de regel: —waar moord of manslag in drift en toorn gepleegd is, geen ongeluk of eigene noodzaakelyke verdediging plaats heeft; waar de personeele veiligheid geweldig aangevallen wordt, straffe men met den dood. Ja, men houde zelfs, in eenige weinige van die gevallen die eene meerdere strengheid vorderen, de wil voor den daad.

Algemeene regel wegens de doodstraffen opgegeven.

Oproer, rebellie en landverraad, hoedanig te straffen.

Misdaaden van oproer, rebellie en landverraad kunnen mede, om derzelve schaandelykheid en boosheid, in zeer veele gevallen, met den dood gestraft worden; wanneer naamelyk deeze daaden klaarblykelyk met een boos of vyandig opzet gepleegd zyn, en alzo onbetwistbaar, buiten eenige bedenking, in de termen van *rebellie*, oproer en landverraad vallen. Wy maaken hier deeze voorwaarde, omdat wel eens met de misdaad van landverraad beschuldigd wierden zodanige braave Mannen, tot wiens laste men niets wezenlyks wist intebrengeu. Gelyk dan ook, meer dan eens, die

die geenen voor rebellen gehouden en als zodanig gestraft zyn, die zulks nimmer verdiend hadden. EDMOND en HOORNE, strekken daarvan ten getuigen. Ondertuschen zal men hierin niet ligtelyk vervallen, wanneer men zich altoos zorgvuldig voorstelt, diegeenen nimmer voor *rebellen* of landverraaders te houden, die, in deeze of geene Staatsgeschillen en *revolutien*, eene of andere party gevolgd zyn. — Men is, in diergelyke gevallen, dikwils genoodzaakt, party te kiezen. Ja men doet wel eens, schoon met de beste oogmerken, eene verkeerde keuze. — Engeland is thans met Amerika in oorlog. Stel dat de Amerikanen in dit geschil waarlyk ongelyk hebben. Echter zou ik van oordeel zyn, dat in dit geval de straf van rebellie geen plaats kan hebben, omdat het een geschil van Staat geworden is, of Amerika recht heeft, om zich tegen Engeland te wapenen, en zich onafhangelijk te maaken, over welk geschil, voor en tegen, getwist wordt; waardoor het onzeker is, of Amerika zich ter goeder, of ter kwaader trouwe, aan Engeland onttrokken heeft. Immers, dat 'er gevallen zyn, in welken het den onderdaanen geoorloofd is, zich aan de gehoorzaamheid van hunnen

II. AFDEEL.

Wat hierby in acht genomen moet worden.

Hand
geschil
oorlog
nry ad
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

II. AFDEEL.

nen Opperheer te onttrekken, behoeft, in een Gemeenebest als het onze, geen betoog.

De straf van rebellie komt dus alleen te pas, wanneer over de Oppermagt en haare Rechten geen geschil is; wanneer de Maatschappy in geene twee partyen, uit verschillende en tot nog toe onbessiste grondregelen van Staat redeneerende, verdeeld is; wanneer tegen het oeffenen der Oppermagt geene gegronde klachten kunnen ingebracht worden — Men houde ons deeze kleine uitstap ten goede; het gewigt der zaake bragt dien mede.

Brand-
stichting;
doorsteeken van
dyken;
bederving van water-
keeringen
enz. uit
wraak, nyd
en vyandigheid
geschiedende,
kunnen
mede met
den dood
gestraft
worden;
gelyk ook,
in sommige
byzondere gevallen,
amp-
tenaaren

Nog ééne misdaad, welke de zekerheid onzer bezittingen en somtyds ons leven zelfs verkort, verdient den dood, ten minsten in die gevallen, waarin zulks uit wraak of vyandigheid geschied, te weten *Brandstichting*. In een Land als het onze, behoeft ik niet te zeggen dat het doorsteeken van dyken, het bederven van sluizen enz, uit wraakgierige of boosaartige oogmerken, een gelyke straf verdient.

Mischien behooren nog, in zekere byzondere gevallen, met den dood gestraft te worden, sommige Amptenaaren, aan welken een algemeen geloof en crediet gegeven wordt. Griffiers, Secretarissen, Notarissen, Muntmees-

meesters en hunne gezellen, by voorbeeld, wanneer zy zich laten omkoopen, of zich door schandelyke voordeelen laten ver-voeren, om hunnen eed en het algemeen crediet, door vervalsching van registers, valsche instrumenten, munten van slechter gehalte, als anderszins, schendig te breeken: gelyk mede lafhartigheit en blooheit van Officieren, steden en plaatzen, welker be-waaring hen toevertrouwd is, buiten nood-zaake, overgeevende of verlaatende. Dan, dit een en ander behoort eigenlyk niet tot het Burgerlyk Wetboek, 't geen wy bezig zyn te schetzen. Met de opgaave en ver-eischten van die byzondere Wetboeken en *Instructiën* behoeven wy ons te minder opte-houden, omdat alle onze voorgaande aan-merkingen ook op dezelve, in meer dan een opzicht, en met zeer geringe verandering, toepasfelyk zyn.

Kunnen zodanige personeele beledigin-gen, die eene strenge straf vereischen, eene geweldige schoffeering en verkrachting by voorbeeld, met den dood gestraft wor-den? Wy denken van ja -- Vooreerst om dat het, na de verkorting van iemands le-ven, de grootste misdaad is, die tegen de personeele veiligheid, welke vooräl be-schermd

II. AFDEEL.
die zich,
door ver-
valsching
van open-
baare re-
gisters als
anderszins,
verloopen.

Insgelyks
lafhartig-
heit en
blooheit
van offi-
cieren en
soldaaten.

Behoef-
ten over
het Wet-
boek en de
Instructiën
van 1794.

Vrouwe-
kracht, ge-
weldige
schoffeering
enz.
kunnen
ook met
den dood
gestraft
worden.

II. AFDEEL. fchermd moet worden, begaan kan worden. Ten tweede, omdat de redenen, welke tegen de doodstraffen van dieven en roovers aangevoerd kunnen worden, hier geheel ophouden. Zy die zich hieraan schuldig maaken, doen, door zulk eene geweldige najaaging der dierlyke geneugten, zien, dat het leven by hen op prys staat. Ook is arbeid hier niet het tegengestelde, van't geen door deeze drift bejaagd wordt. Straf van *castreering* zou veel eer het *antidotum* zyn, tegen die misdaden, die uit vleeschelyke wellust voortspruiten.

Bedenkingen over het straffen van de *monströsa Venus*. Misfchien zou men de *monströsa Venus* met deeze straf insgelyks kunnen te keer gaan, indien die op eene gevoeglyke en tevens zo openbaar mogelyke wyze kon ingevoerd worden: althans, wanneer men de also gestrafte perfoonen, vooräl de zodanigen, op wien het zeggen van LACTANTIUS, *quod mulieres patientia vincunt* toepasselyk is, voor zeker getal van jaaren, in een tuchthuis, onder tuchtelingen van het vrouwelyk geslacht, opsloot; in het een of ander spotgewaad stak, en aan de laagste vrouwelyke bezigheden zette. Misdaden, die de menschelykheid onëer en schandaandoen, moeten met schande overlaaden

wor-

Worden. Zou men hierdoor zyn oogmerk niet nog veel beter bereiken, dan door doodstraffen? daar toch de droevige ondervinding maar alte klaar fchynt te leeren, dat dit onnatuurlyk kwaad, in weêrwil van de grootfte strengheid der Wetten, by alle, doch wel voornaamelyk by befchaafde Volken doordringt. Wy willen echter hierömtrent liever niets bepaalen, en alleenlyk aanmerken, dat de doodstraf, voor of by het pleegen deezer fchandelykheden, minder affchrik fchynt te veröorzaaken, dan men zou denken: waarvande reden misfchien daarin gezogt moet worden, dat deeze euveldaad doorgaands gepleegd wordt in de waarfchynelyke hoop van ftraffeloosheid, welke aan alle die misdaden byzonder eigen is, wier bewys allerbezwaarelykst te bekomen is.

By deeze gelegenheid zullen wy mede onze bedenkingen over het ftraffen van bloedschande opgeeven. Deeze misdaad, welke, volgens het Recht der Natuur befchouwd, zich voornaamelyk, zo niet eeniglyk, tot Ouders en kinderen bepaalt, en die de Burgerlyke Wetgeever, uit hoofde eener wel beredeneerde Staatkunde, tot broeders en zusters uitftrekken kan; komt by alle volken,

IIe. D. IIe. ST.

M

op

II. AFDEEL

Bedenkingen over Bloedschande. De ftraffen daartegen behoeven niet streng te zyn.

II. AFDEEL. op welker berichten wy slechts eenigen staat kunnen maaken, doorgaands zeldzaam voor. Tegen deeze misdaad behoeven dus alleen maatige straffen vastgesteld worden. Vooral wanneer men hierby overweegt, dat de meerdere of mindere vyandigheid tegen de Maatschappy, en niet de meerdere of mindere verkeerdheid der menschelyke daaden, zedekundig beschouwd, de maatstaf van alle menschelyke straföeffening is. Alleräänmerkelykst is het ondertusfchen, om dit hier in 't voorbygaan anteroeren, dat eene daad, waartoe zo veel aanleidende oorzaken kunnen medewerken, en die, tusfchen broeders en zusters alleen door tusfchenkomst eener burgerlyke wet misdaadig wordt, zo weinig gepleegd wordt. Hoe wysfelyk waakt het Opperweezen ook hierin voor het belang zyner stervelingen? Hoe goedertieren komt zyne magt tusfchen beiden, daar menschelyk verstand en toevorzicht verre te kort zouden schieten, om toomelooze wanörde en akelig wantrouwen, welken op deeze daad, algemeen doorgedrongen, noodzaakelyk volgen moeten, voortekomen?

Hoedanig de gequalificeerde Welke straf wy gequalificeerde dieven, als huisbreekers, veedieven, valsche munters, meinée-

meineedige, snoeijers van goed geld, falsarissen, als de meest afschrikbaarende, willen aangedaan hebben, is uit onze voorgaande aanmerkingen genoegzaam optemaa- ken — *In Republica constituenda* zouden wy de straf na den dood verkiesen; doch men zy wel bedacht, dat de gevangenis, voor meer of mindere jaaren, zal ze afschrik ver- wekken, strikt en streng, de arbeid, by de wet nader te bepaalen, zwaar, moeijelyk, ge- noegzaam onafgebroken, en zo openbaar mo- gelyk zyn moet. Zachtheid of gemak moe- ten hier niet insluipen. Voor sommigen mag en moet dit leven een last, en de dood, als 't ware, een einde der straffe zyn.

Brandmerken, geesfelen, werken aan vestingen en diergelyken; ziet daar de straf- fen, voor gemeene dieven, waarönder ik, behalven landsbedienden, die zich door sluikers laten omkoopen, in een Land van koophandel, de zwindelaars en be- driegelyke banqueroetiers mede gerekend wil hebben. — Kooplieden, gedeeltelyk door rampen en ongelukken, gedeeltelyk door eigene schuld en onvoorzichtigheid tot on- vermogen vervallen, behooren in de Wet- ten eene veilige schuilplaats tegen alte- streng op hun recht staande Schuldëisfche-

II. ABDEEL.
dieveryen
te straffen.

Hoedanig
de gemeene
dieve-
ryen te
straffen.

II. AFDEEL. ren te vinden; zy daarentegen, die zich voor dezelve schuil houden, en hunne goederen en bezittingen verdonkeren, zyn dieven van een zeer gevaarlyk soort, en behooren daarom met de behoorlyke strengheid, gelyk andere gemeene dieven, behandeld en vervolgd te worden.

Straffen
egen het
verkorten
van 's
Lands Fi-
nantien.

Geldboeten, verbod van deeze of geene neering in 't vervolg te doen, gevangenis voor zekeren tyd, en in sommige gevallen geesfeling, volgens dien bekenden regel, *qui non habet in cere luat in pelle*, zyn de straffen, die tegens de verkorting van 's Lands Finantiën verder vastgesteld kunnen worden; immers tot zo lange de verkorting van des Gemeenen Lands middelen niet in 't algemeen als wezenlyke dievery zal aanzien worden.

Deeze aanmerkingen zullen, hoopen wy, genoeg zyn, om daaruit een meer uitgebreid plan van straföeffening te kunnen vormen— Wy zouden, hieröver in nog nadere byzonderheden komende, nog veel kunnen zeggen, maar tevens te verre uitweiden— Wy zullen daarom het een en ander met de volgende aanmerkingen besluiten en wel

Geene
folkerende
doodstraf.

Vooreerst, met betrekking van de wyze van doodstraffen, daaromtrent aanmerkende, dat

dat verbranden, steenigen, *empaleeren*, kruis-
 figen, met paarden van een scheuren, lee-
 vende radbraaken en diergelyke folterende
 doodstraffen nimmer, in ecne welgestelde
 Maatschappy, plaats behooren te hebben;
 zelfs niet om misdaden van Vorstenmoord,
 Oudermoord en anderen. Tot folteringen
 over te gaan, geeft wreedheid en wraak te
 kennen, welke de rechtvaardigheid niet
 oeffenen kan of mag. Ook zyn de
 straffen geen eigenlyke belooning der mis-
 daad, maar veel eer behoedmiddelen voor
 het toekomende. Akelige plegtigheden, ge-
 schikt om de meerdere boosheid deezer gru-
 welen in de gemoederen dieper inteprenten,
 zou men, in plaatze van diergelyke folte-
 ringen, met meer recht, kunnen invoeren,
 gelyk wy reeds hierboven aangemerkt heb-
 ben. De koord, het zwaard, harkebusce-
 ren, zyn dus de doodstraffen, die alleen in
 aanmerking komen; ten ware men het rad-
 braaken, na voorgaande wurging, in zekere
 gruwelyke misdaden, daarby wilde voe-
 gen. Maar ook dit zouden wy, niet dan in
 zeer weinige gevallen, en dan nog zeer
 spaarzaam gebruiken.

II. AFDEEL,
 fen vastte-
 stellen.

Ten tweeden. Dat men nimmer tot het afkap-
 pen van hand of duim behoort overtegaan.

Geen af-
 kapping
 van hand
 of duim.

II. AFDEEL. Dit stelt de misdaadigen, na het geheel ten einde loopen der straffe, buiten staat, om door hun handenwerk een eerlyk onderhoud te verdienen, waardoor zy dikwils genoodzaakt worden door nieuwe misdaden hun bestaan te zoeken.

De straf van bannissement in eene evenredige gevangenis te veranderen, ten hoogsten aanteprijsen.

Ten derden. Dat de straf van bannissement, door gantsch Europa aangenoomen, zo dezelfde al van nut is tegen de zodanigen die boven de heffe des volks verheven zyn, tegen het uitvaagsel van het menschedom te werk gesteld, niets anders veroorzaakt dan een uitwisseling van guiten tegen elkanderen, waarby niemand eenig voordeel, maar intcegendeel ieder schade heeft; daar toch inboorlingen altoos meer gelegenheid hebben aan de kost te komen dan vreemdelingen, die, somtyds in hun weêrwil, uit gebrek, tot euveldaaden besluiten. Kon men dierhalven met de Nabuuren, van wien wy bandieten te wachten hebben, deswegen bedingen en overëenkomsten maaken, om ten wederzyde het uitbannen van misdaadigers te staaken, en in plaats van dien een *confinement*, voor een' tyd, naar het misdryf geschikt, intevoeren, zou door dit middel alleen (indien deeze schikkingen door gantsch Europa aangenomen wierden,) den scherp-
rechter

rechter veel werks bespaard worden; voor- II. AFDEELING
 al wanneer men, de straf by de misdadigen
 geleden en de rechtvaardigheid alzo ge-
 noeg gedaan zynde, ten minsten diegeenen
 onder hen, die geduurende de tuchtiging
 blyken van berouw en beterschap gegeven
 hadden, wederom eerlyk verklaarde, en
 tevens gelegenheid gaf aan de kost te ko-
 men; eene zaak mischien gewigtig ge-
 noeg, om aan de overweeing van alle
 Vorsten van Europa aanbevolen te wor-
 den, dewyl daardoor veelc euveldaaden
 voorgekomen, en, geduurende het *con-*
finement ten minsten, daadelyk belet zouden
 worden; waardoor tevens het onderge-
 schikt oogmerk der straffen, de verbete-
 ring naamelyk der misdadigers, beter be-
 reikt zou worden.

Hoe veele verëischten wy ook in een
 volmaakt Wetboek gevorderd hebben, daar
 zyn'er echter nog anderen, die mede behoo-
 ren plaats te hebben. Wy stellen dus, als
 een *vyftiende verëischte*, dat in het Wetboek
 naauwkeurig bepaald moet worden hoe en
 wanneer *de wil voor de daad gehouden zal wor-*
den — Veele misdaden worden als in een
 oogenblik, door een enkele daad, gepleegd;
 veelen daarentegen vorderen een reeks van

Vyftiende
 vereischte.
 By het
 Wetboek
 naauw-
 keurig te
 bepaalen,
 in welke
 gevallen
 de wil

II. AFDEEL.
voor de
daad ge-
houden
zal wor-
den.

daaden, die somtyds vry veel tyds verëisfchen, geduurende welke het fchendig ftuk fomtyds ontdekt en de misdaadiger gevangen wordt. In 't vergiftigen moet eerst vergift gekocht, gemengd en den onweetenden voorgezet worden. Een huisbreeker wordt breekende gegreepen, eer hy gestolen heeft — In beide gevallen behoort de wil voor de daad gehouden te worden. — In het eerfte, gelyk wy reeds aangctkend hebben, ten minften dan, wanneer alles, wat van de zyde van den vergiftiger noodig was, verricht is; al wierdt de ongelukkige, wiens leven hy zocht te verkorten, door het een of ander toeval behouden. De reden is klaar. Deeze daad vernielt alle perfoneele veiligheid. Immers kan iemand, dien men het leven door eenig moordgeweer tracht te ontnemen, zich nog te weer ftellen, of door hulp, op het gekerm en gefchreeuw toefchietende, geholpen worden; 't geen hier in 't geheel geen plaats heeft. In 't geval van huisbraak moet de wil mede voor de daad genomen worden, omdat de boosheid deezer misdaad voornaamelyk gelegen is in het geweld, dat hier, met oogmerk om te rooven, gepleegd wordt. Ten tweeden, omdat, wanneer de goede burglary haare bezit-

bezittingen door de behoorlyke fluiting be- II. AFDEEL.
 waard heeft, de strengheid der wet haar
 verder te hulp moet komen, wanneer deeze
 voorzorgen niet toereikende bevonden wor-
 den. Om nu niet aantemerken, dat het
 belagchelyk zou zyn, te moeten wachten
 tot dat de huisbreeker zyn oogmerk volko-
 men bereikt hadt; daar de ondervinding leert
 dat deeze roovers gewoonlyk gestoord,
 of breekende gegreepen worden.

Ondertusfchen behoeven wy niet aante-
 merken, dat het houden van den wil voor
 de daad, alleen in de allerswaarfte euvel-
 daaden te pas komt. Dat men dus, zo veel
 mogelyk, de poogingen om te misdoen met
 eene mindere straf, dan de wet op het vol-
 komen volvoeren gesteld heeft, straffen
 moet; of ook fomtyds hierdoor een voor-
 genomene en half volvoerde misdaad nog
 geftaakt wierdt (y).

Dit moet
 echter al-
 leen in de
 aller-
 zwaarste
 euveldaa-
 den plaats
 hebben.

Ziet daar de verëischten, die een Wet-
 boek, naar onze gedachten, hebben
 moet, voorgesteld. Schoon 'er nu ook één
 of ander verëischte vergeeten ware, deezen
 zullen,

(y) GROTIUS *de Jure Belli ac Pacis*, L. 2. C. 20.
 §. 30. S. 1. 2. §. 39. S. 1. 2. 4.

II. AFDEEL. zullen, of genoegzaam bekend, of uit de opgegeevene ligtelyk optemaaken zyn. Eer wy ondertusfchen deeze onze afdeeling eindigen, vinden wy ons verpligt nog eene en andere aanmerking te maaken.

Den
Rechteren
moet, in
fommige
gevallen,
de vryheid
gelaaten
worden,
de streng-
heid der
Wet te ke-
nigen en
maatigen.

En wel voorëerst, dat welk een mensch-
lievenheid ook in het Wetboek heerschen
moge, 'er altoos gevallen zullen voorkomen,
die, volgens de wet gestraft wordende, van
eene te verre gaande strengheid en hardig-
heid niet vry te spreken zouden zyn. Ei-
genlyke honger, door wanhoop aangezet,
doet een' ongelukkigen, die op deeze of
geene wyze een gunstige gelegenheid meent
ontdekt te hebben om zyn gebrek te ver-
vullen, fomtyds, schoon zeldzaam, tot huis-
braak besluiten, en wordt daarin, volgens
het spreekwoord: de galg is voor de onge-
lukkigen, gegreepen. Daarom moet den
Rechter, in deeze en soortgelyke gevallen,
by zyne *instructie* de vryheid gelaaten wor-
den, de strengheid der Wet, om deeze en
diergelyke gewigtige redenen, te mogen
leenigen en maatigen. — Is men beducht dat
hierdoor eene voor den Staat nadeelige flap-
heid geboren zal worden; men geeve de re-
denen van maatiging zo veel mogelyk op;
bepaale de misdaden, waarin men deeze
zacht-

zachtheid gebruiken mag of niet, mitsga- II. AFDEEL.
 ders de wyze waarop en tot hoe verre.
 Hierdoor zal de rechtspleeging geenszins *ar-*
bitrair worden. Den Rechteren mag wel
 eenige vryheid van verzachting en maatiging
 gelaaten worden, maar door het vermogen
 om de vastgestelde straffen te verzwaaen,
 zou de burgerlyke veiligheid gekrenkt wor-
 den.

Ten tweeden moet 'er, om dezelfde reden, Nog moet
'er een
open voor
vergifenis
enz. gelaat-
ten wor-
den.
 een open voor vergiffenis, kwytschelding,
pardon of *abolitie* gelaaten worden — Wan-
 neer en in welke misdaden deeze kwyts-
 chelding plaats kan en mag hebben, be-
 hoeft juist zo strikt en bepaald niet opge-
 geeven te worden, als de vaststelling der
 straffen zelve zyn moet. Hier mag aan de
 menschlievenheid van den Wetgever, of
 van dien geenen, aan wien de oeffening van
 dit beminnelyk gedeelte der Oppermagt toe-
 vertrouwd is, eene genoegzaame vryheid
 gelaaten worden. Opzettelyke moord al-
 leen, schynt van alle verleening van gena-
 de uitgesloten te zyn. — Twee aanmerkin-
 gen zullen wy hier slechts byvoegen. De Deeze
moet ech-
ter zeer
spaarzaam
verleend
worden.
 eerste is, dat hiervan niet dan spaarzaam ge-
 bruik gemaakt kan worden, dewyl nimmer
 het denkbeeld van straffeloosheid, uit de
 hoop

II. AFDEEL. hoop op kwytſchelding maar al te ras ontſtaande, de overhand moet neemen. — Zeldzaam, en om genoegzaame redenen, door eene gezonde Staatkunde gebillykt, moet dus dit hulpmiddel voor ongelukkigen alleen verworven worden: de waare menschlievenheid met reden vorderende, dat, door eene te grootte flapheid, de euveldaaden niet vermeerderen. — Ja, het is de grootſte blyk van de volmaaktheid der Wetten, en van de wysheid en rechtvaardigheid van hen, die het roer van den Staat in handen hebben, wanneer de uitwiſfching van misdaden zeer zelden gegeven, en echter de ſtraföeffeningen niet minder zeldzaam blyven. Gelukkig Nederland, daar dit meer dan elders plaats heeft!

De kwytſchelding moet volkomen zyn.

Onze tweede aanmerking is: dat de kwytſchelding in burgerlyke misdaden genoegzaam altoos *volkomen* zyn moet; dat dus geen verzachting in de ſtraf gemaakt moet worden. De overtreeder der Wet moet, of de ſtraf, by de wet vastgeſteld, lyden, of van alle eigenlyk gezegde ſtraf bevryd blyven — Hier moet geen middelweg ingeſlagen worden. De reden is, omdat eene maatiging of vermindering der ſtraf, vooräl wanneer dit meer dan eens gebeurd, de Wetten en

Recht

Rechteren van eene te groote strengheid II. AFDEEL.
 en wreedheid by de kleine gemeente ver-
 dacht maakt, waardoor zy al hun gezag en
 invloed verliezen. Oordeelt men dierhal-
 ven, om deeze of geene redenen, genade
 te moeten bewyzen; men geevedie geheel;
 opdat blyke, dat waarlyk *gratie* voor *rigueur*
van justitie geprefereerd is: opdat de billyke
 strengheid der Wetten en Rechteren in
 ontzag, en de welvaart en veiligheid
 der burgery daardoor voor alle aanvallen
 van moord, roof en geweld bevryd blyven.

Wy fluiten deeze Afdeeling met de vol-
 gende bedenking: — dat hoe kundig die
 Mannen, aan welke het maaken van zoda-
 nig een Wetboek toevertrouwd mogt wor-
 den, ook waren, in het Wetboek echter
 onvolmaaktheden zullen zyn, die de onder-
 vinding beter dan alle bespiegeling ontdekt.
 Dat 'er dus altyd verbetering noodig is.
 Dus moet, na verloop van zeker aantal jaa-
 ren, het Wetboek *gerevideerd*, in 't gebrek-
 kige verbeterd, vermeerderd of veranderd
 worden, naarmate de ondervinding die
 gebreken klarer aan den dag gebracht zal
 hebben. Het Wetboek alzo herzien, en van
 nieuws vastgesteld, zal wiskunftig volmaak-
 ter zyn; het zal met de verandering van
 tyden

Herzie-
 ning van
 het Wet-
 boek, als
 een gepast
 middel, tot
 verdere
 voltooying
 van het-
 zelve, aan-
 geprezen.

II. AFDEEL. tyden en denkwyze veranderd, en daarna geschikt worden; en dit van tyd tot tyd herhaald wordende, zal het niet alleen met de verandering van tyden, denk- en levenswyze de gepaste veranderingen ondergaan, maar het Wetboek zal eindelyk dien trap van volmaaktheid bereiken, waarvoor menschelyke Wetten vatbaar zyn.

DERDE

D E R D E
A F D E E L I N G.

Welke zyn de beste Schikkingen, om de Overtreeders der Wetten te vervolgen en te recht te stellen?

W y behoeven niet breedvoerig te bewyzen, dat zodanige schikkingen voor de beste moeten gehouden worden, welke, aan de eene zyde, de Boosdoenders de strengheid der Wetten, op de gevoegelykste en tevens zekerste wyze, doen gevoelen, en, aan de andere zyde, de hoogstmogelyke zorg oeffenen, om te verhinderen, dat geene onschuldigen, door valschlyk uitgedachte betichtingen, of gebrekkige en onvoldoende bewyzen van schuld, in eenig lyden geraaken.

Onkreukbaare rechtvaardigheid, doof voor gunst, afgunst en alle menschelyke gebreken, moet dus, in alle *crimineele* Rechtbanken, de vierschaar spannen. — De overtreeder der Wetten, hy zy wie hy zy, beeve voor de rechterlyke uitspraak: de

aan-

III. AFDEEL.

Die Rechtspleeging is de beste, welke, aan de eene zyde, de boosdoenders de strengheid der Wetten, op de gevoegelykste en zekerste wyze doet gevoelen, en, aan de andere zyde, de hoogstmogelyke zorg oeffent, om te verhinderen dat geen onschuldigen

III. AFDEEL. aangeklaagde onschuld daarentegen hebben, door in de Rechtbank zelve een veilige toevlucht. De onschuld worde zo lang mogelijk ondersteld. De Rechters, zo wel gefaamentlyk, als ieder hoofd voor hoofd, moeten, als 't ware, de Patroonen, de Advokaaten van den aangeklaagden zyn — De bloote aanklagt moet geen vooroordeel van schuld met zich brengen.

Alleen geldt hier bewys en blyk,

Opdat rechtvaardigheid een billyk vonnis stryke.

De eenvoudigste en tevens zekerste middelen, ter bereiking van beide die voorgestelde oogmerken, zyn dus de beste schikkingen, die mogelyk zyn. Wy zullen dierhalven aan de voorgestelde vraag voldaan hebben, indien wy, op denzelfden voet, als wy het Wetboek geschetst hebben, in 't algemeen, zonder tot al de byzonderheden intedringen, een plan of schets der crimineele rechtspleeging, met den aankleeve van dien, kunnen opgeeven, door het welk beide die oogmerken, op de bestmogelyke wyze, bereikt worden.

Dan, eer wy tot het crimineel geding zelve overgaan, moeten wy allerëerst de Rechtbank vormen.

Het Wetboek, de Wet moet een handhaaver

haaver hebben. Daar moet een Aanklager
zyn.

III. AFDEEL.

woord
kunnen
worden.
Vorming
van den
rechtbank.
Het Wet-
boek moes
een Hand-
haaver
hebben.

Moet de beledigde persoon of zyne bloed-
verwanten; moet elk burger recht van be-
schuldiging hebben, gelyk zulks by de Ro-
meinen plaats had? Gewisfelyk neen —
Uit een begaane misdaad worden twee ver-
schillende aanklagten geboren, een burger-
lyke of civiele, tot vergoeding der aange-
daane fchaade, en een criminee, om de
straf, door de Wet vastgesteld, te werk te
stellen. Wat de eerste aangaat, daartoe
heeft de beledigde party onbetwistbaar
recht, maar de laatste kan, zonder wanörde,
aan de beledigden, of aan ieder uit de bur-
gery niet verleend worden. De aangedaane
belediging heeft den beledigden persoon, of
zyne naastbestaanden in eenen billyken toorn
gebracht. Zy zyn dus de geschikte perfoo-
nen niet, aan welke de handhaving der
Wet toevertrouwd kan worden. Een on-
partydiger persoon, die geene perfooneele
afkeer tegen den misdaadigen heeft, en die
alleen om de Wet, van officie wegen, te-
gen de overtreeders yvert, is daartoe
veel geschikter: door deezen moet zulk
een gewigtige post bekleed worden. Dus
mochten 'er door of van wegen den Wetgee-

Wiedaar-
toe te
kiezen.

IIe. d. IIe. st.

N

ver,

III. AFDEEL.

Door wie
en hoedanig
die keuze ge-
schiedten
moet.

ver, naar de regeeringsvorm, in elk Land aangenomen, zo veele perfoonen tot het doen der aanklagte benoemd worden, als de gesteltenis des Lands vordert. Baljuwen, Hoofdofficieren, Fiscaalen of hoedanig hun naam ook zyn moge, komen dus in aanmerking. Elke stad of byzonder district moet een' byzonderen Aanklaager hebben — Eer, aanzien en ontzag moet deeze onaan- genaame doch tevens allernoodzaaklykste post verzellen. De belooning, hieraan ver- knocht, moet aan den last evenredig zyn, en uit 's Lands schatkist voornaamelyk komen. Het district moet niet te uitgebreid zyn, opdat alles, wat gebeurt, ter behoorlyke kennisse komen, en straks voorziening ge- daan kan worden. Men moet een bericht- schrift, waarnaar zy zich te gedragen hebben gegeeven, de trouwhartige naakoming van dien met dieren eede gestaaft worden. Man- nen van een beproefd gedrag, landzaaten, inboorlingen, die door hunne perfooneele verdiensten het ampt, door hen bekleed, nog meer eerbied en ontzag aanbrengen; mannen van eene onbeprooken eerlykheid en onwankelbaare rechtvaardigheid moeten daartoe gekoren, in de byzondere bescher- ming van den Wetgeever genomen worden.

Op welke
perfoonen
die keuze
voor-
naamelyk
vallen
moet.

Naar-

Naarmaate het Land in byzondere gewesten of provintiën verdeeld is, moeten 'er zo veele Procureurs-generaal, of hoe ze anders ook genoemd mogen worden, al mede uit de landzaaten en inboorlingen, aangesteld worden, die op het gedrag der Baljuwen, onder hun ressort behoorende, achtslaan, dezelve, op hunne beurt, voor den bevoegden Rechter aansprekende, indien zy deeze of geene misdaden in 't geheel niet, of niet met den behoorlyken ernst vervolgen, of indien zy geen beschermers maar knevelaars en onderdrukkers der goede Burgery worden. — Maar het is niet genoeg dat 'er een Aanklaager zy, daar moet ook een bevoegd Rechter gekoren worden.

Wy zullen ons niet bezig houden met de algemeene verëischten en personeele verdiensten, die in een' Rechter alom gevorderd worden, optegeven. Eene genoegzaame kennis van Rechtsgeleerdheid in 't gemeen, en van die van zyn Vaderland in 't byzonder; een Rechtvaardigheid, zo zeer, ja meer genegen om vry te spreken, dan om te veroordeelen, en die door geene giften, gaaven, gevele, smeekingen of dreigementen tot wankelen, of de geringste afwyking van haaren pligt te brengen is; — ziet daar de

III. AFDEEL.

Verder
moet 'er
een be-
voegd
Rechter
gekoren
worden.
Algemeene
verëischen
van een
bevoegd
Rechter.

III. AFDEEL. Meer by-
zondere
opgege-
ven.

hoofdtrekken, waarāan een volmaakt Rechter alom te kennen is. By deeze algemeene verëischten, die overāl onöntbeerlyk zyn, hebben de verschillende Volken, naarmaate van hunne verschillende denkwyze, regeeringsvorm en gesteltenis des Lands, nog verscheide byzonderheden gevorderd, met welke wy ons, om in geene verveelende langwyligheid te vervallen, niet zullen ophouden; genoeg zynde, alle verdere verëischten, daar het voornaamelyk op aankomt, alleen optegeven.

Vooreerst. Dat hy die heden Rechter is, morgen, van misdaad aangeklaagd wordende, door dezelfde Rechtbank, volgens dezelfde grondregelen, die daar, om goede redenen, zyn ingevoerd, op zyne beurt, veröordeeld of vrygesprooken moet worden; opdat hy in het gantsche geding, waarīn hy de eerwaardige post van Rechter bekleed, ten nutte van den aangeklaagden, zich altoos dien regel voor den geest bringe: *quod quisque juris in alterum statuerit ut ipse eodem jure utatur.* Geschiedt dit, dan zal'er niets buitengewoons, niets *arbitraris*, niets van de vastgestelde orde, of van het met dieren eede gestaafde Wetboek, het voornaame Berichtchrift van Aanklaager en Rechter, af-

afwykende, ten nadeele van den aange- III. AFDEEL.
 klaagden, gebeuren. Men zal bestendig in
 de eens vastgestelde en goed bevondene
 handelwyze berusten, en daarvan, om re-
 denen uit de eigene persoonele veiligheid
 afgeleid, ter rechte noch ter flinkehand
 afgaan.

Ten tweeden. Dat alleen Land en Stadge- Land en
Stadge-
nooten te
kiezen;
geen
Vreemde-
lingen.
 nooten, die altoos ecne meerdere neiging,
 betrekking en bloedverwantschap tot elkan-
 deren hebben, geenszins Vreemdelingen,
 in geen geval, hoe ook genaamd, over ons
 leven, eer en welvaart oordeelen moeten,
 als van de gesteltenis des Lands, de Vader-
 landsche rechten, vryheden, grondregelen
 van bestier, wyze van denken, geëartheid,
 als anderszins niet alleen niet genoegzaam
 onderrecht, maar bovendien den Landzaaten,
 somtyds, uit Volkshaat een heimelyke af-
 gunst toedraagende.

Ten derden. Dat de Rechters naar de De keuze
volgens
Wetten en
handves-
ten te
doen.
 Wetten, dierbezwoorene handvesten, lof-
 felyke en welhergebragte gewoonten des
 Lands aangesteld worden, de Wetten be-
 zweerende. Waarby men nog

Ten vierden, voegen kan, dat het, tot meer- Van tyd
tot tyd
door an-
deren te
 dere zekerheid van de Burgerlyke Vryheid,
 niet ondienftig is, de post van Aanklaager

III. AFDEEL.
laaten op-
volgen.

en Rechter, van tyd tot tyd, door andere per-
foonen te doen verwisfelen. Of deeze aan-
stelling, gelyk in Engeland, by elke aan-
klagte, dan wel voor zekeren bepaalden tyd,
uit het ligchaam der Burgery gefchiede,
maakt geen aanmerkelyk verfchil. In oude
tyden is de wyze van aanftelling onzer
Rechteren, met de wyze van benoeming,
die thans nog in Engeland plaats heeft,
overëenkomstiger geweest. Onze Schepe-
nen, zo wel als onze Welgebooren Mannen
zyn, om zo te fpreken, *Jury's* uit het lig-
chaam der Burgery gekoren, met dit onder-
fcheid, dat zy, geduurende een jaar, fom-
tyds langer, het Rechterämpt bekleeden, en
bovendien niet alleen over de genoegzaam-
heid der bewyzen, maar ook over de wet
oordeelen. Hebbende deeze wyze van aan-
ftelling, boven de Engelschen, dit voor-
deel, dat, langs dien weg, in de Rechts-
pleeging eene meerdere gelykheid en een-
paarigheid heerscht. Dan deeze heeft we-
derom voordeelen, die hiertegen opweegen.
Beiden ondertusfchen kunnen met zeer veel
nut gebruikt worden. In beiden volgt men
den regel, die nimmer uit het oog verloo-
ren moet worden, en die door onze Va-
deren, zo wys als voorzichtig, vastgesteld

Regel,
welke
overal in
acht geno-
men moet
worden.

is: Ieder moet van zyn EVENKNIE, dat is III. AFDEEL
 van zyns gelyken geoordeeld worden (a). Hy die,
 by voorbeeld, over een Amsterdamsch Dooreen
 voorbeeld
 opgehel-
 derd.
 Burger, immers ter eerfter *Instantie*, oor-
 deelen zal, moet daadelyk een Amster-
 damsch Burger zyn; het zy hy het Burger-
 recht door geboorte, het zy door eene lange
 inwooning en vestiging van zyn woonstede
 aldaar verworven heeft. Over misdaden,
 in Amsterdam gepleegd, moet de Rechts-
 pleeging alleen door Amsterdamsche Rech-
 ters, en wel in Amsterdam, geschieden. Ja,
 wat meer is, geen poorter, al had hy elders
 misdaan, zo hy niet daadelyk en *in flagranti*
delicto gegrepen is, welk geval alleen, vol-
 gens

(a) C'est une loi très-utile que celle qui prescrit que tout
 homme soit jugé par ses pairs; parce que lorsqu'il est question
 du sort d'un citoyen, on doit imposer silence à tous les sentimens
 qu'inspire la différence des rangs & des fortunes — Mais
 quand le délit est l'offense d'un tiers, alors la moitié des juges
 doit être prise parmi les pairs de l'accusé, & la moitié parmi
 ceux de l'offensé. C'est ainsi qu'en balançant toujours la force
 de l'intérêt particulier, qui modifie aux yeux de l'homme le
 plus équitable, & malgré lui, les apparences des objets, on
 ne laissera plus parler que les loix & la vérité. Il est encore
 très-juste qu'un accusé puisse récuser un certain nombre de ceux
 de ses juges qui lui sont suspects. Dans une nation où l'ac-
 cusé jouit constamment de ce droit, le coupable paroîtra se con-
 damner lui-même. BECCARIA, §. 7.

III. AFDEEL. gens de algemeene Rechten, eene uitzondering maakt, die op reden steunt, kan of mag, ter eerster *Instantie*, voor een' vreemden Rechter gelleept worden. Op gelyke wyze moet dit overal plaats hebben.

Ziet daar de voornaamste zaaken, die by de aanstelling en bevoegdheid der Rechten, in aanmerking moeten komen. Dat deeze byzonder geschikt zyn, om alle ongedronde betichtingen, knevelaryen en eene te verre gaande strengheid in het veröordeelen voortekomen, behoeft geen bewys: terwyl wy, ten betooge, dat deeze schikkingen de beste zyn, alleen behoeven aantemerkken, dat de openlyke straföeffeningen in Holland, noch wreed noch meenigvuldig zyn; dat van knevelaaryen en valsche beschuldigingen, door Baljuwen en Officieren tegen onschuldigen ingebracht, althans na de affchaffing der verbeurtverklaaringen in den jaare 1732, niet gehoord wordt; ja dat, tot roem onzer Rechtbanken in 't gemeen, mag gezegd worden, dat zy, daar bewys en blyk is, zonder aanzien van perfoonen veröordeelen; doch tevens, wanneer 'er geene voldoende bewyzen van schuld vorhanden zyn, met nog meer genoegten de Baljuwen en Officieren hunnen eisch ontzeggen.

Op

Op deeze of foortgelyke wyze de Aanklaager en de Rechtbank gekooren zynde, onderstelle men nu verder, dat deeze of geene misdaad, by het Wetboek op zekere zwaare straffe verboden, gepleegd is. Dat de berichten en bewyzen daarvan, tot kennis van den Aanklaager gekomen, mede brengen, dat *Titius* deeze misdaad begaan heeft. Hoe moet *Titius* vervolgd en te recht gesteld worden?

III. AFDEEL.
Overgang
tot de
Rechts-
pleeging
zelve.

In geen geval, daar men om de straf te werk te stellen, den persoon van *Titius* niet bepaaldelyk noodig heeft, kan of mag men met de gevangenneeming beginnen. Wanneer daarentegen aan de persoon zelve eene meerdere of mindere lyfstraf aangedaan moet worden, kan en moet men daarmede eenen aanvang maaken. Dit is klaar en zeker — Ondertusfchen is de gevangenis, waarvan wy hier spreekken, geen straf, of kan daarvoor gehouden worden. Die gevangenneeming is alleen een persooneel arrest, geschiedende, ten einde de aangeklaagde, schuldig bevonden en daaröp veroordeeld zynde, door eene heimelyke vlucht de uitvoering der Wetten niet zal te leur stellen. — Dus moet deeze bewaaring van den persoon niets, dat naar eenige straf

Regel,
die om-
trent de
gevangens-
neeming
plaats
moet heb-
ben.

Wat deeze
gevangens-
neeming
eigenlyk
is, en hoe-
danig die
zyn moet.

III. AFDEEL. zweemt, in zich bevatten. Het voedsel en gemak moet zo goed zyn, als de aart der zaak en de verschillende stand der perfoonen toelaat en vordert.

De gevangenneeming moet niet op eigen gezag van den Aanklaager, maar met voorkennis van den Rechter geschieden; ten ware 'er geen tyd is, om die te be-
komen.

Maar moet het den Aanklaager vry staan, om, naar welgevallen, wie hy wil gevangen te neemen en te recht te stellen? Gelyk een Aanklaager niemand in persoon dagvaarden mag, zonder *Decreet* van den Rechter, zo mag hy nog minder hierin, naar welgeval- len, te werk gaan. De aart der zaake on- dertusfchen schryft hier de regelen voor, die men, in deezen opzichte, te volgen heeft. Stel daar wordt huisbraak, daar word manslag begaan. De Aanklaager krygt 'er onmidde- lyk kennis van; zyne dienaaren en andere met eenig gezag of toevoorzigt bekleede perfoonen komen op 't gerucht toefchieten; maaken zich van den misdaadiger meester. Hier is geen tyd, om de toestemming van den Rechter te vraagen. In die gevallen heeft, of moet de Aanklaager zelve, of zyne dienaaren de bevoegdheid hebben, het ar- rest, de gevangenneeming, op eigen gezag, te doen.

Welke voorzorg in 't laatst- genoemde geval

Dan, opdat hiervan geen misbruik ge- maakt worde, moet de Aanklaager, uiter- lyk binnen 24 uren, deeze gevangennee-
ming,

ming, dit arrest, ter kennisse van den Rechter brengen; de bewyzen, tegen den gevangenen bereids en zo veel de korthed des tyds gehengen kon, ingewonnen, voordraagen en overleeveren; met verzoek om den gevangenen, by voorraad, in hegtenis te mogen houden. Waarop de Rechter den gevangenen perfoon hooren, ondervraagen, de straf by het Wetboek vastgesteld nagaan, en vervolgens tot het toestaan of ontzeggen van dat gedaane verzoek overgaan moet.

Doch stel, de misdaad is bereids voor lang gepleegd, de daader onbekend, of naar elders gevluht. De Aanklaager krygt, na verloop van tyd, eenige, min of meerzekere, berichten ten nadeele van *Titius*. Deeze, onderstellende, dat zyne misdaad wel verder onbekend blyven zal, blyft gerust ter plaatse zyner woonstede, of ter plaatse, waar hy zich veilig en onbekend reekent. Nu is 'er geen reden voor eenen zo grooten spoed. Nu moet de Aanklaager zyne bewyzen alvorens aan den Rechter voordraagen, en daarop, de misdaad van dien aart zynde, dat 'er eene gevangenmeeming te pas komt, decreet van gevangenmeeming verzoeken. De plicht des Rechters is nu wederom te oordeelen, of de misdaad dit verëischt; of de bewy-

III. AFDEEL.
plaats be-
hoort te
hebben.

Hoedanig
men in het
eerstge-
noemde
geval han-
delen
moet.

Wetgeef. bewyzen van de misdaad en de persoon tegen wien de gevangenneeming gevraagd wordt, genoegzaame redenen voor of tegen dit verzoek aan de hand geeven (b).

Regelen
wegens
het gevangenneemen, of gevangenhouden in acht te nemen.

Geen vryplaatfen moeten de gevangenneeming verhinde-
ren.

De regelen, die met betrekking van het gevangenneemen of gevangen houden, in de Wet op de wyze van crimineele Rechtspleeging vastgesteld, in acht genomen moeten worden, zyn deeze

Voorzest: Dat 'er, in 't gantsche gebied van den Wetgeever, nergens eene plek gronds gevonden moet worden, alwaar de misdaadige voor de gerechtelyke vervolging veilig is. Geen plaats, hoe heilig men die ook houden moge, kan door de handhaving van recht en gerechtigheid ontheilgd worden (c). Aan bygeloovige domheid, de Wetten van MOSES, met betrekking tot de Vrysteden, uit een gantsch verkeerd oogpunt beschouwende; aan de haatlykste eigenbaat, die Wetten opzettelyk misbruikende, moet dus die verbaazende meenigte
van

(b) Zie *Ordonn.* van 5 July 1570. *Art.* 30. 50. 75.

(c) Indien iemand tegen zynen naasten moerwilliglyk gehandeld heeft, om hem met list te dooden: zoo zult gij denzelfen van voor mynen altaar neemen, dat hy sterfe.
EXOD. 21. V. 14c

III. AFDEEL. ten gebruike van den Aanklaager, van den aangeklaagden, en van den Rechter zelf, bewaard te worden.

Voorts *Ten derden.* Moet de voorgeschrevene ityl van proceddeeren opgeeven, welke bewyzen 'er verëischt worden, om vast te stellen, dat het genoegzaam *waarschynelyk* is, dat de gepleegde misdaad door *Titius* begaan is, en hy alsoo gevangen genomen of gevangen gehouden moet worden. Wy zeggen *waarschynelyk*; dewyl hier niet geoordeeld wordt of *Titius* schuldig is of niet; maar wel of de ingekomene berichten, ten zynen nadeele, van dat gewigt zyn, dat zyn persoon, by voorraad, behoort bewaard te worden. Is de misdaad huisbraak of andere dievery; heeft men den aangeklaagden, op of by de plaats, daar de misdaad begaan is, gegrepen, by zich hebbende eenige instrumenten tot diergelyke misdaad noodig; heeft men goederen, uit de ingebrokene plaats weggenomen, by hem gevonden; is het op eenen ongelogen tyd en plaats gebeurd; kan hy geen reden geeven, wat hy daar ter plaatse, op dien tyd, deed; is hy een vreemdeling, of kan hy geen genoegzaam bericht geeven, wat zyn kostwinning is; waar en by wie hy werkt; waar hy woont; — men houde hem vast,

Vast, ten minsten by voorraad. Is de be- III. AFDEEL.
gaane misdaad manslag, en blykt het, by
voorbedd, door het getuigenis van één
getuigen, dat *Titius* hoogloopenden twist
gehad heeft met den gewonden; verklaart
deeze, vóór zyn dood, dat *Titius* hem die
wonde heeft toegebracht: is zyn wapentuig
bebloed; zyn kleederen daarmede bevlekt
en diergelyke; *Titius* moet al mede, by
voorraad, bewaard worden. In 't kort, alle
misdaden verzellen altoos zekere, aan die
misdad byzonder verknochte, omstandighe-
den, die een kundig en ervaren Aanklaager
en Rechter, door de dagelyksche ondervin-
ding zeer ras weet te ontdekken, om zyne
aanklagt genoegzaam bewys, en het Rech-
terlyk oordeel genoegzaam licht te geeven.
Wy behoeven niet aantemerkken, dat wan-
neer het tegengestelde plaats heeft; wan-
neer *Titius* zonder *decreet* gearresteerd is;
ook wanneer hy, na voorgaand *decreet*, is
aangehouden, ten eersten moet ontfla-
gen worden, immers onder handtasting,
dat is, onder belofte van ten allen ty-
den wederom in Rechten te zullen ver-
schynen, ingevalle *Titius* zyne onschuld
waarfchynelyk doet blyken; wanneer 'er,
tusfchen het gevangenneemen en zyn ver-
hoor, niets verder ten zynen laste inkomt,
maar

III. AFDEEL. maar wel integendeel, de nadere berichten, federt ingekomen, eenen meerderen graad van zekerheid of waarfchynelykheid voor de fchuld van *Cajus* opleeveren. Ondertusfchen moet hier niet uit het oog verlooren worden: dat, vooräl in gruwelyke misdaden, aan welker vervolging en ftraf der Maatschappy grootelyks gelegen is, niet alte ligt tot het ontfslag van den aangeklaagden, onder handtasting, behoort te worden overgegaan. Men moet in diergelyke gevallen den Aanklaager eenen tyd van eenige dagen geeven, om, geduurende dezelve, nader berichten en bewyzen van de gepleegde daad en van den daader intewinnen. Maar die tyd verftreken, en geene nadere bewyzen of bezwaaren ingekomen zynde, of ten voordeele van den gevangenen berichten inkomende, waardoor de redenen en bewyzen, waaröp men hem, by voorraad, gevangen gehouden heeft, hun kracht grootendeels verliezen, moet *Titius*, onder handtasting, ontflagen worden. 2: Dat de Aanklaager, enige bewyzen overleeverende, met verzoek om *Titius* te mogen gevangen neemen, die bewyzen fterker behooren te zyn, dan wanneer *Titius*, in het geval, hierboven gemeld, niets verder ten zynen laste inkomende, meld,

meld, buiten *decreet*; vastgehouden is: ILATDEEN
 dat de bewyzen van schuld, ten lasten van
Titius, ook sterker moeten zyn, wanneer
 de misdaad geene kentekenen achterlaat,
fatti transeuntis by de Rechtsgeleerden ge-
 noemd; dewyl alsdan het groot en krach-
 tig bewys, dat 'er naamelyk ontwyffel-
 baar misdaan is, ontbreekt; in welke mis-
 daaden altoos eene meerdere voorzichtig-
 heid van den Rechter verëischt wordt.

Het staat slegt met *Titius*. De bewyzen
 van zyn schuld schynen klemmende te zyn,
 want de Rechter oordeelt, dat hy, in het
 voornoemde geval, zonder *decreet* gevan-
 gen zynde, by voorraad gevangen moet
 blyven, of, het geen nog erger is, verleent
 den Aanklaager het vermogen, zich van
 zyn persoon te verzeekeren.

Het oordeel van den Rechter moet hem
 echter nog tot geen bewys van schuld toe-
 gerekend worden. De Aanklaager alleen
 mag hem als schuldig onderstellen, en,
 langs alle wegen, de bewyzen ten zynen
 lasten inwinnen, om die vervolgens tegen
 hem te gebruiken. Maar hoe moet hierin
 gehandeld worden? Welke wyze van Rechts-
 pleeging is de geschiktste, om *Titius* te recht
 te stellen? — Om dit te beantwoorden moe-

Onder-
 zoek of het
 gewoone
 of buiten-
 gewoone
 Rechtsge-
 ding de
 voorkeur
 verdient.

II. AFDEEL.

ten wy de zaak van wat hooger ophaalen. Twee wegen, beiden hunne zwaarigheden hebbende, zyn 'er bekend — Het *Gewoon* en het *Buitengewoon* Rechtsgeding. In Engeland slaat men alleen den eersten weg in. Beiden worden, in de Vereenigde Nederlanden, daarentegen, gebruikt. Gemeenelyk het buitengewoon alleen. Somtyds echter volgt 'er, op een buitengewoone aanklagte, nog een gewoon geding. Het eigenlyke en voornaame verschil van beide deeze Rechtspleegingen bestaat hierin, dat, in een buitengewoon Rechtsgeding, de aangeklaagde, door den Rechter, over de misdaad en de omstandigheden, waarin die gebeurd is, ondervraagd wordt, en dat de gevangene verpligt is op de hem voorgestelde vraagen te antwoorden. Door dit middel zoekt men hem tot erkentenis te brengen, en alzo, uit zyn eigen boezem, een bewys tegen hem te haalen: zelfs, ingevalle hy hardnekkig blyft ontkennen, maakt men somtyds gebruik van dat bekende en by veelen zo zeer gehaate dwangmiddel, de Pynbank. De aart van het gewoone Rechtsgeding, daarentegen, bestaat hierin. De aangeklaagde zich, gelyk het geval gewoonlyk is, met eene ontkenning verdedigende, vordert

de Aanklaager, op de bewyzen, tegen hem, naar Landsgebruik en Wetten, in- gewonnen, de toewyzyng der straf, by de wet bepaald: waarop de Rechter, den Aangeklaagden in zyne verdediging, zo op de zaak zelve, als op de bewyzen tegen hem overgelegd, naar rechten en Landsgebruik gehoord hebbende, zonder op zyne erken- tenis te dringen of die te vorderen, tot de vryspreeking of veroordeeling besluit, naarmate de kracht en klem der overge- leverde bewyzen zulks medebrenge. Men kan niet ontkennen, dat deeze manier van Rechtspleegen eenvoudig is, en met de na- tuurlyke orde overëenkomstig schynt; ko- mende de Pynbank in die wyze van Rechts- pleeging niet te pas. Ook heeft dezel- ve allen, ten minste de meeste Rechts- geleerden, die niet dan eene bespie- gelende kennis der Rechtspleeging heb- ben, tot voorstanders. En geen wonder; dewyl men zich, ten voordeele van die Rechtspleeging, van de volgende redenee- ring bedienen kan: „Daar men in Burgerlyke Rechtszaaken, in welken alleen geschil is over onze bezittingen, ten regel stelt, dat men uit den boezem van zyn party geen bewyzen, in zyn' weêrwil, haalen mag;

III. AFDEEL.

De gron- den, op welke de gewoone Rechts- pleeging aangepree- zen kan worden, verdienen wel eenige aanmer- king.

VIJFDE DEEL. daar een aanlegger zyn voorgeeven den rechten genoegdoende moet bewyzen; is het dan redelyk, is het billyk, in een lyffstraffelyk geding, daar het op het leven, op den hals, aankomt, een aangeklaagden te noodzaaken, zelfs door middel van een zo gevaarlyk dwangmiddel als de Pynbank, zichzelven te beschuldigen? Is het billyk en redelyk, den aangeklaagden, zonder hulp of raad, aan zyn noodlot en eigene zeer gebrekkige verdediging overtelaaten? Kan en mag een Aanklaager rugspraak met des kundigen houden, en moet de ongelukkige gevangene, buiten toegang van vrienden of raadsliden, zichzelven redden zo goed hy kan? Was het niet veel beter, onze Rechtspleeging op den leest der vry denkende Engelschen te schoeijen?" —

Gaarne erkennen wy, dat deeze redencering aanmerking verdient, en desniettegenstaande blyven wy voorstanders van de buitengewoone Rechtspleeging — Om onze Leezers hiervan mede te overtuigen, zullen wy onze redenen voor dezelve, zo klaar en krachtig mogelyk is, voordraagen. In het onderzoek over de beste wyze van Rechtspleeging, komen die misbruiken, die de een of andere wyze niet onaffcheide-

Echter
geeven wy
de buiten-
gewoone
den voor-
rang,

lyk

lyk verzellen, noch aan de eene noch aan de andere zyde, in aanmerking. Hy die deeze of geene wyze verdedigen wil, behoeft die misbruiken niet te veräntwoorden. Wordt de Rechtspleeging, op deeze of geene manier geöeffend, als een middel van onderdrukking gebruikt; loopt de onschuld gevaar, uit drift, partyfchap, of onverftand veroordeeld te worden; het is het fchandelykst misbruik, dat men daarvan maaken kan. Wy onderftellen dus, dat beiden gebruikt worden, op zulk een volkomene wyze, als de aart van beiden toelaat en gedooft.

Wat het voorbeeld van Engeland aangaat, merken wy, met een enkel woord, aan: dat alles wat daar goed bevonden wordt, niet overal goed bevonden zou worden. — Engeland is een eiland, en heeft dus minder gevaar, door vagabonden en roovers, van elders inkomende, overvallen te worden. — De Verëenigde Gewesten, alle Landen aan de vaste kust, daarentegen, liggen meer bloot voor den toevloed van bandieten, van elders verdreeven. Tegen dit fchuim van volk moet de strengheid der Wetten vooräl gebruikt worden — Onder de Geëxecuteerden te Amfterdam maaken vreemdelingen, en onder deeze de Duitfchers, het

III AFDEEL.

Het voorbeeld van Engeland is geen bewys, ten voordeele van de gewoone Rechtspleeging: omdat Engeland een eiland is, van de vaste kust afgefcheiden.

III. AFDEEL. grootste getal uit. De grootste strengheid moet, genoegzaam alom, op de grenzen geoeffend worden. — Maastricht en andere plaatzen, kunnen hier ten getuigen verstrecken. Engeland kan dus, uit deezen hoofde, de buitengewoone Rechtspleeging gevoeglyker ontbeeren, dan andere Landen.

Eerste reden voor de buitengewoone Rechtspleeging. Door deeze is de onschuld meer beveiligd, omdat die de sterkste bewyzen, zonder eigene erkentenis, voor onvoldoende houdt.

Maar 't geen sterker is; — In de Verëenigde Nederlanden is het, (partyschap, geweld, onkunde uitgeslooten,) genoegzaam onmogelyk, dat een onschuldigen veroordeeld kan worden. In de Engelsche wyze van rechtspleegen, daar men, in weêrwil van de sterkste ontkenning, veroordeelt, wanneer de bewyzen aan de *Jury's* voldoende voorkomen, is dit, hoegzeldzaam ook, zeer zeker gebeurd, en zal, in 't vervolg, nog wel meer gebeuren. Voeg hierby, dat 'er van zekere misdaad blyk, dat is, dat 'er een *Corpus delicti* voor handen is; dat getuigen, of andere toevallig samenloopende omstandigheden ontwyffelbaar schynen te maaken, dat *Titius* de misdaad begaan heeft. Stel u het geval, mischien gebeurd, mischien een vertelling, die echter zeer mogelyk waar kan zyn, en welk geval in de Algemeene Oeffenschool, onder den tytel van *de Onschuld door waarschynelykheid in gevaar*, gevonden

vonden wordt, voor (d), en laat elk, die der rechten kundig is, antwoorden, of zulk een geval, in een ordinair geding, dat is nagenoeg volgens de Engelsche wyze, moettende beoordeeld worden, de veroordeeling niet zeer waarschynelyk zyn zou. Wat daarentegen is 'er in Nederland noodig? — Behalven het *Corpus delicti* zelve; behalven overtuigende bewyzen, nog daarenboven de eigene erkentenis van den aangeklaagden zelve, de wyze op welke de daad gepleegd is, de redenen en oogmerken waarom, tot in de geringste omstandigheden, opgeevende en verhaalende.

In de Verëenigde Gewesten, in alle Landen, daar men de buitengewoone wyze van Rechtspleeging volgt, kan men kiescher op de bewyzen zelve zyn, en dus sterker en menigvuldiger bewyzen vorderen. Men behoeft geene belooning op het geeven van getuigenis aantebieden. Men kan, met minder gevaar, geloof weigeren aan getuigen, op welker geloofwaardigheid eenige bedenkyk valt. Wannecr men, daarentegen, de gewoone wyze volgt, moet men, zo men

III. AFDEEL.

Tweede reden, omdat men in dezelve krachtiger bewyzen en blyken van schuld vorderen kan.

(d) VI. Afd. bl. 24. D. II.

III. AFDEEL. niet alles, de grootste gruwelen niet uitgeslooten, genoegzaam straffeloos wil zien pleegen, zich met minder sterke bewyzen te vrede houden. Men moet de menschen, door belooningen, tot het geeven van getuigenis aanmoedigen, en hoe gevaarlijk is dit niet! Zyn deeze middelen niet natuurlyk geschikt, om onschuldigen in lyden te brengen? Is de belooning van twintig ponden sterlings, die men in Engeland, in sommige gevallen, (zo wy wel onderricht zyn,) geeft aan getuigen, op wier getuigenis iemand ter straffe verwezen is, niet een aanmoediging voor gemeene schurken, om, zo niet een geheel valsche beschuldiging te verzinnen, ten minsten de gepleegde daad in een haatlyker daglicht te plaatsen, dan die waarlyk gebeurd is?

Derde
reden.
Door de
buitenge-
woone
wordt de
misdad
en de
schuldige
veel beter
ontdekt en
gestrakt.

De buitengewoone wyze geeft bovendien meer gelegenheid tot ontdekking van de schuld en van den schuldigen. Ja, het is buiten bedenking, dat in Landen, daar de crimineele Rechtspleeging op de buitengewoone wyze geöeffend wordt, juist diegeenen de strengheid der Wetten ondergaan zullen, die dezelve boven alle anderen verdienen. Misdaaden, die in drift, toorn, wanhoop en diergelyke begaan worden,

ge

gefchieden zonder voorafgaand overleg. Het bewys deezer misdaden kan men daarom veelal gemakkelyker bekomen; dewyl de misdaadigen, in die gevallen, geen overleg maaken kunnen, om dezelve op de veiligste en bedekfte wyze te pleegen. Die misdaden, die voorbedachtelyk gepleegd worden, daarentegen, zyn, zedelyk beschouwd, de booste, en staatkundig de schaadelykste, en tevens in getal de andere overtreffende. Deeze laatste moeten dus, vooräl, vervolgd en gestraft worden. Moord, huisbraak, geweldige aanranding op 's Heeren wegen, op ongelegen tyden en eenzame plaatzen, met beraade zinnen, en op de bedekfte en heimelykste wyze gepleegd wordende, behooren tot deeze klasfe; en wie kan ontkennen dat deeze gruwelftukken niet fcherp vervolgd en opgespoord moeten worden? — Hierään nu voldoet, buiten alle tegenspraak, de buitengewoone wyze onëindig beter, dan de gewoone. Het is dus zeker, dat de buitengewoone Rechtspleeging aan de door ons hierboven opgegevene einden en oogmerken beter voldoet dan de gewoone.

Ik weet wel, dat de voorftanders der gewoone Rechtspleeging, met betrekking tot

III. AFDEEL.

Bedenking
hierteen
voorge-

ALARDEN
feld en
beant-
woordt.

tot deeze laatste aanmerking, kunnen in-
brengen: „ Volgens de geöpenbaarde wil
van den Wetgeever moeten, wel is waar,
alle boosdoenders de by de Wetten vastge-
stelde strengheid ondergaan. De regelen
van rechtvaardigheid en gezonde staatkunde
gedoogden niet, dat men in de Wet eenige
uitzondering maakte; maar, dewyl de
straffen een noodzaakelyk kwaad zyn, mag
men veilig onderstellen, dat het den Wet-
geever niet onäangenaam zyn kan, dat dee-
ze of geene misdadige, by gebrek van ge-
noegzaam bewys, de straf ontduike, in-
dien maar geen denkbeeld van straffeloos-
heid daardoor ontstaat, en de afschrikbaaren-
de voorbeelden genoegzaam zyn, om de
vrees voor de strengheid der Wetten in vol-
komen kracht te bewaaren.”— Indien wy dee-
ze redeneering, waaröp wel eenige beden-
king te maaken zou zyn, toestonden; indien
wy erkenden, dat, volgens de heimelyke wil
van den Wetgeever, niet alle overtreeders
der Wetten, ten strengsten, vervolgd en,
zonder uitzondering, gestraft behoorden te
worden, gelooven wy echter, dat het tevens
de heimelyke wil van den Wetgeever blyft,
dat aan de ergste en kwaadaartigste boosdoen-
ders de strengheid der Wetten voornaame-
lyk

lyk geoeffend zal worden, en deezen, door III. AFDEEL. affchrikbaarende voorbeelden, de vrees der Wetten kracht en klem zullen byzetten. Maar het is onbetwistbaar, dat de misdaden, die met overleg geschieden, elk in haare klasse, de booste zyn: dewyl nu, al verder, deezen, jaist omdat ze met overleg gepleegd worden, natuurlykerwyze minder kunnen beweezen worden, blyft het zeker, dat de buitengewoone Rechtspleeging geschikter is, om, zo wel aan den geopenbaarden, als aan den heimelyken wil des Wetgeevers, te beantwoorden.

Al het welk te meer kracht en klem erlangt, wanneer men hier byvoegt de volgende gewigtige aanmerking:

Door de buitengewoone Rechtspleeging verkrygt men *eigene confessie*, het allerzekerste bewys van schuld, 't geen men hebben kan — Deeze beneemt alle twyffeling; deeze brengt alle de byzonderheden, zelfs die tot verschooning of verzachting kunnen strekken, ter kennisse van den Rechter. Deeze stelt hem gerust, dat hy, in zyne oordeelvelling, zich niet vergisen kan. Het bewys is nu, om zo te spreekken, eene *Mathematische Demonstratie*, daar alle andere wyzen, van wat aart ook, wel tot eene

Vierde reden. De buitengewoone Rechtspleeging verichatt ons eigen erkentenis, het zekerste bewys van schuld, dat mogelyk is.

aller-

II. AFDEEL. allerhoogste waarfchynelykheid, doch nimmer tot eene eigenlyke zekerheid te brengen zyn — Laaten nu getuigen kwalyk gezien, kwalyk gehoord hebben; laaten zy zichzelve, of den Rechter misleiden; laat een byzondere famenloop van omftandigheden den aangeklaagden veröordeelen; de Wet, die eigene erkentenis vordert, is, wat ook anderen hieröver denken mogen, een bolwerk van burgerlyke zekerheid en veiligheid, waardoor de onfchuld, door waarfchynelykheid in gevaar, nog kan gered worden; terwyl, in allen gevalle, het niet zelden gebeurt, dat in de ontkenning van den gevangenen zelve, geen gering bewys van fchuld te ontdekken is, welk de noodzaakelykheid der onderyraaging te zekerer aan den dag legt. Ondertusfchen kunnen wy, by deeze gelegenheid, niet nalaaften aantemerkten, dat de nuttigheid en noodzaakelykheid der *eigene confesfie* niet fterk genoeg aangedrongen kan worden; dat dit een befpiegelende waarheid is, die by de ondervinding proef houdt; ja dat wy een geval weeten van een aanklagte, waarin op zaaken, getuigenifen, omftandigheden, die bykans ontwyffelbaar de fchuld van de aangeklaagden fcheenen te bewyzen,

bui.

buiten eigene erkentenis, recht gedaan is; III. AFDEEL
 waarvan wy echter tevens met zekerheid
 kunnen zeggen, dat de aangeklaagden zo niet
 geheel onschuldig, ten minsten zodanig niet
 schuldig waren, als men hen hieldt. Wel
 is waar, het leven was 'er niet mede ge-
 mocid; maar zulk een byzondere famenloop
 van omftandigheden kan ook, op gelyke wyze,
 in beschuldigingen van zwaarder misdaden,
 plaats hebben. Konden wy de byzonder-
 heden van dit geval opgeeven, elk wel-
 denkende zou beeven, op de overweeging,
 dat het mogelyk is, dat eene waarfchyne-
 lykheid, door een verwonderenswaardige
 famenloop van omftandigheden zo hoog ko-
 men kan, dat men het tegendeel voor on-
 mogelyk houdt, en dat echter dat tegen-
 deel waar is. Wy voor ons, ten minsten,
 zullen, zo lang het door ons bedoelde ge-
 val in ons geheugen bewaard blyft, niet
 ligt kunnen besluiten, van het dringen op ei-
 gene erkentenis aftezien.

Het is dus, onzes oordeels, niet te ont-
 kennen, dat de buitengewoone wyze van
 Rechtspleeging zeer aanmerklyke voordce-
 len boven de gewoone heeft, en daarom de
 voorkeur verdient.

Wat

II. AFDEEL.

De buitengewoone Rechtspleeging tegen de beschuldiging van onbillykheid verdedigd.

Wat nu de onbillykheid of onredelykheid deezer Rechtspleeging aangaat, wy gelooven dat deeze veel te hoog opgegeeven wordt, ja dat 'er meer dan eene reden is, waarmede te betoogen zou zyn, dat deeze handelwyze den naam eener billyke strengheid verdient. Door het pleegen der misdaad heeft de Maatschappy immers recht tot de straf, by de Wet bepaald, verkregen. Alwaar van de eene zyde een recht tot zekere daad is, is aan de andere zyde eene verplichting, zich daaraan te onderwerpen; en alle tegenstand of verhindering in de oeffening van dat recht, is daadelyk ongelijk. Wy neemen het aangeklaagden wel niet kwaalyk, hun leven, door eene ontkenning, is 't doenelyk, te redden; dan wy begrypen tevens, dat wanneer nu de Aanklaager, met veel mocite, de bewyzen van de begaane misdaad in zo verre bekomen heeft, dat de aangeklaagde gezegd kan worden overtuigd te zyn, deeze als nu zich aan zyn noodlot, en de gevolgen, uit zyne vrywillige daad spruitende, onderwerpen moet.

Met betrekking van een' waarlyk schuldigen kan de Maatschappy dus onderrechting, wegens de gepleegde daad vorderen.

Zy

Zy heeft recht te eifchen, dat de te last ~~inlaste~~
gelegde daad, door de eigene erkentenis
van den fchuldigen, tot eene volkomen
zekerheid gebracht worde: terwyl een waar-
lyk onfchuldige, op fchynbaare bewyzen
van fchuld aangeklaagd, nimmer, door eene
waarachtige opgaave van het gebeurde, in
eenig lyden komen kan.

„, Indien ik al het eerfte, naamlyk het Nader
bedenking
regen de
buitenge-
woone
Rechts-
pleeging
geopperd
recht der Maatschappy tot het vorderen
van onderrechting, erkennen moest, (zou
hier een kundig voorftander der gewoone
Rechtspleeging kunnen aanmerken,) ontken
ik echter, dat het altoos doorgaat, dat een
waarlyk onfchuldige nimmer, door eene
waarachtige opgaave van het gebeurde, in
eenig lyden zou kunnen komen. Het te-
gengedeel geloof ik veel eer. Stel u een
geval voor. — *Mordechai* is een man van
flecht gedrag. Hy heeft met *Levy* een be-
ding gemaakt, om by de revue, of andere
plaatzen, daaar veel menfchen by elk an-
deren komen, voor gemeene rekening te
gaan zakkerollen. Een van hen beiden,
Mordechai zelve, zo gy wilt, heeft een
nieuwsgierig toekyker zyn horologie be-
hendig geligt. Hy verkoopt het, geeft by
Levy voor dat het geen *goud* was, of doet
hem

III. AFDEEL.

hem in de opgaave van den verkoopprijs te kort; althans *Levy* verbeelt zich zulks. In een gemeene kroeg, daar volk van dit foort tefamen komt, ontmoeten zy elkan- deren, en geraaken in hooggaanden twist. *Levy* daagt zyn party uit, om hun gefchil met het mes te beflechten. *Mordechai*, vreesächtig van aart, weigert dit, by her- haaling; doch genoodzaakt, geeft hy voor de uitdaaging aanteneemen. Zy gaan uit. Twee of meer getuigen hooren en zien het een en ander. *Mordechai*, op straat ko- mende, en niet willende vechten, begeeft zich op de vlucht. — Dezelfde, of andere getuigen, vinden, weinig tyds na dit voorval, *Levy*, doodelyk getroffen, op straat liggen. Hy sterft onder hunne handen, zonder te melden op wat wyze hy aan die wond of wonden gekomen is (e). Indien *Mordechai*, hieröp gevangen en ondervraagd wordende, alle die byzonderheden erkennen of open- baaren moet, zal hy gewis meer moeten er- kennen, dan mogelyk bewezen zou kunnen

(e) Wy hebben dit geval hier wat omftandiger opge- geeven, als noodig was. De reden is, om 'er in 't ver- volg nog nader gebruik van te kunnen maaken, en dus herhaalingen voortekomen.

worden. Althans dit is zeker, dat hy, door III. AFDEEL.
 zyn erkentenis, aan het zeggen van zeer
 verdachte getuigen te veel gewigt zal by-
 zetten en dat de Rechter hen nu niet
 alleen volkomen gelooven, maar, boven
 dien, als zeker stellen zal, dat *Mordechai* en
 geen ander de daader van den gepleegden
 manslag is.

Wy erkennen gaarne het gewigt dezzer en beant-
 zwaarigheid. — Echter komt dezelve ons woordt.
 meer schynbaar dan wezentlyk voor. Stel
 dat van alle deeze opgegeevene omstandig-
 heden volkomen blyk was, zonder de byko-
 mende erkentenis van *Mordechai*; zou hy,
 in een gewoon Rechtsgeding deswegens
 aangesproken, als schuldig aan den man-
 slag van *Levy* veroordeeld worden? — Zo
 men ja antwoordt; behoeven wy de gehee-
 le zwaarigheid niet te beantwoorden: want
 dan kan hem de buitengewoone wyze in
 geen meer lyden brengen, dan waarin hy,
 door de gewoone, gebracht wordt. Zegt
 men: *Mordechai* zou, in een gewoon
 Geding, niet kunnen veroordeeld worden;
 om dat 'er geen *direct bewys* van den gepleeg-
 den manslag is. Wy antwoorden: om die
 zelfde reden zou *Mordechai*, even min in
 een buitengewoon Geding veroordeeld kun-

III. AFDEEL. nen worden. Waar by nog een tweede reden komt, die in het gewoone geen plaats heeft, te weten *Mordechai*, erkennende al de byzondere omftandigheden van het geval, doch den manflag zelve ten fterkften ontkennende, ontbreekt 'er klaarblykelyk zyne erkentenis, welke het onmogelyk maakt, dat hy veroordeeld kan worden; dewyl in het buitengewoone Rechtsgeding geen veroordeeling plaats kan hebben, als op eene volledige erkentenis van 't geval, dat is, in het opgegeeven voorbeeld, eene volledige erkentenis den manflag daadelyk begaan te hebben. Zyne erkentenis mag, zo min in de buitengewoone als in de gewoone wyze van Rechtspleeging, *gesplitst worden*: veel min mag, in het een en ander geval, dus geredeneerd worden: „Daar gy „ alle die omftandigheden erkennen moet, „ en het dus hoogstwaarfchynelyk is, dat gy „ de daader zyt, daarom houde ik u fchuldig”. Waar op die wyze in de Crimineele Vierschaar geredeneerd, en van het *mogelyke* tot het *daadelyke* befloten wordt, is de onfchuld in gevaar, welke wyze van Rechtspleeging ook gevolgd moge worden. Doch gelyk wy de misbruiken der gewoone Rechtspleeging niet aanvoeren, en daar op de voorkeur

aan

aan de buitengewoone toekennen, zo vorderen wy ook hier, dat men onderstelle, dat de buitengewoone, zonder misbruik, geëffend worde, gelyk wy reeds aangemerkt hebben. De buitengewoone Rechtspleeging stelt hem dus, klaarblykelyk, in nog minder gevaar van in lyden te komen, dan de gewoone. Ten tweeden, wanneer *Mordechai*, het zy in een buitengewoon, het zy in een gewoon Rechtsgeding aangesproken, alle die omstandigheden erkent, staat de zaak gelyk. Hy doet dan vrywillig, in het gewoone Rechtsgeding, het geen hy, in een buitengewoon, verplicht wordt te doen. Ook staat de zaak gelyk, wanneer hy, in beide gevallen, ontkent. Maar stel, dat hy, in een gewoon Rechtsgeding, alle die omstandigheden ontkende, zou hem die ontkentenis niet veel meer in lyden kunnen brengen, dan zyne erkentenis, in beide wyzen van Rechtspleegen? — Ik denk ja — Want wordt het een en ander beweezen, dan immers doet hy eene *leugenachtige* verdediging, en hy loopt groot gevaar, om, door zyne ontkenning zelve, in lyden te komen, en als schuldig veroordeeld te worden. En dit bewyft dus vry klaar, dat, zo al eene erkentenis van

III. AFDEEL. deze en geene byzonderheden, fomtyds, een' aangeklaagden in lyden zou kunnen brengen, echter in het ontkennen van zaaken die waar zyn, nog veel grooter zwaarigheid ligt opgesloten: ten minsten dat de zwaarigheid, ter wederzyde, even groot is. —

Wy zullen hier van afftappen, met de aanmerking, dat uit deeze onze rede-neering blykt, dat het Opperwezen, ons verplichtende der waarheid hulde te doen, zulks niet uit willekeur of dwang, maar om redenen, uit ons eigen belang afgeleid, gevorderd heeft. Ja, dat dit niet alleen in het dagelyksche leven doorgaat, maar dat het spreekken en onbewimpeld te kennen geeven van de waarheid, ook in gevallen, waar over wy hier handelen, het beste en zekerste middel is, om ons leven en eer, tegen alle ongegronde beschuldigingen, te verdedigen.

Laatstebe-
denking te-
gende buitengewoo-
ne Rechts-
pleeging,
afgeleid uit
het gebruik
van de pyn-
bank, wel-
ke daarin
noodig is.

Maar evenwel heeft de gewoone Rechts-pleeging, boven de buitengewoone, dit voordeel, dat ze de pynbank niet noodig heeft; dit zwak van de buitengewoone Rechtspleeging verbergt men met kunst; de pynbank niet dan op eene zeer verre afstand latende. Dan hoe ver-

verre die ook uit ons gezicht verwyderd wordt, deeze is ons haatelyk en affchuwelyk. III. AFDEEL.

Mifchien wordt *Titius*, op de buitengewoone wyze te recht gefield zynde, onfchuldig bevonden. En, zo hy al fchuldig zyn mogt, erkent hy mogelyk vrywillig; of zo hy al blyft ontkennen, mifchien zullen de bewyzen van fchuld onvoldoende zyn; en, zo deezen al voldoende waren, mifchien komt de pynbank dan zelfs niet altoos te pas. Mogelyk wordt hy nog in een gewoon Rechtsgeding ontvangen.—

Waartoe dan nu reeds over de pynbank gehandeld, waartoe hier na beter gelegenheid zyn zal? Bovendien kunnen wy den ongelukkigen *Titius*, wien de gevangenis, hoe draagelyk in zichzelve, verveelend en fchaadelyk is, niet langer onverhoord laaten. Het zou toch een groot en onvergeeffelyk misbruik der buitengewoone Rechtspleeging zyn, den gevangenen, zonder hem te verhooren, dagen, weeken of maanden te laaten zitten. Mogelyk ftierven 'er getuigen, op wier getuigenis hy zich, ter betooging van zyne onfchuld, of tot zyne redelyke verfehoning, zou hebben kunnen beroepen. Ook

Debeantwoording verfehoo-ven, tot wy over de pynbank zelve zullen handelen.

Overgang tot het verhoor zelve. Dit moet zo fpoedig doenlyk gefchieden:

III. AFDEEL.

is dit draalen ter bevordering der Rechtspleeging geheel niet geëchikt. Hy heeft alsdan, ſchuldig zynde, te veel tyd, om over zyn geval en toefland te denken, en deeze of geene uitvlucht te vinden. Zo ras het dierhalven mogelyk is, moet hy verhoord, en over de misdaad en alle de byzondere omftandigheden, die deeze voorafgegaan of gevolgd zyn, ondervraagd worden. De tyd, binnen welken de Aanklaager met zyne vraagen, die hy aan den gevangenen doen wil, moet gereed zyn, door de Wet vast te ſtellen, moet zo kort doenlyk zyn, en van dien bepaalden tyd niet dan om zeer gewigtige en dringende redenen afgegaan worden.

Hoedanig
men dit
verhoor
aanleggen
moet.

door een
voorbeeld
opgehel-
derd.

De vraagen moeten, zelfs in 't eerſte verhoor, na de *gedecreteerde* gevangenneeming volgende, doorgaans over het gantſche geval tot het einde toe loopen. Soms tyds echter is het, en voor den dienst van 't algemeen, en voor den gevangenen zelven zeer goed, dat men niet aanſtonds beginne met eenige vraagen die eene misdaad onderſtellen. By voorbeeld. Op zekere plaats wordt, op zekeren nacht, ingebroken en eenig goed geſtolen. Een gedeelte daarvan wordt, niet verre van daar, in een

een' hooiberg, onder het hooi, wegge- III. AFDEEL.
 stopt gevonden. Onderstellende dat het
 wel afgehaald zal worden, laat men daar-
 op passen. In den volgenden nacht komt
 'er iemand in den hooiberg, dien men,
 terwijl hy bezig is het hooi of stroo te ver-
 schudden, gevangen neemt. Het is een
 vreemd en onbekend manspersoon, tot
 wiens lasten men dierhalven niets direct
 weet intebrengen, maar by wien men tevens
 eenige zwavelstokken en andere gereed-
 schappen, voor het opensteeken van sloten
 geschikt, vindt. Vroeg men hem, of hy
 schuldig is aan de gepleegde dievery, het
 antwoord zou zeker ontkennende zyn. Wil-
 de men vraagen, wat hy by het gestolen
 goed deedt; hy zou van geen gestolen goed
 weten. Vroeg men hem, waaröm hy in
 den hooiberg gegaan is? hy zou antwoorden,
 om te slaapen, dewyl hy geen geld heeft,
 om in een herberg te gaan. Een kundig
 Aanklaager zal daarom, in een diergelyk
 geval, in den beginne van geen misdaad
 reppen. Hy zal den gevangenen geen
 gelegenheid geeven, tot eenig antwoord
 waar door het onderzoek moeiljeker
 kan worden. Hy zal hem verslag laten
 doen van zyn verblyf sedert eenigen tyd, en

III. AFDEEL

reden doen geeven, waar toe hy die zwa-
velftokken en instrumenten by zich heeft.
Bevindt hy dat de gevangene liegt, of zich
niet weet te redden, zal hy daar verder op
aandringen, naar maate van de antwoorden,
die de gevangene geeft, en, daar öpvoort-
gaande, inmiddels onderzoeken, wat'er zy
van de omftandigheden, die hy, by zyne
antwoorden, opgeeft: tragtede, van elders,
eenig bericht van hem te krygen, en langs
dien weg, van tyd tot tyd, tot de gantsche
ontwikkeling van het geval voortgaan.

Hoedanig
de vragen
zyn moe-
ten.

Verder moeten de vraagen, om dit hier
eens vooräl aantemerkten, kort, klaar, een-
voudig, geenszins lang, ingewikkeld, ver-
ftrikkende, of meer dan een *fait* behelzende
zyn, opdat de gevangene die wel begrypen
en naar behooren beantwoorden kan.

Deeze vraagen moeten, met de ant-
woorden, door den gevangenen gegee-
ven, door een' Griffier, Secretaris, of
hoedanig de naam van zodanig een Per-
foon ook zyn moge (welke, onder beëe-
digde belofte van geheimhouding en on-
wankelbaare trouw, de Crimineele Regis-
ters gewoon is te houden,) opgetekend, en
de laaften, zo veel zulks gevoegelyk gefchie-

den

den kan, met de eigene woorden van den III. AFDEEL.
gevangenen te boek gesteld worden.

Hoe ongeschikt, hoe onhebbelyk zyne Hoedanig die vraagen, en de antwoorden van den gevangenen te boek gesteld moeten worden.
antwoorden en gantsche gedrag ook zyn moge, men laate dit ongemerkt voorbygaan, of, zo dit niet doenelyk is, men doe hem, door ernstige vermaaningen en raadgevingen, begrypen, dat hy hierdoor zyn zaak grootelyks benadeelt. Alle de vraagpunten voorgchouden en de antwoorden geboekt zynde, leeze men dezelve klaar en duidelyk aan den gevangenen voor. Men laate hem opgeeven zodanige veranderingen of verbeteringen, als hy daar in wil gemaakt hebben, indien hy zich, in 't een of ander, mogt vergist hebben. Men teekene die veranderingen of verbeteringen, nevens zyn eerste antwoord aan, zonder het eerste door te haalen, op dat het register, zo na mogelijk, met het gebeurde, in alle byzonderheden, overeenstemme; latende hem, by dit en volgende verhooren, dezelve altoos onderteekenen. Het eerste verhoor alzo afgeloopen zynde, ondertaste men den gevangenen, of hy ook eenige getuigenissen of andere bewyzen, zo tot gheele ontschuldiging als tot verschooning, zou kunnen voor den dag brengen: waar die ge-

Wat men verder doen moet.

III AFDEEL. tuigen of bewyzen te vinden zyn, Op welk een en ander, zelfs *ex officio*, door den Rechter onderzoek gedaan behoort te worden, al ware het, dat de gevangene hierop geene onderrigting gaf of geeven kon.

Al erkent de Gevangene volkomen, moet men hem echter nog nader hooren.

Wy zullen eerst onderstellen, dat *Titius* volledig de misdaad, hem ten laste gelegd, beleden heeft. Hoe moet 'er verder voortgegaan worden? — Het verhoor moet nog niet gesloten worden. *Nulla unquam de vita hominis cunctatio longa* is een regel, die, met overleg en bedaardheid geoeffend, nimmer genoeg aangeprezen kan worden. — Hy moet dus ten minsten nog éénmaal verhoord en ondervraagd worden, op dezelfde of soortgelijke vraagen, naar de omstandigheden der misdaad en zyne voorgaande antwoorden geschikt. Ook zullen 'er gemeenlyk in zyne antwoorden zaaken gevonden worden, waaröver men nadere opheldering en uitlegging noodig heeft. Na verloop van een genoegzaam tusschentyd van twee, drie of vier dagen, moet hy, dierhalven, andermaal verhoord worden. Het spreekt van zelve, dat dit verhoor op den voorigen leest, ten minsten in 't hoofdzaakelyke, moet geschoeid zyn; niet noodig zynde aantemerkten, dat de verdere verhooren, die

'er

Dit nader verhoor moet, binnen weinig dagen, na het eerste, plaats hebben.

er plaats mogten hebben, op gelyken voet gehouden moeten worden. By dit tweede verhoor nu blyft *Titius* by zyne erkentenis: hy heeft zelfs de gaapingen, in zyne voorige antwoorden gevonden, genoegzaam aangevuld; alle omftandigheden die men weeten wilde opgegeeven en herhaald. Daar ontbreekt aan zyne erkentenis niets. Deeze is volledig. Men zou dus het verhoor kunnen fluiten, ten ware men goevondt, hem nog eens, op gelyke wyze, te verhooren. Oordeelt de Rechter zulks noodig, behoort dit alsdan, om bovengemelde reden, op foortgelyke wyze, te gefchieden.

Zie daar dan een' aangeklaagden, die de misdaad erkent. Wy zullen 'er by onderftellen, dat het blykt, niet alleen dat 'er misdaan is, maar bovendien, dat 'er voldoende bewyzen zyn, dat *Titius* en geen ander de euveldaad gepleegd heeft. Nu is de *Religio Judicantis* volkomen gerust gesteld. Nu kan het vonnis, by de Wet bepaald, uitgesproken worden. Over de wyze van verdere te rechtftelling, en wat 'er tot de daadelyke veroordeeling vereischt wordt, zullen wy nader handelen, wanneer wy tegen den ontkennenden *Titius* verder voortgepro-

III. AFDEEL. geprocedeerd zullen hebben; waartoe wy als nu overgaan.

Indien de *Titius* heeft, een en andermaal verhoord en ondervraagd, de misdaad ontkend. Hoe moet 'er in dit geval verder gehandeld worden? — Dewyl hy misfchien nog vrywillig tot erkentenis komen zal, en waarlyk fchuldig zynde, natuurlykerwyze, op alle vraagen, die hem gedaan worden, geen voldoende antwoorden zal kunnen geeven; voorts dat hy zichzelven zal tegenspreken, en het bovendien gebeuren kan, dat hy zich met tastbaare logentaal en klaarblykelyke uitvluchten zal behelpen; zo moet hy verder, van tyd tot tyd, op gelyke wyze, gehoord worden. Ook moet hy, waarlyk onfchuldig zynde, nader gehoord worden; opdat uit alle zyne antwoorden, op alle de voorgestelde vraagen, een bewys ten zynen voordeele zal kunnen ontleend worden: kun- nende men verzeekerd zyn, dat uit zyne antwoorden, van tyd tot tyd gegeeven, een meer of min gewigtig bewys, vóór of tegen hem, zal te haalen zyn.

Hoe lang dit ver- hoor duu- ren moet. Maar hoe lang moet dit verhoor duuren? Moet dit aan de willekeur van den Aanklaager staan? — Niets minder dan dat. Dit verhoor moet, binnen zekeren tyd, by de Wet

Wet vaststellen, geëindigd en de *confesie* III. AFDEEL.
 alzo gefloten worden. De bepaaling van
 tyd, die gevoegelyk is, en die tevens den
 Aanklaager genoegzaamen tyd geeft, om
 de bewyzen tegen den gevangen en inte-
 winnen, zou op zes of agt weeken, uiterlyk
 drie maanden te stellen zyn, zo echter, dat
 de Rechter, deezen termyn, om dringende
 redenen, zou mogen verkorten, of ook wel,
 indien de bewyzen tegen *Titius* uit verre
 Landen gehaald moesten worden, aan den
 Aanklaager, wanneer deeze daarvan en van
 zyne aangewende naarstigheit blyken geeft,
 een ruimer tydftip zoude mogen verleenen:
 welk laafte echter niet dan om zeer drin-
 gende redenen, in zwaare misdaden, toe-
 geftaan behoort te worden.

Eer wy nu overgaan ter behandeling van Wat 'er,
 dat geene, het welk na het eindigen van geduuren-
 het verhoor behoort te gefchieden, moeten de het ver-
 wy nu nog eenige zaaken melden, die ge- hoor, ge-
 duurende hetzelfde by den Rechter te doen daan moet
 ftaan. worden.

De Aanklaager, zyne befchuldiging op Getuigen
 het verklaarde van één of meer getuigen moeten
 vestigende, moet de daarvan geformeerde door den
 verklaring aan den Rechter overleeveren, Rechter
 door wien dezelve naauwkeurig onderzocht zelve ge-
 moet worden. hoord en
onder-
vraagd
moet worden.

III. AFDEEL. moet worden. Vervolgens moeten die ge-
 Hoedanig
 dit ge-
 schieden
 moet.

tuigen voor den Rechter zelve, in afwee-
 zenheid van den Aanklaager, verschynen ;
 aldaar gesamentlyk en ieder afzonderlyk,
 naar verëisch van zaaken, nader gehoord
 en ondervraagd worden, zo over het geval
 zelve, als over de qualiteit van hunne mede-
 getuigen; met één woord, op alles, waar-
 omtrent de Rechter eenige onderrigting
 noodig heeft: moctende de Rechter hier-
 in, dewyl de gevangene buiten alle toe-
 gang en hulp van des kundigen is, als 't
 ware, de post van Advokaat voor hem waar-
 neemen, den getuigen mitsdien zodanige
 vraagen doende, als hy, ten einde voorschree-
 ven en in die betrekking, zou vermeenen te
 behooren. Vooräl moet de Rechter onder-
 zoeken, of 'er ook eenige andere persoonen
 zyn, die eenige kennis hebben van het ge-
 val of de omstandigheden, die hetzelfde
 verzeld hebben: dezelve, vervolgens,
 voor zich ontbiedende, en daarover hooren-
 de, opdat 'er geen getuigenissen, die som-
 tyds ten voordeele van den gevangenen
 zouden kunnen gegeven worden, uit het
 crimineel geding gehouden worden. De
 tyd, wanneer dit alles geschieden moet, is
 niet wel, bepaaldelyk, optegeven. Alleen
 moet

moet het, zo spoedig de aart der zaake zulks toelaat, plaats hebben, opdat de sterffelykheid van getuigen niet tusschen beiden kome.

III. AFDEEL.

De getuigen alzo gehoord, ondervraagd, en hun getuigenis, met dieren eede, in handen van den Rechter, gestaafd hebbende, moeten, vervolgens, ieder hun getuigde, in tegenwoordigheid van den gevangenen, staande houden, en hem hetzelve, zo als men dit gewoon is te noemen, *in facie* aanzeggen; op dat de Rechter, zo uit de houding van de getuigen, als van den gevangenen zelve en zyne verantwoording, zo tegen hunne persoonen, als hun gegevene getuigenis, door eigene ondervinding, met genoegzaame zekerheid, by de uiterlyke oordeelvelling, zal kunnen vaststellen, van welk gewigt en geloofwaardigheid die getuigen zyn. Ook spreekt het van zelve, dat de Rechter verplicht is, al dat geene, het welk naastbestaanden, vrienden, bekenden, ja zelfs vreemden, ten voordeele van den gevangenen, goedvinden overteleeveren, niet alleen aan te neemen, maar ook daarop zodanige aandagt te vestigen, als hy, in goede *Jusfitie* vermeent te behooren; daar op, is 't nood,

De getuigen moeten hun getuigde, in tegenwoordigheid van den gevangenen, herhaalen.

Voorts moet de Rechter aannemen alle zodanige papieren, als men hem, ten voordeele van den gevangenen goedvinden, mocht overteleeveren.

ver-

III. AFDEEL. verder onderzoek, naar verëisch van zaaken, doende.

ren daar
op behoort
lyk letten-
de.

Wat te
doen, wan-
neer de ge-
vangene, na
een her-
haald ver-
hoor, ein-
delyk de
hem te last
gelegde
misdad
erkent.

Thans is het Crimineel Geding zo verre gevorderd, dat de bewyzen voor de gepleegde misdaad door den Aanklaager ingewonnen, den Rechter kunnen overgeleverd worden. De tyd van het verhoor, 't geen buiten pyn en banden, zelfs zonder de minste bedreigingen, geschieden moet, is, of loopt ten einde. De zaak van *Titius* staat wanhoopig; daar is geen verdediging op. Hy heeft de aangetygdte en bewezene misdaad erkend, en de Aanklager, die nu gereed is, en zyn moet, meent voort te moeten gaan, en verzoekt ten dien einde, van den Rechter zekeren dag, op welken hy den eisch tegen den gevangenen volgens de wet doen zal. De Rechter moet hem dit verleenen, ten waare hy meende, dat 'er, of door den gevangenen zelve, of door iemand voor hem, nog 't een of ander, zo al niet tot ontschuldiging, ten minsten tot verfehoning in te winnen en by 't proces te voegen ware. Hy zelfs vordert, of de Rechter oordeelt, dat de getuigen nog eens, afzonderlyk, over een en andere zaaken, moeten gehoord worden. Dit moet dus, in diergelyke gevallen, vóór het verleenen en

en vaststellen van den verzochten dag van III. AFDEEL.
daadelyke te rechtstelling plaats hebben.
Dit geschied zynde, heeft de gevangene tyd
genoeg gehad, om, ter zyner ontschuldiging,
of verantwoording, de noodige bewyzen
intewinnen. — Wy zullen hem, om in
geen herhaalingen te vervallen, hierna,
door den Aanklaager doen te recht stellen,
zo ras wy met den ontkenningen *Titius* zo
verre gevorderd zullen zyn.

Door deezen wordt niets dat misdaadig is, Hoedanig
te hande-
len, wan-
neer de ge-
vangene by
zyne ont-
kenning
volhard.
hoe zeer by herhaaling ondervraagd, erkend.
— Hoe moet in dit geval gehandeld worden?

Hier zyn wy, om zo te spreken, tot de
Crisis der ziekte genaderd. Gelyk het nu de
pligt van een' rechtichaapen Geneesheer is,
dit tydftip vooräl in acht te neemen, zo voegt
het den Staats- en Rechtsgeleerden, met af-
legging van alle vooroordeelen, meer dan
gewoon aandachtig te overweegen, wat de
belangen der Maatschappy aan de eene, die
der byzondere veiligheid, aan de andere
zyde, vorderen. De gronden en redenen,
waarop de Wet, in de buitengewoone
rechtspleeging eigene erkentenis vorderen-
de, berust, mitsgaders de aart, kracht en
klem der bewyzen, tegen *Titius* ingebracht,
zullen ons hier voornaamelyk moeten ge-

III. AFDEEL. leiden, en, deeze volgende, behoeven wy niet te vreezen, in onze oordeelvelling en beslissing, op eenen dwaalweg te geraaken. — Indien men den Wetgeever vroeg, wat de reden is, waarom zyne wysheid goed gevonden heeft, zo zeer op eigene erkentenis aantedingen, hy zou gewisselyk antwoorden: „ het getuigenis van menschen, hoe klaarblykelyk, hoe naauwkeurig ook, kan faalen. Heimelyke haat, vyandigheid, uit verschillende oorzaaken spruitende, kan 'er plaats hebben. Een wonderlyke samenloop van omstandigheden kan de onschuld in gevaar brengen. Daaraan kan nog wil ik de veiligheid myner braave ingezeetenen bloot stellen. Eigene erkentenis, by genoegzaame bewyzen komende, doet alle twyffeling ophouden. Ook krygen myne Rechteren, daardoor, een volkomene kennis van alle de byzonderheden, die het geval verzeld hebben. Hierdoor kunnen zelfs byzonderheden ontdekt worden, die tot verschooning en verzachting zouden kunnen strekken; ja diemy, als Maaker van de Wet, zouden kunnen doen besluiten, genade te bewyzen. Maar achter dit bolwerk van burgerlyke veiligheid en zekerheid, moeten zich roovende en moordende vagabonden niet kunnen

kunnen begeeven, om zich hierdoor aan de strengheid myner Wetten te onttrekken.”

Dit dan in 't oog houdende, laat ons nu verder de mogelyke gevallen, welke 'er kunnen plaats hebben, opgeeven, en, zo uit de gelegde gronden, als anderszins, beantwoorden. Eerste geval — Niet alleen zyn de bewyzen, waaröp de ontkennende *Titius* gevangen genomen, en te recht gesteld is, hoe genoegzaam ook, om het decreet van gevangenneeming, daaröp geslagen, te billyken, onvoldoende, om zyne schuld te doen blyken, maar voor *Titius* zyn zelfs bewyzen ingewonnen, die zyne onschuld, min of meer, waarschynelyk maaken. Nu moet hy met eere ontslagen worden. Hy moet zelfs, van 's Landswege, eene billyke schaadeloosstelling erlangen. Wy behoeven niet aantemerken, dat dit alles vroeger, vóór het eindigen van den gewoonen tyd, tot het verhoor geschikt, behoort te geschieden, indien zyn onschuld vroeger blykt. Hy hadt, by voorbeeld, het ongeluk van naar een' grooten schurk te gelyken en denzelfden naam te voeren. Zo ras dit ontdekt wordt, moet hy, zo als wy reeds aanmerkten, ontslagen worden.

III AFDEEL.

Eerste geval. De gevangene ontkent niet alleen, maar het is zelfs min of meer, waarschynelyk, dat hy onschuldig is; nu moet hy met eere ontslagen worden.

Q 2

Twee.

KLAFDEEL.

Tweede
geval. De
gevangene
ontkent
wel, maar
zyn on-
fchuld is
niet waar-
fchynelyk.

Tweede geval — *Titius* ontkent, doch zyne onfchuld blykt niet; integendeel is 'er vry wat waarfchynelykheid, dat hy fchuldig is; maar de bewyzen zyn niet zeer klemmende. Het is *Non liquet* — Hy moet onder handtasting ontflagen worden, dat is, gelyk wy reets zeiden, onder belofte van, des vermaand wordende, ten allen tyde, in rechten te zullen verfchynen.

Derde
geval. De
bewyzen
zyn wel,
min of
meer,
klemmen-
de, maar
niet ge-
noegzaam,
om 'er op
doorte-
gaan.

Derde geval — De bewyzen tegen *Titius* zyn wel klemmende en gewigtig, niettemin zyn dezelve niet voldoende om daarop doortegaan. — Zo het *fcherper examen* geoorloofd is en in het voorgestelde geval te pafte komt, (te weeten in gruwelyke misdaden, waarover zo aanftonds nader,) behoort het *Non liquet* niet eerder uitgefproken te worden, dan na dat men eene proeve genomen heeft, of de gevangene ook door de vrees voor de tortuur tot erkentenis te brengen is; moettende de tortuur alsdan, *ad actum proximum* gebracht worden.

Vierde
geval. De
gevangene
blyft, in
weérwil
van de
overtui-
genftebe-

Vierde geval — Het is zo moreel zeker, als bewyzen van deezen aart kunnen en moeten zyn, dat *Titius* waarlyk fchuldig is; zyn gantsche levensloop is, om zo te fpreken, een aanënfchaakeling van fchurke-
ryen

ryen en schelmstukken. Echter ontkent hy halstarrig alles. Zyne antwoorden en verdediging zyn leugenachtig, en klaarblykelyk valsch. Hy behoort dus verder te recht gesteld te worden. Twee wegen zyn hier slegts op, of den Aanklaager het *seherper examen* toetestaan, om hem, is 't doenlyk, tot erkentenis te brengen; of hy moet, in eengewoon geding, (waarin ook op bewyzen, zelfszonder erkentenis, recht gedaan wordt,) ontvangen worden, om zich, *ex carcere*, tegen den Aanklaager te verdedigen.

III. ARDEEL.

wyzen, halstarrig; ontkennen.

Is hier eenige redelyke twyffeling in de keuze van den weg, dien men inslaan moet? Kan dat haatelyk dwangmiddel, 't geen men Pynbank noemt, in aanmerking komen, en zulks in een vry Gemeenebest, als dat der Verëenigde Nederlanden? — Hoe veelc Alleenheerschers, van de haatelykheid van dit dwangmiddel onderregt, hebben de Pynbank afgeschafft, en daardoor getoond, dat zy hun gezag niet naar de maatstaf van hun vermogen, maar naar dien van recht en reden, willen oeffenen; en zal men dit voorbeeld in eene vrye Republiek niet na volgen? Zullen de Patroonen der Vryheid zich hierdoor niet laten aanspooren, om, op

Overgang tot het onderzoek over de geoorlooftheid van de Pynbank.

Eenige redenen tegen dezelve geopperd.

III. AFDEEL. dat voorbeeld, een gebruik, zo haatelyk in veeler oogen, en by de vrydenkende Romeinen alleen tegen slaaven geoeffend, hoe eerder hoe liever te verbannen? — Gaa ne erkennen wy het gewigt deezer en foortgelyke aanmerkingen. Wy kunnen noch willen ontveinzen, dat de grootste vernuften, vooräl in onze dagen, de Pynbank verwerpen, en dat hunne redenen aanmerking verdienen. Niettemin durven wy twyffelen, en zelfs, al zouden wy 'er den eerprys om verliezen, de verdediging van dit dwangmiddel, onder zekere voorwaarden en bepaalingen, hierna te melden, opneemen. Meermaalen hebben wy onzen aandacht op dit gewigtig onderwerp gevestigd. Meermaalen hebben wy aandachtig overwogen, of en in hoe verre het geoorloofd is, dit dwangmiddel; ter beteugeling der boosheid uitgedacht, doch helaas! in eene geweldige of onkundige hand oorzaak der schandelykste en schaadelykste uitwerkzelen, te gebruiken of niet: kunnen de niet ontkend worden, dat, zo het gebruik van dit dwangmiddel ftrydig is met het natuurlyk, dat is met het Goddelyk Recht, of in deszelfs uitwerking zo gevaarlyk of onzeker als veelen willen, het zelve alsdan,

De verdediging van dezelve op ons genomen.

hoe

hoe eerder hoe liever, behoort afgeschaft te worden. Want noch de algemeenheid, noch de oudheid kan een gebruik, in zichzelf ongeoorloofd of schaadelyk, billyken. Gedurende den loop onzer Akademische studiën waren wy onder de yverige bestryders van de Pynbank te tellen, als toen oordeelende, dat dit dwangmiddel, door geweld uitgedacht, en vervolgens, in de midden-eeuw, door bygeloof, de onafscheidelyke gezellinne van domheid, verder uitgebreid was; dat het op geen betere afkomst roemen kon, dan de zogenaamde *Judicia Dei*, waarin de aangeklaagde onschuld, zonder eene wonderbaarlyk-tusfchenbeidekomende Voorzienigheid, jammerlyk verlooring; toen men (ô beklaglyke dwaasheid, dweepery en onkunde der stervelingen!) de Godheid, als't ware, noodzaakte, de vastgestelde Wetten der Natuur alle oogenblikken te veranderen, of te doen stilstaan: dat dit gebruik dierhalven een overblyfzel was van die tyden van domheid en verwarring, waarin gantsch Europa, zo veele eeuwen, zonder hoop byna van herstel, gedompeld lag.

Dan eene en andere gelegenheid gehad hebbende, de behandeling van crimineele

III. AFDEEL. proceduures van wat nader by te mogen zien ; door meer dan één geval ondervonden hebbende, welk een voorzichtig gebruik daarvan, onder anderen, in Amsterdam, van tyd tot tyd, gemaakt wordt, deed dit ons geheel van gedachten veranderen. Of wy, hierin, van de waarheid afvalligen geworden, en ons aan eene *juridique kettery* schuldig gemaakt hebben, zal van het gewigt onzer volgende redeneeringen afhangen — Wy be-
 weeren dan, dat het dwangmiddel, om een' beschuldigden en aangeklaagden de by hem begaane misdaad, met alle de daarby komende omstandigheden, te doen bekennen, in zekere gevallen, en onder zekere bepalingen en behoedmiddelen, volgens het Recht der Natuur, *geoorloofd* is.

Eenige voorafgaande aanmerkingen, ter bekorting van dit onderzoek voorgesteld.

Eerste aanmerking.

Eenige voorafgaande aanmerkingen zullen dit onderzoek merkelyk bekorten. Wy merken dan vooreerst aan, dat wy, met opzet, het woord *geoorloofd* in het voorstel gebruikt hebben, om daardoor te kennen te geeven, dat het gebruik van dit dwangmiddel, schoon niet verboden, echter niet volstrektelyk geboden is. Het is naamelyk een middel, om tot zeker voorgesteld einde, de genoegzaame zekerheid, welke eigene erkentenis, gepaard met andere bewyzen, oplevert, te

ge-

geraaken. Dierhalven vlocit uit den aart III. AFDEEL.
 der zaake zelve, dat, in gevalle men, te eeniger tyd, een ander middel kon uitdenken, waardoor de voorgestelde einden en oogmerken, zo niet beter, ten minsten even goed bereikt konden worden; en welk middel, aan mindere zwaarigheden, dan die de Pynbank heeft en altoos hebben zal, onderhevig was, dat middel alsdan de voorkeur verdienen zou.

Ten tweeden. Dat wy ons niet zullen Tweede
aanmerking.
 bezig houden met het opgeeven dier redenen, die men, vóór of tegen de geoorlooftheid van dit dwangmiddel, van tyd tot tyd, goedgevonden heeft aantevoeren, doch welken, onzes oordeels, niet genoegzaam zyn om dit geschil te beflisen.

Ten derden vinden wy goed, tot weering Derde
aanmerking.
 en wegneeming van veele ongegronde vooroordeelen tegen de tortuur, aantemerken, dat het niet genoeg is, eenige schaadelyke gevolgen, uit een of ander middel voortkomende, aantewyzen, en daarop door te redeneeren. Alle menschelyke, alle ondermaansche schikkingen hebben hunne voor- en nadeelen. Zo maar het voordeel grooter is dan het nadeel, zou men, in zulk een geval, een beter, een zekerder, en aan minder

III. AFDEEL. der nadeelige gevolgen onderheevig middel aan de hand moeten geeven, ja zich met het voorgestelde, hoe gevaarlyk, hoe onvolkomen ook in zichzelven, moeten vergenoegen, indien het gebruiken van een ander middel, het inslaan van eenen anderen weg, nog *gevaarlyker is*. Wy zullen by de verdere behandeling deezer zaak meer dan eens het gewigt deezer algemeene aanmerking, in ons tegenwoordig geval, onderwinden.

Vierde
aanmer-
king.

Ten vierden. GRAEVIUS, JONKTYS, de Raadsheer HEEMSKERK, dat edel vernuft, de Marquis de BECCARIA, de Uitgevers der *Encyclopedie*, hem trouwhartig uitschryvende, hebben, (en hierin worden zy van zeer veelen gevolgd,) de zaak slechts van ééne zyde, en dat nog wel in een verkeerd licht, voorgesteld. Zy beschouwen die doorgaans alleen van de zyde van den aangeklaagden, welken zy verder onschuldig onderstellen, en 'er alzo de *vermoorde onnozeldheid* van maaken. — Dan het is onbetwistbaar zeker, dat men, in alle *crimineele procedures*, nimmer het recht, de veiligheid en zekerheid der Maatschappy zelve, uit het oog verliezen mag. Gaarne stemmen wy toe, dat men, ten voordeele van eenen schul-

schuldigen, de stem der reden en billykheid gehoor geeven moet, hoe zeer hy ook de Wetten der Maatschappy en der menschelykheid overtreedt, en dus geen zeer klemmende aanspraak op dezelve behouden heeft: maar de goede Burgery, een zo achtenswaardig ligchaam, heeft daarom geen minder aanspraak op de rechterlyke menschlievendheid.

— Wy spreekten den regel *Arripienda est occasio, quæ præbet benignius responsum* niet tegen. Wy willen dien zelfs, zo veel de aart der zaake slechts gehengen kan, in al zyn uitgebreidheid, geöeffend hebben. Wy staan gereedelyk toe, dat de Rechter den schuldigen, omdat het bewys der misdaad niet voldoet aan de voorschriften van recht en reden, niet moet veroordeelen: maar nimmer moeten de zaaken tot lafheid komen. Nimmer moet de hoop van straffeloosheid waarschynelyk worden, of de vrees der Wetten wegneemen of verminderen. Wanneer men zo verre van het spoor, door recht en reden aangewezen, afwykt, verdient geen Rechter den heerlyken tytel van goed en menschlievend. — Goedheid, menschlievendheid verbasteren dan, ten voordeele der ondeugd, in lafheid. Ja men wordt onrechtvaardig, onmenschelyk tegen de goeden,

III. AFDEEL. den, tegen de vroomen. Nimmer moet dus
 het zwaard der Gerechtigheid te vergeefs
 gedraagen worden. Wanneer deeze of geene,
 voor het gerecht, van misdaad aangeklaagd
 wordt, welke zyn toch de twistende par-
 tyen? Wie is Aanklaager? — De gantsche
 Maatschappy is hier klaarblykelyk Eisfcher.
 En welk eene vordering doet deeze? Geene
 andere dan de volgende. „ Indien het u,
 „ na behoorlyk en nauwkeurig onderzoek
 „ van zaaken, blyken zal, dat de beschul-
 „ diging, welke wy tegen deezen inbren-
 „ gen, waarachtig is, dan, en in dat geval
 „ eifchen wy van u, dat geene te doen,
 „ het welk uw geweeten, de billyke streng-
 „ heid der Wetten, de zekerheid en vei-
 „ ligheid van een zo aanzienelyk ligchaam,
 „ het vertrouwen, 't geen wy in uw beleid
 „ en deugd gesteld hebben, u zullen voor-
 „ fchryven. Oordeeld gy, dat deeze of
 „ geene omftandigheden den beschuldigden
 „ eenig recht tot verfchooning geeven,
 „ maatig alsdan de strengheid der Wetten,
 „ op zulk een wyze, als gy in goede
 „ *Justitie* zult vermeenen te behooren. Ja,
 „ indien het geval wilde, dat het bewys
 „ der beschuldiging die zekerheid niet hadt,
 „ die men billyk vorderen mag; wanneer
 „ uw

„uw onderzoek het zo verre niet brengen III. AFDEELING
 „kan, ontslaa dan liever eenen schuldigen
 „van de aanklagte, want het wordt dan
 „ons belang, van onze vordering aftezien,
 „opdat het leven, eer en veiligheid der
 „braaven niet, door verdichte beschuldi-
 „gingen of onvoldoende bewyzen van
 „schuld, in gevaar gebracht worden.” Ziet
 daar den rechterlyken lastbrief, die, naar de
 wyze van 's Lands aangenomene Rechts-
 pleeging geoeffend wordende, de schrik der
 boozen en toevlugt der vroomen tevens is,
 en welke, zo als die ligt, daadelyk uitge-
 voerd, menschlievenheid zonder lafheid,
 gepaste strengheid zonder wreedheid ten
 gevolge hebben zal. Wy zyn het dus met
 de bestryders der Pynbank, met onze he-
 dendaagfche *Criminalisten*, in zo verre eens,
 dat de *crimineele* Rechtspleeging met mensch-
 lievenheid moet geoeffend worden, maar
 beweeran tevens, dat deeze vooräl aan de
 waardige voorwerpen, moet besteed wor-
 den, terwyl wy al verder begrypen, dat
 er zodanige de menschelykheid vergee-
 tende booswichten zyn, die daaröp geene
 aanspraak altoos hebben; die dus, uit dien
 hoofde, de geschikte voorwerpen zyn, om
 door cene gepaste strengheid, dat is door
 de

III. AFDEEL. de Pynbank beteugeld te worden. Want, en dit zal uit onze verdere redeneeringen nader blyken, alle ſchuldigen zyn geene voorwerpen, waaraan de Pynbank te werk geſteld kan worden. Wy ſtaan ſlechts een bepaald gebruik van dit dwangmiddel, in zekere byzondere gevallen, toe.

Na deeze voorafgaande aanmerkingen, gaan wy nu tot het betoog van de geoorloofdheid en noodzaakelykheid van dit dwangmiddel, in zekere gevallen en onder zekere behoedmiddelen, over. Ons voorſtel heeft dus zekere bepaalingen en regelen, en dit verplicht ons, de gevallen *waarin*, en de regelen die men in 't oog houden moet, vooraf optegeven.

De gevallen dan, in welke dit dwangmiddel gebruikt wordt, zyn de drie volgende, en geene anderen zyn 'er uittedenken.

Vooréerst. Wanneer de Misdadige, onder-
vraagd zynde, halfſtarrig weigert te antwoor-
den, op zodanige vraagen, als aan hem ge-
daan worden; wanneer hy, noch tot zyn ei-
gene verdediging, noch tot zyn bezwaar,
godvindt te ſpreeken, om langs dien weg
den loop der rechtspleeging te ſluiten.

Ten tweeden. Wanneer hy, erkennende
zich aan deeze of geene misdaad ſchuldig
gemaakt te hebben, tot het pleegen van
welke

Eerſte ge-
val. In
't welk de
Pynbank
te pas kan
komen.

Tweede
geval.

welke hy klaarblykelyk medehelpers moet gehad hebben, dezelve weigert te melden.

Ten derden. Wanneer hy de aangetygte misdaad halfarrig loogchent.

In het eerste geval, is het bykans niet noodig de geoorloofdheid, de wettigheid der tortuur te bewyzen. Daar is een misdaad begaan. De Maatschappy heeft dus een recht verkregen, om die begaane misdaad, tot afschrik van anderen, te straffen. Ter bereiking van dit oogmerk heeft zy, uit dien hoofde, het recht, hierop een Rechterlyk onderzoek te doen, en wel bepaaldelyk tegen *Titius*, indien 'er genoegzaame bewyzen zyner schuld voor handen zyn. De aangeklaagde is dus onbetwistbaar verplicht deeze *procedures*, ook zelfs in geval van onschuld, hunnen loop te doen hebben. Doet hy dit niet, weigert hy aan die verplichting te voldoen, dan heeft hy het klaarblykelyk aan zyne eigene hoefdigheid dank te weeten, indien hem dieswegen eenige on-aangenaamheid aangedaan wordt. Het is een gevolg van zyne eigene vrywillige en onbehoorlyke daad, waaraan zich een ieder onderwerpen moet. In dit geval, dierhalven, is de Pynbank een zeer geoorloofd en tevens gepast middel.

III. AFDEEL.

Derde
geval.Geoor-
loofdheid
der Pyn-
bank, in
het eerste
geval, aan-
gedron-
gen.

Be-

III. AFDEEL.

Insgelyks
in het
tweede
geval.

Belangende nu het tweede geval, ook dit schynt niet zeer veel zwaarigheid te hebben. Door de tot nog toe onbekende medepligtigen is de Maatschappy insgelyks beleedigd. Ook tegen deezē heeft zy dus een recht van straffe bekomen. Haar veiligheid en zekerheid voor het toekomende vordert zulks, en hy, die de Maatschappy in de daadelyke te werkstelling van haare rechten hinderlyk is, begaat, ten haaren opzichte, eene tweede belediging.

Ondertuschen vorderen wy, in dit geval, dat het onbetwistbaar zeker zyn moet, dat 'er medepligtigen zyn; ja, dat het even zeker zyn moet, dat dezelve, aan den gevangenen bekend zyn, en hy dus deeze ontdekken kan, indien hy wil.

Beden-
king hier-
tegen
voorge-
feld en
beant-
woord.

Eene enkele bedenking zou hier tegen, onzes oordeels, kunnen worden ingebracht. Onbekend zynde wie medepligtig is, zou het Vader, Moeder, of andere naastbestaanden van hem kunnen zyn: mag hy deezē, zonder de pligten, aan de banden van het bloed verschuldigd, te krenken, openbaaren? — Wy merken hierop aan, dat ons tegenwoordig oogmerk niet gedooft, ons door deeze bedenking in eene allertederste vraag, of en in hoe verre de pligten, aan de Maatschappy

schappy verschuldigd, die van het bloed III. AFDEEL.
 behooren te overwinnen, te laten inwikke-
 len: ook dat wy ons hierover te minder be-
 hoeven uittelaaten, omdat deeze bedenking,
 in volle kracht blyvende en toegestemd wor-
 dende, niets meer kan uitwerken, dan nog
 ééne uitzondering, in zekere gevallen,
 waarin dit plaats kan hebben, opteleveren,
 welke uitzondering men, onzenthalven,
 vryelyk maaken mag.

Nu komen wy tot het derde geval, en het Geoor-
 is voornaamelyk dit, daar het op aankomt, loofd-
 't geen dierhalven wat nader onderzocht moet heid van
 worden. de Pyn-
bank, in
het derde
geval, on-
der ver-
scheide be-
paalingen.

De geoorloofdheid dan, om eenen ont-
 kennenden misdaadigen door dwangmiddelen
 tot erkentenis te brengen, zal reeds, min
 of meer, uit de wyze op welke, en de rege-
 len die zorgvuldig in 't oog moeten ge-
 houden worden, voor en aléer men daartoe
 overgaan mag, kunnen blyken.

Vooréerst, spreekt het van zelve, dat Eerste be-
 de aangeklaagde daadelyk schuldig zyn paaling.
 moet.

Ten tweeden. Dat de gezonde reden mede Tweede
 brengt, dat de *graad* van pyniging geschikt bepaaling.
 en evenredig behoort te zyn, naar de
 grootte van het misdryf. Dat dus de ei-

IIe. D. IIe. ST.

R

gen-

III. ANDEEL. genlyk gezegde Pynbank niet dan in zeer zwaare delicten van moord, huisbraak, brandftichting en diergelyken te pas komt.

Derde
bepaaling. *Ten derden.* Dat nimmer, zelfs niet in de zwaarste euveldaaden, de wyze van pyniging in diervoege gefchieden mag, dat daardoor het ligchaam van den lyder verminkt en ten onbruike gemaakt wordt; met andere woorden, de pyniging moet geen byblyvende nadeelige gevolgen voor het ligchaam hebben. Wy hebben, dierhalven, zo zeer als iemand, een afgryzen van die uitgezochte folteringen, welken den naam van onmenschelyke wreedheid verdienen, en waarvan de gefchiedenissen van vroeger dagen, helaas! maar alteveel voorbeelden opleveren.

Vierde
bepaaling. *Ten vierden,* Mag nimmer, ten minsten in zodanige gevallen, waarin van de gepleegde misdaden kentekenen overblyven (*facti permanentis*) gepynigd worden, dan wanneer die kentekenen blykbaar voorhanden zyn; met andere woorden, daar moet blyken *de corpore delicti*. Iemand, by voorbeeld, van moord beschuldigd wordende, moet het lyk van den nedergeslagenen daadelyk voorhanden zyn: ingeval van huisbraak, of brandftichting moet zeker en blykbaar zyn, dat 'er gebroken, dat 'er brand

brandgefticht is — Met één woord, het moet III. AFDEEL.
 zeker zyn, dat 'er een misdaad gepleegd is.
 Wy keuren dus, zo zeer als iemand, af,
 het gebruik, elders plaats hebbende, vol-
 gens welk een misdaadige, hoe zeer hy ook
 deeze of geene misdaad vrywillig beleden
 heeft, en deswegens ter dood veroordeeld
 is, bovendien nog gepynigd wordt, om uit
 hem te ontdekken, of hy zich ook aan ééne
 of meer andere misdaaden mogt schuldig ge-
 maakt hebben. Deeze wyze van handelen
 kan niet verdedigd worden. Iemand te
 pynigen, allcen om dat het mogelyk is, dat
 hy zich aan eenige andere misdaad schuldig
 gemaakt kan hebben, waarvan ondertus-
 fchen niets hoe genaamd blykt, is zodanig
 ftrydig met recht en billykheid, dat dit niet
 wel anders te verdedigen is, dan met dee-
 ze pyniging als een gedeelte van de straf,
 op het door hem erkende misdryf gesteld,
 aantemerken, 't geen wy echter geenszins
 kunnen goedkeuren.

Ten vyfden. Moet de gepleegde daad klaar- Vyfde
bepaaling.
 blykelyk een misdaad, en alzo, naar rech-
 ten, strafbaar zyn — Dus mag niemand over
 eenige Godsdienstige gevoelens aangeklaagd,
 veel min gepynigd, of tot afzweering van
 dezelve gedwongen worden.

III. AFDEEL.

Hetzelfde heeft mede in Staatsömwentelingenplaats, in welke niemand aanspraakelyk is, of kan zyn, vooral datgeene, het welk by, zync begrippen ter goeder trouwe volgende, verricht mogt hebben.

Zesde be-
paaling.

Ten zesden, Vorderen wy, dat de blykbaarheid en *evdentie* der schuld zodanig is, dat, hoezeer 'er in de bewyzen voor dezelve eenige gaaping, of ander miti wezenlyk gebrek gevonden mogt worden, echter daaraan niet te twyffelen is; of, zo als het artikel van de *Crimineele Ordonnantie* letterlyk mede brengt: *dat 'er niets dan de bekentenis schynt te ontbrecken.* Hoedanig nu die bewyzen zyn moeten, zullen wy, by de uiterlyke oordeelvelling, nader opgeeven; alleen, by deeze gelegenheid, kortelyk aanmerkende, dat, zo deeze blykbaarheid in het getuigenis van twee of meer persoonen bestaat, zodanige getuigen van alle perfoonene, *nationaale* en Godsdienstige partydigheid tegen den gevangenen moeten vry zyn. Hadt men dit altoos in 't oog gehouden, men zou, noch by den Raadsheer HEEMSKERK, noch in het aanhangzel achter JONGTYS, zulke onvergeeffelyke wreedheden aan zo veele ongelukkige en onschuldige Jooden, in Christen-Rechtbanken aangedaan, vinden.

Ten

Ten zevendē, Vorderen wy, dat het ge- III. AFDEEL.
noegzaam zeker zyn moet, dat de beschul- Zevende
digde meer van de misdaad weet, dan hy bepaaling.
ontdekken wil. Het zou, by voorbeeld,
in 't geheel niet voegen, iemand, die alle
omftandigheden, zekere misdaad verzeld heb-
bende, erkende, maar die tevens voorgaf
niet te weeten op welk eene wyze de daad,
die de misdaad eigenlyk uitmaakt, gebeurd
was, zich daartoe op zyne dronkenschap,
of andere voldoende reden, beroepende,
te willen pynigen; omdat het zeer mogelyk
is, dat hy 'er zelf niet meer van weet, dan
hy opgeeft. En zo het ons geoorloofd was
te gisfen, waarom, nog zeer onlangs, in het
veel geruchts gemaakt hebbende geval van
Van Goch, de tortuur niet gebezigd is, is
'er dit voorzeker de reden van.

Ten agtsten, Behoeven wy wel aante- Agte
merken, dat men geene kinderen, oude en bepaaling.
afgelcefde grysäarts, zwangere vrouwen, zie-
ken, gebrekkelyke perfoonen pynigen mag?

Ten negenden, Zyn wy van oordeel, dat Negende
de beschuldigde perfoon van zodanig een bepaaling.
nederigen staat in de Maatschappy is, dat
hy, met geene mogelykheid, het slagtoffer
van *cabaal* of *intrigue* zyn kan. Ja, indien 'er
genoegzaame reden ware, om hieröver ach-
terdenkende te zyn, zonderen wy zelfs lie-

III. AFDEEL. den van de allerlaagſte klasſe uit, wien alſdan, om dezelfde reden, het zelfde recht toekomt. En men denke niet, dat wy hier den meer aanzienelyken eenige meerdere gunſt, boven de goede gemcente, toedragen. De aart der zaake brengt dit mede. Ook leert de ondervinding, dat alle zodanige lieden, die ecnige opvoeding genooten hebben, wanneer zy zich aan deeze of geene miſdaad, hoe affchuwelyk ook, ſchuldig gemaakt hebben, hun leven wel in 't eerſt, door ontkennen zoeken te redden, doch de zaak, nimmer of zelden, tot het uiterſte laaten koomen. Moordende roovers, huisbreckers en diergelyk geſpuis, daarentegen, waarby alle denkbeelden van pligt verloorren zyn, ontkennen halftarrig alles, hoe zeer de waarheid hen ook in 't aangezicht van loogentaal overtuigt; en deezen zyn eigenlyk en voornaamelyk de voorwerpen, die door middel der pynbank tot reden gebracht mogen en moeten worden.

Tiende
bepaaling.

Ten tienden, Zouden wy, onder verbetering, van oordeel zyn, dat wanneer de bewyzen zo klaarblykelyk, zeker en volkomen zyn, dat 'er aan de veröordeeling van den aangeklaagden, in een gewoon geding, geen gegronde twyffeling kan weezen, de tortuur alſdan nagelaaten zou kunnen worden, ſchoon

schoon echter, in dat geval, om redenen, III. AFDEEL.
hierna te melden, den aangeklaagden geen
eigenlyk gezegd ongelyk zoude aangedaan
worden.

Dit zy genoeg, met betrekking van
de wyze op welke, mitsgaders de regelen,
die men, onzes oordeels, voornaame-
lyk in 't oog houden moet. Daar zouden
mogelyk nog anderen bytevoegen zyn.
Steunen zy op reden, gelyk de byge-
bragte, wy zullen die gereedelyk aannee-
men, dewyl wy dit middel, in allen gevalle,
liever te nauw willen bepaalen, dan, door het
te ruim stellen daarvan, gelegenheid tot
onverantwoordelyke hardheid te geeven.

In die omstandigheden dan, en onder die
Modificatien, zeggen wy, is het dwangmid-
del geoorloofd. En schoon dit nu reeds, op
zichzelven, genoegzaam zeker schynt, willen
wy ons echter, totnadere bevestiging daar-
van, wel een weinig bezig houden — Zon-
der straföeffening kan geen Burgermaat-
schappy bestaan. Het Opperwezen, de
eenige Wetgeever van het natuurlyk Recht,
heeft ons gezellige schepselen gemaakt, en
gewild dat wy in Maatschappyen by elkan-
deren zouden leeven. Dierhalven moet de
Maatschappy recht hebben tot het gebrui-

Degeoor-
loofdheid
van de
pynbank,
onder de
voorge-
melde be-
paalingen,
nader aan-
gedron-
gen.

III. AFDEEL. ken van alle zodanige middelen, welke zy, tot bewaaring van veiligheid; zekerheid en instandhouding der samenleving noodig heeft. Zy mag daartoe alle zodanige middelen in 't werk stellen, als zy goedvint, mits maar het gebruiken van die middelen geene belediging van een' derden insluit. Deeze middelen nu, (en de aart der zaake brengt dit mede,) moeten klaarblykelyk ernstiger, of zo gy wilt *geweldiger* zyn, naarmate de verongelyking, haar aangedaan, geweldiger is. Die tegen haar geweld gebruikt, geeft haar recht, geweld met geweld te keer te gaan. Alle aanspraak op de natuurlyke Rechten verliest hy, die dezelve op eene geweldige wyze met voeten treedt, en alzo de eerste aanvaller wordt. Op deezen grond steunt het Recht des oorlogs, tegen buiten- en binnenlands geweld. Op deezen grond steunt het recht van begaane euveldaaden te vervolgen en te straffen, op zodanige wyze, en tot zodanigen graad, als ter bereiking van het voorgestelde oogmerk noodig is. Men passe dit nu op ons geval toe. Het einde waartoe dit dwangmiddel gebruikt wordt, berust op een goedgekeurd beginsel, de veiligheid en zekerheid der Maatschappy. De persoon, wel,

welke dit middel gebruikt, is de Rechter, III. AFDEEL.
 door de Maatschappy gemagtigd om de euvel-
 daaden te straffen, die dus allezins bevoegd
 is, de middelen, daartoe strekkende, by de
 hand te neemen.

„Ja, maar het middel zelve moet geen be-
 leediging in zich bevatten; want men kan wel,
 ter bereiking van zeer goede en in rechten
 bestaanbaare oogmerken, ongeoorloofde mid-
 delen gebruiken.” — Deze aanmerking steunt
 op reden. Wy moeten, dierhalven, om
 ons bewys volkomen te maaken, aantoonen,
 dat, in dit middel, geen eigenlyke belediging
 van den aangeklaagden ligt opgeslooten.

Onder de verëischten, die wy hiervoo-
 ren opgegeeven hebben, was geene der min-
 sten, dat de aangeklaagde aan de hem te
 last gelegde misdaad waarlyk schuldig, en
 daarvan genoegzaam overtuigd is. Hier is
 dan een schuldige aan eene euveldaad,
 welke hardnekkig ontkend wordt. Hier is
 iemand, die de Wetten der Maatschappy
 en der reden geschonden heeft; die door
 het pleegen van geweld tegen de Maatschap-
 py, haar recht gegeeven heeft, geweld met
 geweld te keer te gaan. Hoe kan men nu
 van deezem, in het voorgestelde geval,
 zeggen, dat hy beledigd wordt, of eenige

III. AFDEEL. belediging lydt? Belediging immers is niets anders, dan het niet betrachten van die plichten, welke men aan een' ander schuldig is, en die de reden en het recht voorschryven. Maar hoe kan zich iemand op de reden en het recht beroepen, die deeze moedwillig geschonden heeft? Zou men hem, hierover klaagende, niet mogen en kunnen te gemoet voeren: omdat gy eerst die rechten, ja de heiligste banden der samenleving verbroken hebt, zyn wy, daardoor, van onze zyde, op gelyke wyze, ten uwen opzichte, daarvan ontslagen. Gy hebt 'er, als 't ware, afstand van gedaan. Gy hebt ons de bevoegdheid gegeven, om, by wedervergelding, geweld tegen u te gebruiken. Of zoud gy alle de banden der Maatschappy mogen verbreeken: zoud gy de orde en veiligheid, door eene moedwillige, door eene vrywillige overtreding der heiligste pligten, mogen schenden, en zouden wy ons aan dezelve moeten houden? Welk eene onredelykheid! Neen; hebt gy, door het pleegen van geweld, *wanorde* veröorzaakt, wy zullen, door het oeffenen van eene gepaste strengheid, (of geweld zo gy dit woord liever verkiest,) de orde zoeken te herstellen, om deeze voort-

aan,

aan, zo veel mogelyk, ongeschonden te be- III. AFDEEL.
 waaren. Alles, wat u uit dien hoofde over-
 komt, is, bovendien, aan uwe eigene styf-
 hoedigheid toeteschryven. Waarom blyft
 gy halfstarrig een misdaad ontkennen, welke
 u nu, meer dan voldoende, bewezen is?
 Heb ik recht u aan de strengheid der Wet te
 onderwerpen; dan moet gy u immers aan uw
 noodlot en alle de gevolgen van uw eigene
 vrywillige daad onderwerpen? Gy kunt,
 dierhalven, den voortgang der Rechtsplee-
 ging niet, zonder het pleegen van een
 nieuwe onrechtvaardigheid, door eene ont-
 kenning stuiten. Gy overtreed dus ook hier-
 in de Wetten, en de daaruit voortspruiten-
 de plichten, die gy aan de Maatschappy ver-
 schuldigd zyt. Ook is het geenszins wille-
 keur of dwang, waarom ik, by myne Wet-
 ten, zo zeer op eigene erkentenis dringe.
 Meer dan ééne reden heb ik, waaröm ik
 begeer, dat de misdaadigen hun misdryf,
 in al deszelfs byzonderheden, zullen erken-
 nen. In allen gevalle zyt gy, als Burger
 of Vreemdeling, verpligt u aan deeze myne
 schikkingen, voor het aangaan der misdaad
 by u bekend, te onderwerpen; en het
 kwaad, u overkomende, is derhalven niets
 anders, dan een gevolg uit uw eigen vrywil-
 lig

III. AFDEEL. lig gedrag en hardnekkige ontkenning spruitende. Hier geldt dus die bekende regel — *Volenti non fit injuria*; en — *Involuntarium ex voluntario ortum habetur pro voluntario*. Nog meer — Indien het al eens aan een' misdadigen vry mogt staan, zyn leven, door eene ontkenning, dat is, door het voorwenden van eene onwaarheid, te bewaaren; indien hy al eens vorderen kon, dat hem de aangetygde misdaad bewezen moest worden: — wanneer dit geschied is; wanneer de Maatschappy ook hieraan voldaan heeft; wanneer nu van de misdaad en den daader meer dan voldoende blykt, is hy, van zyne zyde, verpligt, het gemoed des Rechters, door eene erkenenis, volkomen gerust te stellen. Doet hy dit echter nog niet; de Maatschappy kan hem door faitelyke middelen, dat is door het dwangmiddel, waarvan wy spreken, noodzaaken, tot de voldoening van dat geene, waartoe hy, in die omstandigheid ten minsten, onbetwistbaar gehouden is.

Beden-
king geop-
perd en
beant-
woord.

Zegt men: Gy ondersteld hem schuldig, en dat zyn misdaad, door genoegzaame bewyzen, blykt; waaröm gaat gy niet ter veröordeeling over? Waartoe op eene erkenenis gedrongen? Waartoe dit gevaarlyk

lyk en geweldig middel gebruikt? — Om III. AFDEEL.
zeer gewigtige redenen.

Vooreerst. Omdat de Wet, welke eigene erkentenis vordert, allernoodzaakelykst, ja, voor de burgerlyke veiligheid en zekerheid, onöntbeerlyk is.

Ten tweeden. Omdat de pynbank kracht en klem aan de buitengewoone wyze van Rechtspleegen geeft, die, zonder deeze, met geene, althans met weinig vrucht, geoeffend kan worden: terwyl, door middel van de pynbank en de vrees voor dezelve, die misdaden vooräl gestraft kunnen worden, welker straf allernoodzaakelykst is.

Ten derden. Om dat de pynbank, in allen gevalle, nog het minst gevaarlyk middel is.

Wat het eerste betreft, geen bewys is zekerer dan eigene erkentenis. Deeze doet alle twyffeling ophouden. Getuigen, hoe eerlyk zy ook gehouden worden, hoe klaarblykelyk hun getuigenis ook is, kunnen, uit heimelyke, uit bedekte oorzaken, den Rechter misleiden, gelyk wy reeds hiervooren, meermaalen, aangemerkt hebben. En wat andere *eydentiën* betreft, wy hebben almede aangemerkt, dat 'er een wonderlyke famenloop van omstandigheden kan plaats hebben, die *a priori* zouden doen denken, dat het
be-

III. AFDEEL. bewys van schuld de zekerheid eener *Mathematische Demonstratie* bekomen hadt. Billyk, wys, staatkundig, menschlievend, voorzichtig is dan eene Wet, welke beveelt, dat men niemand, hoe zeer ook overtuigd van misdaad, in een buitengewoon rechtsgeding, ter dood veroordeelen mag, dan wanneer, by dit alles, eigene erkenenis komt. In zulk eene Wet vinden de goeden, de vroomen, gelyk wy almede aangemerkt hebben, een bolwerk van burgerlyke veiligheid. Hierdoor kan de door waarschyneelykheid in gevaar geraakte onschuld nog gered worden. Een voorig schuldeloos gedrag; het getuigenis van naastbestaanden en bekenden; een arbeidzaame yver, om voor zich en zyn gezin de kost, op eene eerlyke, schoon geringe wyze, te winnen; een vreedzaame aart, die nimmer iemand beleedigd heeft; het gedrag in de gevangenis; eene openhartige opgaave van al het gebeurde; de waarschyneelyke redenen welke de gevangene, zo tot wederlegging van de tegen hem ingebrachte bewyzen, als tot staaving van zyn onschuld, weet aantevoeren, en aan welken het de onschuld nooit ontbreeken kan; zyn gantsche houding voor den Rechter; de van alle onbeschaamdheid of

of stoutheid vry zynde onbeschroomheid, III. AFDEEL.
welke de onschuld geeft, en welke door een
voorzichtig en vroom Rechter altoos aange-
moedigd wordt; laatstelyk, die bykans zekere
blyken van schuld of onschuld, welke het
enkel zien van den gevangenen, op ver-
schillende tyden, aan een' oplettend Rechter
geeft, en welke men ondervinden moet, de-
wyl zy met geen woorden zyn uittedruk-
ken; dit alles en nog meer zal de aangeklaagde
onschuld, welke, uit hoofde van de Wet,
zonder erkentenis, niet ter dood veroordeeld
kan worden, tevens van de Pynbank bevryden.
Maar van deeze Wet moeten geene
roovers, moordenaars, huisbreekers en an-
der gespuis zich kunnen bedienen. Achter
dit bolwerk van burgerlyke veiligheid en
zekerheid moeten zy, die dezelve met voeten
treeden, zich niet verschansfen. Doch
zy dit echter, men haale hen de erkentenis
door gepaste middelen ten halze uit. Indien
de schuldige mond eens open gebrooken is,
kunt gy op eene gantsche verandering van
gedrag en houding staat maaken. Gy zult
de vaste en onbetwistbaarste bewyzen van
schuld, waaraan niet te twyffelen is, be-
komen. Op eene *confesie*, geduurende,
of kort na de pyniging, gedaan, vast door-
te-

III. AFDEEL. tegaan, zou onzeker zyn; maar weest verzekerd, dat het volgend gedrag het gemoed van den allertwyffelachtigften Rechter gerust zal stellen.

Wat nu het tweede aangaat: dat de Pynbank aan de buitengewoone wyze van rechtspleegen, (door ons hiervooren, om zeer gewigtige redenen, de voorkeur toegekend,) kracht en klem geeft, zal niemand, der zaake kundig, ligtelyk ontkennen. Dit behoeft dus geen betoog. Wy moeten dan alleen van het nuttig gebruik van de Pynbank, met een enkel woord nog, spreken. Eenige weinige voorbeelden zullen genoeg zyn, om dit nuttig gebruik genoegzaam te doen blyken. In onze dagen, (en van welk een' korten tyd kunnen wy slegts getuigenis draagen?) hebben drie moordenaars, door middel van de Pynbank tot erkentenis gebracht, hun leven, alhier te Amsterdam, op een rad moeten eindigen. Eén van deezen hadt met een ander een *complot* gemaakt, om eene oude weerlooze vrouw, welke in eenig vermoeden van overvloed by deeze ontmenschten geraakt was, en die eene dag reizens van hier woonde, van het leven te berooven. Men was ten dien einde op reis gegaan, en zocht, op
weg,

weg, tot tweemaal toe, dit doodelyk III. AFDEEL.
 oogmerk aan deezen of geenen braaven en
 eenvoudigen landman ter uitvoer te bren-
 gen, maar wierdt daarin gelukkig verhinderd.
 Men komt eindelyk ter voorgestelde plaatze;
 breekt, onder begunstiging van den nacht,
 in huis; brengt het slagtoffer zyn'er roof-
 zucht erbarmelyk om 't leven, en, als ware
 dit de eerste straf, die het misdryf op de
 hielen volgde, men vondt niets dat de
 roofzucht kon bekooren, of het medenee-
 men waardig was. Men keerde veilig, on-
 vervolgd te rug. Welk een gruwelyke boos-
 heid! — En echter zou deeze de strengheid
 der Wetten ontdoken zyn, indien niet ge-
 rechtigheid de zaak onderzocht, den schul-
 digen ondervraagd, en hem, de zaak tot
 genoegzaame zekerheid gekomen zynde, de
 bekentenis ten halze uitgewrongen hadt.
 Welk bewys, waarop men zeker gaan kan,
 zou in deeze en foortgelyke gevallen te ber-
 de te brengen zyn? — In de duisternis des
 nachts verricht; alleen door één getuige, de
 medehelper van dit gruwelstuk, kunnende
 beschuldigd worden; welk een grond van
 zekerheid zou zulk een getuigenis geeven?
 Waarlyk, indien men niet ondervraagen,
 indien men geene bewyzen uit den boezem

III. AFDEEL. van den beschuldigten haalen ; indien men zyn vraag - artikelen , door het vooruitzicht van, en vrees voor de tortuur, geen klem geeven kan, en welke ondervraaging en onderzoek toegestaan zynde, onzes oordeels, de tortuur tevens toegestaan is; dan is het wiskundig zeker, dat de gruwelykste euveldaaden straffeloos gepleegd zullen worden, en het spreekwoord : de galg is voor de ongelukkigen, nog algemeener zal doorgaan. Dat de MARQUIS DE BECCARIA en andere *moderne Criminalisten* dit geval overweegen. Dat zy ons opgeeven , wat de menschlievenheid in soortgelyke gevallen vordert. Of zy met ons van oordeel zyn, dat tegen diergelyke monsters nauwelyks te streng gehandeld kan worden ; dan of zy, deeze en diergelyke gevallen in aanmerking neemende , echter van oordeel blyven , dat de voorschriften der waare menschlievenheid en zorg voor de persooneele veiligheid en zekerheid vorderen, het gebruik van de pynbank, hoe zeer op den door ons opgegeevenen voet gebruikt, te verwerpen : — of in allen gevalle reden en gezond verstand ons niet voorschryven, dat men, de pynbank willende te keer gaan, zich geen ongelukkige en geheel onschuldige menschen moet voorstellen,

maar dat de vraag in gefchil eenvoudig is, II. AFD. DEE:
 of men diergelyke *menschlievende monsters*,
 waarvan wy 'er één tot een spreekend voor-
 beeld opgegeeven hebben, ongelyk doet,
 wanneer men hen, de bewyzen hunner schuld
 voldoende zynde, door middel der tortuur
 tot erkentenis brengt: -- of het laatstelyk
 voor de vierfchaar der waare menschie-
 vendheid verantwoordelyk zyn zou, de pyn-
 bank, in Landen daar dezelve ingevoerd en
 de gantsche crimineele rechtspleeging naar
 geschikt is, afteschaffen.

„Ja maar, hoe zeer het middel in zekere,
 en, zo gy wilt, in veele gevallen nuttig
 kan zyn, het bewys voldoet niet; in-
 dien de nadeelen, die dit middel onaffchei-
 delyk verzellen, eens grooter waren, dan
 de voordeelen, die men door hetzelve be-
 komen kan. Hoe veele gevallen van on-
 schuldig gepynigden heeft JONORYS niet
 opgegeeven? Van hoe veele voorbeelden
 gewaagen GRAEVIUS en HEEMSKERK niet?“ --
 Wat het eerste betreft, wy staan gereedelyk
 toe, dat de voor- en nadeelen tegen elkande-
 ren moeten opgewogen, en alzo een besluit,
 ten voor of nadeele, opgemaakt worden:
 Dan, welke nadeelige gevolgen kan de pyn-
 bank hebben, wanneer deeze, volgens de

Tweede
 beden-
 king ge-
 opperd en
 beant-
 woord.

II. AFDEEL. door ons hiervooren opgegeevene regelen geöeffend en niet anders gebruikt wordt. Alles, wat gebeuren kan, is, dat dezelve, in zekere enkele gevallen, vruchteloos uitvalt, maar nimmer zal het geval plaats hebben, dat een onschuldige het ongelukkig slagtoffer van folteringen worden zal. Dit nu wordt, wat men ook denken moge, noch door JONGTYS, noch door GRAEVIUS, noch door HEEMSKERK, met een eenig geval, gestaafd. Want hoe groot die lyst ook is, en hoe meenigvuldig die gevallen zyn, by welken men nog zeer veele anderen zou kunnen voegen, niet een geval is 'er, en men neeme 'er de proef van, waarin niet blykbaar geweld, of schandelyk verzuim van de door ons opgegeevene regelen heeft plaats gehad. Door geweld en verzuim kan alles geschieden, wat slechts natuurlyk mogelyk is; maar door de opgegeevene regelen hebben wy geweld en verzuim uitgezonderd. Wy spreken een behoorlyk gebruik alleen voor, maar houden het tevens voor eene afgrysfelyke boosheid en onverantwoordelyke onvoorzigtigheid, indien men dit dwangmiddel te werk stelde op den voet, zo als hetzelve in andere Landen gebruikt schynt te worden,

den, en waaraan de *declamatiën* veeler Schry- III. AFDEEL.
veren tegen de pynbank, onzes oordeels,
toegeschreeven moeten worden.

„Zou het echter, met dat al, niet mogelyk zyn, dat een onschuldige, op *decreet* van den braafften, rechtvaardigsten en voorzichtigsten Rechter, gepynigd wierdt?” — Welke gevallen zouden kunnen gebeuren of niet, *a priori*, met eenige zekerheid te willen bepaalen, zou vermetel zyn. Dan wy weten 'er geen uittedenken. Men scherpe zyn vernuft, men viere zyn verbeelding den teugel, en zie of men zulk een geval zou kunnen uitdenken, 't goen mogelyk of waarschynelyk zyn zou. Hiertoe immers zou eene samenloop van omstandigheden vereischt worden, die bykans onmogelyk is, en zonder eene Goddelyke bestiering (dit zy zonder vermetelheid gezegd) niet gebeuren kan. Dit zou een geval zyn, dat even zeer onmogelyk is, als het volgens de kansrekening onmogelyk is, dat men met 100 dobbelsteenen, in één worp, 100 zessen gooyen zal.

Derde
bedenking
voorge-
steld en
beant-
woord.

Ten tweeden. Zulk een geval mogelyk zynde, onderstelt, dat van zekere misdaad zodanige blyken, ten lasten van zekeren gevangenen, voorhanden zyn, dat daarop,

III. AFDEEL. in een gewoon geding, het doodvonnis uitgesproken zou kunnen worden — En dan bewyst het argument te veel; want dan kan het tegen alle vonnissen, die op bewys, en niet op *confessie* geveld worden, met denzelfden grond, aangevoerd worden.

Stel u zulk een geval als mogelyk voor; verwerp het gebruik van de pynbank, en het leven van den beschuldigten is, in zulk een geval, wiskundig verlooren, dewylhy alsdan op die klaarblykelykheid even zeer ter straffe zelve veroordeeld zou worden, al in een Land, daar de tortuur in gebruik is, tot de tortuur: in welk geval het doorstaan der pyniging dan nog een kans voor het behoud van zyn leven aan de hand geeft.

Deeze beantwoording nader aangedrongen, door het bewys, dat de pynbank altoos nog het minstgevaarlyke middel is.

En dit brengt ons als van zelve tot het bewys, dat, in allen gevalle, de pynbank nog het *minst gevaarlyke* middel is. Dat men in de noodzaakelykheid zynde van te moeten kiezen, het minst gevaarlyke de voorkeur geeven moet, behoeft geen bewys. Nu zyn, 'er maar twee verschillende wyzen van rechtspleeging mogelyk. En welke wyze van rechtspleeging de minst gevaarlyke is, zal, uit eene kleine vergelyking van onze rechtspleeging met die van Engeland, genoegzaam optemaaken zyn. De

De gevangene, op alle omstandigheden III. AFDEEL. ondervraagd, en tot erkentenis gebracht zynde, wordt het vonnis, met alle omzichtigheid geveld. Al wat het vernuft ten zynen voordeele kan uitdenken, wordt, met yver, door een ieder omhelsd. Zo lang 'er flegts eene redelyke verschooning is, wordt hy niet veroordeeld. Daar is geen vrees altoos voor een ongegrond vonnis. Ontkent hy, dan wordt 'er op gelyke, ja nog meer omzichtige wyze onderzocht, of de zaak ter *scherper examen* geschikt is, of niet. Zo ja, wordt de eisch daartoe aan den Aanklaager toegewezen; zo neen, ontzegd, de gevangene onder handtasting ontslagen, of in een gewoon geding ontfangen, om *ex carcere* zyne verdediging tegen den crimineelen eisch, door des kundigen te laten doen. In deeze wyze van handelen is niet alleen voor de onschuld genoegzaam gezorgd, maar ook tevens een middel aan de hand gegeven, om de gruwelykste euveldaaden te kunnen vervolgen.

In Engeland, daarentegen, kunnen de zwaarste misdaden meestal straffeloos gepleegd worden, terwyl eene schynbaare klaarblykelykheid in de bewyzen de onschuld in gevaar brengt. Eenige roovers

III AFDEEL. kunnen, vermoed, in den nacht, elders inbreeken, rooven en plunderen al wat hen aanstaat; en slechts van de plaats van het misdryf verwyderd zynde, hebben zy geene andere vrees, dan door hunne eigene makkers ver-raaden te worden. Op het getuigenis van zulke medepligtigen, welke daartoe, door de Engelsche Wetten, en de belofte van straffeloosheid voor henzelfen, aangemoedigd worden, wordt in Engeland het doodvonnis geveld, hoe sterk de gevangene ook ont-kennen moge: wordende zelfs, wat meer is, in sommige gevallen, by eene Acte van het Parlement een aanzienelyke belooning ge-geeven aan de zulken, die tegen iemand getuigen. — Is deeze manier van handelen niet nog gevaarlyker? Worden óén of meer getuigen, die eer en plicht vergeeten heb-ben, en slechts beleid genoeg bezitten, om eene verdichte misdaad optesieren, niet mees-ter van het leven van den braafften en on-schuldigsten man? Ondertusfchen denke men niet, dat dit een en ander iets vreemds of byzonders is. Het zyn bykans noodzaakelyke gevolgen van de wyze van rechtspleegen zelve. Kan men niet onder-zoeken; kan men dat onderzoek en verhoor, door middel der pynbank, geen klem byzet-ten,

ten, dan moet men, óf alles genoegzaam straf- III. AFDEEL.
feloos laten geschieden, óf minder kiesch
zyn op de verëischten der bewyzen. Men
moet op minder gronden van waarfchyne-
lykheid doorgaan, en aan het getuigenis van
menfchen een onbepaald geloof geeven;
terwyl men, al verder, dewyl het haatelyk
en fomtyds gevaarlyk is, in crimineele pro-
ceduures, als getuigen te verfchynen, een
ieder, vooral de laagere klasfe van men-
fchen, door eene belooning daaröp te stel-
len, moet aanmoedigen. Ook denke men
niet, dat de Wetten eene strengheid zonder
voorbeeld oeffenen kunnen, tegen hen,
die een valsch getuigenis, in zulk een ge-
val, geeven: althans niet in Engeland;
dewyl daarop, zo wy wel onderrecht zyn,
geen andere straf gesteld is, dan in de *pillory*
te staan. En vraagt men naar de reden van die
onbegrypelyke zachtheid, men zal u antwor-
den, dat de wyze van rechtspleegen nood-
zaakelyk vordert, dat niemand te veel van
het geeven van getuigenis afgeschrikt worde.

Was deeze noodzaakelyke uitweiding
niet reeds te lange uitgeloopen, wy zou-
den, hier ter plaatze, nog kunnen aantoonen,
dat dit dwangmiddel, ten minften in die
Landen, alwaar het ingevoerd en waar'er de

III. AFDEEL. gantsche *crimineele* rechtspleeging naar gescheid is, niet dan met veel moeite en veel verwarringen afteschaffen zou zyn. — dat by ons, alwaar de pynbank zo voorzichtig te werk gesteld wordt, voor die afschaffing te mindere reden is: — dat de voorbeelden van afschaffing, elders tot stand gebracht, ons bygevolg minder ten regel behooren te verstreken, dan men in den eersten opslag denken zou: — dat het aan de gesteltenis onzes Lands, de gemaatigde regeeringsvorm en de menschlievende geaartheid, die onze landaart, naar het getuigenis van vreemdelingen zelve, bezit, toeteschryven is, dat de tortuur, by ons, die haatlyke en schandelyke gevolgen niet heeft, die dezelve elders, onverschillig door wat oorzaak, schynt te hebben. Waarom het ons ook geheel niet vreemd voorkomt, dat de pynbank zo zeer in den haat van uitheemsche Schryveren is; maar dat inlandsche Rechtsgeleerden hunne woorden en gevoelens op ons Land geheel en al toepasselyk maaken, is minder te begrypen. Dan wy zullen dit alles, zo wel als de oplossing der zwarigheden, die men tegen de tortuur zelve maaken kan, met stilzwygen voorby gaan; niet alleen omdat wy de kort-

heid

heid, zo veel mogelyk, moeten betrachten, III. AFDEEL.
 maar wel voornaamelyk, omdat elk oplet-
 tende, uit de door ons opgegeevene redenen
 en gronden voor het gebruik der tortuur,
 hiertoe genoegzaam in staat is (f). Wy
 zullen daarom het crimineel geding tegen
Titius voortzetten.

De Aanklaager moet dan den eisch tot
fcherper examen tegen den halfstarrig ontken-
 nenden *Titius* doen, en alle de Rechters,
 die de *crimineele* vierfchaar uitmaaken, moe-
 ten over de toewyzing of ontzegging van
 dien oordeelen. Misfchien ware het niet
 kwaad, tot meerdere zekerheid, de toewyzing
 daarvan niet dan aan eene meerderheid van
 twee derde der ftemmen toetewyzen. In
 welke gevallen nu die toewyzing moet ge-
 fchieden, is genoegzaam uit onze aanmerkin-
 gen over de pynbank optemaaken. Heeft
 het vierde geval plaats, zo als wy het opge-
 geeven hebben, zonder dat de uitzonde-
 rende regelen, door ons gemeld, voorhan-
 den,

Het cri-
 mineel ge-
 ding
 voortge-
 zet.

Op wat
 wyze de
 eisch tot
*fcherper
 examen*
 toegewe-
 zen of ont-
 zegd moet
 worden.

(f) Men vindt, in de ALGEMEENE BIBLIOTHEEK,
 I D. No. 3. Bladz. 332—344, zo over de pynbank als
 over de *crimineele* rechtspleeging zelve, eenige aanmerkingen,
 die, zeer overeenkomstig met onze wyze van denken zynde,
 hierby gevoegd zonden kunnen worden.

III. AFDEEL. den, of toepasselyk zyn, (op welke onderstelling alle onze voorgaande en volgende redeneeringen berusten,) dan is 'er geen bedenking; de geoorloofdheid der tortuur nu, gelyk wy meenen, voldoende beweezen zynde.

Op wat wyze dat scherper examen behoort ter uitvoer gebracht te worden, met betrekking van de tortuur zelve;

De eisch ter *schерper examen*, alzo, na verhoor van den gevangenen, en na herhaalde doch vruchteloze vermaaning van den Rechter niet langer, door eene ontkenenis, optehouden, toegekend zynde, moet de tortuur, als boven gemeld, te werk gesteld worden, in tegenwoordigheid van de gantsche Rechtbank, die zich deezen allernaaangenaamsten last getroosten moet, om, naar bevinding van zaaken, *het hoe veel en hoe lang* nader te kunnen bepaalen, en by alle voorvallen, die gebeuren mogten, tegenwoordig te zyn.

met betrekking van deszelfs duur, en met betrekking van de wyze van vraagen, die plaats moet hebben, zo ras de gevangene

Eer de tortuur, naar Lands gebruik en volgens voorafgaand *decreet*, nopens de wyze, ten einde gelooopen is, geeft *Titius* zyn meening, om eigene belydenis zynער misdaad te doen, te kennen. Het spreckt van zelve, dat men niet verder met pynigen voortgaan kan. Nu moet *Titius* niet dan met zeer algemeene termen: *wel nu wat is 'er van de zaak?* of diergelyke, onder-

onderhouden worden. Hy moet nu, uit en van zichzelf, zonder naar eenige byzonderheden gevraagd te worden, een doorgaand verhaal doen van het gantsche geval, met de voorafgaande en gevolgde gebeurtenissen. Wierdt hy nu ondervraagd, gelyk te vooren, men zou op zyne *confessie* geen behoorlyken staat kunnen maaken, of van de waarheid van dezelve genoegzaam verzekerd kunnen zyn. Wanneer hy, daarentegen, zelf verhaalen moet, zullen 'er gemeenlyk nog onbekende omstandigheden bykomen, die de bewyzen tegen hem den hoogsten graad van zekerheid, die mogelyk is, zullen byzetten; de ondervinding leerende, dat de schuldige mond, eens los gebroken, genoegzaam gereed en geneigd is, alles te openbaaren. By voorbeeld; de moord is uit roofzucht geschied. Na de moord is 'er goud, zilver, juweelen en andere kleinoodiën uit de vervolgens opengebrokene of opengeslotene kisten en kasten geroofd; maar de moorder heeft die goederen, geheel of ten deele, verborgen of begraven. Waar alle die goederen gebleven zyn, weet men niet. Ook is wel zeker dat 'er gestolen is, maar niet *hoe veel*. De gevangene, nu tot *confessie* komende, zal u

III. AFDEEL.
tot erken-
tenis komt.

Door
voorbeel-
den opge-
helderd.

te

HLAFDEEL. te kennen geeven, op wat wyze hy ontdekt heeft, dat 'er te rooven was; wanneer hem dit doodelyk ontwerp in de gedachten gekomen is; welke overleggingen hy gemaakt heeft; welke verhinderingen hem in de uitvoering ontmoet zyn; hoe en door welke middelen hy eindelyk zyn oogmerk bereikt, wat hy, na den moord, verricht heeft; welke goederen door hem gestoolen, waar dezelve gebleeven zyn — Verhaalt hy, by voorbeeld, die goederen, geheel of ten deele, ten zynen huize, of op zekere andere plaats verborgen te hebben; zo spoedig doenelyk moet, ter aangewezene plaats, door vertrouwde personen, onderzoek en een behoorlyk *raport* van hunne bevinding gedaan worden. Mischien zyn die goederen kennelyk, en het is dus bewysbaar, dat die goederen den ongelukkigen vermoorden toebehoord hebben. De bewyzen hiervan moeten, zo doenelyk, ingewonnen worden. Met één woord: alle de byzonderheden, by den gevangenen als nu geopenbaard, moeten onderzocht, en, zo veel doenelyk is, nader door bewyzen en getuigenissen versterkt worden, opdat de Rechter volkomen gerust gesteld worde, dat de door middel der tortuur verkreegene erkentenis waarachtig is. Ook

Ook is 'er, door middel van den gevangenen zelve, ten minsten in sommige gevallen, een klemmend bewys en zekerheid te haalen, dat zyne erkenenis volkomen waarachtig is. In die misdaden naamelyk, welke zonder eenige kunst of behendigheid niet gepleegd kunnen worden, erkent hy zodanig een misdaad, het maaken van een nagbootste en alzo valsche handteekening, of iets diergelyks, begaan te hebben. Men laate hem dierhalven de nagemaakte handteekening, ten overstaan van den Rechter, overeenkomstig de door hem by zyne *confessie* opgegeevene wyze, een en andermaal, namaaken en men vergelyke die namaakingen met het *corpus delicti* zelve. Is die teekening daarmede zodanig overeenkomstig, dat zyne behendigheid hierin genoegzaam blykt, dan is dit wederom een bewys, het geen byna niet misfen kan. Dus wecten wy een geval van eenen valschen munter, in wiens wooning eenige zaaken gevonden waren, die klaarblykelyk tot het maaken van geld dienstig waren, doch waarömtrent des kundigen niet voldoende hadden kunnen opgeeven, de wyze, op welke het valsche geld door den gevangenen daadelyk vervaardigd was. De gevangene, door middel van de

pyn-

III. AFDEEL. pynbank, tot erkentenis gebracht zynde, loste dit raadsel op, door de wyze van dien naauwkeurig optegeven. De Rechter, met reden verwonderd, dat de gevangene, zo behendig en met zo weinig omflag de metaalen wist te smelten en te vermengen, was voorzichtig genoeg, gelyk behoorde, daarvan de proef te neemen; latende den gevangenen, in zyne tegenwoordigheid, een stuk geld, zo als hy van tyd tot tyd vervalscht en uitgegeeven hadt, maaken, welk vervaardigd zynde, de waarheid zyn'er erkentenis en van zyn schuld buiten allen twyffel stelde. Een ieder begrypt ligtelyk, dat op eene erkentenis, langs dien weg en op die wyze verkregen, en gesterkt door zodanige bykomende omstandigheden en nader ingewonnen bewyzen, vry wat staat te maaken is; dat het dus een onbetwistbaare regel, die nimmer uit het oog verlooren moet worden, is, niet alleen dat 'er niet gevraagd moet worden, maar dat het zelfs, in sommige gevallen, om dezelfde reden, zeer goed is, zekere byzonderheden, achter welke men door de erkentenis van eenen medepligtigen, of op eene andere wyze gekomen was, geduurende den gantschen loop van het verhoor niet te vraagen; even

even als of men die zaak geheel niet wist, III. AFDEEL.
 opdat hy, tot erkentenis komende, ten ook
 deeze byzonderheden erkennende, uit het
 erkennen van die byzonderheden, verge-
 leken met de daarvan te vooren ingekomene
 berigten en bewyzen, een overtuigend be-
 wys ter geruststelling van den Rechter zal
 kunnen gehaald worden. Uit dit alles volgt
 dan al verder, dat het in 't geheel niet
 voldoet, indien de gevangene zegt: *ja, ik heb*
de misdaad begaan; maar dat het oogmerk der
 tortuur volstrekt medebrengt, dat hy alle
 de byzonderheden en *motieven* opgeeeve en
 verhaale; opdat men, uit de gantsche aan-
 eenschaakeling van 't verhaalde, mitsgaders
 de waarschynelykheid en baarblykelykheid in
 hetzelfde opgeslooten, en vergeleken zo wel
 met de bewyzen die men reeds heeft, als
 met de zodanigen die men door middel zy-
 ner erkentenis gelegenheid krygt nog in-
 tewinnen, zeker, volkomen zeker worde
 van de waarheid zyner in pyn en banden
 gedaane *confesfie*.

Hoe volkomen de gevangene ook tot er-
 kentenis komen mag, daar zullen evenwel,
 nu en dan, nog eenige gaapingen overbly-
 ven, die aangevuld moeten worden. Terwyl
 men dan bezig is, met het nader inwinnen van

De tot
 erkentenis
 gebragte
 gevangene
 moet ver-
 volgens,
 een en an-
 dermaal,

II. AFDEEL. zodanige bewyzen, als 'er te bekomen zyn, buiten pyn en banden, verhoord worden, en by zyn *confesfie* *perfitteeren*. of de Rechter noodig oordeelt, moet de gevangene nog één of meermaalen, geheel en al buiten pyn en banden, of de vrees van dien, op de voormaals opgegeevene wyze verhoord en ondervraagd worden.

Wat te doen, wanneer de gevangene niet *perfitteeren* wil, maar voortgaat met te ontkennen.

Maar de gevangene, door middel der tortuur, tot erkentenis gebracht, herroept vervolgens die *confesfie*, en wil niet *perfitteeren*, gelyk men het noemt.

Hoe zeldzaam dit geval, volgens alle ondervinding, plaats heeft, is het echter zeer mogelyk. — Indien dit geschiedt met een opzettelyk oogmerk, om de gedaane erkentenis te verydelen, kan hy andermaal ter tortuur gebracht worden, althans wanneer zyne na de tortuur gedaane *confesfie* en verdere daarop ingewonne bewyzen een' nog grooter graad van zekerheid zyner schuld opleeveren.

Niettemin is in dit geval geen vaste en algemeene regel optegeven. Was 'er, by voorbeeld, zodanig vast doorgaand bewys, dat de gevangene waarlyk schuldig is, zo dat 'er, althans na de gedaane en wederom ingetrokkene erkentenis, genoegzame redenen was om vastteftellen, dat de veröordeeling in een *ordinair* geding tegen een zodanig

danig halsfarrig ontkennenden misdaadi- III. DEEL.
gen, in weêrwil zelve van die ontkenning,
te wachten ware, men zou, onzes oor-
deels, tegen hem *ordinair* kunnen voort
procedeeren; wordende zulks ook, (om dit
hier in 't voorbygaan aantemerken,) op
dien voet, by het 40ste Artikel van de Styl
van *Procedeeren*, vastgesteld, en aan den
Rechter overgelaaten, om, naar bevinding
van zaaken en omstandigheden, daarop zo-
danig te oordeelen *als naar rechte en redenen be-
hooren zal.*

Wederom ter *tortuur* gebracht wordende,
moet de behandeling, by en na dezelve,
op gelyken voet geschieden, als by en na
de eerste pyniging.

Nog één geval is 'er. De gevangene, ter *tor-
tuur* gebracht, staat dezelve door, en blyft vol-
standig ontkennen. — In zulk een geval hem
altoos en in alle gevallen in een *ordinair* geding
te ontvangen, en, volgens de Wet, ter ge-
woone straffe te veröordeelen, zou eenigzins
hard zyn. Ook heeft hy nu eenig *argument* min
of meer in zyn voordeel. Hy heeft nu, tot
een' zeer duuren prys, de gewoone straffe
afgekogt. Men staake daarom alle verdere
procedures tegen hem, alleenlyk zorg draa-
gende, dat hy buiten de mogelykheid gesteld

Wat te
doen wan-
neer de ge-
vangene
de *tortuur*
doorstaat.

III. AFDEEL. worde diergelyke cuveldaaden weder te doen. Men bewaare hem ten dien einde op eene gevoegelyke plaats. Maar dit *beneficie*, het welk men, even gelyk het *beneficie van cessie*, wel *miserabel* mag noemen, moet aan geen eervergeeten booswichten, wier leven een aanënschaakeling van rooveryen en schelmstukken is, verleend worden. Men zette tegen deezen het geding, op de gewoone wyze, voort, en men laate deezen, veroordeeld zynde, de volle strengheid der Wet ondergaan.

Tegen den tot erkentenis gebrachten gevangenen moet de *crimineele eisch* gedaan worden. *Titius*, het zy zonder, het zy door middel der *tortuur*, tot erkentenis gebracht, by welke hy, yervolgens, vrywillig *geperst* heeft, en de bewyzen, ook die na de *tortuur* tot meerdere zekerheid ingewonnen zyn, in gereedheid gebracht zynde, moet nu te recht gesteld worden op zekeren dag, zodanig te bepaalen, dat den gevangenen een bekwaame tyd, om zich tot zyn aanstaande noodlot te bereiden, gelaaten worde.

Dit moet zo openbaar mogelijk geschieden. Ten dage dienende, moet de Aanklaager den eisch, volgens de Wet, tegen den gevangenen doen, in tegenwoordigheid van zo veele personen en zo openbaar als gevoegelyk geschieden kan: moetende de geheele

heele *confesfie*, met alle de stukken en bewyzen tegen den gevangenen ingewonnen, openlyk voorgelezen worden: niet zo zeer om de nieuwsgierigheid van velen te voldoen, als wel voornaamelyk, om dat elk burger belang heeft te weten, hoedanig het buitengewoon geding daadelyk geöeffend wordt: door welk middel tevens gezorgd wordt, dat de Nakomelingschap nimmer het slagtoffer van langzaam inkruipend geweld of wreedheid worde. Dit loffelyk en zo zeer noodzaakelyk gebruik moet dus altoos zorgvuldig in acht genomen, en daarvan om geene redenen, hoe ook genaamd, afgegaan worden. — De Aanklaager, de Rechters zyn dit aan hunzelyven, ja aan hun Nakomelingschap verschuldigd. — Wy fraan wel gereedelyk toe, dat dit middel in de tyden en omftandigheden, waarin wy leven, geheel niet noodig is. Ja, wy achten ons verpligt hierby tevoegen, dat wy deeze voorzorg geenszins uit hoofde van eenige de allermifte agterdocht voorfchryven; maar om dat men niet weten kan, wat 'er, na verloop van een eeuw, zou kunnen gebeuren, en men den degen jaaren achtereen draagt, om zich daarvan, in een ongelukkig oogenblik, 't geen misfchien nimmer

II. AFDEEL. mer plaats hebben zal, te bedienen. Ondertusſchen kan het geval gebeuren, dat de gevangene, op zekere misdaad gegrepen en aangeklaagd, medepligtigen gehad heeft. Voor zo verre die medepligtigen voortvluchtig zyn, en nog in alle ſtate nageſpoord worden, ſpreekt het van zelve, dat de naamen van zodanige beſchuldigde medepligtigen kunnen en in ſommige gevallen moeten verzwegen worden, opdat deezen de welverdiende ſtraf niet mogen ontduiken.

Wat men by de oordeelvelling in acht te neemen heeft.

De gevangene wyders in zyne belangen gehoord zynde, moet de Rechter eindelyk tot de oordeelvelling zelve overgaan.

In het buitengewoon geding kan de veroordeeling niet anders geſchieden dan wanneer de volgende zaaken plaats hebben.

De erken-
tenis moet
in het buitengewoon geding volledig zyn.

Voorëerſt moet de erkenenis volledig en volkomen zyn, dat is, met andere woorden, de gevangene moet volledig en zonder de allerminſte twyffelachtigheid erkennen de daad, welke de misdaad eigenlyk uitmaakt, begaan te hebben. Stel eens dat de gevangene erkende wel te gelooven, dat hy de misdaad gepleegd hadt; dronkenschap of andere genoegzaame reden voor die onzekerheid opgeevende. Al was 'er een wolk van getuigen, verklaarende, dat zy klaar en duidelyk

delyk gezien hadden, dat de gevangene waarlyk ſchuldig was, kan hy echter, in een buitengewoon Rechtsgeding, niet veroordeeld worden.— De Wet vordert eigene *Confessie*. — Dierhalven brengt de aart en onveränderlyke eigenschap van het buitengewoon Rechtsgeding mede, dat in het zelve geen Vonnis, overéenkomsig de Wet, geweld kan worden, indien de erkenenis van den beſchuldigden niet volledig is.

Dan hoe zeer het wel een regel zonder uitzondering is, dat men nimmer tot de toewyſing der ſtraf, by de Wet bepaald, kan overgaan, ten zy de erkenenis volledig is, gaat echter de tegenſtelde regel, waar dierhalven eene volledige erkenenis is, daar moet de veroordeeling volgen, in 't geheel niet door; want het zou kunnen zyn, dat *Titius*, uit miſtrooſtigheid, miſdaaden erkende, die nimmer beſtaan hebben.

Al is de erkenenis volledig, kan echter de veroordeeling, zonder dringende bewyzen der miſdaad, geen plaats hebben.

Daarom moet 'er, ten tweeden, by de allervolkomenſte erkenenis, nog komen: voor eerſt, het *Corpus Delicti*, zo de aart der miſdaad dit gedooft: ten tweeden, genoegzaam bewys, dat de gevangene waarlyk en in der daad de by hem erkende miſdaad begaan heeft; wordende

In ſommige gevallen moet het *Corpus Delicti* voorhanden zyn; in allen genoegzaam bewys, dat de miſdaad door den

III AFDEEL.
gevan-
genen be-
gaan is.

deze *Evidentiën* en bewyzen niet zo zeer tegen den gevangenen overgelegd, als wel om de *Religio Judicantis* volkomen gerust te stellen, en hem alle twyffeling aan de geloofwaardigheid van de erkenenis, de eenige grondslag waaröp de oordeelvelling in een buitengewoon geding eigenlyk berust, te beneemen. Stel dierhalven, dat de misdaad is manslag, moord, huisbraak, brandstichting of diergelyke: het lyk van den nedergeflagenen moet voorhanden en door des kundigen geschouwd zyn: de wonden en de doodelykheid daarvan moeten blyken. Zo lang het lyk niet voorhanden is, ten minsten zo lang 'er geen geloofwaardige getuigen zyn, verklaarende het lyk gezien, of by de daad zelve tegenwoordig geweest te zyn (g), met één woord, zo lang

(g) Wy zeggen hier, met opzet, *het lyk gezien*, of by de daad zelve tegenwoordig geweest te zyn; om dat de kundige en achtenswaardige Mr. Paulus Risi, Rechtsgeleerde te Milaan, in zyne *Animadversiones ad Criminalem Jurisprudentiam pertinentes* (bladz. 38 en 39 van de Fransche Vertaaling, die wy voor ons hebben,) beweerd heeft, zich op het gezag van Mr. VOUGLANS en van JULIUS CIARUS beroepende, dat het lyk daadelyk voorhanden zyn moet; dat dit ontbrekende geen getuigenisfen, hoe sterk ook, gehoord mogen worden. Wy gelooven, dat dit gevoelen niet aan te gemeen is. Aan boord van een schip, in zee, verre van

lang 'er, behalven de erkentenis van den BLAFDEEL
 gevangenen, geen genoegzaam bewys is,
 dat deeze misdaad waarlyk door *Titius* be-
 gaan is, moet het vonnis opgeschort blyven.
 Waar en door wien is het lyk, de huisbraak,
 de brandstichting gezien? — dit moet al-
 toos en in alle gevallen, ten genoeg van den
 Rechter, beantwoord zyn, zo wel als de

vraag
 eenige kust, zeilende, schopt of werpt een scheepsgezel
 eenen anderen, met opzet, overboord. Alle aangewende hulp
 is vruchteloos; het ligchaam gaat te gronde, zonder dat het
 lyk gevonden wordt. Zou, in zulk een geval, de straf op
 diergelyk een misdryf niet te werk mogen gesteld worden, wan-
 neer de verdere scheepsgezellen getuigden, dat een hunner mak-
 keren, op die wyze, in zee geworpen en verdronken was;
 dat zy dit klaar en duidelyk gezien hadden; en wanneer de be-
 schuldigde die mede volkomen erkende. Wy gelooven ja:
 om dat, in dit geval, genoegzaam blykt, dat 'er waarlyk
 misdaan is, zonder dat op het eigenlyk gezegde *Corpus De-*
licti behoeft aangedrongen te worden. Ondertusschen be-
 grypt een ieder ligtelyk, dat dit alleen een uitzondering op
 den gestelden regel maakt, en dat wy mede, zo zeer als
 iemand, op het *Corpus Delicti* aandringen. Dat wy dier-
 halven alleen daar van uitzonderen het geval, waarin
 de gepleegde manslag *direct*, *volledig* en *positief* beweezen
 wordt, zo dat 'er geen twyffel is, of de misdaad is waarlyk
 begaan; ja dat 'er zelfs van het niet vertoonen van het lyk
 eene genoegzaame en voldoende reden, uit den aart en om-
 standigheid der gepleegde daad zelve afgeleid, gegeven kan
 worden. Wy verwerpen dus, zo zeer als iemand, alle
negative blyken, en vorderen *positive* bewyzen, die stellig
 toonen, dat de daad gepleegd is, en wel door *Titius*.

III. AFDEEL. vraag: wie heeft die daad gepleegd? — Hy die hieraan twyffelen mogt, zal door het volgende geval zeer ras overtuigd worden. „Zekere weduwe, ten platte lande woonende, en eenigen tyd afwezig geweest zynde, gaf daardoor aanleiding tot een valsche gerucht, als of zy door den een of ander vermoord, en het lyk, om niet ontdekt te worden, elders verborgen was. Hierop eenig onderzoek gedaan wordende, vindt men, in zeker naby gelegen bosch, een vreemdeling, zich daar schuil houdende, en die, by de eerste ontdekking, kennelyke blyken van ontsteltenis en beteuterdheid gaf. Deeze dus, op bloot achterdenken, aangehouden, en vervolgens ondervraagd zynde, erkent de moord ongedwongen, ongedreigd, vrijwillig, buiten pyn en banden, en wordt, op die erkentenis, ter galge verweezen: welk vonnis ook daadelyk ter uitvoer gebracht is; de weduwe, die men vermoord achtete, eerst na verloop van twee jaaren, toen het, helaas! te laat was, te rug keerende (h).

Een

(h) Men kan dit geval, in Vrankryk gebeurd, vinden by den Rechtsgeleerden ANNEUS ROBERTUS *Retum Judicata*.

Een derde verëischte, of liever een noodzaakelyk gevolg, uit het voorige afgeleid, is: — de erkende daad moet waarlyk en buiten alle twyffeling misdadig zyn. Want waar dit twyffelachtig is, kan men de erkentenis, die eene misdaad bevatten moet, zal de straf te pas komen, met geene mogelijkheid volledig noemen.

III. AFDEEL

De erkende daad moet, buiten alle twyffeling, misdadig zyn.

Een vierde verëischte, al mede een gevolg van het voorige, is, dat de aangeklaagde en erkennende perfoon *doli capax* zyn moet, dat is, wegens de zedelykheid zyner daaden verantwoordelyk.

De gevangens moet *doli capax* zyn.

Een vyfde verëischte, mede een gevolg uit het voorgaande, is dat de gepleegde daad, buiten eenige twyffeling, vallen moet in de termen van de wet, waarop de veroordeeling gevraagd wordt. Ontbrak hier aan het een of ander; was de wet niet klaar, of diergelyke; haaperde het aan een of meer

De gepleegde daad moet, buiten eenig bedenking, vallen in de termen van de Wet, waar op de ver-

van

rum Libro I. Capite IV. alwaar die Rechtsgeleerde tevens den uitslag van het Rechtsgeding, den Rechteren dieswegens aangedaan, meldt; by welke gelegenheid hy mede de voornaamste redenen, voor en tegen die Rechteren by pleidooye aangedrongen, opgeeft: onder welken vooral aanmerkelyk zyn verscheide soorgelyke gevallen, die tot ontschuldiging dier Rechteren, zo uit de oude als laater geschiedenissen, bygebracht waren, waar toe wy onzen Leezeren, korthedshalven, verwyzen.

III. AFDEEL. van de voorgestelde verëischten, de zaak
oordeeling zou in een gewoon geding nader onderzocht
gevraagd wordt. moeten worden.

Maar indien, integendeel, alle die verëischten voorhanden zyn, moet het vonnis volgens de wet uitgesproken, en zonder beroep of appél ter uitvoer gebragt worden: voorál wanneer men eene eenpaarigheid, of meerderheid van twee derden der stemmen ter veröordeeling vorderde, waarvan wy voor ons, niet vreemd zouden zyn.

Ziet daar de Gevangene te recht gesteld en veröordeeld.

Aanmer- Nu zouden wy onze derde Vraag voor be-
kingen o- antwoord kunnen houden, ware het niet,
ver den antwoord kunnen houden, ware het niet,
aart en dat wy nopens den aart der bewyzen, en het
klem der gewoon geding nog iets te zeggen hadden,
bewyzen, dat zich zo gemakkelyk niet in den loop
die in het Crimineel geding van onze Verhandeling wilde invlechten, en
Crimineel geding gevorderd worden, waarvan wy echter melding moeten maa-
ken. —

Welke bewyzen in het Crimineel geding bepaaldelyk kunnen gevorderd, en dus door den Wetgeever voorgeschreeven moeten worden, is geheel ondoenelyk op te geeven. Het is niet mogelyk, ja zelfs geheel niet raadzaam, dat de Wetgeever hierop een' vasten regel voorschryve. Alleen kan men in

't gemeen zeggen: — dat dezelve, in 't geval III. AFDEEL.
 van een vrywillig erkennenden gevange-
 nen, genoegzaam en voldoende moeten
 zyn, om de *Religio Judicantis* gerust te stellen.
 — dat de aart der zaake medebrengh, dat
 dezelve nog veel klemmender moeten zyn,
 ingevalle men den ontkennenden gevange-
 nen, door middel der tortuur, tot erkentenis
 zal brengen, dewyl men alsdan zodanige
 blyken hebben moet, waarop in Landen,
 daar de gewoone wyze van Rechtspleegen
 gevolgd wordt, het vonnis van veroordee-
 ling zelve geveld zou worden; gelyk die be-
 wyzen dan ook, de ontkennende gevange-
 ne in een gewoon geding te recht gesteld
 wordende, zodanig moeten zyn, dat zyne
 onschuld voor genoegzaam onmogelyk en
 een *Casus non dabilis* te houden is. —

dat men vooräl een *direct bewys* van de
 gepleegde daad, die de misdaad eigenlyk
 uitmaakt, hebben, en het zelve nimmer
 uit de verzellende omstandigheden, hoe
 menigvuldig en gewigtig die ook schynen,
 afleiden moet, ten ware dit een noodzaake-
 lyk gevolg, uit dezelve afgeleid, was.
 In het geval van *Mordechai* en *Levy*, heb-
 ben wy een voorbeeld — Hoe waarschy-

Op de
 noodzaak-
 kelykheid
 van een
direct be-
wys aange-
drongen.

— Hoe waarschy-
 nelyk

III. AFDEEL. nelyk *Mordechai* ook schuldig is aan den manslag; hoe zeer alle de omstandigheden dit schynen vast te stellen, daar ontbreekt echter een *direct* bewys van de neêrslag. Niemand heeft hem zelfs zien vechten. De ontkennde *Mordechai* kan dierhalven noch daadelyk ter *scherper examen* gebracht, noch in een gewoon geding veröordeeld worden. Zegt men: „maar wie anders dan *Mordechai* „ kan aan deezen manslag schuldig zyn? Hoe „ natuurlyk hangt hier alles aan een? De om- „ standigheid *waarin* toont zyn schuld maar al „ te klaar”. Elendige redeneering! Is het voorgeeven van *Mordechai* zo vreemd? — Is het zo onwaarschynlyk, dat hy, buiten deurkomende, zyn heil in de vlucht gezocht heeft? — Is het zo onwaarschynlyk, dat *Levy*, woedende van spyt over deeze tweede teleurstelling, hem vervolgd, op een’ ander, dien hy voor zyn Party aanzag, en die, op het hooren van het gerucht, gevloek en dreigementen, zyne schreden verdubbelde, een’ aanval gedaan heeft? En kan deeze, op het zeggen „Ha! bloodaart, „ gy zult my niet ontvluchten! verweer „ u, of ik geef u derest, of diergelyke”, zich niet te weer gesteld hebben, en die geene zyn, door wien *Levy*, in noodweer, geveld is? —

Hoe

Hoe gevallen dit ook schynen moge, het is echter zeer mogelyk, en hangt niet minder aan een, dan het andere; terwyl 'er zeer wel reden te geeven is, waaröm de daader niet goed vindt, zich te openbaaren. Ook moeten wy, by deeze gelegenheid, aanmerken, dat, uit dit geval, blykt, dat het de grootfte ongerymdheid is te beweeren, gelyk wy eens een' Advokaat, het *Officie Fiscaal* bedienende, hebben hooren doen, dat een gevangene en aangeklaagde, gelyk in 't voorgestelde geval, voorgeevende de vlucht genomen te hebben zoras hy op straat gekomen was, zonder te vechten, of zelfs zyn wapentuig te trekken, veelmin te vellen, of wel voorgeevende in noodweer geweest te zyn, hy gevangene dit, dat is zyne *geallegeerde Exceptie*, zou moeten bewyzen; als of het iemand, in die of diergelyke omstandigheden, dikwils op het onverwachtst komende, mogelyk ware, twee getuigen, die zien en hooren konden en wilden, ter behoorlyker plaatse te stellen, om hiervan getuigenis te draagen. Zyn 'er toevallig menschen by de hand, dit is een geluk voor den gevangenen, en hy zou zeer dwaas doen, zich daarop niet te beroepen, maar de Wet kan hem die noodzaakelykheid niet opleggen.

Niet

HLAFDEK.

III. AFDEEL. Niet de gevangene moet *zyne onschuld* bewyzen, maar de Aanklaager *zyn schuld*. De gevangene heeft de doodelyke wond toegebracht en erkend. Dit kan met een opzettelyke boosheid, vechtenderhand, by ongeluk of noodweer geschied zyn. De gevangene beweert een der twee laatstgenoemde gevallen. De Aanklaager moet dierhalven *stellig* bewyzen, dat het moorddaadig, of vechtenderhand, in Duël, geschied is, of, *negatief*, dat het noch by ongeluk, noch in noodweer geschied kan zyn, en zo lang dit niet bewezen is, blykt de schuld niet. Hoe sterk de bewyzen ook schynen mögen, zy sluiten de mogelijkheid der onschuld niet uit. Het is op zyn hoogst: *non liquet*.

Redenen
waaron-
ten min-
sten twee
getuigen
gevorderd
worden.

Wat verder het bewys, op getuigenis van menschen gegrond, aangaat, alle Wetten hebben, en met reden, twee onwraakbaare getuigen gevorderd, niet zo zeer, gelyk sommigen gemeend hebben, om dat het getuigenis van één getuigen tegen de ontkenning van den aangeklaagden gelyk staat, en 'er dus een overwigt zyn moest, als wel om eene veel gewigtiger reden, uit den aart der zaake afgeleid, te weeten: daar moet een middel zyn, om te onderzoeken
of

of de getuigen de waarheid spreken, of III. AFDEEL.
niet; of men ook eenige byzonderheden
verzwijgt en diergelyke. Na het eenpaarig
gegeeven getuigenis moeten, dierhalven,
gelyk wy reeds een- en andermaal aange-
merkt hebben, de getuigen, ieder afzonder-
lyk, over het geval en de omstandigheden
door den Rechter zelve, in afwezigheid
van den Aanklaager, ondervraagd worden,
zonder te vooren te weten, wat men vraa-
gen zal. — Indien zy ter goeder trouwe en
naar waarheid getuigd hebben, kan het
niet misfen, of alle hunne antwoorden, ier-
der afzonderlyk gedaan, zullen volkomen
overeenkomstig zyn, ja, zo zy al eens, in
min wezenlyke omstandigheden, verschil-
len, is dit zelfs een bewys hunner goede
trouw, en toont, dat zy geen afspraak ge-
maakt hebben: terwyl 'er, in het tegenge-
stelde geval, zodanig een aanmerkelyk ver-
schil gevonden zal worden, welk ons ten
klaarften aanwyzen zal, wat men te geloo-
ven heeft of niet. Van dit middel van *Re-*
collement, het hooren op *Contra-Interrogato-*
riën nu, kan geen gebruik gemaakt worden,
daar maar één getuige is: daarom moeten
'er ten minsten twee zyn.

Dit hooren van getuigen heeft, boven

IIe. D. IIe. ST.

V

dien

III. AFDEEL. dien nog, een zeer groot nut; naardien men, daardoor, ontdekt, of de getuigen ook door *inductie* van dezen of geenen, uit vrees als anderzins, iets meer verklaard of verzwegen hebben dan zy hadden behooren te verklaren; of 'er in hun gegeevene getuigenis ook iets gevonden wordt, 't geen de steller der verklaring kwaalyk begrepen heeft; of 'er in hun verklaarde niet eene of andere omstandigheid is, die tegen hun meening uitgelegd wordt; al het welk, by het nader verhooren van de getuigen, vordien dag komen kan, gelyk de ondervinding dagelyks leert, en wy daarom aanroeren, om een ieder te overtuigen, dat dit nadere hooren der getuigen, vooral in Cas Crimineel, behoort te geschieden; en hoe wys en voorzichtig onze Vaderen ingevoerd hebben, dat dit verhoor alleen aan den Rechter toevertrouwd moet worden: een gebruik, dat nimmer afgeschaft, of aan iemand anders overgelaaten moet worden: en welk nader verhoor, volgens de tweede door ons opgegeevene reden, door den Rechter ook dan nog behoort te geschieden, als 'er maar één getuigen voorhanden is. —

Verfisch- Wy kunnen ons verder by de personeele

ver-

verëischen in getuigen niet bezig houden: dit is genoegzaam bekend, of volgt uit den aart der zaake. — Het behooren geloofwaardige perfoonen te zyn. Hun getuigenis moet de *witerlyke* en *inwendige* blyken van waarschynelykheid hebben. Zy moeten, bovendien, genoegzaame kennis en weetenfchap hebben van het geen zy verklaren. —

III. AFDEEL-
tens der
getuigen.

Nog ééne aanmerking — Hoe geloofwaardig het getuigenis ook zyn moge, daar moet by den Rechter, in zyne oordeelveling, altoos in aanmerking komen: *cui bono?* Welke is de *genoegzaame reden*, waarom de gevangene de misdaad, welke hem door getuigen te last gelegd wordt, begaan heeft? — Ieder begrypt ligtelyk, dat wy hier die *genoegzaame reden* niet in eenen wysgeerigen zin neemen: want een misdaad, zonder onderscheid welke, om eene genoegzaame reden te doen, is eene klaarblyke tegenftrydigheid, en *Contradictio in terminis*; zoudanig een reden en *motief*, dierhalven, door welke de ondervinding leert, dat verwatene ftervelingen tot het pleegen van boosheid en geweld aangezét worden. Stel eens: twee of meer getuigen verklaren, dat zy éen moordgefchreeuw gehoord hebben; dat zy

Hoe vollesdig een bewys ook ware, moet 'er nog geen recht op worden gedaan, indien uit het zelve de vrag *cui bono?* niet beantwoord kan worden.

Door éen voorbeeld opgehéld.

III. AFDEEL. kort daarop iets geweldigs in 't water hebben hooren vallen, zonder te bepaalen, of dit door invalling of inwerping gebeurd is; dat men, vervolgens toefchietende, eenen drenkeling gevonden heeft, die klaarblykelyk zeer kort in 't water gelegen hadt; die mischien nog eenige tekenen van leven gegeven heeft, of van wien van elders blykt, dat hy nog zeer kort voor dit tydftip gezien is; nog twee andere getuigen, verklaarende, dat *Titius* deezen ongelukkigen in 't water geworpen heeft; dat zy dit gezien hebben; dat het lyk zonder van iets beroofd te zyn gevonden is; dat *Titius* ontrent, zeggende den drenkeling nooit gekend, of eenig gefchil met hem gehad te hebben; dat hy by zyn leven of dood geen belang altoos hadt. Hier is het *Corpus Delicti*. De getuigen, het moordgefchreeuw gehoord hebbende, bewyzen genoegzaam, dat 'er geweld gepleegd is. Twee getuigen zelfs beschuldigen *Titius* hier van *direct*: maar wat reden zou *Titius* hier voor gehad hebben? — De drenkeling is niet beroofd. Dus is roof- of hebzucht de reden niet. Hy heeft bovendien geen doodelyke vyandfchap tegen eenen onbekenden kunnen hebben. Is hy ook befchonken geweest? — Neen.

Zou

Zou hy dan, uit enkele moedwilligheid en ^{III. AFDEEL.}boosäartigheid, dit misdryf gepleegd hebben? — Daar is geen genoegzaame reden, om dit te onderstellen. Het is byna onmogelyk. De menschelyke Natuur is zo boos niet. Maar evenwel *twee* getuigen verklaren *stellig* dit gezien te hebben; en, wat meer is, daar is even min een genoegzaame reden voorhanden, om de getuigen van opzettelyke valscheheid te verdenken. Laat dit zo zyn. Het is waarfchynelyker, en de voorbeelden zouden wel aan te voeren zyn, dat twee getuigen zich kunnen vergifsen, zich verbeeldende iets duidelyk gezien te hebben, dat waarlyk zo niet is, dan dat iemand eene zo verregaande boosheid, zonder eenig kennelyk of blykbaar nut, begaan zou hebben; en daarom wil ik als Rechter liever, zonder zelfs de goede trouw der twee getuigen in twyffel te trekken, het *non liquet* uitspreken, dan gevaar loopen eenen onschuldigen te veroordeelen.

Dit voorbeeld en deeze aanmerking bewyzen dus, dat, hoe zeer in den mond van twee getuigen alle waarheid bestaat, echter, by dit getuigenis, nog andere blyken, *indiciën* en *presumptiën* mochten komen, die alle twyffeling wegneemen: dat het niet altoos doorgaat,

III. AFDEEL.

dat men op twee getuigen recht doen moet; ja dat men zelfs in gevallen komen kan, dat het getuigenis van één getuigen meer aanmerking verdient, dan van twee; in gevalle naamelyk, het getuigenis van één verzeld is van onbetwistbare bewyzen, uit den aart der zaake, by wettig en onbetwistbaar gevolg, afgeleid, en van *indiciën* of *presumptiën*, die ontwyffelbaar zyn: op welke *indiciën* en *evidentiën*, mits dezelve zodanig zyn, wy, voor ons, veel geruster zouden doorgaan, dan op het getuigenis van menschen, dewyl die *indiciën* en blykbaarheden veel onafhankelyker van het menschelyk bestier zyn. Dit zy genoeg wegens den aart en eigenschap van het bewys.

Voorbeeld
van een
volledig
bewys.

Nu zullen wy, ten besluite, eene schets geeven van de wyze op welke een Aanklager zyn beschuldiging bewyzen moet, 't geen tevens een voorbeeld van een bewys, 't welk wy voor genoegzaam en voldoende houden, opleeveren zal. Wy zullen het geval van *Mordechai* neemen, allcen met die verandering, dat hy waarlyk schuldig is, en dat dit blykt. Het eerste, dat bewezen moet worden, is, dat de wond of wonden, aan *Levy* toegebracht, ontwyffelbaar *loodelyk* zyn. — Dit moet uit de schouwing
van

van het lyk, door des kundigen, zo spoedig doenelyk na het geval gedaan, bewezen worden. In het *raport* daarvan, op den eed, by den aanvang deezer bediening gedaan, gegeven, of anderszins beëdigd moetende worden, moet de loop en gesteltenis van de wond, het wapentuig waarmede en de wyze waarop, klaar en duidelyk beschreeven zyn; met de reden, waarom die wond doodelyk is. — Is het ten platte Lande gebeurd; twyffelt men aan de genoegzaame kundigheid van hen, die geschouwd hebben; men stelle dit bericht of *raport* in handen van kundiger: men laate deezen het zelve bevestigen, of hunne bedenkingen daartegen opgeeven. Dit *raport*, de voorgeschreevene verëischten hebbende, is, en moet een volkomen bewys, zo van de doodelykheid van de wond, als van het middel en de wyze waarop en waarmede, zyn. Dit staat dus vast.

Het tweede, dat bewezen moet worden, is het gebeurde in de kroeg. De getuigen, aldaar tegenwoordig geweest, moeten gesamenlyk en ieder afzonderlyk verklaren, wat zy gehoord, wat zy gezien hebben.

Zy zeggen dat de oorzaak van deezen hooggaanden twist gelegen was in het by

III. AFDEEL. de *revue* gestoolene horologie; en de wenzelyke of ingebeelde ontrouw in de verantwoording der penningen, daarvoor ontfangen. Blykt 'er dierhalven, dat *Mordechai* by zekere *revue* een horologie gestolen heeft, het zy door het getuigenis van den eigenaar, of wel door dat de kooper van het zelve verklaart dat *Mordechai* hem een horologie verkocht heeft, welks beschryving overéénkomt met de beschryving, daar van door *Levy*, geduurende den twist, gedaan, of diergelyke; aan de geloofwaardigheid der getuigen is niet te twyffelen. Eenigen in getal zynde, zyn zy bovendien ieder afzonderlyk gehoord, en hunne antwoorden komen in 't zaakelyke volkomen overéén. Al ontkende *Mordechai* deeze gebeurtenis, de twist in de kroeg zou voor genoegzaam beweezen moeten gehouden worden. Het naar buiten gaan, met de verdere omstandigheden tot het vechten en de neêrslag, zo als die door ons opgegeeven zyn, moeten, op gelyke wyze, door dezelfde of andere getuigen beweezen worden, gelyk geen betoog behoeft.

Wy stelden *Mordechai* schuldig. Dus moet 'er, om het bewys volkomen te maken, beweezen worden, dat *Mordechai* daardelyk

delyk gevochten, en alzo vechtenderhand III. AFDEEL.
Levy de wond of wonden toegebracht heeft.

Wy zullen stellen, dat één getuige hen op de hielen gevolgd is, die hen niet uit het oog verlooren heeft. Verder, een getuige van buiten, verhaalende, dat twee mansperfoonen, vloekende en scheldende, ten huize uitgekomen, het mes getrokken en onmiddelyk met elkanderen aan 't vechten geraakt zyn. Dat één der vechtenden, na eenige wederzydsche schermutzelingen, den anderen eene wonde, op de hier natemeldene wyze, toegebracht, en de gewonde, het zy door den steek zelve, het zy door het geweld waarmede, achterövergevallen, en kort daaröp overleeden is; de daader zich onmiddelyk op de vlucht begeevende. Dan hy liep de reeds op het geweld toeschietende nachtwachts in den mond. Deezen houden hem aan, vinden hem met bloed bevekt, mischien ook gekwetst, althans in de uiterste ontroering; wel by zich hebbende eene schede, maar geen mes. Hier zyndus twee getuigen, de daad zelve verklaarende. Ja, al was 'er, in dit geval, maar één, zou 'er genoegzaam bewys zyn, gelyk uit het volgende wel blyken zal — Verder zyn 'er de nachtwachts, wier verklaring hem mede, zo niet veröordeelt, ten minsten zeer

III. AFDEEL. sterk in zyn nadeel loopt — Hoe komt hy met bloed bevlekt, hoe komt hy gewond? waar is zyn mes? Dit wordt ter plaatze van de neêrslag gevonden, en past juist, niet alleen in zyne schede, maar ook in de toegebrachte wond. Volgens het *schouw-raport* gaat de wond, by voorbeeld, genoegzaam in eenen rechten of *perpendiculairen* lyn van onderen aan den onderbuik naar boven: *Levy* kan 'er dus niet in geloopt zyn. Ook kan hy 'er, om dezelfde reden, met geen mogelykheid, *vooröver* of *terzyde* struikelende, in gevallen zyn. *Achteröver* gaande, ontweek hy het mes klaarblykelyk. Hy heeft dus den steek in eene rechtöplaatte of achteröverhellende houding ontvangen, Ja, zo hy al, door het doen eener poging, om dezelve, door achteröverwyking of te rug springing te ontgaan, vóór de kwetzing, aan 't vallen ware, dan is het dies te zekerer, dat het mes het ontwykende ligchaam gevolgd is; en dit is dan de reden van het genoegzaam *perpendiculair* doorgaan der wonde. Hoe sluit nu, op deeze *Mathematique Demonstration*, het getuigenis der getuigen? Deczen zeggen, dat *Mordechai*, op de knie vallende, de wond toegebracht

bracht heeft, en *Levy* daar op achteröver III. AFDEEL.
is gevallen.

Laat nu de allergrootste twyffelaar Rechter zyn. Zonder in ongerymde onderstellingen te vervallen, zal het hem onmogelyk zyn *Mordechai* onschuldig te houden. Het getuigenis van alle de getuigen heeft een verwonderlyke overeenkomst en samenhang met elkanderen. Indien maar blykt, gelyk in dit geval, dat *Mordechai* daadelyk gevochten heeft, veroordeelt de wyze, op welke de wond toegebracht moet zyn, hem alleen, dewyl die het inloopen of invallen onmogelyk maakt: terwyl de hoedanigheid der wond, de onwederfpreekelykste *indiciën* van schuld, onafhangelyk van het getuigenis der by het geval tegenwoordig geweest zynde perfoonen, medebrengt. Al was het nu zelfs, dat slechts één getuige het vechten zodanig als wy opgegeeven hebben, verklaarde, of dat beiden enkel hadden gezegd, dat zy hen handgemeen gezien hadden, zonder meer, zouden wy voor ons liever de veroordeeling doen, dan op het getuigenis van twee getuigen, van alle bykomende *indiciën* en bewyzen verflooken; hoe waarschynelyk, naauwkeurig en met elkanderen overeenkomstig hun verhaal ook weezen mogt,

III AFDEEL. mogt, gelyk wy reeds te kennen gegeven hebben, meer vertrouwen te stellen op *indicien*, uit het geval zelve afgeleid, mits dezelve onwederfpreekelyk de fchuld van den aangeklaagden te kennen geeven. Het getuigenis van menfchen, hoe onöntbeerlyk ook, kan faalen. Wy vinden ons verpligt dit by herhaaling te zeggen. Maar gevolgen, uit zekere doorgaande blyken, bedaardelyk en voorzichtig getrokken, en aan de ftrikfte regelen der redeneerkunde getoetst, kunnen geen valsch befluit te weeg brengen. — Dan genoeg hier van. De opgegeevene fchets, nopens de wyze van inrichting der bewyzen, in een Crimineel geding, zal voldoende zyn, om te wecten, hoedanig dit in andere misdaden zyn moet, en welke bewyzen deezen, volgens haaren aart, vorderen.

In welke gevallen en hoedanig het gewoon geding aangeflegd en voortgezet moet worden.

Nu zullen wy van de gevallen, in welke het gewoon geding plaats hebben kan, en de wyze, op welke het zelve ten einde gebracht moet worden, fpreeken.

Gelyk het een regel zonder uitzondering in het buitengewoon geding is, niet dan op eene volledige erkentenis recht te doen, zo is het een regel van het gewoon rechtsgeding, die mede geen uitzondering

zondering lydt, dat men in het zelve op bewyzen, en niet op de erkenenis recht doende, of recht kunnende doen, daartoe niet komen kan of mag, vóór en alëer de gevangene, door des kundigen geholpen, in zyne verdediging volkomen, en naar de wyze van rechtspleegen in den Lande gebruikelijk, gehoord is; zynde wyders de gevallen *waarin*, zo uit deezen regel, als uit ons hier vooren verhandelde op te maaken, weshalven wy die hier alleen zullen aantippen. Het eerste geval is, wanneer de *Confessie* niet volledig, en de *tortuur* of niet te pas komt, ontzegt, of vruchteloos te werk gesteld is. Ten tweeden, wanneer het *twyffelachtig* is, of de erkende daad waarlyk misdaadig en dus strafbaar is. Ten derden, wanneer bedenkelijk is, of de gevangene *doli capax* is. Ten vierden, wanneer het bedenkelijk is, of de gepleegde daad valt in de termen van de Wet. Waarby wy, ten vyfden, in 't algemeen voegen, alle die gevallen, waarin het noodzaakelyk en redelyk is, dat de verdediging van den gevangenen door des kundigen geschiedt.

En wat het geding zelve aangaat, het moet begonnen, voortgezet, en ten einde

ge-

II. AFDEEL. gebracht worden, na genoeg op dezelfde wyze, als de geschillen tusschen burger en burger gevoerd worden.

De Aanklaager moet eisch in geschrifte doen; het geval by dezelve, overéenkomsig zyne bewyzen, ter nederstellen; op de Wet zich beroepen, en daarop de straf vorderen. De gevangene moet hierop, binnen zekeren tyd, by de Wet vast te stellen, antwoorden. De zaak voldongen zynde, moet de Aanklaager, zo spoedig doenelyk, zyne ingewonnen bewyzen *produceeren* — Daarvan moeten afschriften aan den gevangenen, of die van zynen raade ter handen gesteld; de getuigen, by den Aanklaager gebruikt, op alle zodanige vraagen, als de gevangenen noodig oordeelt, ieder afzonderlyk, door den Rechter zelve gehoord; hunne antwoorden beëdigd, en den gevangenen ter hand gesteld worden; die vervolgens, zulks goedvindende, dezelve met de verdere bewyzen en getuigenissen, die hy hebben mogt, in het proces brengt, waarvan de Aanklaager afschriften, met gelyk recht, om de getuigen vanden gevangenen te hooren, hebben moet. De Aanklaager moet op éénmaal alle zyne bewyzen te berde brengen, en mag alleen,
by

by nadere *productie*, van de antwoor- III. AFDEEL
den der getuigen van den gevange-
nen gebruik maaken. Hy mag geen nieu-
we bewyzen van schuld *produceeren*. Zyne
nadere *productie* moet alleen *destruictief* en
defensief tegen de bewyzen van onschuld
van den gevangenen zyn.

De gevangene, daarentegen, kan zich, ten
allen tyde, van nieuwe bewyzen voor zyne
onschuld, of redelyke verschooning bedie-
nen, al ware het proces reeds geflooten,
gelyk men het noemt — Ja dit moet hem
zelfs geoorloofd blyven, zo lang de zaak nog
niet, door het daadelyk uitvoeren van 't von-
nis, buiten zyn geheel gesteld is.

De tyd binnen welken al het gemelde be-
hoort te geschieden, en binnen welke het
geding in staat van wyzen gebracht moet
worden, is niet zeker te bepaalen. Het
behoort zo spoedig, in zo korte ter-
mynen te zyn, als met het belang der
Maatschappy, (eene spoedige te rechtstel-
ling der misdadigen vorderende,) overéén-
komstig is; zodanig echter, dat de gevan-
gene, naar maate den aart van zyn geval
medebrengt, genoegzaam, ja overvloei-
dig tyd moet hebben, al het geen hy tot
zyne

III. AFDEEL. zyne verdediging noodig oordeelt, in te winnen en ten processe te gebruiken.

Verder moet de zaak ter wederzyde openlyk bepleit worden, en wy behoeven in een Land als het onze, niet te vermaanen, dat de Voorspraak van den gevangenen den hoed, het teken van Vryheid, niet te vergeefs, en dus als een teken zonder betekende zaak, opzetten moet. Zo ooit, zo ergens de vryheid van spreken te pas komt, is het in de Crimineele Vierschaar. Dat de Rechter oordeele van het gewigt der bygebragte redenen, naar de Wet en zyn geweten; maar het moet den Voorspraak vrystaan, al dat geene, zonder bewimpeling, voor te draagen, het geen hy, ter verdediging van den gevangenen, noodig oordeelt. Voorzichtigheid, bescheidenheid, deftigheid, moeten zyne woorden bestieren, maar nimmer moet hy uit lafheid of vrees zwygen.

Wat by de oordeelvelling in 't oog gehouden moet worden.

In de oordeelvelling heeft de Rechter twee zaaken te onderzoeken: wat 'er ten laste van den gevangenen beweezen is, en wat de Wet vordert. Hoe deeze oordeelvelling geschieden moet, en wat hiertoe verëischt wordt, is uit het voorgaande genoegzaam af te neemen. Wil men de ver-

oor-

oordeeling aan eene meerderheid van twee III. ARDEEL:
 derde der stemmen onderwerpen, wy voor
 ons hebben 'er niet tegen — En wat het
 hooger beroep aangaat, dit mag den ge-
 vangen wel toegelaaten worden. Maar
 wanneer de Rechter den eisch van den Aan-
 klaager, geheel of ten deele, ontzegt,
 moet de Aanklaager daarin berusten, en hem
 geen hooger beroep vergund worden; be-
 houdens echter zyn recht, om zyne klagten,
 ter behoorlyker plaatze, tegen den Rech-
 ter, te mogen inbrengen, indien deeze de
 rechten der Maatschappy, op de klaarby-
 kelykste wyze, door een vryspreeking der
 sehuldigen, verwaarloosde.

VIERDE

AFDEELING.

Welke zyn de beste schikkingen, plegtigheden, als anderzins, die in eene welgestelde Maatschappye, by de daadelyke uitvoering der straffen, door de Wetten bepaald, te werk gesteld kunnen worden?

IV. AFDEEL.

Overgang
ter beant-
woording
van de
laatste
Vraag.

Het is niet genoeg, dat de rechtspleeging met orde, naauwkeurigheid, voorzichtigheid en rechtvaardigheid behandeld wordt. De daadelyke uitvoering van het gevelde vonnis zelve moet, insgelyks, volgens eenige zo gepaste als onbetwistbaare regelen geschieden, zal het oogmerk van alle straföeffeningen, het geeven van afschrikbaarende voorbeelden, zo veel mogelyk bereikt worden. Wy zullen, dierhalven, hierby nog wat nader, schoon kortelyk, moeten stilstaan; vooräl daar de allerbeschaafdeste Volkeren op dit gewigtig onderwerp zo veel aandacht niet vestigen, als de aart der
zaak

zaak medebrengt, of van de eenvoudigheid en klaarblykelykheid der grondregelen, die hier in 't oog gehouden moeten worden, te verwachten is.

Voor eerst dan, moeten alle vonnissen, vooral die des doods, en die daar mede eenigzins gelyk staan, zo spoedig doenelyk uitgevoerd worden. — Hangende de rechtspleeging is 'er voor den gevangenen meer dan genoegzaame gelegenheid geweest, om zich tot zyn aanstaande noodlot te bereiden. Vóór de veröordeeling hadt hy nog eenige geringe hoop op vryspraak. Deeze maakte zyn deerniswaardig lot eenigzins draaglyk. Nu is zelfs die flauwe hoop geheel en al verdweenen. Het zou dus gantsch niet menschlievend zyn den ongelukkigen veröordeelden dagen, weeken, maanden, door de angsten des doods, onzen geest meer treffende dan de dood zelve, te folteren. In alle buitengewoone rechtspleegingen dierhalven, die doorgaans geen beroep of appél dulden, om dat dezelve op eigen erkentenis berusten, moet dus de uitvoering gelyktydig en onmiddelyk op het vonnis zelve volgen. In een gewoon rechtsgeding zo ras doenelyk,

IV. AFDEEL.
Alle vonnissen, vooral die des doods, moeten zo spoedig doenelyk ter uitvoer gebragt worden.

IV. AFDEEL. na dat de zaak by uiterlyk gewysde is uitgesproken. (a)

De uitvoering moet zo openbaar mogelyk geschieden.

Ten tweeden. De uitvoering van het vonnis moet niet alleen spoedig, maar zo openbaar mogelyk geschieden. Het waare en ecnige oogmerk, waarom men straft, pleit zo krachtig voor deezen algemeenen en geen uitzondering gedoogenden regel, dat wy ons niet breedvoerig over de onvermydelyke noodzaakelykheid hiervan behoeven uittelaaten, of de onrechtmatigheid en ongeschiktheid van alle heimelyke straföeffeningen, met klem van redenen te betoogen. Daar men de Crimineele rechtspleeging niet zo openbaar als de aart der zaake gedooft, maar integendeel, op de heimelykste wyze oeffent; daar men voor den aangeklaagden zyne beschuldigers zorgvuldig verbergt; daar de wetten *Delateurs* aanmoedigen, of begunstigen; daar al wat in het crimineel geding voorvalt, zo bedekt gehouden wordt, als de grootste geheimen van Staat; daar, eindelyk, de straf niet openlyk

uitge-

(a) Dat die Executie van de Vonnissen ende sententiën gedaan zal worden binnen vierentwintig wyren van der pronuntiatio ende uitsprekinge van diere, of eer, indien 't van nooden ende beoorlyke zy — Styl van Procedereen in Crimineele zaaken. Art 47.

uitgevoerd wordt, is niemand, de braafste burger niet uitgezonderd, veilig voor de verwoestingen, die geweld en dwingelandy, zo dikwils de omstandigheden daar toe maar eenigzins gunstig zyn, kunnen aanrechten. En waartoe zyn deezen niet in staat, wanneer zy zich billyk mogen vleijen, dat hunne woede en raazerny niet openbaar gemaakt zullen worden? (b)

Ten

(b) *Les jugemens doivent être publics aussi bien que les preuves du crime, afin que l'opinion publique mette un frein à la force des puissans & aux passions des juges, & que chaque citoyen puisse dire je suis protégé par la loi & je ne suis point esclave. — Les accusations secrètes sont un abus manifeste, mais consacré dans plusieurs nations. — Elles rendent les hommes faux & perfides. Celui qui peut soupçonner un délateur dans son Concitoyen, y voit bientôt un ennemi: on s'accoutume à masquer ses sentimens & l'habitude que l'on contracte de les cacher aux autres, fait bientôt qu'on se les cache à soi même. Malheureux les hommes dans cette triste situation. — Est ce parmi de pareils hommes que nous trouverons d'intrepides soldats, défenseurs du trône & de la patrie? Y trouverons nous des magistrats incorruptibles, qui sachent soutenir & développer les véritables intérêts du souverain avec une éloquence libre & patriotique —? Qui peut se défendre de la calomnie, quand elle est armée du bouclier impénétrable de la tyrannie, le secret? Quel misérable gouvernement que celui où le souverain soupçonne un ennemi dans chacun de ses sujets, & se croit forcé pour le repos public de troubler celui de chaque citoyen! — Pour qu'une peine ne soit pas une violence d'un seul ou de plusieurs contre un citoyen,*

IV AFDEEL.

Door-
gaans, niet
altoos, ter
plaats
daar het
misdryf
begaan is.

Ten derden. Wat de plaats aangaat, BECCARIA is van oordeel, dat zulks altoos moet gesehieden, daar de misdaad begaan is. En de voornaame reden voor zyn gevoelen is, dat door de uitvoering der straffe ter plaats van het misdryf, beter en sterker afschrik dan elders gemaakt wordt. Dan wy meenen, dat dit, in veele gevallen, en om byzondere redenen, die nu en dan plaats kunnen hebben, niet altoos uitvoerlyk is. Wy zouden dit wel nader kunnen betoogen, ware het niet, dat wy deeze zaak geenszins van dat belang oordeelden, om 'er nader by stil te staan. De regel zy dierhalven: de misdaden mochten doorgaans en zo veel doenelyk gestraft worden

ter

elle doit être publique, prompte, nécessaire, la moindre qui soit possibles dans les circonstances données, proportionnée au délit, & fixée par la loi. BECCARIA § 7. 9. 42.

Zelfs in den Styl van Procedeeren, door Koning PHILIPS, of wel door ALVA, op naam des Konings, vastgesteld, en hier boven aangehaald, vindt men. — *Dat die voorsyde sententien den Gevangenen eersmaal gepronuncieert sullen worden in rechte of jugementie, ter presentien ende bywesen van den Accusateur, die deuren van den Consistorien open wesende: daar na sal daar van openbare repetitie ende lecture gedaan worden ter plaatsen van der executie, ende dat, ten eynde een yegelyk die oorsaake van der voorsyder executie wecten, ende deselve tot exempel van den gemeynen volke dienen mag. Art. 47.*

ter plaatze daar dezelve begaan zyn, maar IV. AFDEEL.
 dewyl het zeker is, dat het vonnis altoos
geëxecuteerd moet worden, ten overstaan
 van dien Rechter, die het geweest heeft,
 en dus ter plaatze of onder het rechtsgebied
 van dienzelfden Rechter, zorgemen tevens,
 dat nimmer een beschuldigde, ter bereiking
 van dit oogmerk, voor een onbevoegd of
incompetent Rechter te recht gesteld worde.

Ten vierden. Indien meer misdadigen,
 te gelyker tyd, verschillende straffen
 ondergaan, moet men met de minste straf-
 fen beginnen, en, van trap tot trap voort-
 gaande, met de zwaarste eindigen. Natuur-
 lykerwyze zal dit aan het oogmerk beter
 voldoen. De zwaarste straffen volgende,
 zetten zelfs aan de geringste klem en gewigt
 by. Wanneer, daarentegen, de doodstraffen
 vooraf gegaan zyn, veroorzaaken de min-
 dere straffen, by de meer door uitterlyke
 voorwerpen als door bedaarde redeneering
 gedreeven meenigte, genoegzaam geen in-
 druk. Men acht deezen, ten minsten in ver-
 gelyking der zwaarste straffen, als niets.
 De mindere misdadigen lyden dus de straf,
 zonder dat hun voorbeeld veel afschrik ver-
 wekt, terwyl de doodstraffen zelfs niet wei-
 nig van haare kracht verliezen, wanneer

Met de
 minste
 straffen be-
 ginnen, en
 met de
 zwaarste
 eindigen.

IV. AFDEEL.

dezelve door mindere straffen opgevolgd worden. Men gaa de meenigte, van de gerechtsplaats terug komende, te gemoet: men lette op de redenen, die alsdan onderling gewisfeld worden, en men zal gemeenelyk ondervinden, dat de gegeesfelden veel meer het onderwerp van de gesprekken zyn, dan men denken zou. Somtyds zelfs wordt van deezzen alleen gesproken, wanneer 'er naamelyk by de uitvoering der doodstraffen niets aanmerkelyks is voorgevallen; en daarëntegen, gelyk dit doorgaans het geval is, in de houding, gebaarden, en gerugt van deezzen of geenen gegeesfelden, iets belagchelyks, vreemds of byzonders, hoe gering ook, plaats gehadt hebbe. Om deze redenen zouden wy de doodstraffen het allerlaatst doen uitvoeren, en met de zwaarste van dezelve eindigen, even gelyk dit in de mindere straffen reeds in 't oog gehouden wordt: komende het ons voor, dat de omkeering van de thans gebruikelijke orde aan weinig zwaarigheid onderhevig zyn zou. Maar, ter bereiking van het voorgestelde oogmerk, is van onëindig meer belang.

De dood-
straffen
moeten
vooral met
veel pleg-

Ten vyfden. Dat de uitvoering, vooral van doodstraffen, niet zonder de aandoenlykste plegtigheden, die op het gemoed der

aan?

aanschouwen diepen indruk maaken, moet geschieden: kunnende deeze bezwaarlyk te omstandig zyn. De verstandige, 't is waar, ziet door dien plegtigen omflag heen, en weet dien op zyne juiste waarde te schatten; maar het gros, de meenigte wordt daardoor, allernatuurlykst, tot opmerking, overweeging en aandacht gedreeven. Het boezemt deezen een' behoorlyken eerbied voor het heilig Recht en haare achtbaare Dienaaren in. Zo ras de diependenkende Engelschen zich zo verre gelieven te verneederen, om de uitvoering der straffen op onzen leest te schoeijen; zo ras de aan uitterlyke praal en statie overgegevene Franschen ons voorbeeld zo yverig zullen gelieven na te volgen, als wy hunne *modes copieeren*; zo ras ook zal de menschlievende Wysgeer en Staatkundige noch te *Tyburn*, noch op de *Place de Grève*, zo veel ongelukkigen aantreffen, die, ter laatst gemelde plaatze bykans ongemerkt en zonder het bedoelde oogmerk te bereiken, het akeligst lot, 't geen een sterfeling op dit ondermaansche treffen kan, ondergaan; terwijl de straföeffeningen, ter certsgenoemde plaatze, door het Engelsch gemeen, genoegzaam voor spel worden aangezien.

IV. AFDEEL-
tigheid
uitgevoerd
worden.

IV. AFDEEL.

Hy die aan deeze bespiegelende waarheid twyffelen mogt, slaa zyn oog slechts op de groote zeldzaamheid der straföeffeningen, in de Veréénigde Nederlanden doorgaans plaats hebbende. Zou men zo verre van den weg af zyn, indien men beweerde, dat dit, onder anderen, aan de plegtigheden, op de eene plaats meer op de andere minder in gebruik, toegeschreven moest worden? Wordt niet te Amsterdam de orde door het straffen van zeer weinigen gehandhaafd? En zo dit al eens, min of meer, aan de gesteltenis van het volk toeteschryven ware; hoe komt het dat de vreemdelingen, die derwaarts, even gelyk naar London en Parys, toevloeyen, aldaar veel gemakkeliker dan elders in teugel gehouden worden? Hoe komt het dat men aldaar niet genoodzaakt is, tot eene strengheid aan de volkrykheid dier Steden, en aan het getal der vreemdelingen evenreedig, over te gaan? De plegtigheid der uitvoering heeft hier gewisselyk deel aan. Maar welke en hoedanig moeten die plegtigheden zyn? — Wy achten het niet noodig, ons hier ömtrent

Hoedanig in byzonderheden intelaaten. Genoeg die plegtigheden zyn moeten. zy het dierhalven in 't algemeen aantemerkken, dat de uitvoering der straffen ernstig, itaa-

staatig, deftig, treurig, aandoenlyk, Gods-^{IV. AFDEELING}
 dienftig en overéénkomstig met het gewigt
 der zaake zyn moet; geschikt zo wel
 naar de plaats en den aart des Volks, als
 ter bereiking van het oogmerk, 't geen men
 bedoelt; gemakkelyk te verrigten, op dat
 een mislukking in de uitvoering dezelve
 niet van alle kracht beroove; zo min mo-
 gelyk afwykende van de vooröuderlyke ge-
 bruiken, voor welken de verstandige zelfs
 zekeren heiligen eerbied gevoelt. — Zyn
 echter die plegtigheden, door verloop van
 tyd en omftandigheden, niet meer zo ge-
 schikt als voorheen; is de denk en levens-
 wyze der Natie veranderd; zyn de plegtge-
 waaden en diergelyke veröuderd; hebben
 zy misfchien eene belagchelyke gedaante
 aangenomen; voldoen zy niet meer aan het
 oogmerk; men verschikke dezelve langzaa-
 merhand, maar draage tevens zorg, dat ze
 door anderen vervangen worden — De
 plegtigheden moeten wyders ernstiger, treu-
 riger, aandoenlyker zyn, wanneer een Stad-
 genoot, dan wanneer een vreemde te recht
 gesteld wordt. — Men fluite dan, by voor-
 beeld, den Schouwburg. Men doe alle
 andere openbaare vermaaken, als niet te
 passe komende op een' dag van algemeene
 droef-

IV. AFDEEL. droefheid stil staan, en geeve daarvan, door eene naar de omftandigheid, waarin men zich bevind gepaste afkondiging, den volke kennis, opdat de indruk zo algemeen mogelyk zy. Laastelyk moeten zy zodanig ingericht zyn, dat de lyder van dit alles zo min mogelyk gewaar worde. In het gedrag en houding van deezen moet vooral niets onbehoorlyks of ongeschikts gevonden worden. Men is hiervan, 't is waar, niet geheel meester, echter kan men veel onregeligheden voorkomen. Hem, by voorbeeld, op den dag zyner te rechtstelling, een' hartsterkenden dronk te weigeren, zou gewis onbarmhartig zyn; doch men kan tevens, door gepaste en ernstige bevelen, aan bedienden te geeven, zorgen, dat hy zich niet dronken drinke: men kan hem, ten minsten beletten, dat hy iets in handen hebbe, waarmede hy al speelende ter straffe geleid wordt, gelyk niet zelden in Engeland gebeurt: men kan hem door eenen Geestelyken doen verzellen, die hem, zo veel mogelyk, minzaam en Godsdienstig voorbereidt, en tot zyn deerlyk uitëinde toe verzelt. Men gebruike, tot die voorbereiding, zodanig eenen, die aan den Godsdienst van 't Land

De ver-
oordeelde
moet
Godsdien-
stigvoorbe-
reid wor-
den, door
een' Gees-
telyken, die

't Land hulde doet, ten ware de gevangene, die Godsdienstige begrippen niet volgende, eenen anderen ernstiglyk begeerde. In dat geval heeft hy daartoe niet alleen recht, maar hy zal aan de onderrichtingen en vermaaningen van deezen gereeder en met meer vertrouwen het oor leenen. Ook zien wy niet, waaröm dit geen plaats zou kunnen hebben, vooräl in Protestantsche Landen, daar anders-denkenden, zonder krenking en schending van de gronden, waarop de Hervorming berust, niet kunnen belet worden, hunnen Godsdienst, naar hunne wyze van denken geschikt, te oeffenen.

Dit, zal men mogelyk zeggen, heeft minder zwaarigheid, wanneer de gevangene tot deeze of geene Protestantsche gezinte behoort. De denkwyze en leer, waar in deezen van elkanderen verschillen, zyn hier geen hinderpaal. Een Geestelyke van de Luthersche, Remonstrantsche of Doopsgezinde Gemeente, is tot het oeffenen van deezen Christen-plicht even geschikt als de Leeraars der Hervormde Kerke. — Maar, zal men eenen Roomschen Geestelyken hiertoe gebruiken, wanneer de gevangene dien ernstig verzoekt? — Hy die deeze vraag doen wilde, zal myn antwoord

IV. AFDEELING
aan den
Gods-
dienst van
't Land
hulde
doet:
ten ware
de gevan-
gene eenen
anderen
begeerde.

Beden-
king no-
pens het
laatste ge-
opperd.

en be-
antwoord.

ge-

IV. AFDEEL. gemakkelyk kunnen gissen, wanneer hy zelfs eerst, met genoegzaam overleg, wegens een antwoord op de volgende vraagen gedacht zal hebben.

Mag de minst verstandige, ter verdediging zyner *tydelyke* belangen, zodanigen Rechtsgeleerden verkiezen, als hy goed vindt; — zou het niet zeer onbarmhartig zyn, dien Geneesheer van het ziekbed van den Kranken te verbannen, in wien alleen de lyder het grootste vertrouwen stelt, al was dit vertrouwen, en in het een en in het ander geval, zeer ongegrond? — Kan men dan eenen ongelukkigen, die alles op deeze aarde verlooren heeft, weigren, zyne *eeuwige* belangen, door de hulp en bystand van zodanig een' voorspraak te bevorderen, voor wiens raadgeevingen hy, uit hoofde van den eerbied, dien hy voor hem gevoelt, een gunstig vooroordeel heeft? — Zou het aan eene Roomfche Overheid, eenen Protestantschen misdadigen, uit hoofde van manslag of diergelyke ter dood veroordeelende, geoorloofd zyn, hem, op zyn ernstig en aanhoudend verzoek, eenen Protestantschen Geestelyken, in wien alleen hy vertrouwen stelt, te weigren? Zou dit menschlievend, zou dit redelyk zyn? Is dit gehandeld, zo
als

als men, in 't omgekeerde geval, wen- IV. ARDEEL
 fchen, ja vorderen kan behandeld te wor-
 den? Zou men, in diergelyke gevallen, om
 by fommige al te zwakke gemocderen geen
 ergernis te verwekken, geen middelweg kun-
 nen inflaan? Zouden de openbaare verrich-
 tingen, die een Geestelyke by die gele-
 genheid doen moet, niet aan de Leeraars
 van den Godsdienst van het Land toever-
 trouwd; de afgezonderde vermaaningën,
 onderrichtingen, troostredenen en gebe-
 den, daarentegen, aan een' Geestelyken,
 waaröm de gevangene ernstig verzocht,
 overgelaaten, en de Godsdienstige plegtig-
 heden daarna ingericht en geschikt kun-
 nen worden? —

Maar, zal mogelyk iemand vraagen: Een
 Jood moet de doodstraf ondergaan; is het,
 ten minften in zodanig een geval, de pligt
 van een' Christen niet, hem tot de aannee-
 ming van den Christelyke Godsdienst, op alle
 mogelyke wyzen, overtehaalen; ten minften
 voortekomen, dat hy in zyne begrippen
 niet versterkt worde? Wy antwoorden. Indien
 al eens een welbestierde en verftandige zucht
 en iever om *profelyten* te maaken, ten hoog-
 ften prysfelyk en lofwaardig is, welke ver-
 woestingen heeft, daarentegen, die zelf-
 de

Nadere
 bedenking
 voorge-
 feld en
 beant-
 woord.

IV. AFDEEL. de drift en yver, door domheid, onverstand, heerszucht of eigenbelang bestierd, niet aangerecht? Is niet die zelfde zucht om *profelyten* te maaken, een der voornaame bronnen, uit welken alle die vervolgingen en geweldenaaryen der Roomsche Kerke tegen de Protestanten, met ontteering van de menschelykheid, ja van den Godsdienst zelve, zyn voortgesprooten?

Deeze zucht en yver, dierhalven, zullen zy geoorloofd, zullen zy redelyk, zullen zy betaamelyk, zullen zy prysfelyk, en 't geen alles in zich bevat, zullen zy Godsdienstig zyn, moeten dan verstandig bestierd en geleid worden. Nimmer mogen deezen, hoe liefderyk haare oogmerken ook zyn mogen, de regelen van recht en billykheid verwaarloozen. Nimmer mogen zy de grondvesten, waarop de waare Godsdienstige Vryheid en de gelukkig tot stand gebragte Hervorming gebouwd is, aan 't waggelen brengen. Nimmer mogen zy, wanneer de middelen van heusche en broederlyke vermaaning en inneemende overreeding te kort schieten, tot gezag of geweld, groot of klein, haar toevlucht neemen. Heeft men dan alles, wat de Christelyke liefde vermag ten nutte van zynen evenmensch,

IV. AFDEELING.

mensch, hy zy wie hy zy, verricht; zien wy, dat de veroordeelde de standvastige aankleefing aan zynen Godsdienst, hoe langer hoe meer, als een' pligt, op hem liggende, beschouwt; heeft de van jongs af ingeprente Godsdienstige denkwijze zodanig eene vaste plooi bekomen, dat alle onze herhaalde vermaaningen en onderrichtingen geenen genoegzaamen invloed maaken; men heeft zich van zynen pligt als *mensch*, als *christen* gekweeten. De zorg voor zyn eeuwig welzyn zy verder aan hem zelven, en aan die geenen, aan wien hy het zelve toevertrouwen wil, overgelaaten. Men beveele hem en alle zyne Geloofsgenooten, onder welken 'er zeer veelen zyn, die onëindig meer recht op onze welmeenende en menschielievende bezorgdheid hebben, aan de barmhartigheid van onzen algemeenen Vader. Men denke niet, dat men, ten opzichte van zodanige voorwerpen van elks medelyden, zich in grooter verpligting bevindt, dan omtrent de overigen. Ook behoort de doorgaande mislukking van onzen welmeenenenden yver elk verstandige hier van te overtuigen; naardemaal de Goddelyke Voorzienigheid, die, om het licht uit de duister-

IV. AFDEEL. nis voorttebrengen, de zwakke hand van geringe sterfelingen geenszins behoeft, onze anderzins welmeenende oogmerken door de kennelykste blyken zyner goedkeuring, van tyd tot tyd, bekroonen zou, indien dit met het plan zyner aanbiddelyke Wysheid eenigzins overeenkomstig ware. Men beruste dan hier in. Men houde zich verzekerd, dat alle de verëenigde pogingen van alle de kundigste, rechtvaardigste en gemaatigdste Christenen, alleen en op zich zelve beschouwd, niet toereikende zyn, om die tyden, waar in gantsch *Israël zal zalig worden*, en welke tyden nog niet zeer naby schynen, een oogenblik te vervroegen.

Aanmerking over het plechtig gebed.

Wanneer en hoedanig dit geschieden moet.

Wy stappen van de Godsdienstige voorbereiding van den veroordeelden af, met de volgende aanmerking, dat, hoe zeer het plechtig gebed vanden Geestelyken doorgaans in Holland op de plaats der straföeffening zelve geschiedt, wy voor ons echter begrypen, dat men, een openlyk gebed willende laten doen, dit beter zyn zou na de uitvoering der straffe, immers in afwezigheid vanden gevangenen. De plaats is voor den lyder niet geschikt. Het gerucht des volks, hoe still ook, stoort zyn aandacht. Alleen met den Leeraar zynde, zal deeze beter voor hem bid-

bidden, en hy denzelven, met meer vrucht, zonder afleiding, hooren. Ook kan de Leeraar zich, alsdan, van zodanige byzondere aanmerkingen, op het geval van den veroordeelden toepasfelyk, ten algemeene nutte, bedienen, welken den lyder, indien hy die hoorde, zouden grieven, en die het dus niet menschlievend zyn zou, in zyne tegenwoordigheid te maaken. Veel gefchikter is daarom het gebruik te Amsterdam plaats hebbende. Het plegtig gebed wordt daar, gelyk bekend is, niet openlyk, maar in de *Justitiekamer* gedaan. Schout, Burgemeester en Schepenen leggen daar, als 't ware, hunnen rang, achtbaarheid en ampten, voor eenen korten tyd, neder, om, in eenen kring met den zo oogeblykelyk veroordeelden neder geknield, deezen hunnen rampzaligen natuurgenoot aan de barmhartigheid van den opperften Rechter van Hemel en Aarde, by monde van den Geestelyke, aantebevoelen. Deeze zo eenvoudige als Godsdienstige plegtigheid maakt gewis op de aanschouwers, die eenig gevoel hebben, veel dieper indruk, dan wanneer het gebed ter strafplaats zelve gefchiedt; voorál wanneer de Leeraar aan het zelve al de kracht eener verftandige en mannelyke welsprekenheid

IV. AFDEEL

Hoe dit te
Amster-
dam ge-
fchied.

IV. AFDEEL. te koste weet te leggen. Wy zouden niet goedkeuren, dat hiervan een Formuliergebed gemaakt wierdt, maar het zelve zou echter, zo met betrekking van de orde, als van de wyze, daar by in acht te neemen, door de Overheid eenigzins nader bepaald kunnen worden.

Misfchien zou het niet ongepast zyn deeze Afdeeling te besluiten, met eene uitvoerige beschryving van alle de plegtigheden, die, by de uitvoering der doodvonnissen, te Amsterdam plaats hebben; doch deezen zyn genoegzaam bekend en elders omftandig beschreeven. (a) Wy merken daarömtrent allecnlyk aan.

Eenige
aanmer-
kingen tot
ophelde-
ring van de
plegtighe-
den, te Am-
sterdam
gebruike-
lyk, voor-
gesteld.

1. Dat ze vry overëenkomstig zyn, met de algemeene regelen, hier vooren opgegeeven; ja dat wy dezelve daar uit grootendeels ontleend hebben.

2. Dat onze Vaderen, met reden beducht dat de Crimineele rechtspleeging, onder het Graaflyk bestier, tot eene te groote strengheid overhellen zou, indien dezelve alleen overgelaaten wierdt aan eenen Schout, in naame en van wegens den Graaf recht vorderende, en aan Rechters, by den Graaf
aan-

(a) WAGENAAR. Beschryv. van Amsterdam, VII. D. I. B. bladz. 312 — 318. van de druk in fol.

aangesteld; daarom wysfelyk op middelen bedacht geweest zyn, om dit kwaad, door den invloed, tusfchenkomst en toevorzicht van Burgemeesteren, dat is, met andere woorden, van de Patroonen, Vaders en Voorstanders der Burgerye, wier gezag uit den boezem der stedelyke Regeering zelve grootendeels afvloeit, voortekomen; om, langs dien weg, de strengheid, volgens welke een Rechter dikwils oordeelen moet, door derzelve *raadgeevende* stem te leenigen en te maatigen: terwyl, al verder, even wys als staatkundig, vastgesteld is, dat de daadelyke uitvoering der straffe, zonder bewilliging van Burgemeesteren alvorens bekomen te hebben, geen plaats mag hebben, om ook, hierdoor, de uitvoering van alte strenge, en tegens haaren raad gevelde vonnissen, daadelyk te belletten, althans te verwylen.

3. Dat, hoe zeer de openlyke verrichtingen van den dag, waaröp het vonnis uitgevoerd wordt, thans grootendeels in plegtigheden veranderd zyn, dezelve, voormaals, veel wezenlyker en nog veel gepaster dan tegenwoordig geweest zyn. Want men weete, dat de ondervraagingen van den gevangenen, het inwinnen der bewyzen, tot staaving der beschuldiging ten

IV. AFDEEL. zynen laste gedurende het verhoor geschiedende, oudstydts en nu nog, eigenlyk niet anders dan voorbereidingen tot het crimineel geding waren, geenszins het crimineel geding zelve. Dit begon eerst, en kan eerst beginnen met de dagvaarding. Deeze nu geschiedde oudstydts en nog tegenwoordig één dag voor de te rechtstelling, wanneer *Myn Heer de Schout*, in eigen persoon, den gevangenen, op de plaats, *onder den blaauwen hemel*, zo als men het noemt, gebracht, tegen den volgenden dag in de marmere Vierfchaar dagvaart. Op den dag der te Rechtstelling begon Hy de Rechtspleeging, door het vraagen van een vonnis, waar by Schepenen verklaarden, dat het hoog genoeg op den dag was om Vierfchaar te spannen. Dit verricht en de Vierfchaar indiervoegen geöpend zynde, wierdt, na genoeg, dat geene gedaan, 't geen thans op donderdag, *by de zogenaamde Capitaale voorstelling*, geschiedt; te weeten, de bewyzen tegen den gevangenen te berde gebracht, en voorgedraagen; by voorbeeld, de hand van den nedergeslagenen, ten blyke der manslag, in plaats van het gantsche lyk, opdat alzo van het *Corpus delicti* blyken kon; voorts het wapentuig, waarmede de daad gepleegd was;

was; wordende wyders de getuigen tegen IV. AFDEEL. den gevangenen onder eede gehoord; ook de eisch, dat de gevangene verklaard zou worden een kind des doods te zyn, by den Schout gedaan, en eindelyk de verdediging van den gevangenen, indien hy eenige hadt, op het een en ander ingebracht.

Schepenen gingen daaröp uit de Vierfchaar, om met Burgemeesteren over den eisch te raadpleegen, en gaaven, by hunne terugkomst, op vermaaning van den Schout, by monde van den Præsident, hun vonnis, in eene ontzegging of toewyzing van dien eisch bestaande. Was het veroordeelende, dan wierdt die eisch door eene verklaring dat de gevangene een kind des doods, dat is zyn leeven verbeurd hadt, toegestaan. Dit nu verrigt zynde, was de wyze van doodstraf nog niet bepaald. Hierom deed *Myn Heer de Schout* een' naderen eisch, de wyze van de straffe bevattende; en Schepenen gingen anderwerf naar Burgemeesteren, om ook dieswegens onderling raadtepleegen. Na die raadpleeging vermaande de Schout de te rug gekeerde Schepenen tot de uitspraak van het by hun vastgestelde vonnis; waar op het zelve, by den jongsten Schepen, volgens het bekende spreekwoord,

IV AFDEEL. uitgesproken wierdt; zynde het leezen van het vonnis door den Secretaris, even gelyk het doen der *Capitaale Voorstelling*, twee dagen voor de uitvoering der straf, gelyk thans plaats heeft, hoogst waarschynelyk in laater tyden eerst in gebruik gekomen.

Deeze aanmerkingen zullen genoeg zyn ter opheldering der plegtigheden, by de uitvoering der doodstraffen in Amsterdam gebruikelijk, van welken men nu nog, hoe zeer eenigzins verouderd, den heilzaamen invloed ondervindt. En schoon wy alle de hier opgegeevene byzonderheden niet geschiedkundig bewezen hebben; schoon wy niet kunnen bepaalen, wanneer, hier ter stede, het doen van de *Capitaale voorstelling* twee dagen vervroegd is, omdat hier van, zo verre ons bekend is, geen blyken voor handen zyn, kan men echter, met vry wat waarschynelykheid, vaststellen, dat de toeneemende welvaart en volkrykheid der Stad hiertoe aanleiding gegeven heeft. Ook zal het 'er weinig toe doen, *wanneer* dit daadelyk geschied is, om dat wy als zeker durven stellen, dat allen, die niet geheel onkundig zyn van de Rechtspleeging, oudtyds hier te Lande gebruikelijk, op de bloote beschouwing van het geen nu nog gebeurt,

met

met ons zullen eens zyn , dat deeze ver- IV. AFD. 2.
schikking waarlyk plaats gehad moet heb-
ben.

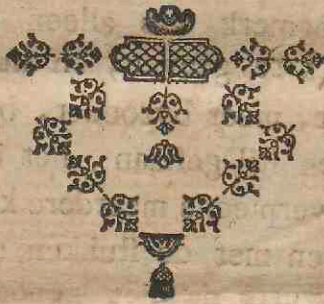
* * *

Ziet daar, Wel Edele Heeren! onzen Besluit.
taak afgedaan; ziet daar de vraag naar ons
vermogen beantwoord. Hoe uitvoerig wy
hierin ook geweest zyn, wy zouden nog
uitvoeriger hebben moeten zyn, indien wy
ons in alle byzonderheden, tot dit onder-
werp behoorende, hadden willen inlaaten.
Dan ons oogmerk was alleen een alge-
meene schets te geeven; en hebben wy,
hier en daar, meer byzonder, by deeze en
geene zaken stil gestaan, het is geweest
om ons ontwerp eene meerdere klaarheid by
te zetten, en met de stukken te toonen,
dat het op verre na niet, genoeg is eene
beschouwende kennis van het Lyittraffelyk
gerichte te bezitten, om zyne gedachten
hieröver openlyk medetedeelen; maar
dat, even gelyk in de Geneeskunde, de be-
schouwende kennis met de *praktikaale* ge-
paard behoort te gaan. Hadden wy meer-
der gelegenheid gehad daadelyk te zien,
wat 'er in het crimineel geding voorvalt,
onze Verhandeling zou zeker zo gebrekkig
niet

IV. AFDEEL.

niet zyn als ze nu is. Wy durven ons echter vleijen, dat 'er een en andere byzonderheid in gevonden zal worden, die aandacht verdient. Of wy ons hierin ook vergisfen, blyft uw oordeel aanbevolen.

VIRTUTIS EST DOMARE QUAE
CUNCTI PAVENT.

DRUK.

